HISTORIA

Nuperæ Rerum *Mutationis* IN ANGLIA:

In quâ

Res à *JACOBO* Rege contra Leges Angliæ, & Europæ Libertatem, & ab Ordinibus Angliæ contra Regem patratæ, duobus Libris recensentur.

Authore Ez. Burridge

LONDINI,
Prostant venales apud *Edw. Castle*, juxta *White-hall*, & *Sam. Buckley* ad insigne Delphinis in *Fleetstreet*, 1697.

Illustrissimo Viro CAROLO Duci *Salopiæ*, Marchioni *Altoniæ*, Comiti *Salopiæ*, *Wexfordiæ & Waterfordiæ*, Baroni *Talbotto*, *Strangio* (*de Blackmere*) [*Furnival*, *Vernon*, *Lovetot*] *Giffordo de Brimsfield*, [*Comyn de Badenagh*, *Valence*, & *Mountchesney*] Præfecto *comitatus & civitatis Wigorniæ*, *Serenissimo Regi* Wilhelmo *à Sanctioribus consiliis*, & *Secretioribus Epistolis*, *nec non augustissimi Ordinis auratæ periscelidis Equiti*.

MOris est scriptoribus, *Vir Illustrissime*, quibus quæ tradituri sunt in manus hominum invidiam conflatura sunt, in illorum confugere sinum, quorum dignitatis splendorem malevorum odio parem esse ar-

 bitrantur

bitrantur. Ut nominis tui claritudo efficit, ut possis; ita indolis generosæ comitas, ut velis præsidio esse omnibus patrocinium tuum haud iniquè implorantibus. Tanti generis claritas, & singularis ista humanitas, quâ, ut honestissimum quemq;, ita illos præsertim omnes complecteris, qui publicæ, & literariæ rei tantillum prodesse student, monuit, ut opusculum hoc, quod plurimorum invidia insectatura est, Donarium nomini tuo sacrum suspenderem, dicarem, consecrarem. Nec ingratam fore credo oblationem, si materiam, qua ingenium tuum maximè delectari debet, par doctrinæ cultus, & elegantiæ nitor exornaret. A quo etenim patrocinium aut commendationem meliùs petat labor iste, in quo *Ordinum* Angliæ, & gloriosæ rerum nostrarum *mutationis* defensio suscipitur, quàm à Celsitudine tuâ, qui magna pars eorum fuisti, quorum virtuti debetur quod temporum vices tam feliciter mutatæ fuerit.

Tu religionis afflictæ, & expirantis libertatis casum miseratus, cùm de salute jam pœne desperatum esset, Belgium petiisti, ad salutis communis, & libertatum recuperandum subsidia illic comparanda.

Quàm læta est Angligenis tanti muneris recordatio: quod nobilis antiquissimæ stirpis, cui nulla cum iracundo Rege simultas intercesserat, ipso in flore juventæ, re familiari integrâ, amorem tranquillitatis habuerit post charitatem patriæ! præclarum est, ægræ & ruenti reipublicæ, non sine vitæ & fortunarum omnium periculo, remedia tempestivè ita exquirere: præclarius verò, partam tali facinore gloriam constanter tueri: periculosas infensissimorum hominum insidias non extimescere: verùm impavidè semper obstinateq; in eodem reipub. studio perseverare. Hæc est tua laus, hæc gloria tua: postquam etenim rerum humanarum Rector, nobis supra spes nostras, imò pœnè dixeram supra vota, propitius,

impetii summam ad rerum nostrarum *Statorem* transtulerit, pietas tua in patriam, fides in Regem constantissimè emicuit.

Præclaræ virtutis claram mercedem esse oportet. Nihil homini potest dari majus quam gloria, & laus, & æternitas; hæc à civibus suis præmia sunt eorum quorum animis patriæ, libertatis, & majestatis publicæ cura insedit. Cùm igitur, *Vir Celsissime*, tu eodem ingenti animo, cœptis iisdem, sempiternæ tuæ gloriæ, quibus felicitati nostræ prospexeris; nihil nostra prædicatio ad laudum tuarum splendorem adjicere potest. Laudabunt alii perantiquæ gentis tuæ titulos & imagines: alii titulis & imaginibus splendidiores, quæ solæ sunt tuæ, virtutes. Apud plurimos tibi honori erit quòd colis studia, quòd studiosos amas, foves, provehis: apud alios, quòd liberalibus studiis ità teipsum excoluisti, ut ingenii tui vires, annis longè majores, pares sint maximis regni negotiis. Impar ego tantis sum

sum laudibus; &, si non essem, ab illarum tamen prædicatione abstinerem, quoniam elogia, quæ virtutibus debentur, singularis tua modestia deprecatur. Meritis tuis inimicorum insidiæ testimonium perhibent: Illi ut virum, clarissimum antiquitatis exemplar, & maximis hujusce reipub. temporibus idoneum, à rerum gubernaculis, & intimioribus Regis consiliis removerent, & quod aliâ fraude non poterant, rempub. ità everterent, te inter alios conjurationis insimulandum curarunt: pessimo verò successu; Rex etenim, cui egregia tua fides perspecta est, te singulari benevolentiâ complectitur: Te, magnum seculi, magnum istius Ordinis ornamentum *Proceres* regni; te *Plebis Delegati* certatim amant: alioquin non eâ, quâ nuperrime, vocum & animorum contentione laudibus tuis, in lege *rogandâ*, suffragati essent. Te suspicimus, te effusissimè diligimus omnes: nec ex ima plebe quispiam tam imbecillo ingenio est,

qui

qui ignoret, te, amore recti, amore reipub. imbutum, publicis utilitatibus sedulò semper invigilare.

Ut tibi, *Vir Inclytissime* ad augendam dignitatem nil superest, qui Britannici fastigii apicem tenes; ità neque ad felicitatem; cùm perinde summis atque infimis charus popularium benevolentiâ sis undiq; septus. De nostra itaq;, & familiæ tuæ illustrissimæ fortunâ, tantùm sollicitus Deum opt. max. precor,ut animam tam publicè salutarem diutissimè servet: nec tu priùs hinc abripiaris, quàm post lætos & felices hymenæos (quod debes familiæ, & patriæ tuæ, & nescio quid aliud debes) numerosam genueris sobolem, per quos fama tua, qui partam à majoribus gloriam virtute superasti, latiùs in memoriâ, & sermone hominum versabitur.

Vovet

Cum omni, ut par est,

Observantiâ & cultu,

Celsitudini tuæ

Devotissimus,

E. B.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

MAnavit longè ad ultimas uſque terrarum oras fama ſtupendæ rerum mutationis, *quæ non ſine mœrore quorundam, plurium exultatione, & admiratione omnium ferme mortalium, nuper in Angliâ contigerit. Poſt tantæ rei novitatem, de quâ variæ ſiniſtræque opiniones regiones tranſmarinas pervaſerint, neminem hactenus extitiſſe demiror, qui res geſtas ita expoſuerit, ut exteris innoteſceret quâ ratione, quo jure* ordines *Angliæ* abdicatum *à Jacobo Rege imperium* Principem Auriacum *penes eſſe permiſerint.*

Plurimis ſcio ſtudium illud ſupervacaneum videri; res à populo Anglicano *in nuperâ* converſione *geſtas Europæ tam ſalutares eſſe arbitrantur, ut non ſit metuendum ne quævis inimicorum calumniæ famam ipſorum apud exteros lædant: rerum* ſummam *PRINCIPI inquiunt, tradiderunt, qui domi in pacis conſiliis Rex bonus eſt, & foris in rebus bellicis imperator præ-*

 ſtantiſſimus;

ſtantiſſimus; qui cohortes bellicas in exterâ regione quotannis in aciem educit, atque ita caſtigavit ibi furorem hoſtis *Europæ libertati diu inſidiantis, ut quaſi* ardentiſſimæ Gentis *conſeneſceret impetus, unum opus ſit* Gallis *nectere moras, continere ſemet in caſtris clauſtriſque, & à prælio committendo abſtinere.*

At iniquos rerum æſtimatores iſtos cenſeo, quibus res geſtas ex ſolis commodis metiri ſufficit. Nihil ego utile, nihil glorioſum cenſeo, niſi idem ſit honeſtum: neque ex eorum numero ſum qui pro imperio violandam eſſe *juſtitiam arbitrantur. Etſi igitur* Principis Auriaci *EXPEDITIO in Angliam mihi videatur auſpicatiſſima, & ejus momenti eſſe, ut nulla res geſta ſit major, nulla glorioſior, & commendatior ſempiternæ hominum memoriæ; etſi inauguratio ejus feliciſſima ſit habenda, neque lætior ulla dies nobis illuxerit, quam cùm, ablegatâ tyrannide, expiato foro, diſſipato inſidiatorum concurſu, talis Princeps rerum noſtrarum potitus fuerit; perquam nihilominus neceſſarium mihi videtur facinora omnia commemorari, ut quod* ordines *Angliæ præclarè fecerint & glorioſe in ſuâ ipſorum libertate tuendâ, & in ſolvendis Europæ vinculis, juſtè etiam feciſſe exiſtimentur.*

Varia quidem ſunt hominum genera apud quos ſceleris poſtulabimur, imo apud plurimos quorum ſaluti optimè proſpexiſſe videmur, proditionis *incuſabimur, niſi crimen illud diluamus. Præter enim maleſanum iſtum è noſtratibus gregem,*

qui

qui ſemper in potentes obliqui ſunt, *qui ſub uno Rege alterum laudant*, *qui* rempublicam *amant in* regno, *in* republicâ regnum, & *ubique ſunt ſeditionum faces*, *idque non aliâ de causâ quàm quod in eâ dignitate non ſint quam parem meritis arbitrentur: alii etiam quamplurimi ſunt quorum benevolentiam nobis conciliare*, & *quibus noſtræ innocentiæ fidem facere debemus. Illi omnes imprimis, quibus illud præcipue religioni eſt ſacroſanctam Regum majeſtatem ab injuriis tueri, nos ad jus vocabunt*, & *quaſi reos peragent, quòd projecta nobis ſit regum authoritas*, & *non ſolùm Regem, ſed Regnum ipſum de repub. tollere velimus. Romanæ etiam Eccleſiæ cultores*, & *in iis ſacrorum præſertim antiſtites plurimis in locis iracundiâ exardeſcere ſolent, quoties in Jacobi Regis infortunii mentionem incidunt. Condonanda eſt pleriſque illorum indignationis iſta intemperies, qui aliorum luſi mendaciis in eâ ſunt opinione Jacobum Regem pro causâ Dei ſolicitum regni ſui naufragium feciſſe.* Jeſuitæ *populum Anglicanum iſtius criminis infamârunt. Ex illorum* ſocietate * *Gallicus ſcriptor, in conſuetudinibus noſtræ gentis, in legibus atque inſtitutis noſtris*, & *in rebus nuperrimè geſtis planè hoſpes, de atrocitate injuriæ queritur, quâ* ordines *Angliæ, religionis Catholicæ odio incenſi*, Jacobum *dignitate regiâ ſpoliârunt. Tanti ſceleris macula quam primum eluenda eſt*; & *nobis fidem, æquitatem*,

* Pere d'Orleans revolutions d'Angliterre.

tem, patientiam testatam cunctis & probatam reddere; authoritatem etiam, honorem, & decus nostrum adversus infames Jesuitarum linguas apud idoneos rerum æstimatores tueri difficile non debet esse. Si crimen etenim illud, cujus non ab uno tantum, verum omnibus propemodum Jesuitis apud exteros incusamur, fidem apud Romano-Catholicos obtineat, tum infamia sceleris, & labes æterna posteris adhærebit.

*Mecum itaque reputans quàm necessarium esset cives fortissimos & integerrimos, deque universis ferme Europæ civibus egregiè meritos, ab omnibus maledictis defendi, expectabam diu dum magni nominis pugil aliquis è globo eruditorum istorum, quorum Anglia refertissima est, in arenam hanc descenderet: cum vero neminem viderem huic operi incumbentem impulit tandem me veritatis & reipub studium, ut causæ hujus nobilissimæ & sæculorum omnium memoriâ dignissimæ, impar licèt tantæ provinciæ, patrocinium susciperem. Cogitavi sæpius quàm grande illud onus esset, & quod humeri mei, si aliis negotiis haud essent impediti, præ modestiâ recusare deberent. Et quidem cogitatio ista me ab incepto opere desistere subegisset, nisi viri duo ornatissimi * quorum judicium ingeniumque excellens summâ ego in admiratione habeo, labantem mihi animum sæpius confirmâssent. Crediderunt viri optimi, idque mihi*

* Sanctus Georgius Ash nuper præpositus Acad. Dublinens. nunc Episcop Clonens. & Gul. Molyneux Armiger.

mihi sæpius persuasum iverunt, lucubrationes meas, quales quales essent, refutatis inimicorum calumniis, opinionem, quam de nobis concepissent, peregrinorum mentibus evulsuras.

Illud verò dolendum est, quod injuriæ vulnus ab inimicis nostris, & præsertim à Jesuitâ *contumeliosissimo* * populo inflictum, *haud aliter sanari possit quam vetera refricando vulnera quibus humanitatis est cicatricem potius obducere. Plurimi sunt quibus sacrosancta Regum nomina haud sunt terriculo, quò minus facinora pravo patrata exemplo annalium monumentis mandarent, recensetur, inquiunt, inter maxima Trajani in populum Romanum beneficia, quòd illo regnante,* liceret illis de malis imperatoribus quotidie vindicari & futuros sub exemplo præmonere nullum locum, nullum esse tempus, quo funestorum Principum manes à posterorum execrationibus conquiescant. *Atque idem, inquiunt, nobis jam licere debet sub Principe optimo, idque ad fidem inculpati ejus imperii aliis faciendum, quoniam (ut Plinius ait)* cum de malo Principe posteri tacent manifestum est eadem facere præsentem. *Mihi verò non mea voluntas istam permitteret licentiam, ut, commemorando res ab eo patratas, Regi invidiam aliquem conflarem, nisi singularis officii necessitudo id postularet. Jacobus Rex licentiæ & delicti hujus, quodcunque sit gratiam mihi facere debet, quoniam ille non solum huic operi*

* Pere d'Orleans.

 occasionem

occasionem dedit, verum effecit etiam ut esset necessarium. Ille etenim ipsius adversarii confessione arguitur, Jesuitæ *scripta ea voce prævivisse quibus nos* populi Anglicani *famam graviter læsam esse querimur. In operis etenim* præfatione *dicit, se ad regium conclave liberum semper aditum habuisse & quoscunque vellet sermones cum eo conseruisse. Hoc perinde est ac si fateretur Regem scriptis istis materiam dictitasse, aut perlegisse saltem ea quæ* Jesuita *de rebus ab eo gestis, tanquam ab ejus commentariis excerpta, in vulgus editurus erat. Quoniam itaque Rex noster & sine dubio* Gallus *etiam cui Jesuita libellum istum mendaciis refertissimum dicavit, Jesuitæ operis istius suscipiendi ideo suasores erant, ut* populum Anglicanum, *ex mero Catholicæ religionis odio læsæ in Regem Catholicum fidei postulatum, à* sociorum *amicitia dissociarent; idcirco æquum est ut dent veniam isti* Παῤῥησίᾳ *quæ ad defensionem* populi *necessariò adhibenda est. Plurima sunt, de quibus etsi aliàs tacere humanitatis fortasse sit & modestiæ, quæ tamen silentio non sunt dissimulanda cum reipublicæ fama agitur. Ejus gloriam privatis respectibus & necessitudinibus potiorem habere, pro illâ inimicitias suscipere, ad periculum accedere, operam, studium, & laborem interponere debemus. Ego mehercule cum Cicerone,* nihil quod in terris fiat Principi illi Deo, qui hunc mundum regit, acceptius puto quam cœtus hominum jure sociatos quæ civitates appellantur.

pellantur. *Quapropter invidiam omnem & nequitiam à publica conſcientia removendam eſſe exiſtimo, atque ſatius illud putavi ut paucorum mortalium, quibuſcunque imaginibus aut honoribus utantur, delicta palam fierent, quam ut immortalis reſpublica perderet aliquid de ſanctiſſimâ iſtâ exiſtimatione quæ unica eſt nobis cum exteris nationibus commerciorum, amicitiarum, & fœderum conciliatrix.*

Ut omnem igitur infamiam à populo Anglicano *prohibeam mihi propoſitum eſt res in inſigni noſtrâ rerum* converſione *geſtas, ſine irâ & odio, ſimpliciter referre, ut Jeſuitarum omnium mendacia redarguantur; & perſpicuum ſit omnibus quibus irarum incitamentis Rex noſter populares ſuos ſibi reddidit infenſos. Illa omnia, reipublicæ nempe noſtræ vulnera, & populi in* Regem *querelas hoc ego in libello memoraturus ſum. Videbit lector qualiter Rex munia ſenatûs & magiſtratuum in ſe traxit, afflixit omnium ordinum authoritatem; clariſſima reipublicæ lumina obſcuravit & quoſcunque ſervitio promptiores credidit, illos in conciliorum ſocietatem, & maximos regni honores adſcivit; conſcripſit non ſolùm perditiſſimorum civium delectum, verum & exteros etiam regni noſtri muniorum exortes, & legibus obnoxios accerſivit, ut illorum operâ fas patriæ, & populi libertatem violaret; leges regni, in quibus unica ſalus populi conſiſtit ſe nihili habiturum in literis in* Scotiam *miſſis palam profeſſus eſt; neque aliud ipſi magis fixum*

immo-

immotumque animo ſedebat quàm rempub. evertere, & hodierno more Gallico imperare, aut antiquo Romano, ſed qualis in uſu eſſe cœpit poſt everſam ab Auguſto rempublicam hæc omnia fecit in repub. liberâ, in quâ non deſpoticum *imperium, ſed* politicum, *& legum vinculis coercitum obtinuit. Partes inſuper* Gallici *Regis fovebat, illius ambitioni voluntatem ſuam adſcripſit, cujus faſtum & impotentem dominatum frangere potius debuiſſet, ſi (prout bonum Regem decebat) amicos inimicoſque ex populi ſui utilitatibus elegiſſet. Hujuſmodi cœptis in* extremo *rerum ſuarum diſcrimine ſubacti* ordines Angliæ *imperium, quod Jacobus Rex ſponte ſuâ dereliquit, Arauſionenſi tradiderunt. Ut ego nobilem gentem infamiâ levarem, quam Jeſuitæ ex iſto facinore ipſis conflârunt, ſatis mihi viſum eſt res à Rege contra populum, deinde à populo contra Regem commiſſas, in brevi tabellâ, ſine verborum lenociniis, clare depingere, ut commemoratis ita offenſionibus utriuſque penes lectorem judicium ſit, utrum regni noſtri* ordines *ſceleris argui debeant necne. Duobus itaque libellis opus hoc abſolvam.*

In primo res memorabo à Rege contra populum geſtas.

In ſecundo rerum hiſtoriam complectar à populo contra Regem geſtarum in principis Auriaci inauguratione.

In hoc munere fungendo mihi curæ erit veritati litare. *Atque id enixè operam dabo ut injurioſus*

juriosus nemini, injurias propulsem populo *immerenti ab inimicis illatas. Si meum hoc scribendi studium mihi ex animi sententiâ successerit, & tantillùm profecerit ad Anglorum dignitatem tuendam, censeo illud amplum satis pretium esse laborum meorum, & propter quod pericula omnia libenter adire debeam, quæ mihi à* Criticorum *censurâ metuenda sunt; mihi quidem cum L. Lentulo* ea videtur esse charitas patriæ ut ab ignominiâ eam cum morte nostrâ si opus sit servemus. *Vires itaque ingenii multò magis periclitandæ sunt, neque nomen inertis aut mendosi scriptoris mihi videtur detrectandum, quandocunque ex isto famæ discrimine aut jacturâ, reiqub. commodandi spes minima affulserit. Hac excusatione solâ, Candide Lector, mihi visum est impræsentiarum uti, quæ si apud te valuerit, precor ut rigidi censores dicta omnia factaque tua, perversè nunquam, in mitiorem vero partem semper interpretentur. Vive, & vale.*---

Liber

Liber Primus.

CAP. I.

In quo demonstratur imperium Regi non abrogatum fuisse propter religionem.

LIterarum monumentis traditurus sum, quibus molitionibus viri ambitiosi florentem rempublicam, legibúsq; præclarè fundatam, labefactare & evertere conati sint: quo pacto ægram tandem & vacillantem, multis vulneribus cruentatam, atq; ad interitum propè redactam, ingentis animi *Princeps*, & cives fortissimi vindicârint à servitute; atq; ita dignitatem nostro imperio, salutem orbi terrarum pepererint.

In priori libello cœpta ista memoraturus sum quibus Rex noster, & *administri* ejus, quos lubido tenuit potentiæ unius, decus atq; libertatem suam gratificari, justas Anglorum offensiones in Regem traxerunt.

At videbam frustrà illud fore, & prorsus inutile aliquam hujusmodi defensionem instruere, nisi in vestibulo atq; aditu ad opus illud, præjudicium, quod plurimi, inimicorum nostrorum mendaciis lusi, de Anglis conceperunt, peregrinorum mentibus eximerem.

Jesuitæ etenim, atq; alii omnes qui sunt in deformi obsequio *Galli*, atq; ambitioni ejus inservire satagunt, apud Romano-Catholicos ubiq; terrarum clamitant,

Jacobum Regem à ſubditis ſuis non aliâ de causâ regno ſuiſſe ſpoliatum, quàm quod Eccleſiæ Romano-Catholicæ primævum decus reſtituere nitebatur, & juxta iſtius inſtituta Deo ſerviebat.

Ità nimirum Jeſuita, rerum in Anglia geſtarum penitùs ignarus, in libro nuperrimè non alio conſilio edito, quàm quòd Romano-Catholicorum inimicitias in nos, amicitiam in *Gallum* concitaret, fidenter affirmavit, *Jacobum Regem tranquillè & feliciter ſuis imperaturum, ſi nullius omnino religionis, aut alterius cujuſvis, præterquam Romano-Catholicæ inſtituta amplexatus fuiſſet* *. Hoc plane eſt infortunii Regii culpam in religionem conjicere. Quamdiu homines ita opinentur incaſſùm nos de injuriis ejus apud peregrinos queremur, facilè etenim omnium delictorum gratiam illi facturi ſunt, cujus eam præcipuam fuiſſe ambitionem credunt Deo ſervire, & Eccleſiæ bonum promovere: ne ſpecioſa iſta religionis larva credulorum ſimplicitati imponat, & fatalem aliquando effectum ſortiatur, quem mortales ambitioſi ſibi deſtinârunt, dum ambitioni ſuæ religionem lenocinari voluerunt: quod mihi veritati conſentaneum viſum eſt ſimpliciter referam. Non ſolum etenim lectori illud certum facere conabor, religionem non cauſam fuiſſe, cur *Ordines Angliæ* Jacobo Regi *abdicatum* prius imperium abrogarunt; verùm, quia *Jeſuita*, cujus mentionem ſupra feci, operam à *Jacobo* & Galliarum Rege Deo & Religioni Catholicæ præclarè navatam ideò pluribus verbis evehit, ut ſocios amicóſq; noſtros ab *Hæreticorum neceſſitudine*, ut aiunt, ad Galli amicitiam pelliciat; idcirco pauciſſimis oſtendam qualiter Reges ambitioſi in oſtentato iſto zelo *fumum Eccleſiæ Catholicæ venditare*, mihi viſi fuerint.

* Vid. Pere d'Orleans revolutions d'Angliterre Tom. III. pag. 395.

that is Jamming the Catholic Church with Empty promises

Fateor

Fateor ſane me non bonâ fide acturum, ſi inficias irem, vicem & pericula religionis populum Anglicanum ſolicitum habuiſſe. Non ego verum ſubterfugiam dicendo, quin apertè confitebor primores Anglorum, qui *ſupplice libello Principem Auriacum* de calamitoſo Anglorum ſtatu admonuerunt, quiq; poſtea libertatis noſtræ vindices domi extiterunt, inter reliquas temporum injurias, querelas religionis interpoſuiſſe. Nemini, arbitror, id mirum videbitur, quandoquidem etenim, ut Camdenus noſter loquitur, *Inter rempublicam & religionem divortium eſſe non poteſt*; verùm qui animo ſecum ſtatuit evertere & perfringere leges, & mutare formam *politiæ*, vim etiam religioni neceſſariò allaturus ſit; idcirco populo illud condonandum eſt, quòd quando legum, libertatum, & rei familiaris commune naufragium paſſuri erant, inter cætera gravamina de periculosâ religionis aleâ querimonias jecerunt.

Nolim igitur perinde intelligi, quaſi id velim hominibus perſuadere, nullas Regi cum popularibus ſuis religionis ergo ſimultates interceſſiſſe: illud ego tantummodo demonſtraturus ſum religionem non cauſam fuiſſe propter quam *populus Anglicanus* ipſum, poſt *abdicatum* imperium, ornatu regio atq; imperiali ſceptro ſpoliavit. Veritas iſta variis argumentis & rationibus colligenda eſt, nec dubito quin omnium aſſentionibus ſtatim comprobabitur, qui ſeriò cum animo ſuo ea pauliſper volvere dignabuntur, quæ de *populi Anglicani in re religionis dogmatibus* & *inſtitutis*; de ſingulari humanitate & manſuetudine quâ Regem ſemper tractarunt; deq; præcedentium temporum conſuetudine in *Principum* injurias animadvertendi, breviter dicturus ſum.

Quod ad primum attinet, ſi ſacra Anglorum dogmata & *religionis inſtituta* contemplemur, criminis iſtius ſuſpicionem levabimus ſtatim, atq; ab illis removebimus.

mus. *Ecclesia* etenim *Anglicana*, quemadmodum *Academia Oxoniensis*, publice declaravit in decreto isto, quo *majestatis* damnavit scripta plurimorum dignitati Regiæ (ut illi arbitrabantur) iniquè consulentium, *puram & sanctam in Regiam majestatem, fidem, sibi præ aliis Ecclesiis peculiarem, atq; institutionis unicam fermè* notam *ac* characterem *ostentat* *. Gloriâ semetipsam & prædicatione effert, quod *fides ista proditionis crimine nunquam onerata fuerit* †. Atq; illud insuper gloriatur, *Se Regibus sine aliquo religionis discrimine aut delectu obsequium præstare* ||. Mora esset si Ecclesiæ istius fidelitatis documenta indicarem in vulgus, & commemorarem ea omnia quæ super hoc themate, in *homiliis* & *canonibus* Ecclesiæ, in *doctorum* scriptis & concionibus sacris passim traduntur. Labore tanto & verborum multitudine quod Jacobi Regis indiciis & confessionibus patefactum est me supersedere admonet. Ille, postquam *Carolus secundus* fato concessit, vocata statim *consiliariorum* concione, in arrectis & sitientibus illorum omnium auribus fatebatur, *Se compertum illud habuisse, Ecclesiæ Anglicanæ instituta & dogmata monarchicum imperium fovere, atq; ejus ceræmoniis innutritos* (inquit) *nota & explorata fidelitas semper cohonestavit*. Postea etiam in frequenti senatu in eandem locutus est sententiam, præcepta & instituta *Ecclesiæ Anglicanæ* laudibus cumulavit, atq; aperte & ingenue confessus est, *Cultores ejus viros esse spectatissimæ fidelitatis, cujus præclara*, inquit, *documenta temporibus iniquissimis dederunt in* PATRIS *mei &* FRATRIS *salute tuendâ* *. Hic Regis ipsius

* Vid. judicium & decret. acad. Oxon. Julii 21. 1683.

† Vid. Episcopi *Roffens.* histor. conjurat. &c. pag. 164.

|| Vid. respons. ad chart cujus titulus examen fidelit. Eccles. Angl. pag. 54.

* Vid. orat. Regis in comit. parliamentar. Maii 26. Anno 1685.

ipſius confeſſione Eccleſia Anglicana (quemadmodum ſenatûs olim juſſu in Lucii Vitellii ſtatuâ inſcriptum erat) PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM eſſe convincitur *. Hujus *pietatis* fiduciâ libidinis ejus adminiſtri, furores omnes non in rempublicam ſolummodo excogitârunt, verum & medio etiam tempore in *dextram aurem dormiverunt.* Et quidem inſidiarum primarii artifices, illud Regem tanquam *caput* artificiorum omnium hortaban ur, ut quo facilius votorum omnium compos fieret, animos illorum qui *Eccleſiæ Anglicanæ* ritus ejurârunt, qui nimirum uſitato & probroſo nomine *fanatici* appellantur, ſuavitate, indulgentiâ, & muneribus deliniret: at in Eccleſiæ Anglicanæ filios impune, inquiebant, fas erit graſſari. Nihil ab illis pertimeſcendum eſt quorum mentes ea opinio imbuit, quod piaculare ſit crimen repugnare principi, aut aliquid contra ejus voluntatem facere. Non ignari erant quemadmodum plurimi certis confirmatiſq; animis opinionem † iſtam hauſerant, quæ percrebuit hoc poſteriori ſeculo, & per Regis Britannici ditiones omnes pervaſit. Ejus adminiculo furoris Regii ſatellites, populo Anglicano, ſecus quam illi ſuſpicabantur qui doctrinam iſtam in ſcriptis ſuis & ſacris concionibus vulgabant, ſervitutem ſe impoſituros nulli dubitabant.

* Vid. Sueton. in vitâ A. Vitellii——.

† Paſſivam obedientiam ut dicitur.

Dicet fortaſſe aliquis rerum Anglicarum haud ignarus, reliquam *Anglorum* turbam qui Eccleſiæ authoritatem & imperia detrectarunt, non eâ doctrinâ præceptiſq; inſtitutam eſſe. Quoniam igitur regimen monarchicum haud illis adeo ſacroſanctum eſt, atq; illi *pontificios* à nomine Chriſtiano fermè deteſtantur, ideo forſan arbitrabuntur *ſectarios* ſaltem odio religionis ejus inflammatos, conflâſſe primum ſeditiones, dein Regi imperium abrogandi authores extitiſſe. Suſpicionem

illam neutiquam in illos convenire ex eo patet, quod Regis diminutio non illis, sed Ecclesiæ Anglicanæ ab ipsis Jesuitis crimini objicitur: incredibilis conjunctio & conspiratio animorum, & quasi quædam societas & communicatio utilitatum eos cum Rege conglutinavit. Ille etenim Ecclesiæ ritibus immorigeros summâ benevolentiâ complexus est, in munia & magistratus illos cooptavit, atq; illis omnibus *conventiculorum* copiam publice fecit fictæ hujusce amicitiæ lenociniis; taliter usus adeo illos necessitudinibus circumventos & implicitos tenuit, ut plenius in illum, quam in alium quemvis principem, post natas in Ecclesiâ *dissensiones* illorum obsequium præ se ferrent, donec fabricatas legibus insidias plane perspexerunt. Quod ideo memoro, ut criminis hujusce suspicionem ab illis etiam amoveam qui *Ecclesiæ publicæ justa legitima* in Anglia *non capessunt*. Cùm igitur illud ita se habeat, mendacia illorum qui religionem Regis nostri in causâ infortunii ejus habent, ulterius convincentur & redarguentur statim, quam primum cum animis nostris volvemus singularem istam humanitatem & benevolentiam, quâ *Ecclesiæ Anglicanæ* alumni eum, non solum dum regno præfuit, verùm multò etiam antè complexi sunt.

Nemini non credo notum illud & vulgatum est quibus super machinationibus in rempublicam populus *Ducem Eboracensem* * olim suspectum habuit, quasq; offensiones apud homines ad pericula perspicienda sagaces, molitiones ejus jampridem ipsi concitàrunt. Amicitia ista & plusquam *fraterna necessitudo* quæ inter illum & Galliarum Regem post susceptum superius *bellum Belgicum* clarè emicuit, causa insignis erat simultatum istarum quas consideratioris consilii populus cum illo gessit. Notabile tunc Ecclesiæ Anglicanæ filiorum in mediis calamitatibus studium in illum enituit: res ejus adver-

* Jacobus Rex prius erat Dux Eboracensis.

sas

ſas & cauſam labentem in manifeſto propemodum reipublicæ periculo ſtrenuè ſublevârunt, ne ſecus facientes alienæ religionis odio, aut nimio ſuæ conſervandæ ſtudio vile habere jus & æquum viderentur. Singularis iſtius benevolentiæ & æquitatis ſummæ varia quidem documenta conſtituerunt; è multitudine exemplorum mihi ſatis erit unum atq; alterum in medium proferre. Haud obſcura eſt altercationum fides, quas fama nuptiarum *Ducis Eboracenſis* cum *Ducis Mutinenſis* * filia † celebrandarum, lapſis jam pluſquam vigenti annis, in comitiis Parliamentariis excitavit. *Factio Gallica*, quorum res in luto hærebant, poſtquam ſenatus Anglicanus illorum expectationem fruſtrabatur, ambigua jam atq; inops conſilii, Gallo auctores erant ut *Mariam Mutinenſem* ſibi filiam adoptaret eamq; in matrimonio collocaret *Duci Eboracenſi*, ut ex iis nuptiis intermortuæ Gallorum molitiones & inſidiæ novam fiduciam & ſpiritum colligerent. Comitia regni, quorum auguſta celebritas Weſtmonaſterii tunc peragebatur, præſaga malorum, quæ connubia iſta Anglis erant importatura, miſſo ad Regem ſupplice libello, hymenæos iſtos deprecabantur. Carolus II. cujus animus nimis obſtinatus erat in Galliarum *Regis* & *Ducis Eboracenſis* obſequio, quiq; omnia illorum libidini grata facere geſtiebat, illis ita reſcripſit. *Se nunquam opinione auguratum fuiſſe, ſenatum animos ab iis nuptiis habiturum alienos, quoniam Dux Eboracenſis pridem, medio comitiorum tempore, continuis menſibus, non reclamante ſenatu, alterius virginis, Catholicæ religionis ceræmoniis innutritæ, matrimonium ſolicitaverat.* Reſponſum illud curà & ſolicitudine haudquaquam levavit ſenatum, verum illi auctoritatem ſuam rurſus connubio iſti apud Regem oppoſuerunt. Nuptias iſtas cum *Mutinenſis* filiâ, quarum Gallus conciliator erat, qui in

* Modena.

† Ea eſt Regia nunc conſors.

Anglorum libertatem insidiarum erat manifestus, Angliæ funestas fore (prout eventus mox ostendit) haudquaquam dubitabant. Nuptias verò cum *Æanipontii Ducis* * filia meditatas, ideo senatus non repudiavit quoniam familia ista *Austriacam domum* attingebat, cujus amicitiam procul ab omni suspicione habendam existimabant. Hoc eo consilio memoravi ut ostenderem offensiones tunc in *Ducem Eboracensem* susceptas non à religionis invidià ortum traxisse, verum Ecclesiam Anglicanam, sine ullo sacrorum respectu, ipsi benevolentiam præstitisse: præter enim quod comitia regni, ut in supplice libello Regi profitebantur, pedibus contra nuptias istas iverunt, NE DUCIS EBORACENSIS AUTHORITATEM, CUJUS PROMOVENDÆ SE CUPIDOS FUISSE, aiebant, APUD POPULUM LABEFACTARENT †; Ecclesiæ præsules insuper, legem à senatu *rogatam*, UT PRINCIPI NOSTRO NON LICERET, CUIPIAM SE IN MATRIMONIO COLLOCARE, NISI REFORMATAM RELIGIONEM PROFITENTI, UNANIMITER REPUDIARUNT ||. Paucis etiam post annis indolis istius majus documentum exhibuerunt, & palàm fecerunt orbi terrarum, quam alienum id esset ab illorum institutis ipsum de gradu dignitatis propter religionem movere. Id pridem videre erat, quando longè latéq; pervagata Jesuitarum nefanda conjuratio ex latebris tenebrisq; erupit. Nihil clarius & manifestius esse poterat quam societas, & famosa *Ducis Eboracensis* & *Galliarum Regis* consensio ista, quà in Anglorum libertatem conspirarunt, in id discri-

* Inspruch.

† Vid. hæc omnia in relatione rer. à senatu gestar. in tract. polit. par. I. pag. 33, 34, 35, 36.

|| Vid. epistol. à viro nobili ad amicum in ruri exaratam, tract. polit. par. I. pag. 44.

discriminis & periculi ab eà necessitudine rempublicam conjectam fuisse viri cordati arbitrabantur, ut non aliam expediendæ salutis publicæ rationem se reliquam habuisse existimarent, tempore præsertim quo *confœderatæ acies* iniquâ belli fortunâ contra Gallum utebantur, quam ut Ducem Eboracensem, cujus in regni expectatione conspiratorum omnium spes sita erat, hæreditate excluderent. Viri igitur perspicaces, & ad suspicandum sagacissimi, quorum animi mala præsagiebant, quæ reipublicæ postea contigerunt, in *senaculo* inferiori *rogationem* ad populum tulerunt quâ spes successionis atq; ad imperium aditus illi, post Caroli II. fatum, intercluderetur. Ecclesiæ antistites & quidam alii ex procerum consessu eorum præceptis imbuti *rogationem istam non acceperunt*. Haud induxerunt animum quempiam propter *religionem* dignitate spoliare, & evertere fortunis omnibus: verum *plebiscitum* illud * abdicarunt quo hæres legitimus contra jus & fas (ut illi crediderunt) à patrimonio excludendus erat. Invidia atq; inimicitiarum odium quæ in turbulentis istis reipublicæ temporibus *præsules Ecclesiæ* sibi ex auso isto apud populum cumulàrunt generi humano debet indicio esse, quam odiosum illis fuerit causari religionem & illius ergo dare suspicionem vel probabilis injuriæ. Ex eà etenim in Eboracensem observantià plurimis venerunt in suspicionem quasi unius magis inservire libidini, quam à se justam patriæ querimoniam detestari deprecariq; viderentur †. Atq; obsequium illud adeo ingratum publice & invidiosum erat, ut propter ea plebs malè feriata infamosis carminibus ubiq; per regni compita probra in episcopos occinerent. Quoties ego incredibilem istam humanitatem cum istâ confero quâ ille,

* Libellum exclusionis.

† Vid. examen chartæ, cujus titulus novum examen fidelitat. Eccles. Angl.

ille, postea regno potitus, sacrorum antistites tractavit, hærerem admiratione obstupefactus, nisi Gallicum exemplar & Protestantium ibi cruciatus contemplarer, & Taciti verba mihi occurrerent; *Beneficia*, inquit ille, *eò usq; læta sunt dum videntur exolvi posse, ubi multum ante venere pro gratia odium redditur* *.

* Tacit. annal. lib. 4. sect. 18.

Benevolentiam istam alio mox insigni exemplo comprobârunt, quando etenim circa idem tempus latum erat senatusconsultum illud, cujus paulo post mentionem facturus sum, quod LEX EXAMINIS sive SCRUTINII † dicitur, quo jure *suffragiorum* sub mulctæ irrogatione, omnes in senatu privantur, qui non prius unum atq; alterum Ecclesiæ Romanæ dogma ejuraverint, Duci Eboracensi tunc exploratum & perspectum erat, Ecclesiæ Anglicanæ *optimates* abscindere sibi omnem religionis in principe respectum, quandocunq; juris & officii religio agitur. Verbis etenim satis erat *cautum* NE LEX ISTA AD ILLUM PERTINERET ||. Et sicuti LEGIS ISTA EXCEPTIO ab Ecclesiæ præsulibus præcipue, ita lex tota, contra comitis Shaftsburiensis atq; aliorum voluntatem, in favorem Ducis Eboracensis lata erat à viris illius gloriæ consulentibus. Aulicorum in rogandâ lege istâ id consilium erat; ut senatores communi tunc saluti invigilantes legis istius robore ac tutelâ innixi detectam tunc *conjurationem*, cujus Eboracensis primarius erat artifex, ulterius in disquisitionem vocare desinerent *; hujus rei mentionem necessariam duxi, ut dimoverem ab Anglis odium, quod *lex* ista foràs in illos concitavit.

† Test Law.

|| Vid. senatusconf. illud anno 30. Caroli II. latum.

* Ita vir clariss. doctor Burnetius episcop. Sarisbur. scriptis tradidit.

Nescio

Nescio utrum episcoporum promerita ista, qui omnibus officiis Ducem Eboracensem dubiis in temporibus affectati sunt, & quorum nimiis studiis populares sui succensuerunt, aliquid factura sint necne ad infamiam istam & maculam eluendam, quam Jesuitæ Anglicanæ Ecclesiæ inurere conati sint. Si tot verba mihi hactenus irrita ceciderunt, at nullus dubito quin summa illorum in Regem observantia, postquam ad regnum pervenit, inimicorum mendacia redarguet in regni initio, quamdiu satis habuit secundum Ecclesiæ Romano-Catholicæ ritus Deo operari, nec civium credulorum obsequio ad impotentis dominationis consilia cœpit abuti, studium vehemens & ardorem civibus injecit voluntati ejus in omnibus obsequendi. Et quo majores olim populo simultates cum illo intercesserunt, eò majorem ab illis gratiam inivit post melioris indolis simulationem, & conversa ad lenitatem studia. Sicut etenim maris cœliq; temperiem turbines tempestatesq; commendant: ita vel simulacrum benignitatis gratum est in illos, cujus ira effera & periculosæ offensiones metum priùs hominibus fecerunt. Id erat luce clarius in imperii ejus exordio, etsi etenim illud ab insigni injuriâ auspicatus est, cum statim post *Carori* II. fatum, antequam inauguraretur, publicanorum ministerio *vectigal doliare* * & *vectigal pro mercibus in singulas libras* † exigebat, quæ non nisi durante *Caroli secundi* vitâ Regi senatusconsulto concessa essent; rei tamen istius odium blanda ejus verba credulum apud populum facilè extinxerunt. Quamprimum etenim post fratris interitum, habitâ in *sanctiori concilio* molli & liberali oratione istâ, in quâ promissis cives lusit, dum sanctissimè spospondit, *Se Ecclesiæ Anglicanæ & civibus universis jura sua procul ab istâ libidine cujus reus deferri consuevit, illibata conservaturum,*

* Tunnagium, Tunnage.

† Pondagium, Poundage.

rum, atq; evulsurum ab hominum mentibus conceptam de se malam opinionem *, popularium animos pessima quæq; prius veritos adeo ad se pellexit, ut voluntati ejus semper in omnibus adfuerunt, donec alienum planè ab amore civium & reipublicæ commodis animum gessit. Blanditiis istis ita in Anglorum se favorem immersit, ut nefas piaculo dignum videretur amicitiam ejus in *Ecclesiam Anglicanam* in dubium vocare. Et sane humanitatis istius novitate usq; adeo capti erant, ut omnium *municipiorum* cives ex omnibus regni plagis missis ad Regem *supplicibus libellis* non solùm sibimet de ea felicitate gratulabantur, verum & diuturnitatem imperii comprecabantur illi, & se capita sua pro salute ejus semper vovere paratos fore pollicebantur promissis ejus deliniti in illud studium incubuerunt, ut *senatores* cooptarent, qui omnia præter libertates suas voluntati ejus gratificarentur. Eàdem benevolentiá pellectus senatus in principio imperii ejus convocatus supervacaneum ratus est *leges rogare*, quibus adversus inimicorum insidias *religionem* firmarent. E contra Regis *sacratæ pollicitationes*, QUARUM RELIGIONEM ET FIDEM IPSUM PRÆ ALIIS OMNIBUS COLUISSE, venales linguæ multos per annos in vulgus sparserant, tantum ipsis securitatem præstabant ut non dubitarent novo atq; ingenti censu vectigal & tributum ejus augere, quo tamdiu frueretur donec è vitâ migraret †. Nec mihi videtur illud silentio prætereundum quod à gravi authore notatum reperio, *quatuor nimirum è quinq; primis senatusconsultis post imperii ejus primordia latis vectigalia temporaria eaq; maxima populo in favorem ejus indixisse* ||.

* Vid. orat. ejus in quadrien. Jacobi.

† Vid. hæc omnia & plura in chart. cui titulus examen novum fidelitat. Eccles. Anglic. pag. 46, 47.—

|| Vid. vindic. hujus imperii, pag. 3.

Jeſuita exiſtimationi Anglorum aliis in rebus ſummè injurioſus agnoſcit ſingularem iſtam ſenatûs noſtri in Regem benevolentiam. Dicit ille, *Comitia regni plus pecuniarum populo imperaſſe, quàm quæ, præter annuum vectigal ejus, Regi revera uſui eſſent*; *atq*; *illud*, inquit, *fecerunt tantâ feſtinatione, & tam plenis omnium ordinum aſſenſionibus, ut Rex ipſe & fateretur rationem & modum iſtius munificentiæ ſibi gratiorem fuiſſe, quàm munus ipſum* *, hanc ſenatûs noſtri in Regem humanitatem ex *adverſarii* confeſſione. eo lubentiùs memoro, ut videat lector quàm vero abſonum illud ſit quod dictum ab illo prius memoravi, *Regem* nimirum *tranquillè & feliciter* ſuis imperaturum, ſi *nullius omnino religionis, aut alterius cujuſvis præterquam Romano-Catholicæ inſtituta amplexatus fuiſſet.* Anglis etenim tunc ſatis erat notum, quam religionem profitebatur, nec ægrè illud ferebant quod in proprio ſacello una cum reliquis diſciplinæ conſultis ad religionis ſuæ præſcriptum numen coleret. Sed ut hæc miſſa faciam.

* Pere d'Orleans hiſt. des revolutions d'Angliterr. tom. III. pag. 383.—

Circa idem tempus idem ſenatus clarius benevolentiæ indicium edidit in illum, cum *Argathelia* comes, magna familiâ natus, & clientelis inter Occidentales Scotos primarius, ſeditionem in *Scotiam* induxit: cumque eodem firme tempore Dux Monumethenſis (qui, ut adverſarius fatetur, certior erat factus Jacobum vitæ ejus per ſicarios ideo inſidias ſtruxiſſe, ut æmulum ſuum clanculum è medio tolleret †) civilis belli incendium in Angliâ conflavit. Haud ignotum illud eſt, multos per annos pervaſiſſe per animos plurimorum falſam opinionem, *Ducem Monumethenſem, Carolo ſecundo* ex nuptiis legitimis natum fuiſſe. Opinio iſta cauſa erat, quod

† Pere d'Orleans ubi ſupra pag. 385. id fatetur.

quod plurimos cupido involavit arma civilia capiendi, atq; eundi in Regem Jacobum, haud *bonæ fidei possessorem*: eo nomine unus è præcipuis *defectionis* authoribus culpam suam inter verba novissima in patibulo prætexuit *. At neq; ista excusatio, neq; venditatum publicè studium religionis tuendæ viros Ecclesiæ Anglicanæ addictos à religione officii, quod ipsi in animis concepissent, deflectere potuit. Ex adverso majorum & minorum gentium senatores per nuncium de *Monumethensis* exscensu certiores facti supplicem statim libellum ad Regem miserunt. In eo vota ipsi nuncuparunt, *se usq; ad extremum vitæ & fortunarum omnium discrimen causam ejus propugnaturos.* Post prima ista officii libamina tres sanxerunt leges † quarum una Ducem Monumethensem *majestatis* damnavit, in reliquis duabus, gliscentis jam seditionis atrocitate subacti plurium annorum vectigalia certis mercibus imposuere.

* Vid. verba noviss. Joh. Hicks in novo martyr. ut dicitur, pag. 44.

† Jun. 16.

Verùm ut alio argumento mendacia illorum probabiliter convincam festino ad illud quod postremò breviter tractandum proposui, *de superiorum temporum consuetudine in principum injurias animadvertendi.*

Si priscis temporibus antè reformatam religionem, dum sacrorum & altarium communione homines inter se junxit Christiana religio, sola *libertatis* & *legum* pericula, cum nullus esset locus causandi religionem, haud minores offensiones Britannis in Reges accenderunt, quidni imaginemur populum & nunc etiam, in extremo legum discrimine ac dimicatione fortunarum suarum, etiamsi omnis querela religionis abesset, pari simultate in Regem accensum iri? haud cuipiam illud ignotum est qui historiarum monumenta leviter delibaverit, idem ingenium hominibus in eâdem regione

per

per plura ſæcula innaſci. Id videre eſt in Gallorum gente, in quibus indoles hodierna atq; animorum impetus haud ab indole iſta diſcrepat, quam Jul. Cæſar olim in illis obſervavit. Et in noſtra etiam gente ex Tacito exemplum occurrit ad hanc cauſam accommodatiſſimum. *Ipſi Britanni*, inquit ille, *delectum, ac tributa, & injuncta imperii munera impigrè obeunt, ſi injuriæ abſint: has ægre tolerant, jam domiti ut pareant, nondum ut ſerviant* *, ingenii iſtius manifeſtoria veſtigia multis pòſt ſæculis apud illos comparuerunt, cum nimirum poſt Normannorum victoriam, injuriarum & ſervitutis pertæſi arma pro libertate ſæpius capeſſerunt.

* Vid. Tacit. in vitâ agricolæ ſect. 13.

Quorſum hæc ſpectent lector facile percipiet, ut nimirum *magnæ hujus converſionis* invidiam à religione amoliar, cum ex rebus geſtis ſuperiorum temporum probabiliter monſtravero Regem eâdem fortunâ uſurum, quâ nunc utitur, etiamſi nos omnes iiſdem ſacris ſociati eſſemus. Nimia lectorum animi lectionis tædia ſubirent, ſi multus forem in recenſendo defectiones & tumultus quos à *Gulielmo conquæſtore* (ut dicitur) ad tempora *Henrici octavi*, ſub cujus imperio *religio reformata* emergere cœpit, Angli pro *patriis legibus* & *libertatibus* fecerunt. Non ſolum magnates regni principem, quotieſcunq; poteſtate ſuâ contra *fidem ſacramenti* ad legum everſionem abutebatur, bello laceſſitum ad ordinem & novam pactionem ſigillo magno Angliæ firmatam, redigerunt, atq; ſæpius regno orbarunt; verum & Eccleſiæ præſules & clerus ferme omnis cauſam regni, non contra Regem ſolum, verum & Pontificem Romanum etiam Regiæ libidinis adminiſtrum, propugnare conſueverunt. Omnes ferme principes *originis Normannicæ* per varias ſucceſſiones hujus rei fidem nobis faciant. Quemadmodum etenim

etenim successores omnes *Gulielmi victoris* (qui de legibus servandis fœdus cum Ecclesiæ præsulibus & proceribus regni percussit, idq; jure jurando sæpius firmavit) unico tantum excepto,* qui impuber regnum adiit, conceptis verbis in *leges terræ* jurarunt: ita Ecclesiæ præsulibus & nobilibus moris erat res à Regibus contra sacramenti religionem gestas ad normam atq; instituta legum exigere. Sic nimirum propter violatas *leges patrias* in Gulielmum Rufum gravi morbo laborantem seditio commota erat, atq; (ut author nobis est Matth. Parisiensis †) maxima pars Dynastarum una rabie conspirarunt. Eadem de causâ, cum *Robertus* maximus natu filius VICTORIS, contra Henricum primum fratrem suum exercitum conscripsit, magna pars exercitûs ad Robertum transivit, quia, ut idem Parisiensis ait ||, REX JAM TYRANNIZAVERAT. Et cum *Stephanus* Archiepiscopus Cantuariensis *Henrici primi* CHARTAM invenit *. proceribus ita locutus est, Hæc est charta, *per quam, si volueritis, libertates diu amissas poteritis ad statum pristinum revocare* †, chartâ in arrectis omnium auribus perlectâ, gaudiis inopinis statim exultârunt, atq; Archiepiscopo coram stanti dixere *sacramentum*, se quam primum tempus amicum, & tantis opportunum cœptis adesset, omnia pro libertatibus istis pericula adituros. *Archiepiscopus vero* (verbis utor M. Parisiensis) *promisit eis fidelissimum auxilium suum pro posse suo, & sic confœderatione factâ inter eos colloquium solutum est* ||. Cum *leges* istæ Johanni

* Henrico sexto qui nonum mensem agens regno potitus est.

† Matth. Paris. pag. 10.

|| Pag. 40.

* Anno 1213.

† Matth. Paris. pag. 167.

|| Matth. Paris. ibid.

hanni Regi diu neglectui erant, *Petierunt quasdam libertates & leges Regis Edvardi, cum aliis libertatibus sibi, & regno Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ concessis, confirmari, affirmantes quod nisi Rex illas incontinenti concederet, & sigilli munimine confirmaret, ipsi per captionem castrorum suorum, terrarum & possessionum, ipsum Regem compellerent, donec super præmissis satisfaceret* *. Argumenta *Chartæ* istius Archiepiscopus cum Rege communicavit, & cum ille ab ejus observatione se alienum ostendit, arma statim capesserunt, *Et miserunt literas ad Comites, Barones, & milites illos qui adhuc per Angliam Regi fide adhærere videbantur, exhortantes eos cum comminatione, ut pro libertatibus & pace regni immobiles starent, & efficaciter decertarent* †. Post ausum illud Rex *Baronum viribus impar, libertatum* illis copiam fecit, easq; per *Chartam* confirmavit ||, atq; ex eo contigit, quod quemadmodum Henricus Knightonus ait, *In ejus tempore fuerunt provisi articuli Magnæ Chartæ ad communem profectum regni* *. Et cum Papa deploma suum in Angliam misit, ut *Chartam* istam antiquaret, NOLUERUNT DESISTERE AB INCOEPTIS †, nec Barones aut Ecclesiæ Præsules illud morabantur, quod à cœtu piorum propterea abacti essent ||.

* Verba sunt Parisiens. Ibid.

† M. Paris. Pag. 177.

|| Original. istam chartam, quæ nunc est in manibus Episcopi Sarisbur. ego vidi.

* Hen. Knighton, pag. 2424.

† Matth. Paris. pag. 186.

|| M. Paris. pag. 192.

In rebus apertissimis nimis forem longus si negotia & pericula sigillatim memorarem, quæ Episcopi & Barones *Henrico* Tertio, filio & successori ejus, propter malam reipublicæ administrationem, & vim ab illo

libertatibus illorum & *Magnæ Chartæ* illatam, jamprimem facesserunt. Sub illius imperio ista querimonia erat, *Judicia committuntur injustis, leges exlegibus, pax discordantibus, justitia injuriosis* *, atq; hæc omnia in Jac. Regis imperio manifesta erant. Inter cæteras injurias Archiepiscopus & Suffraganei ejus questus acerbos effuderunt propter periculosam istam necessitudinem quæ inter Regem & *Petrum Wintoniensem* alienigenam, unà cum *Petro de Rivalis*, intercessit. *Timendum est, inquiunt, tam de vobis quam de regno, cum videamini magis esse in eorum potestate, quam ipsi in vestrâ* †, etiamsi verba ista aptè in Regem nostrum quadrarent, cujus voluntas *Jesuitis* & *Gallis* in omnibus erat addicta, mansuetudo tamen Anglorum moderatione illorum clarior in Regem emicuit. Ecclesiæ etenim Præsules Regi excommunicationis pœnâ minitabantur ||, & Proceres profitebantur palàm quod nisi *Wintoniensem* cum Pictonibus ejus regno abigeret, *Ipsum cum iniquis consiliariis suis à regno depellerent & de novo Rege creando contrectarent* *.

* Matth. Parif. pag. 263.

† Matth. Parif. Pag. 271.

|| Matth. Parif. pag. 272.

* Matth. Parif. pag. 265.

Haud me patitur compendium illud, quod in hoc opere scriptis facere necessarium duxi, hujusmodi exempla innumera scriptis tradere quæ majores nostri post Normannorum appulsus instituerunt. Sub pluribus Regibus sæpius ad seditionem ventum erat, quoties dominatio superbior impotentiórque rempublicam à metu servitutis defendendam fuisse admonuit. Et sæpius quidem seditionis incursio ista non antè deflagravit, quam Regibus abrogatum imperium esset. Id videre

videre erat in Edvardi ſecundi calamitate. Ille, Jacobi Regis ad inſtar, repudiatâ ſenatûs authoritate & adhibitis in conſilium pravis conſultoribus, quorum ad arbitrium & nutum totum ſe finxit & accommodavit, adeo impotentiâ ſuâ civium animos in ſe accendit, ut *Ordines regni* imperium ipſi abrogarent, & filii ejus *Edvardi* Tertii capiti diadema in conſpectu patris imponerent. Richardus Secundus Edvardi Tertii ſucceſſor, ſimili cum Edvardo Secundo fortunâ uſus eſt, ille etenim cum *libertate* ſibi conceſſâ à populo, contra *fidem* ſacramenti ſui, ad everſionem legum uteretur, univerſis Ordinum regni aſſenſionibus regno orbatus erat. Simile fatum *Henrico* Sexto mala reipublicæ adminiſtratio accerſivit.

Velim lector exiſtimet me non hæc perinde loqui quaſi incenſi populi inflammata contra Regem ſtudia in illorum laudibus ponenda cenſerem. Noſtri haud illud inſtituti eſt indulgere hominum furoribus, & civium rabiem contra Regem armare. Res tunc contra Reges pro libertate geſtas ſimpliciter tantum refero ſine ullâ laudis aut vituperii animadverſione & cenſurâ, ut videant homines quibus calamitatibus olim, antequam in diſcordes religiones itum eſt, affectata poteſtas *autocratorica* Principes obruebat. Atque ſi idem nunc populo Anglicano ingenium inſit, ſi legum & libertatum pericula, quæ nuper manifeſtiora erant, quàm ſub quopiam è Principibus ſuperiùs memoratis, illorum iram aſperârunt, viris cordatis, ſpero, haud æquum videbitur, iſtius rei culpam in religionem inclinare. Et ſi priſcis temporibus antequam Proteſtantes ſeceſſionem à Romanâ Eccleſiâ fecerunt, non omnes ſolum Laicorum ordines, verum Eccleſiæ Antiſtites Regi in civium libertates involanti regnum abrogare fas habuerunt, Romano-Catholici non religioni nunc vitio vertendum putabunt, quod Angli, poſtquam Rex (qui afflictâ reli-

gione, convulsâ republicâ, turpi fœdere cum Galliarum Rege percusso, in populares suos & peregrinos pessima quæque consuluit) regno se abdicavit, Principem rerum nostrarum potentem fecerunt, qui non solum à Clientelâ suâ, verùm & reliquis Europæ gentibus potis est servitutem prohibere. Callidus iste *Jesuita*, de quo paulò antè mentionem feci, tanti *Principis* auxilium sociis gentibus invidet. Ille studio Galli correptus, ut initas inter nos amicitias diffueret, & se labentium nunc rerum Gallicarum *Statorem* ita præstaret, graves de aleâ religionis querelas apud Romano-Catholicos excitavit. Inde est quod Catholicorum, post abrogatum Jacobo imperium, in percusso nobiscum fœdere perseverantiam, graviùs insectetur *. Inde est quod salutare illud fœdus factam contra Deum & Messiam ejus conjurationem appellet †. Ille Gallici Britannicique Regis zelum erga Deum & Ecclesiam Catholicam plurimâ prædicatione ideo effert, ut credulis persuadeat religionis decus & columen ab illorum dominatu pendere. Ne prædicatio ista fidem apud religiosos obtineat, operæ pretium erit palàm mortalibus facere qualis iste zelus fuerit.

* Vid. Pere d' Orleans ubi supra, pag. 414.

† Vid. Pere d' Orleans ubi supra, pag. ult.

Quod ad Galliarum Regem attinet, notum est omnibus qualiter ille tempore ab illo quo compertum habuit simulatum illud studium religionis viam patefacturum illustrem & latam ad gloriam, apud exteros omnes eorundem cum illo sacrorum consortes gloriari consuevit, *Se non proferendi imperii cupiditate, aut gloriâ bellicæ laudis, sed officii religione, & causâ Dei compulsum lacessere bello*, & tentare *finitimos populos*. Istud pietatis velum cœptis prætexuit, cum in Belgicas *Iberici Regis* provincias ‖ olim

‖ Anno 1667.

olim incursionem & armorum impetum fecit. Zelum etiam in Ecclesiam Catholicam quadriennium post * simulavit, cum in superiori bello *Belgico*, à quo nostrorum malorum omnium exordium desumendum est, cum ille & Britanniæ Rex Batavorum Rempublicam diruturi erant. Pontifici tunc Romano, Cæsari Germanico, atque aliis, quos à Batavorum amicitia & auxiliis absterrere voluit per legatum suggessit, *Batavos gentem virorum fuisse, qui à Deo in pravam hæresin defecissent; quapropter*, inquit, *omnes Christiani Officii religione tenentur sociatis viribus bellum ipsis navare, ut convellant rempublicam, penitúsque auferant ex sedibus suis, & Deum etiam continuis precibus obtestari, ut tam piis incœptis fortunam secundam & felicem exitum concedere dignaretur*. Major adhuc *Galli* pietas memoranda est, & clarior opera Deo, & religioni catholicæ navata. *Perpetuum atque irrevocabile edictum Condivici* † olim latum, sacramentorum religione, edictis quam plurimis, atque aliis votorum sponsionibus plus vice simplice sancitum pio non ità pridem edicto, ineunte Jacobi Regis imperio ||, rescidit. Et, ne forte videretur suæ inservire ambitioni, & factum tempori accommodare*, Deum in isto edicto testatur, *Sibi à regni primordiis, consilium istud obstinatum constitisse, religionem Protestantium, quos injuriis opportunos, fœderum & amicitiarum exsortes semper existimavit, penitùs abolere; neque se alio animo ab isto incepto hactenus destitisse quàm ut tempus tanto opportunum negotio adipisceretur*. Profitetur etiam, *Se non aliâ de causâ in Protestantium gratiam edicta in populum sæpius iterâsse, res ab illis præclarè gestas fastis*

* Anno 1671.

† Edict of *Nants*.

|| Anno 1685.

* Jacobus etenim paulo ante regnum Angliæ obtinuerat.

fastis Parlamentariis consignandas tradidisse, & plurimis commisisse præcipua militiæ & reipublicæ munia, quam ut palpum ipsis obtruderet, & lactatos vanâ spe deciperet *. Præclaram hanc *Galli* pietatem, Jesuita †, Anglorum genti infensissimus, summis laudibus effert, atque eam esse simulat, propter quam Romano-Catholici, ruptis fœderibus, arma cum *Gallo* contra nos consociare debeant Frustra verò versutus ille orator simplici mortalium credulitate abuti conatur; omnibus etenim jampridem Romano-Catholicis innotuit, quæ pericula ostentatus iste *Galli* zelus orbi Christiano facessivit. Quo cultu, quâ observantiâ ipsum Christianum nomen habere arbitrabimur, qui signum crucis posthabeat *Mahumetis* vexillo; qui cum *Turcarum* Imperatore fœdus percussit; qui pretio solicitavit animos infidelium, ut Cæsari Germanico bellum moverent; atque ita in causâ erat, ut de Christianâ religione in obsidione Vindobonæ ‖ semel trepidatum sit. Illius etenim blanditiis delinitus & corruptus *Turca*, *præter Gentis consuetudinem*, pactam cum Imperatore fidem violavit, signaque contulit contra *Imperii* sedem, & munitissimum Europæ adversus barbarorum incursiones propugnaculum. Quis opinabitur res spirituales, *nisi in ordine ad temporalia*, *Gallo* curæ esse, qui cum animo suo cogitet, quam vehementer atque animose zelum domi ostentabat, atque variis cruciatuum generibus Protestantes subigebat, *Sectæ* suæ dogmatibus nuncium remittere, & in patentes Ecclesiæ ulnas redire, eodem tempore, quo in *Germaniâ* & Hungariâ Protestantium causam fovebat, atq; autor erat illis comitis *Tecelii* * fortunam sequi, &, consociatis

* Vid. Edict. illud anno 1685.

† Pere d'Orleans.

‖ Viennæ, anno 1683.

* Count *Tekely*.

ciatis cum *Turca* viribus, violatæ religionis vindicias ab imperatore Germanico postulare. Propter ejusmodi dolos Poloniæ & Constantinopoli fabrefactas notissimum est Pontificem Romanum Fourbinum * in Cardinalium collegium cooptare obstinatè aliquandiu aspernatum fuisse. Penès itaque lectorem judicium esse velim utrùm ostentatus iste Galli in Ecclesiam zelus à Romano-Catholicis tanti sit æstimandus, ut illi, repudiatis, quibus nobiscum impliciti sunt, necessitudinibus, non solùm *Gallo* facilem ità in semetipsos victoriam ultrò deferrent, verùm committerent etiam ut *Mahumetani* de Christianis triumpharent.

* *Cardinal* Fourbin.

Quemadmodum affectatum *Gallo* religionis studium ambitionis planè erat manifestum: ita opera ista Ecclesiæ navata, propter quam Jesuita † Jacobum Romano-Catholicis venditat, præbuit plerisque plus quam suspicionem similis ambitionis. Ne verò inconsultè nimis illud proferre videar, atque eo pacto in sacrosancta Regum capita humani generis invidiam non sine summâ injuriâ concitare, paucis dicendum est quibus argumentis, quâ auctoritate & fide auctoritatem nostram communire possimus.

† Pere d' Orleans.

Comes Shaftsburiensis olim in nobilium senaculo, Rege coram sedente, pronunciavit, *Ducem Eboracensem ideo religioni suæ nuncium remisisse ut eo pacto potentem factionem ad partes suas traheret* ||. Cum hac oratione alterius verba congruunt in epistolâ quâ *Ducem Eboracensem* monuit, ut in Protestantium communionem pedem retroferret. *Quodnam*, inquit, *judicium de istâ defectione gens humana latura est cum in istius cogitationem inciderit? annon ista erit communis hominum opinio*

|| Vid. Shaftsbur. orat. in tract. polit. par. I. pag. 463.

nio te novam religionem complecti, non venustate ejus captum, verùm ABSOLUTI regni promissionibus inductum, & delinitum illecebris potestatis autocraticæ, quam tandem aliquando vestris amplexibus oblatura est? Postea ipsum submonuit, *Ut caveret ne Gallici imperii splendore captus jura & libertates Anglorum sub jugum mitteret, atque optimam ita reipub. formam convellere niteretur, quod omnibus Normannicæ stirpis Regibus fatale semper erat.* Illud etiam suggessit *ipsum Johannis Regis exemplum secutum fuisse, qui in Mahumetis religionem transire præoptavit, quam non ulcisci BARONUM audaciam, à Regis injuriis semet in libertatem asserentium* *.

* Vid. epist. ista in quinta chartar. collect.

Epistola ista, nescio quidem à quo scripta, consilia Regis in brevi complectitur. Huic sententiæ illud planè astipulatur quod à luculento authore scriptum reperio. Liber iste circa finem superioris *belli Belgici* lucem obtinuit, cujus pretium illud apud me accendit, quod author Romano-Catholicæ religionis cæremoniis innutritus, atque eo pacto (ut ipse ait) consiliorum omnium quæ nostram rempublicam spectârunt, in Galliâ particeps, & socius, & adjutor factus, tandem patriæ cari ate victus studium vehemens in omne genere officii, & servitute præsertim amoliendâ ipsi profiteatur. Quod igitur ab illo scriptis traditur verbum de verbo reddam. *Quoniam*, inquit, " Gallicæ in Anglicâ Aulâ factioni perspectum erat, non " eà se authoritate valuisse, ut studia hominum in partes suas contra communem utilitatem traherent: " idcirco causa religionis illis obtentui esse cœpit; & " quoniam illud omnibus satis erat exploratum frequentem in Anglia Romano-Catholicorum multitudinem reperiri, in quibus zelus insignis cum insigni " rerum divinarum insciciâ conspicitur, idcirco *Dux* " *Eboracensis* nomen suum in Ecclesiæ Romanæ album

" retulit,

" retulit, atque illud in luce & palàm esse postea per-
" misit; quod tamen non prius fecit quàm res felici-
" ter à Gallo gestas in bello novissimo cernebat, &
" claris tunc indiciis certior
" erat factus, confœderatas
" copias, nisi Anglorum auxi-
" liis adjutas, viribus ejus im-
" pares fore *.

* Vid. libel. cui titulus Europa captiva nisi Anglia vincula solverit, pag. 55, 56.

Verba ista causam commemorant quæ Ducis Eboracensis expugnavit animum ipsumque in Romano-Catholicorum castra transire subegit.

Quo pacto hoc contigit faciliùs animo capiet qui secum contempletur, Galliarum Regem qui summum Europæ imperium spe & opinione jampridem devoravit, gentium omnium naturam perpetuò speculari, & ad principum populorúmque ingenium consilia sua diligenter accommodare, inter prima consiliorum illud in Britanniâ habet rumorem istum in vulgus spargere REGEM ROMANO-CATHOLICÆ RELIGIONIS RITUS AMPLECTI. *Hoc pacto*, inquiunt, *civium discordia gliscere incipiet, & gravior de Rege suspicio illis incidet* †. Quod in Angliâ à Galliarum Rege ad gloriam nitente præ aliis rebus curandum esse inter Cardinalis *Richelæi* & *Mazarini* dogmata politica traditur ||.

† Vid. Politique de France in tract. polit. par. II. pag. 60.

|| Vid. Diatrib. de consiliis Gallic. in tract. polit. par. I. pag. 61.

Qui invidiam Regi apud populum propter Romano-Catholicæ religionis studium conflare nitebantur, ex adverso Regis inserviebant auribus, atque illud sæpius ipsum admonebant non aliud quippiam ipsi magis fuisse exoptandum, qui gloriosum domi imperium aucupabatur, atque legum repagula convellere animo destinabat, quam ut in Romanæ Ecclesiæ verba palàm juraret, inde evenit quod Gallici Regis administri,

ministri, atque illi omnes, qui libertati nostræ insidias struxerunt, huic sententiæ fidem haud dubiam dedere. QUOD NIMIRUM PRORSUS IMPOSSIBILE ESSET IMPERIUM DESPOTICUM NISI UNA CUM ROMANO-CATHOLICA RELIGIONE IN ANGLIAM INVEHERE *.

* Vid. Relat. rerum in comit. parlam. gestar. in tract. polit. par. I. p. 34.

Haud difficile est pluribus argumentis idem probabiliter monstrare. " Clanculum etenim in Ecclesi-" am Romanam transfugit, non adhibitis prius in " concilium reformatæ religionis propugnatoribus, " nec disceptatione quavis eâ super re habitâ eodem " tempore quo Romano-Catholicus erat nomen il-" lud dissimulavit, & non precum tantum, verùm sa-" cramentorum etiam communione inter Protestantes " usus est; & quod generosum, multo magis Regem " dedecebat Christianæ religionis zelo ardentem, ho-" mines judicio accersivit per breve illud quod nos " SCANDALUM MAGNATUM dicimus, eos-" que grandi pecunia mulctavit, non propter aliud cri-" men, quam quod familiari colloquio ipsum Ponti-" ficium fuisse dicebant †. Præterea sectarios omnes non toleravit tantummodo, verùm & publico etiam *edicto* contra legum sanctimoniam *conscientiæ* libertatem illis indulsit. Hoc vero, neutiquam credo, fecisset, si eo, quem *Jesuita* simulat, zelo in Ecclesiam revera præditus esset, quoniam haud ignoravit Pontificem Romanum in *statis* & *anniversariis sacris* principibus omnibus hæreticorum fautoribus anathematum diras Romæ imprecari. Quapropter in literis quas *Scotiam* misit ad Presbyteros imperia Ecclesiæ detrectantes ||, quibus propter indultam *conscientiæ* libertatem gratiam ab illis initurus

† Vid. Imperii hujusce vindic. pag. 8.

|| Quos Non-conformistas dicimus.

initurus erat, profitetur *se id contra morem & consuetudinem aliorum Regum Catholicorum fecisse.* Meà quidem sententià quod præter instituta & rationem Catholicorum Regum factum est id Catholicis omnibus suspectum esse debet. Humanitatem istam ad Gallicum exemplar plane accommodavit, quemadmodum etenim Gallus, ut Reformatorum Germaniæ Principum studia sibi meliùs conciliaret, atque eo pacto omnia virtuti & cupiditati suæ prona ibi redderet, *Schombergum*, *Ransavium*, atque alios magni nominis *Protestantes*, militiæ præficere consuevit *, deditque operam aliquandiu ut religionis reformatæ & Romano-Catholicæ Dynastas æquabili amicitià complecti videretur †; ita Rex Britanniæ *sectarios*, ut dicuntur, beneficiis cumulavit ut illorum animos ad benevolentiam alliceret, iisque ambitionis suæ administris uteretur.

* Vid. Imperator. & imper. prodit. p. 94, 95.

† Vid. scutum politiæ & justitiæ, p. 295.

Quæret itaque lector quo pacto Reges potentissimi in ostentato isto zelo spem tantam majestatis amplificandæ sibi propositam haberent? responsio quidem facilis est, Quis est qui non videat Regi nostro causæ Catholicæ fidelem operam tribuenti, & *Hæreticis* calamitatem molienti non fausta solummodo religiosorum, ubique gentium, vota; verùm & sociata etiam Catholicorum principum arma speranda fuisse, & quod ad Galliarum Regem attinet, consentaneum existimavit, ut qui lymphatà mente in Ecclesiæ hostes insanivit, & Regis Britannici labantem animum ad idem faciendum confirmavit, ex isto facinore Catholicorum omnium favorem emereretur, atque illi studiis ardentibus ad ejus statim vexilla concurrerent, opemque ipsi ferrent, non ad Protestantes solùm, verùm & Catholicos etiam principes debellandos qui tam pii Regis incœpta gloriosa oppugnatum irent.

Consilia

Consilia ista, quibus pietatis velum obduxere, Romano-Catholici principes satis habuere comperta: Innocentius XI Pontifex Romanus non solum itaque graves simultates cum Gallo gestit, atque animam jamjam exhalaturus extremo spiritu circumstantes Cardinales obsecravit ut in ipsum se inimicos gererent *. verùm & Regis etiam Britannici incœpta omnia ad suam ipsius & Gallici Regis ambitionem pertinuisse existimavit.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 44.

Haud obscurum illud erat Papæ quod author summâ observantià dignus pridem observavit *Jesuitas ubique gentium Galli partibus studere haud aliter quam à factione Hispanorum olim stabant* †. Nec ignorabat Regem Britanniæ isti virorum *sectæ* se non solum addixisse, verùm veneficiis illorum imbutum voluntati Galli in omnibus obsecutum fuisse. Ex eo contigit quod *Castlemaniæ Comitem* honorificum ejus legatum non eo honore excepit qui tam magnificæ & sumptuosæ legationi debebatur ||; novit nimirum quo pacto omnia in Anglia Jesuitarum consiliis ita regebantur, ut quæ angli arant, navigant, ædificant Galli ambitioni parerent. Vidit legatum Britannicum iis consultoribus Romæ usum fuisse, atque idcirco *patrem Morganum* callidum Jesuitam, qui in legati consuetudinem atque amicitiam se nimis insinuaverat, ab urbe Româ discedere jussit, ne consultationes illorum veneno Jesuitico perfusæ, pessum irent *. Apertas simultates, quas Jesuitarum factio cum *sedis Apostolicæ* legato

† Vid. Gul. Templi speculum imperii Sueciæ, Cimbriæ, &c. cum respectu ad Angliam, anno 1671, pag 7.

|| Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 3.

* Vid. Inter Doctor. Burnetii nunc episc Saribur. chartas 18, chart. 1. pag 3.

legato in Angliâ gessit *, *venerandus senex* ægris oculis inspexit; nec æquo animo tulit inimicitias quas Rex noster Jesuitarum gratiâ Romæ cum illo suscepit †. Ex intempestivâ istâ indulgentiâ in Jesuitarum *societatem* tunc cum libertati Europæ Gallus insidias struebat, atque aliis claris indiciis collegit, quonàm Britannici Regis zelus spectabat, quas calamitates Europæ brevi arcesseret, quapropter ut Regem nostrum dum imperio fruebatur, non nisi frigidâ amicitiâ, eâque continuis suspicionibus, & variis simultatibus notatâ complectebatur: ita exoptatissimum diminutionis ejus nuncium lætus accepit.

* Vid. Consil. datum super abrogand. legibus pænal. pag. 52.

† Vid. Repræsentat. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 389.

Manifestum est *Cæsarem Germanicum* in eadem fuisse sententiâ quâ Pontifex Romanus: quando etenim post *abdicatum* imperium, *Jacobus Rex* oravit ut adhiberet fortunis ejus misericordiam, quarum unicam causam in *Catholicæ religionis* studium conjecit; imperator ita respondit, *Res ejus etiamnum in loco incolumi fore, si modo ablegati ejus monitis* ||, *non perfidis Galli blanditiis & assentationibus faciles advertisset aures, atque auctoritate & armis interpositis, Gallum à pace & fœdere violando prohibuisset, cujus, per TRACTATUM NOVIOMAGENSEM, ipse arbiter constitutus erat. Nunc,* inquit, *quo pacto vos auxilio juvare poterimus, qui necesse habemus Gallorum simul & Turcarum impetus sustinere, quique de Angliæ fide & auxiliis non dubitabant. Maxima religioni nostræ injuria à Gallo erat illata, qui cum Turca, acerrimo CRUCIS hoste, fœdus percussit* *.

|| Comitis de Kaunitz.

* Vid. Imperator German. epistol. in 12°. chartar. collect.

Ex

Ex his itaque videre est *Jesuitam* istam *, qui *Jacobi* & *Ludovici* zelum in Deum, & Ecclesiam, summoperè prædicat, atque author est *fœderatis* nostris ut, aleam religionis miserati, se à nostra ad illorum amicitiam aggregare vellent, perinde facere, ac si Catholicos moneret, ut, renunciatâ principis necessitudine qui morientem libertatem nobis omnibus restituit, in *Regum* partes transirent, qui non solùm Europæ servitutem imponere statuerunt, verùm causam *infidelium* etiam contra Christianam religionem foverunt.

* Pere d'Orleans.

CAP. II.

Complectens Populi offensiones in Regem propter fœdus amicitiæ cum Galliarum Rege percussum.

REfutatâ Jesuitæ † calumniâ qui rerum invidiam contra Jacobum Regem in Anglia gestarum in *religionem* contulit, querimoniæ populi nunc ordine memorandæ subeunt, ut omnes *Jesuitæ* istius fidem perspectam habeant, qui versutus ingenii, & accendendis offensionibus callidus, Pontificiis ubique gentium persuasum eat, *Jacobum Regem*, virum æqui servantissimum, Regis optimi officium per totum imperium implevisse. Quamprimum ego incœptorum ejus seriem & causas diligenter explicavero, nullus dubito quin cordati lectores Regis diminutionem, quam plurimi Jesuitarum mendaciis lusi, ægrè nunc ferunt, facillimè patientur. Quis etenim est tam iniquus rerum

† Pere d'Orleans.

rum æſtimator, tam civili communitati gravis, qui non illud mihi libenter concedet licitum eſſe *populo libero* ſuis conſulere rebus, atque illarum gubernaculum alteri tradere, poſtquam *Rex politicus*, legum nimirum vinculis impeditus & conſtrictus, everſis legibus, atque ita *communi regni ſponſione*, & primævo *pacto* violato, non ſolum ſuorum libertati modis omnibus inſidias ſtruxerit, verùm tandem etiam regno ſe ſponte *abdicaverit*. Si unicum illud mihi lector aſſentietur, tunc facile erit *ordines* Angliæ à Jeſuitarum calumniis prohibere; illi etenim non imperium Regi abrogârunt, verùm *Summum Imperium*, quo non aliâ de causâ poſt afflictam religionem & convulſam rempublicam, abire voluit, quàm quòd res noſtras pro arbitrio ſuo adminiſtrare nequiverat, *Arauſionenſi* tradiderunt; id ipſum eſt quod in priori hoc libello perſpicuum lectori facturus ſum. Luculenter, Deo juvante, monſtrabo, Jacobi Regis molitiones univerſas eò ſpectaſſe, ut primævam noſtram libertatem quæ legibus æquis, & ſacroſanctâ Senatûs authoritate continetur, funditùs everteret, & non ſolùm res noſtræ illius arbitrio regerentur, verùm ut *Gallus* etiam, ſummum Europæ imperium obtineret.

In hoc munere fungendo non omnia à Rege contra legum ſanctimoniam, & ſalutem populi commiſſa ſigillatim literis conſignaturus ſum, quoniam id nimis lectori moleſtum foret.

Noſtri id tantùmmodo inſtituti eſt præcipua rerum capita cum illarum cauſis memorare; atque in hoc libro tanquam in luculento diagrammate intima machinationum omnium artificia depingere.

Ante reliqua Regis cœpta, quæ omnium *ordinum* offenſiones in illum accenderunt, vetuſta conjunctionis neceſſitudo, quæ inter illum & Galliarum Regem interceſſit, referenda eſt, quoniam in eâ amicitiâ inſtar omnium molitionum erat, ad noſtram & aliorum libertatem

libertatem evertendam. Ex illorum conjunctione, quæ eo usque processit ut ad Galli consilium & auctoritatem nostra respublica diu revocata fuerit, facile est servitutem nobis designatam claris vestigiis indagare.

Omnes, credo, id in confesso habebunt, Regem qui apud animum suum statuit, de legibus patriis & libertatibus civium triumphare, teneri necessariò (si modo civium pars longè maxima studia gerant ab inceptis ejus aliena) exterorum pellicere auxilia, & illorum viribus inniti. Nec illud, arbitror, inficiabuntur, principem, qui contra civium & senatûs voluntatem, contrà etiam quam gloriæ suæ ratio admonet, fœdus cum peregrino principe percutit, istius fœderis adminiculo popularibus suis aut exteris gentibus calamitatem insignem moliri; atqui Regis nostri res ita se habuerunt, in mutandâ reipublicæ formâ & servitute accersendâ, videbat sibi cum obstinatâ & pertinaci civium multitudine confligandum fuisse. Ad Gallum itaque, reclamantibus licet popularibus suis, auxilii gratiâ confugit, cujus amicitiam, rebus sic stantibus, nunquam coluisset, si facili & prono itinere ad veram gloriam, potius quam per civium servitutem, ire præoptâsset. Quemadmodum etenim summi rerum humanarum *rectoris* providentia tulit, ut Anglia tum propter situm & potentiam regionis fata Europæ pro arbitrio suo regeret, ita Regibus nostris illud olim præcipuè gloriosum erat, gentibus impotentioribus succurrere, & robur cum illis ad frangendos hostium impetus consociare *. Et sicut illud pro primario axiomate nostræ politiæ semper habuerunt, *res Europæ in æquilibrio conservare*, ita in ista dimicatione quæ inter *Hispanum* & *Gallum* de *summo imperio*

* Sic nos junctis viribus cum domo Burgundicâ Galliarum res olim afflixinus, vid. provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. pag. 2. Et

perio diu contigit, moris illis ſemper erat, auxiliis interpoſitis, provide cavere, nequa gens, alterâ devictâ, inter reliquos faſtigium teneret †: at poſteriori hoc ſeculo, poſtquam in regnum noſtrum dominationis immodicæ cupido invaſit, Aulici noſtri, diverſi à majorum inſtitutis, vetus illud iter gloriæ, & non noſtram tantùm verùm communem Europæ utilitatem deſeruerunt. Quo pacto hoc contigit, atque illi ſervitutem nobis & Europæ moliti ſunt fuſè latéque in hoc capite dicturus ſum.

diatrib. de conſiliis Gallor. in tract. polit. par. II. pag. 66.

† Vid. Domini Holliſii epiſt. ad Van Beuning. & colloq. de præſenti Angl. ſtatu, anno 1668. Edit. pag. 20, & 60.—

§. I. Fœdus Gallicum initio exponitur.

Neſcio utrum alia quævis res poſt Anglici fermè nominis memoriam reipublicæ noſtræ graviori probro fuerit, & majorem nobis apud exteras nationes infamiam inuſſerit, quàm violata cum ſociis gentibus, & conjuncta cum Gallo amicitia. Pudendum ſane eſt quod nos qui Normanniâ, Aquitaniâ, Vaſconiâ, Andegaviâ, aliiſque vaſtis provinciis in Galliis olim potiebamur, plurimáſque victorias ab illis reportavimus, in deforme illorum obſequium noſmet traderemus, nec aliud crederemus magis glorioſum quàm ut illorum furoris ſatellites facti, auxilio illis adeſſemus, ad noſtram & aliorum ruinam accelerandam. Qualiter hoc factum ſit plenius referendum eſt, quoniam fœderis & amicitiæ iſtius relatio populum Anglicanum omni ſtatim invidiâ levabit, cum non penes populum culpa eſſe deprehendatur, verùm illos qui rerum gubernacula tenuerunt, in quorum animis priſcum Anglorum decus & ſtudium reipublicæ plane exoleverat.

Haud difficile eſt temporis primordium inveſtigare, quo principatus noſter iſtis imbutus eſſe moribus cœpit,

quo latum *oceani* imperium *Sequanæ* permisit, & abdicato rerum Europæ *Arbitrio* communem plurium gentium Salutem Galli ambitioni postposuit.

Haud obscurum est, quod Scriptor luculenter ait, *Regem Galliarum tunc temporis, cum Populus Anglicanus REGIAM PROGENIEM* * *de exilio domum reduxit, illorum favore haud mediocriter imbutum fuisse* †. Gratia tamen ista (qualis qualis inter Gallum & Ducem Eboracensem tunc clanculùm conciliata erat) nondum publicè satis esse sarta videbatur. Gallus etenim, quemadmodum paulo post reditum regiæ familiæ, *frigidam utrique genti suffundendo*, incendia lachrymosi belli inter nos & Batavos apertè conflavit, ut mutuis vulneribus nosmet invicem attereremus. Ita cum uno atque altero maritimo prælio superiores evasimus, labantes Batavorum res suis viribus ideo refecit ‖ ut de manibus nostris victoriam præriperet. Post facinus illud Dynastæ nostri visi sunt simultates cum Gallo gerere, & junctis cum aliis fœderibus speciem præ se tulerunt, quasi vim & furorem ejus à sociorum cervicibus depellere vellent. Id brevi post videre erat, cum Gallus immemor Sacramenti sui, & violatâ *Pyrenæi tractatûs* religione, Belgicas provincias quarum juri hæreditario Galliarum Regina inter pacta connubialia renunciaverat, post Hispaniarum Regis mortem iniquissimo bello in possessionem suam vendicavit. Baro de Isolâ vir ingeniosissimus incursionis tunc Gallicæ consilium propriis coloribus adeo depinxit, ut æquo lectori ubique gentium justa odia in Gallum concitaret, ipsumque studia sua in Hispanum conferre subigeret. Inter Aulicos nostros magnâ tunc contentione actum erat utri genti nos opem ferre oporteret,

* Anno 1660.

† Vid. Characterem ambidextri [*a Trimmer*] cujus author Marchio Hallifaxiæ erat.

‖ Anno 1665, 1666.

oporteret, tandemque ea comprobata erat ſententia quam in iſto rerum articulo author eximius ſcriptis tradidit, *Majores nempe noſtros id pro dogmate ſuæ politiæ ſemper habuiſſe, quo reipublicæ ſalus fundatur, TENENDUM ESSE ÆQUILIBRIUM INTER HISPANIARUM ET GALLIARUM REGNA,* *quoniam,* inquiebat, *ſi Hiſpaniæ devictæ fuerint, ſimilis nos, quæ funambulos, fortuna verſabit, quibus libramentum deperditum inter ſingulos greſſus caſûs periculum continuo minatur* *. Rerum itaque noſtrarum rectores, victi ratione, popularibus ſuis & peregrinis æquos ſe tunc præbuerunt, atque pro priſcis noſtræ neceſſitudinis cauſis Hiſpanum tunc fide & benevolentiâ complexi turpes Galli victorias in Belgio interpellaverunt. In medio quippe hoſtilis iſtius impetûs ardore, dum omnia in Belgicis *Hiſpani* provinciis Galli viribus prona cedebant, nos recentium belli offenſionum viſi immemores fœdus repentinum cum Batavis percuſſimus †. Sexto pòſt menſe *Triplex fœdus* inter Reges *Angliæ Sueciæque* & *fœderatos Belgas* paciſcebatur. Eodem anno ‖ alia pactione initâ *Aquis Sextiis* pax expotata inter Hiſpanum & Gallum conventa erat. Pacis iſtius coagmentatione Rex Britanniæ, indubitatâ peregrinorum omnium confeſſione unicus iſtius conciliator, ut immortalem ſibi gloriam ab exteris principibus reportavit, ita orbis Chriſtiani tranquilitatis haud dubius arbiter factus erat. Et quemadmodum vir clariſſimus refert, * *Penes illum fuit, vicinarum gentium robur & inſolentiam non mi-*

* Vid. Emolumentum Angliæ cum reſpectu ad conſilia Gallica, anno 166$\frac{7}{8}$, edit. pag. 20, 21.

† Anno 1667.

‖ Januar. anno 1668.

* Vid. hæc omnia in Gul. Temple *ſpeculo* fœderatarum Belg. provinciar. pag. 302, 303.

nus refrænare, quàm impotentiorum res adversas sublevare.

Hactenus itaque studia nostra Orbi Christiano propalam salutaria esse visa sunt, & æquitatis, utilitatisque communis lance res Europæ trutinare. Indoles verò longe diversa, & quam ego, nisi ad levandam populi infamiam, neutiquam vulgarem, mox in Aulâ nostrâ emicuit. Rex *Galliarum* etenim, quamprimum vidit *Regis Britannici* fœdera lusisse omnia illius bellica incœpta, & frustraneum sibi fuisse, qui pacem modo hostibus dare coactus erat, summum imperium moliri studio armorum deposito, clandestinis colloquiis (quemadmodum vir rerum nostrarum peritissimus pridem observavit) & blandis artibus negotia tractare incœpit *. Primum consiliorum omnium illud statim sibi, post pactas inter confœderatos amicitias, constituit *TRIPLICIS FOEDERIS nodum solvere* †. Eo in vinculo nostrî omnium salutem, haud secus quam Gordiano olim in nodo Phrygii imperii stabilitatem, positam fuisse novit. Gratuita populi in Regem benevolentia id efficiendi haud mediocre incitamentum extitit. Post *Triplicis* quippe fœderis sanctionem, quod non ruentibus tantummodo Hispani rebus, verum nobis atque orbi Christiano securitatem præstitisse crediderunt ||, ordines regni adeo *inæstimabili* gaudio cumulati erant, ut quam primum ab *oratore regio* in purpuratorum senaculo fœderis istius mentio esset facta, varia statim & gravia tributa populo imperarunt. Verebantur mehercule ne non illustri satis gratitudine tam immensum Principis beneficium exciperent,

* Vid. Gul. Temple prospect. constitit. & commoditatum Germaniæ, Sueciæ, &c. cum respectu ad Angliam anno 1671. pag. 36 —

† Vid. character ambidextri.

|| Vid. Angliæ provocat. ab albæ Aulæ conciliabulo tract. polit. par. I. pag. 18.

perent, quapropter plus pecuniarum * illi tunc indixerunt post *belli Belgici* sumptus recentes, quam unquam ferme prius Regibus tribuerant. Quid ergo superfuit, *nisi* (quemadmodum diligens rerum tunc gestarum speculator observavit) *ut viri contra libertatem nostram conjurati aucti pecuniis & tempus opportunum inde nacti, fœdus violantes, spectatissimæ erga Gallum fidei documentum exhiberent* †. Id illorum consilium fuisse eventus statim comprobavit, quam primum etenim ingens ista pecunia Senatûs consulto Regi erat decreta comitia regni in longum tempus prorogata erant ||, ut intervallum par cœptis destinatis interponeretur, quo servitutis nostræ machinatores, & Gallicæ libidinis administri negotia sua procul ab animadversione & censurâ Senatus gererent *. Et sane plurima sunt quæ me subigunt credere non aliam tunc Aulicis nostris paciscendorum fœderum causam fuisse, quam ut illa fataliter postea rescinderent, ut civibus suis atque aliis gentibus palpum obtruderent, & nos omnes securi à metu facti dulci veterno obrueremur, atque ita insidiosis eorum Gallorúmque machinationibus magis redderemur obnoxii. *Thomas* etenim *Cliffordus*, vir equestri loco nobilis, eadem die quâ Senatus universus summâ lætitiâ exultavit, amplissimamque pecuniam Regi decrevit propter percussa cum Sociis fœdera, inter exeundum è Senatu dixit, *istam comitiorum exultationem haud impedimento fore quo minus paulo post Batavos bello peteremus* †. Non ille conjurationis tunc contra rempublicam

* Duo nimirum milliones librarum cum semisse.

† Vid. Andreæ Marveli increment. Papis. in tractat. polit. Par. I. pag. 78.

|| Usque ad Febr. 4. anno 1672.

* Vid. Andr. Marvelum. Ibid.

† Hoc refertur à Gul. Temple in commentar.

p. 162. Ibidem dicit Colbertum Legat Gallic. in Anglia, anno 1668. belli insequentis fundamentum jecisse.——

rempublicam factæ particeps tantum erat, verùm caput etiam privati istius *conciliabuli* * quod principatûs libidini in omnibus serviebat, tamque officiosam voluntatem singulis illorum incœptis accommodavit, ut non solùm propterea in Procerum Anglicorum numerum, verùm opulentissimum etiam regni munus † cooptaretur. Illius itaque verba plurimum mihi illud persuadent aulicos nostros in feriendis istis fœderibus, quibus & popularibus suis, & generi humano se summum antiquitatis humanitatisque documentum constituisse gloriati sunt, Galli studio correptos nostræ omnium libertati insidias clanculùm instruxisse. Si ista me conjectura fallit, attamen certissimum est ab isto ferme temporis articulo Gallum in animos & amicitias illorum clanculùm irrepsisse. Extemplo etenim Rex Britanniæ qui Principes exteros in societatem fœderis *Aquis Sextiis* concepti sedulus solicitaverat; illorum fidem & astipulationem non orare modo desiit, verùm quosdam in amicitiæ istius conjunctionem se ultrò offerentes penitùs rejecit. Sic nimirum *Imperatoris Germanici* precibus sponte suâ in ista societate partes sibi concedit orantis, aures præclusit. Ducem etiam Lotharingiæ amicum & pernecessarium suum non ab istius confœderationis communione tantum aspernatus est, verùm patienter etiam tulit calamitatem ejus quem Galliarum Rex proximo post fœdus anno || incautum & improvidum insidiarum ditione suâ expulit. In eo facinore illud notatu dignum est, quod sicut Gallus non aliâ de causâ in imperium clarissimi *Principis* involavit quam quòd ille

* The Cabal.

† Supremus nimirum Angliæ Quæstor factus erat.

|| Anno 1669.

ille cum aliis principibus patrocinium *triplicis fœderis* in quo ſalus Europæ conſiſtebat, ſuſcipere cum animo ſuo ſtatuit: ita aulici noſtri ob eandem rationem, cauſam & tutelam ejus deſeruerunt *.

* Vid. Andr. Marveli increm. Papiſ. in tract. polit. par. I. pag. 78.

Ex quibus videre eſt rerum noſtrarum everſores eodem tempore quo ſe Galli adverſarios palàm jactitabant, partes ejus clanculùm foviſſe. Exinde fatalis iſta amicitia, & quod huic conſequens eſt infamia noſtra apud peregrinos, indies magis gliſcebat in ſequenti anno neceſſitudo illorum quæ palam in ore atque oculis omnium variis ſimultatibus prius notata & interpuncta erat, jam maturam nacta diem clanculùm, in fœderis religionem coaluit. Tunc etenim temporis † *Aurelia Duciſſa* ſoror Regis noſtri è Gallis Dubrim || pervenit, ſpecie quidem blandà, & fratrum ibi viſendi gratiâ, revera autem ut conjuncta inter illos & Gallum interiori ſocietate, pronum ac facile iter ad hujus gloriam pateret. Abhorrebat Aulicorum noſtrorum veſtitus tunc à more Gallico, illa itaque in primo congreſſu non ſine mordacibus facetiis cultum noſtrum riſu excepit: author nobis eſt vir cum primis ingenioſus & nobilis etiam, id ipſam in mandatis habuiſſe à Rege Galliarum qui nimirum ſatis compertum habuit, genus humanum eò facilius aliorum conſuetudinem & imperium pati quo mores & cultum illorum in majori admiratione habeant. * Atque hoc de induſtriâ notavi, acri etenim ac vehementi incitatione inflammatur animus, cum pudendi & degeneris Anglorum ingenii venit in mentem, quibus nihil prius habetur pro cultioris vitæ honeſtamento quam Gallicè veſtiri & loqui. Dedecet nobilem gentem conſuetudo iſta, & tanquam opprobrium ſeculi, & primarium fermè inſtrumentum

† Anno 1670.
|| Dover.

* Vid. charact. ambidextri.

tum & lenocinium servitutis repudianda est. Sed quid istis diutius immoror? nostri Dynastæ dicteriis Ducissæ Aurelianæ pudefacti non vestimenta tantùm, verùm fœderum religionem omnem statim abjecerunt.

Clandestinum fœdus paciscitur.

In eo quippe colloquio constans omnium opinio est, clandestinum funestumque fœdus, sacrosanctis aliorum fœderum vinculis solutis ab ipsis cum Gallo conceptum fuisse. De singulis istius fœderis articulis memorare non possum, illi etenim, qui, remotis arbitris, in tenebris pacti erant, inter alia dominationis nostræ arcana adhuc latent *Abbas Primi* scriptor Gallicus in historiâ quam de *bello Belgico* condidit, & non sine Regis Gallici privilegio in lucem misit, non solum fœderis istius inter Aureliæ Ducissam & Regem Britanniæ, fidem confirmat, verùm inter ☞ reliquas astipulationes dicit, *Gallum Regi Britannico pactum fuisse se sacrosanctam senatus Anglicani auctoritatem in arbitrii libidinisque ejus plenum obsequium traditurum.* Dicit insuper, *Ipsam Regem nostrum Gallici Regis verbis admonuisse, vires Batavorum prius fuisse convellendas, quàm inceptum illud perfici posset* *. Nos itaque quibus statutum erat summâ obstinatione fidei Galli servire libidini, nihil jam reliqui habuimus, nisi ut, temeratis sanctissimis necessitudinibus, Batavos incautos, & propter junctas nobiscum amicitias cujusvis impetûs improvidos dolo adoriremur, paulo itaque post †, haud secus quam Cliffordus statim post triplicis fœderis sanctionem prædixerat consociatis cum Gallo viribus bello eos lacessivimus. Ex eo bello cujus prætextus & causas fusius in sequenti capite memoraturus sum, facile erat initas cum Gallo amicitias conjectura consequi. Præter enim quod rerum nostrarum

* Vid. Clandest. fœder. probat. in 12. chart. coll.

† Ineunte anno 1672.

rum

rum gubernatores *triplici violato fœdere.* Bellum iſtud in favorem Galli concitarunt, ita deinceps in bello patrando & poſtquam inter nos & Batavos pax convenerat, in publicà pace conciliandâ, Galli ſtudio & cupiditati morem gerentes neceſſitudinis iſtius indidicia patefecerunt. Pro cujus illuſtri & diſtinctâ explicatione, prius lector monendus eſt, Regem Britanniæ ante biennium poſtquam illud bellum geri cœptum eſt, causâ Galli publicè deſertâ, ſeorſim ab illo cum Batavis pacem pepegiſſe. Fecit illud non propter odium aliquod aut ſimultatem quæ inter illos interceſſit, verùm quia tempori obedire & ingratas amicitias colere neceſſum habuit. " Utraque etenim gens " (prout vir clariſſimus refert) bellum iſtud, quod " Dynaſtarum magis quam civium ſtudiis conflatum " arbitrabantur abſque iracundiâ geſſerunt; pecunia " Gallica nobis in ſubſidia belli miſſa * claſſis ſumptibus " valde impar erat, claſſiarii " noſtri milites, qui amicos magis quam hoſtem metuerunt, ſine aliquo animorum robore præliati ſunt, " ordines regni quorum offenſiones periculoſas bellum " iſtud accenderat, ſe nihil pecuniarum Regi decreturos niſi ad pacem cum Batavis faciendam palam " profeſſi ſunt; &, quod apud Regem Britanniæ maximum pondus habebat, videbat ſibi, ſi modo in " iſto bello perſeveraret cum Hiſpaniarum Rege belligerandum fuiſſe †, atque " eo pacto maris Mediterranei, haud ſecus quam per " bellum Belgicum Baltici " maris commercia intercluſa fore; *Tandem itaque urgente rerum ſuarum neceſſitate, querelis civium, & ſenatûs inſtigatione ſubactus, pacem cum Batavis fecit* ‖. Poſt

* Hinc videre eſt nos pro Gallo militaſſe.

† Ille etenim una cum imperatore Germaniæ & Duce Brandeburgenſi cum Batavis contra Gallos robur jam conſociaverant.

‖ Vid. Hæc omnia in Gul. Temple, commentariis, pag. 2, 3, 4. —

ſancitas

sancitas cum *fœderatis ordinibus* pacis istius conditiones, perspicuum illud omnibus erat *principatum nostrum in obsequium Galli se penitùs addixisse.* Etsi etenim piraticæ illorum naves Regis Gallici jussu statim maria nostra infesta habuere, pro portubus nostris ubique in oris maritimis excubârunt, & non solum negotiatores mercibus opulentis, verùm plurimos etiam visâ indies spoliarunt *; nihilominus tamen fides nostra in Gallum cum summâ alacritare conspicua erat. Postquam etenim nefarium illud bellum atque omni imbutum odio, composuimus, rectores nostri animos Gallorum incerta belli metuentium enixe recreârunt. Id videre erat cum ex armamentario Regio omnia ad usum belli necessaria clanculùm ad Gallum mitterentur †; cum cohortes nostræ (quibus rerum gloria à *Turenno* feliciter gestarum, non *Germani* solum, verum ipsi etiam *Galli* tribuendam censuerunt ||; & quæ tutam Gallorum fugam, cum post *Turenni* mortem *De Lorgius* receptui cecinerat, in omnium opinione moliti sunt) eodem temporis articulo pro Gallo militârunt, quo nos *Batavis* hostibus ejus inter pacis conditiones auxilia contra illum paciscebamur. Id insuper fidei illorum obstinationem in partibus Galli tutandis abundè testatur, quod Anglorum cohortes, quorum plurimi in Galliis, præsertim *Augustis Trevirorum* * in priscâ gentis suæ famâ, & *Ducis Crecquii* acie labante sustinendâ fortiter occubuerunt,

* Vid. Increm. Papism. in tract. polit. par. I. pag. 91. Ubi author innuit commissis principat. nostrum annuisse. Vid. numerum navium à nobis captar. ibid. p. 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135.

† Vid. Increm. Papism. ubi numerus rerum initur. pag. 92.

|| Vid. Gul. Temple commment. pag. 64, 65. & scriptoris Gallici relationem rer. inter duos exercitus gestar. anno 1675, 1676, 1677. —

* Treves.

cubuerunt *, novis militibus indies ex Angliâ supplerent †. Etsi partium Gallicarum studia ista aulicis nostris culpanda erant, Rex etenim in septimo pacis articulo contrarium Batavis pepegerat, & *media disceptationum arbitria* illis permittebantur, methodus tamen, quâ in subsidiis comparandis usi sunt illorum officia plurimùm infamavit. Haud contenti etenim auxilia voluntaria illuc submittere multos profectionem istam detrectantes in carcerem conjectos malâ mansione diu afflixerunt ‖; in Scotiâ plurimi vinculis impediti proditorum ritu per vim in naves abrepti erant, quorum nonnulli propter odium Galli summopere renitentes in mare præcipitabantur *. Præterea etiam in incredibili istâ pertinaciâ & studio causæ Gallicæ tot indiciis patefacto, illud hominibus admirationem movere debet, quod favore *Galli* charitatem patriæ & civium benevolentiam commutârit nec cum ordinibus regni inimicitias suscipere respuerint. Illi etenim per continuum belli cursum non sine acri vocis & animorum contentione cum Rege, in senaculo, pro causâ confœderatorum contra *Gallum* tanquam aris & focis suis contenderunt. Et sane si senatus tanta apud aulicos authoritate & gratiâ, quantâ factio Gallica, tunc valuisset felicior longe fortuna, quam in præsentiâ utitur, Europam versaret. At secus se res habuit, atque in aulâ nostrâ res in favorem Galli & ex ejus consilio gerebantur. Ex eo contigit, quod ordines regni, (quemadmodum à *gravi authore* animadversum est) qui vehementer Regi instabant, ut pacem cum

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 118.

† Vid. Increm. Papis. in tract. polit. par. I. pag. 87.

Vid. Etiam supplic. libel. ab inferiori senaculo regi datum Novem. 29, 1680.

‖ Vid. Increm. Papis. pag. 92.

* Vid. Ibid. p. 96—

Batavis

Batavis, cum *Gallis* bellum susciperet, sæpius erant prorogata *. Inde evenit, quod postea Regem suppliciter orantes ut auxilia sua domum è Galliis revocaret, similem offensionem apud illum incurrerunt †; " id in causa erat " (viri ejusdem ornatissimi " verbis utor) quod eundem " senatum penitùs dissolvit, qui per annos octodecim " duraverant, quique summæ fidelitatis & obsequii " documenta in Regem semper præstiterant, donec " tandem Gallicà necessitudine " incensi simultates cum illo " gesserunt ||.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 58.—

† Vid. Gul. Temple commentar. pag. 109.

|| Temple comment. pag 388.—

Longum est sigilla im commemorare, quoties dolore affecti irà incitati propter aliorum pericula & *Galli* successus, non sine pertinaci verborum contentione, & minis fermè interpositis, Regem in illorum pellicere auxilia, & ab illius avertere amicitià conati sint. Tantum illorum diffidia ab aulicorum studiis valuerunt, ut comes Shaftsburiensis sententiam suam publicè in senatu ferret, *Sartam tunc duobus annis cum Batavis pacem, & auxilii nostri à Gallo dissociationem rixis istis tribuenda fuisse* *. " Anno in- " sequenti plura ejusdem indo- " lis præclara specimina dede- " re, Regem etenim in sup- " plici libello periculorum ad- " monuerunt † ipsi imminen- " tium à Galli victoriis in Belgicis Hispani provin- " ciis, quarum in tranquillitate Regis & rerum An- " glicarum positum esse columen dixerunt; quapro- " pter humillimè obsecrarunt, ut illas suo dignaretur " patrocinio, & cum talibus Sociis fœdera feriret " per quorum amicitiam Angliæ & *provinciis* istis " securitatem præstare potis esset, atque ita suorum " invidiam deinceps declinaret. Paulo

* Vid. Orat. comitis Shaftsbur. in procerum senaculo Octob. 20. 1675.

† Martii die 6°, anno 1676.

Paulo post * non modo eandem petitionem renovârunt, " *Verum fidem etiam Regi sanctissime obstrinxerunt se cum* summâ animorum alacri-" tate, si Gallo bellum indicere vellet, pecuniam & " necessaria omnia, quibus prosperos successus spera-" ret, illi statim subministra-" turos †. *Non alia re*, in-" quiebant, *in magnâ* istâ va-" rietate & dissentione consiliorum quâ respublica no-" stra agitatur sententiarum & studiorum nostrorum " summa consensio cernitur quam ut bellum cum " Gallis geramus ‖. *Palàm igitur*, aiebant, *simultates offensionesque nostras faciamus*; *ingens & præclarum facinus Rex forti statim animo complectatur*; *immisceat se consiliis Senatûs sui in causâ hac nobilissimâ quâ Angliæ gloria & decus agitur*; *celerem nuncium Parisios statim mittat*, *Regemque Galliarum certiorem faciat se bello lacessiturum ipsum atque extremas ejus vires tentaturum* *.

* Martii die 26.

† Vid. Ibid.

‖ Vid. Ibid. pag. 104.

* Vid. Ibid. pag. 106.

Tali ardore studiorum *ordines regni* existimationi publicæ, & peregrinorum incolumitatis studiosissimis animum Regis contra Gallum erigere nitebantur. Ill, speciem atque opinionem voluntatis obsequentis illie paulisper præbuit, donec pollicitationibus ejus delinisti ingentem ipsi pecuniam ad fœdera paciscenda senatusconsulto decreverunt. Post indictas pecunias prorogatio comitiorum statim insecuta est, tantumque ab Hispanorum & Belgarum amicitiâ colendâ aberat ut contrà firmiori nunc vinculo se Gallo sociaret. Statim etenim post Senatus comperendinationem, Dux Crecquius, Archiepiscopus Rhemensis & *Barillonius* cum longo agmine comitum in Angliam appulerunt; illi apud Regem Britanniæ *Neofori* †

† *Newmarket.*

ali-

aliquandiu, dein Londini commorantes, ut formam *Parlamenti* exhibuerunt, ita ardua regni negotia ad illorum nutum regebantur: & quæ clam *comitiis parlamentariis* fiebant, cum illis communicata erant *. Proximo comitiorum conventu senatus in eadem sententia & studio perseveravit. Nihil illis perinde cordi erat ac robur suum post fœderum religiones cum fœderatis gentibus contra Gallum sociare. In eà verò re multam operam frustra consumpserunt: Rex etenim Britanniæ, qui (ut à viro fide digno scriptis traditur) *Non prius cum Batavis pacem pro seipso pepegerat, quam studium interposuit ut inter GALLUM & CONFOEDERATAS GENTES arbiter factus omnia voluntati ejus grata faceret* †, obstinatè in illius fide ad extremum permansit. Id in conciliandâ pace omnibus perspicuum fecit, etsi etenim *arbitrium* ejus penes ipsum relinquebatur, *Movet tamen suspicionem hominibus* (ut vir observantiâ dignus ait) *quasi reliquis haud satis æquus Galli utilitati & gloriæ nimis studeret* ||. Princeps Auriacus * nimii istius studii ipsum plusquam suspectum habuit, quando etenim propositas à Rege Britannico pacis conditiones *Gulielmus Temple* equestri loco nobilis, & Regis in *tractatu Noviomagensi* Delegatus cum ipso communicavit; ille non sine solicitudine ac stomacho dixit, *Articulos istos, in quibus componendis Rex legatum Gallicum procul omni dubio sui participem consilii fecerat, graviores longe fuisse, quam si è Galliis provenissent, atque adeo iniquas, ut mortem sibi præ istis pacis legibus eligendam esse diceret* †. Partium Gallicarum studium illud in principatu nostro

* Vid. Tract. polit. par. I. pag. 111 —

† Vid. Gul. Temple commentar. p 12.

|| Vid. character. ambidextri.

* Nunc Rex Britanniæ.

† Vid. Gul. Temple comment. p. 235, 236.

ſtro uſque ad extremum belli exitum (ut in ſequenti capite fuſius demonſtrabitur) adeo manifeſtum erat, ut paulo poſt pacis ſanctionem, cum ex Galli ambitione & vi repentinâ lites ſuper Lucemburgi ditione contigerant, Gentes confœderatæ rerum arbitrium penes Regem Britannicum relinquere abnuerunt *.

* Vid. charac. ambidextri.

Ex his igitur à me commemoratis Principatûs noſtri cum Gallo amicitiam veterem, omnes, arbitror, dubio procul habebunt. Plura quidem ſunt quæ fidem iſtius rei firmant. *Colmani* Epiſtolæ, de quibus mentio ſtatim incidet, omnem de ea controverſiam tollunt. Atque idem ex indubitata ejuſdem confeſſione arguitur. Quando etenim ſceleratam iſtam cum *Gallo* contra patriam conjurationem, pro quâ vitam poſtea in patibulo finivit, *Selectus Senatorum Cœtus* † in diſquiſitionem vocavit, ille ſatis aperte confitebatur, *Regem eorundem conſiliorum participem fuiſſe* ||. Sed ut Argumentis hiſce moras abrumpam, narrationem hanc authoris à me ſuperius memorati verbis concludam. " Manifeſtum eſt, *inquit*, Angliam, quæ " proſperos Galli ſucceſſus æquo patitur animo, nec " victorias unquam ex ejus manibus præripere conatur, iiſdem nunc gubernari conſiliis, quæ initio " belli, ipſam in Galli ſocietatem pellexerunt, atque " omnes iſtius molitiones & negotia in exteris gentibus eo tendere, ut eo pacto plus momenti ad ejus " facinora perficienda conferat, quam vis armorum " aperta efficere poſſit. Et quidem *gravi*, inquit, " & *certiſſimo argumento* compertum eſt, omnes ſuis " rebus turpiter ſtudentes, & GALLICAM FACTIONEM in Angliâ, in eam curam pertinaci-

† A Committee of Parliament.

|| Vid. Doctoris Burnetii chartas octodecim, pag. 205.

" ter

" ter incumbere; quando etenim magnus Moſcoviæ " Dux Sueciæ comminatus eſt Regi, ſe Livoniam bel- " lo aggreſſurum, Turcarum Imperator Gallo ſolici- " tatus Moſcovitæ incurſionem atque impetum armo- " rum minitavit, ſi modo Sueciæ Regi vim aliquam " inferret; eodem inſuper tempore Gallica in An- " glia factio * Moſcoviæ Duci " intentavit ſe ingentem claſ- " ſem in Mare Balticum con- " tra illum miſſuros, ſi modo arma hoſtilia contra " Suecum capeſſerent. *Atque hinc liquido*, inquit, " *patet* non ſolum Angliam, Galli ſervire ambitioni, " verùm etiam *Gallum*, *Turcam*, & Libidinis Gallicæ " adminiſtros in Angliâ, eadem pectoribus conſilia " verſantes, tali fœdere inter ſe devinciri quale Chri- " ſtianum orbem periculorum admonere debet, ipſis " à Chriſtianiſſimi Regis incœptis imminentium, qui- " bus multi cum illo ſociati, aut inſidiarum ejus in- " cauti, aut immodico & tur- " pi rerum ſuarum ſtudio ab- " repti, robur & auxilia ſub- " miniſtrant †.

* Principatum Angliæ intelligit.——

† Europa captiva niſi, &c. pag. 49, 50.

Ex hiſce luculenti ſcriptoris verbis videre eſt *Principatum noſtrum* priſcæ neceſſitudinis cum Galliarum Rege manifeſtum fuiſſe.

§. II. Ducem Eborac. priſcæ iſtius neceſſitudinis caput & conciliatorem fuiſſe demonſtratur.

Facili lector conjecturâ proſpiciet cur veterem Britanniæ Galliarumque Regum ſocietatem, atque ictum inter illos clandeſtinum fœdus, data ſine dubio ultro citroque fide, *Se eoſdem amicos inimicoſque habituros*, tam ſedulus memoraverim: ut nimirum oſtenderem, viros libertati noſtræ inſidiantes in iſtas injurias, quæ Jacobi Regis imperium dehoneſtarunt, jampridem conſpiraſſe, atque ita rei à Senatu geſtæ in Regis diminutione juſtiorem

rem excusationem afferrem. Viri cordati, scio, iniquam istam criminationem gravioribus verbis insectabuntur, haud æquo etenim animo passuri sunt, ut Jacobi Regis diminutionis causa in fratris delictum conjiciatur. Nè igitur immerenti injuriam afferre videar, monstrandum est, tempus illud, quod fuit antequam ad supremum magistratum, remque pub. accessit, non ab istis illius incoeptis sterile & vacuum fuisse, verùm præcipuam necessitudinis causam in eo constitisse. Mobili Anglorum vulgo notissimum est quod quidam ait, *Carolum Secundum tam singulari amore, & patriæ suæ pernicioso fratrem amplexum fuisse, ut verè dici posset hunc imperasse dum ille regnavit* *. Et sane rerum nostrarum penitus ignarus est, qui nescit summæ rei regimen penes Ducem Eboraçensem olim fuisse. Ille præcipue Princeps erat factionis res ad *Gallum* trahentium. Hujus rei varia argumenta clarissima nobis indicia faciunt. Colmani Epistolæ, quas in auribus multorum suâ ipsius manu scriptas fuisse agnovit, plurimam huic sententiæ fidem afferunt; Ducis etenim Eboracensis cum Gallo societas & conjunctio unicum illorum argumentum est. In hanc sententiam loquitur in Epistolà quam ad Gulielmum Throgmortonum † virum equestri loco nobilem, atque omnium consiliorum participem, in Gallias misit. *Tibi*, inquit, *compertum est, Ducem Eboracensem, quam primum rerum summâ apud nos potitus fuerit, Galliarum Regis voluntati omnia cum summo obsequio grata facturum* ||. In eà etiam epistolà quam ad Jesuitam scripsit qui Gallo à *conscientiâ* erat *, dicit *Regem Christianissimum, & Ducem Eboracensem*

* Ducem Eboracens.

† Febr. 1. 167 $\frac{1}{5}$.

|| Vid. clandest. fœder. probat. in duodecima chart. collect —

* Monsieur Le Chese.

censem patronum suum adeo indissolubili amicitiæ vinculo colligatos esse ut impossibile sit unum ab altero sine utriusque ruina dissociare. Paulo post in istius rei mentionem incidit, cujus à Domino Ferriero pristino Gallici Regis *Confessario* se per literas monitum fuisse dicit, *Regem* nimirum *Gallicum de Ducis Eboracensis erga se voluntate non dubitare, verum in eâ esse sententiâ utriusque commoda in iisdem contineri studiis atque ipsum animo paratissimo esse Ducis Eboracensis voluntati in omnibus obsequi.* Postea dicit, *Eboracensem Gallici Regis beneficia gratâ memoriâ prosequi, omnique officiorum genere operam navare, ut tam singularem amicitiam emereatur, ipsumque id persuasissimum habere mutuas ipsorum utilitates se invicem communi amicitiæ & charitatis vinculo necessario complecti* *. Ex eâ etiam epistolâ quam Dux Eboracensis circa idem tempus † ad eundum Jesuitam || scripsit, perspicuum est ipsum Galli studio pridem in omnibus obsecutum fuisse. Quo fides hujusce rei melius confirmetur quædam ab illo scripta totidem verbis recitabo. *Quarto,* inquit, *nonarum Junii* * *jam proxime lapsi Rex christianissimus non sine summo indolis generosæ documento amicitiæ suæ, pecuniarumque copiam mihi potestatemque obtulit, ut earum adminiculo inimicorum meorum insidiis obviam ire possem; affirmavit insuper res utriusque nostrûm tam firmiter inter se connexas esse, ut siquis uni infense adversetur bellum alteri indicere necessario tenebitur, &c.* Postea ita loquitur, *Certiorem ipsum* † *feci & fidenter affirmavi nihil Regem fratrem meum in rerum nostrarum studium æque pellecturum quàm pecunias ab ipso oblatas, nullus dubitavi quin illarum ope & illecebris*

* Vid. Colmani Epist. ad Dominum Le Chese in tractat. polit. par. I. pag. 138, 139.

† Anno 1675.

|| Monsieur Le Chese.

* Junii die 2°.

† Galliar. Regem.

illecebris fretus comitiorum dissolutionem procurarem, &c *. Ex hisce lector pristinum Jacobi Regis animum erga Gallum perspectum, & judicatum habebit, nec deinceps cuipiam illud erit dubium, utrum *factionis Gallicæ* quæ nobis & Europæ servitutem destinavit, authoritate & studio Princeps extiterit necne, qui patriæ libertatem Gallo venalem habuit, atque illius gratiâ animum fratris sui pecuniarum lenociniis solicitavit Unus iste prudentiorum omnium sensus erat. Senatus etenim, cum malorum præsagi in rempublicam sub imperio ejus irruentium, *legem rogarunt* †, quâ aditus illi ad imperium intercluderetur, In procemio *rogationis* || inter reliquas consilii istius rationes causam istam attulerunt, *Quod nimirum perduelles Ducis Eboracensis opera & procuratione, Gallici imperii magnitudinem potestatemque in tantum auxerint, ut regna nostra in maxima pericula, & extremum penè discrimen inde adducta sint.* Hujus rei fides atque mutua illorum conjunctio, & quasi quædam societas & communicatio utilitatum ex eo etiam patet, quòd quando Dux Eboracensis propter gliscentes civium simultates à summo gratiæ & dignitatis gradu cedere, atque iracundiæ illorum fasces submittere coactus esset, *Ruvignius* Galli tunc in Angliâ legatus, vir omni observantiâ dignissimus si alteri domino serviisset, dixit, *Dominum suum ingentes pecunias libenter erogaturum ut Dux Eboracensis classis præfecturam obtineret, & in pristinam honoris & dignationis sedem ascenderet* *; tantam liberalitatem in Principe nundinari præmiarique solito, quique nihil quod sit quæstuosum turpe existimet, verum omnia pecuniâ expugnare

* Vid. Epistol. Ducis Eboracens. ad Dominum Le Chese in tract. polit. par. I. pag. 147.

† Maii 11. 1679.

|| Sive libelli exclusionis ut dicitur.

* Vid. tractat. polit. par. I. pag. 142, 143.

pugnare conſuevit, nemo gratuitam arbitrabitur. Certo certius eſt, *Gallum*, qui Duci Eboracenſi honores & munia in republicâ ingenti pretio redempturus erat, gratiâ ejus fretum magnam in illius amplitudine ſibi ſpem propoſitam habuiſſe. Id Gallo ſatis erat perſpectum quod vir nobilis pridem affirmavit, *Plura nimirum mala reipublicæ à Duce Eboracenſi quatenus primarius Regis conſiliarius erat, quam quâ ſucceſſor ejus in regno, pertimeſcenda fuiſſe* *. Nihil ipſi ex inſidiis in Angliâ ſperandum erat, ſi Dux Eboracenſis (*quem omnium conſiliorum participem fuiſſe*, vir nobilis palàm in Senatu dixit †) Regii favoris & muniorum in republicâ exors eſſet factus. *Pyladeæ* etenim illius *amicitiæ* imputandum eſt quod comitia regni ſæpe ſæpius prorogata erant; *Quod ſuffragia publica à multis, in ſupremo regni ſenaculo, pactâ pecuniâ, non ſine inſigni Anglici nominis probro Gallo tradebantur* ‖. Ille etiam auro corruptus in causâ erat quod *Gallici Regis oratores facilem ſibi aditum in Albam Aulam reperirent* *. Et quod inſigne benevolentiæ documentum extitit atque Europæ valde perniciosum illius ſtudio tribuendum eſt quod Gallus ſuperius bellum Belgicum feliciter confecerit, confœderataſque gentes iniquiores pacis conditiones accipere coegerit. Quo pacto hoc contigerit viri ornatiſſimi ſcripta nos certiores faciunt. Cum bellum iſtud aliquandiu contra noſtram & Europæ libertatem geſtum populus Anglicanus ægerrime tuliſſet, atque propterea in *principatum* odia & diſſidia illis naſcerentur, nuptias tandem nobis atque

* Vid. viri nobilis Epiſtol. ad amicum de Regis declaratione in tract. pol. par. I. p. 190.

† Vid. Orat. ejus in tract. pol. par. II. p. 89. initio.——

‖ Vid. reſponſ. ad libellum cui titulus, *The Deſertion diſcuſs'd.*

* Vid. alterius viri nobilis orationem in ſenac. in tract. pol. par. II. pag. 90. init.——

que Europæ fauſtiſſimas ſupremi numinis clementia inter *Auriacum Principem* & *Mariam* Ducis Eboracenſis maximam natu filiam conciliavit. Statim poſt nuptiarum Solennia, Arauſionenſis, qui communem Sociarum Gentium utilitatem ante ſua commoda habuit *, commodiſſimas pacis conditiones cum *Carolo Secundo* & *Duce Eboracenſi* pro confœderatis gentibus paciſcebatur †. Rex Britanniæ fidem Arauſionenſi obligavit, Regem Galliarum ad conventa *pacis* acceſſurum, ſe legatum ad illum miſſurum pollicebatur, qui conditiones illas iſti proponeret, & niſi intra biduum illis aſſentiretur, bellum ipſi denunciaret. Inter illos tunc conventum erat, ut *Gulielmus Temple* vir nobilis, atque intemeratæ in patriam fidei, pacificam iſtam legationem obiret. Dux vero Eboracenſis, qui curam religioſe ſemper adhibuit, ut ingrata omnia à Gallo prohiberet conſilium iſtud facili negotio eluſit: Regis etenim inflexit animum, ut virùm nobilem è famulatu ſuo, quique natalibus erat Gallicis ‖, Legatum Gallias de pace mitteret. Ille, qui juxta præcepta Domini ſui * negotia ſine dubio geſſit, irritus legationis domum rediit, neque etenim Galliarum Regem pactas cum Arauſionenſi pacis conditiones ſancire coegit, neque, prout conventum erat repentinum ipſi bellum indixit. Contrà principatus noſter deinceps non minus obſtinatè quam prius in obſequio Galli perſeveravit, atque partes ejus enixè fovit ad extremum temporis articulum, quo pacis conditiones, Noviomagi tandem concluſæ erant †. Unicum illud

* Vid. quanto animi ardore ſe rerum Hiſpanici Regis ſtudioſum comprobavit. Gul. Temple commentar p. 299.

† Vid. conditiones pacis, ibid. pag. 298, 299, 300.

‖ *Lord* Duras.

* Ducis Eboracenſ.

† Vid. hæc omnia in Gul. Temple commentar. pag. 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303.

illud beneficium priſtinam fatalemque amicitiam quæ inter Gallum & Ducem Eboracenſem interceſſit ſatis apertè indicat.

§ III. Idem conſilium & fœdus ſub Jacobi Regis imperio manifeſtum fuiſſe demonſtratur.

Quæ de veteri Jacobi Regis cum Gallo Societate dicta ſunt, ab iis fidem ulteriorem merentur quæ ſub ejus imperio geſta fuere. Quod in proverbio etenim dicitur, *Magiſtratus virum indicat* †, tunc omnibus innotuit cum ille, rerum Anglicarum potitus, rerum omnium, quarum antea reus poſtulabatur, indicia manifeſtiſſima oſtendit. Quod ad fœdus illud amicitiæ cum Gallo ſpectat, omnes, arbitror, qui res ex veritate æſtimare ſolent, abſque plurium teſtimoniorum fide, id perſuaſiſſimum habebunt, qui in animo ſecum cogitent, qualiter ad Galliarum Regem, tanquam malorum omnium perfugium, ſe recepit, antequam res illius in loco valde difficili eſſent; atque ex illo tempore non ſolum in Galliis hoſpitio & clientelâ ejus, verum in Hiberniâ etiam auxiliis uſus eſt, ad regnum Angliæ ab hoſtibus recuperandum. At in hoc argumento non eſt immorandum ne ex poſt factis prius commiſſa defendere videar. Abunde ſatis aliorum argumentorum rem iſtam nobis luculenter demonſtrant. *Legatus Gallicus* || *in libello memoriali*, quem fœderatarum provinciarum ordinibus tunc exhibuit, cum Princeps Auriacus profectionem in Angliam adornabat * palam & dilucidè oſtendit, fœdus inter illos initum fuiſſe quo eoſdem amicos inimicoſque habere obſtricti tenebantur †. Cum hac authoritate, cui fidem abrogare prorſus impoſſibile

† Vid. Eraſmi adag. pag. 341.

|| *Count d'Avaux.*

* Septemb. 9. anno 1688.

† Vid. ſupplicis libelli verba in primo capite ſecundi libelli.

bile eſt, alterius verba congruunt, qui ſcriptis tradidit, *Jacobum Regem periculoſiorem cum Gallo ſocietatem junxiſſe, quam* * *principatus noſter olim cum illo conflavit; ipſumque pactionem egiſſe ſe junctis cum illo viribus vicinas gentes bello perſecuturum.* Dicit inſuper, *Pecunias ingentes ad ipſum à Galliarum Rege fuiſſe miſſas, ut omnia compararet quæ neceſſaria eſſent ad bellum contra Batavos inſtruendum* †. Idem ex rebus geſtis poſt Jacobi Regis aditum ad imperium ulterius convincitur. Illorum ego ſententiis non poſſum non aſtipulari qui pertinaci Jacobi Regis erga ipſum ſtudio Galli facinora in popularibus ſuis male tractandis vertenda eſſe arbitrantur. *Carolo imperante, licet familiari ſuo, non auſus eſt Gallus,* inquiunt *Condivicenſis edicti religionem violare, ne Senatus Anglicanus fremeret, atque ferociter inſtaret, ut Rex injuriam & maleficia iſta vindicaret. Quoniam vero novit ſe Jacobum Regem fideli, officioſâ & ſtabili amicitiâ implicitum tenuiſſe, ideo crudeliter in ſuos & injuſte conſulere haudquaquam dubitavit* ‖. Hujus verò conjurationis illud clarius indicium fuit, quod Rex Britanniæ non ſolum imperio & auſpicio Galli rempublicam geſſit, verùm injurias etiam *populo Anglicano* ab illo latas patienter tulit? Eſt locus in Septentrionali *Americæ* parte qui *Hudſoni Sinus* * appellatur, ibi mercatores Londinenſes, *inſtitorum* operâ uſi, non ſine inſigni rerùm Anglicarum emolumento, quatuor in locis cum *Indigenis* bonorum mercaturam facere conſueverunt: huc *Canadæ* Gubernator Gallicus magna militum manu ſti-

* Anno 1672.

† Vid. periculoſ. offenſionum exit. in tract. pol. par. II. p. 379.

‖ Vid. vindic. hujus imperii. pag. 14 —— Vid. libel. memor. ad Princip. Auriac. miſſum, pag. 7.

* Hudſon's Bay.

patus in medio pacis tempore repentinum impetum fecit; in tribus e quatuor emporiolis mercatorum bona omnia diripuit *, negotiatores omnes in parvam insulam exposuit, ubi herbis agrestibus, pluribus septimanis, vitam tolerare necessum habuerunt. De injuriâ istâ mercatores apud Regem questi sunt, is verò facinus illud, haud secus quam reliquas temporum querelas, obseratis auribus accepit, nihil etenim civium damnis postea pensatum erat. Tempestiva ista Regis Britannici indulgentia in Gallum, & facilis injuriæ tolerantia, nemini admirationem movere debet; haud mirum est etenim ipsum bonorum populi Anglicani diripiendi potestatem illi fecisse, cujus auxilia sibi mox adjuncturus erat ad illorum libertatem evertendam; in unico isto negotio haud leve mihi videtur esse momentum ad illorum insidias detegendas. At si neque hoc neque aliud quodvis argumentum suppeteret, incitatum illud studium atque violentus impetus animi quo Jacobus Rex immunitates civium, leges & repagula juris perfregit, atque omnia cupiditate prostravit; nos in necessitudinis Gallicæ cognitionem adduceret. In hanc sententiam quidam plane loquitur, cujus verba haud dubiam apud me fidem reperiunt. *Incredibile esse*, dicit, *Jacobum Regem tam temeraria armatum fore audaciâ, ut post Ducis Monumethensis calamitatem viros muniorum reipub. exsortes, contra senatûs voluntatem, militiæ præficeret, ut Anglos rerum in Hiberniâ Dominos militiâ exauctoraret & Hibernicos post plurimas rebelliones sæpius devictos in illorum locum cooptaret; ut contrà quàm lex permittit, perennem in Angliâ exercitum conscriberet* †; nemo etenim mentis sanus rem factu impossibilem unquam aggreditur, at impossibile erat ut Jacobus

* Ad valorem 60000 librar. Anglicarum.

† Vid. Clandestin fœdu cum Galliâ in duodecima chartar. collect.

cobus Rex destinata sua perficeret, cujus à partibus, non ultra ducentesimam civium partem in Angliâ & Scotiâ steterunt. Hoc igitur pro re compertâ & manifestâ habeatur ipsum summam necessitudinem cum Gallo conjunxisse. Ut fidem istius necessitudinis dubio procul habeamus aliud clarissimum indicium admonet; cum ornatissimus & nobilis vir Gulielmus Trumballus legatino munere Constantinopoli apud Turcarum Imperatorem sub Jacobo Rege fungebatur, Gallici Regis ibidem Legatus lætabundus illum adivit, atque hac eum oratione excepit. *Nunc*, inquiebat, nostrum est nosmet invicem mutuâ benevolentiâ & amicitiâ complecti: Literæ etenim mihi allatæ sunt à Domino *Croisio* qui Regi meo à secretis est epistolis, in quibus me certiorem facit, fœdus firmissimum inter Galliarum & Britanniæ Reges clanculùm esse ictum. Sermonis istius quem à Trumballo, qui adhuc in vivis est, se accepisse dixit, vir magni nominis, & fide dignissimus me participem fecit.

§. IV. Ex istâ necessitudine Gallus, iter sibi ad summum Europæ imperium stravit.

Credibile non est Regem Gallicum, virum sui studiosissimum, nec aliorum fidem amicitiamque nisi ob emolumenta petentem memoratam superius societatem coluisse, Jacobi aut religionis causâ, verum amplificandi regni sui studio correptum. Ille jampridem impotentis ambitionis manifestus erat, atque claris indiciis omnibus ostendit se imperium Europæ sibi devictis aliis gentibus, animo destinasse. In hunc finem omnes temporum captavit articulos, & vicinas gentes ferro & flammis diu pervastavit; & sane ex iis quæ per instantis belli curriculum patrata sunt, haud absurdum est conjicere, ipsum votorum fore potentem, atque sub uno diademate multarum gentium imperium retenturum, nisi Princeps Auriacus summam rerum in Angliâ obtinuisset, atque robur Anglorum, qui Jaco-

bo

bo imperante, ſub Galli ſignis militaturi erant, in aciem contra illum eduxiſſet. *Philippus Secundus* Hiſpaniarum Rex, cujus potentia vicinis gentibus latè terrorem injecit, in eâ erat ſententiâ, *Cuivis fruſtrà eſſe ad Europæ Principatum aſpirare, quoniam eo pacto omnium arma in ſe concitaret.* Magni iſtius viri ſenſus ſucceſſorum ejus animis penitus inſediſſe videtur, tantum etenim illi à *ſummi imperii* cupiditate abfuerunt ut *Malherbius* ſcriptor Gallicus in Epiſtolis in lucem editis, non ſine ſcenicâ dicacitate ſalsè dixerit, *Se Hiſpaniarum Regi authorem fore, ut, ſi modo ſummum Europæ imperium affectaret, in humiles apud Deum ſe preces demittere, ut ultra deſtinatum tempus rerum omnium conſummationem prorogaret.* Iter vero illud ad ſummum Imperium quod Malherbius Hiſpaniarum Regi, & magnus Hiſpaniarum Rex Regibus omnibus imperviuum exiſtimavit, poſteriore hoc ſeculo Gallus, non virtute, verum dolis & inſidiis pronum ac facile ſibi reddidit. Baro de Iſolâ vir clariſſimus qui propter operam in conſiliis Galli aperiendis enixe collocatam, veneno interemptus fuiſſe creditur, verbis diſertiſſimis oſtendit, quibus Machinationibus & conſiliis, quam longa inſidiarum ſerie contigerit ut Gallorum magis quam Auſtriacæ Gentis Principatus orbi Chriſtiano metuendus ſit. *Carolum Quintum*, dicit, veræ fuiſſe gloriæ cupidum, tam expertem verò ambitionis, ut Imperium Germaniæ fratri ſuo, & reliqua regna filio ſponte tradiderit. *Philippum Secundum*, vel ex ipsâ *Ducis Roani* confeſſione, eo fuiſſe ingenio, dicit, ut nunquam ad laceſſendum, ſemper ad repellendum bellum arma ſumeret. Populi, inquit *, ſunt tranquilitatis ſtudioſi; & à rerum novarum ſtudio abhorrent. *Axiomata politica* quibus magni iſti reges res ſuas gubernârunt longe diverſa ſunt ab uſitatis *victorum* inſtitutis; pro ſtatis etenim ejus

* i. e. Hiſpaniæ.

politiæ

politiæ * dogmatibus iſta habuere; *Non temerare fœderum religiones, res religioſas ante civiles habere; non convertere ſuas aut ſociorum victorias in propriam utilitatem; juxta legum præſcripta rempublicam adminiſtrare & civibus ſuarum immunitatum copiam facere; & tandem nullum fœdus aut commercium cum communi Chriſtiani nominis hoſte inire* †. Dicit vero Gallos, quorum indoles longè diverſa eſt, & in quibus ignea vis animi conſpicitur, rerum novarum, bellorum, & victoriarum appetens diſpari longè aphoriſmorum genere politiam ſuam moderari; illorum iſta præcipua eſſe dogmata, ait. 1. Foris bella commovere. 2. Alienis ſe negotiis immiſcere, ac per omne fas ac nefas ſe arbitros illis conſtituere quorum res in controverſiâ verſantur. 3. Commoda politiæ ſuæ primariò reſpicere, & præ ejus emolumento fœderum religiones, religionis utilitatem, conſanguinitatis & amicitiæ vincula negligere. 4. Inteſtina odia & diſcordias ubique gentium concitare, aut populorum animos incendere ut in externa bella præcipites ruant. Omnia hæc axiomata, inquit ille, victorum ſunt propria, quorum adminiculo facile eſt Gallo qui gliſcentes domi diſcordias penitus diſſipavit, qui ſubditis pro arbitrio ſuo imperat, & peregrinis gentibus ubique diſſentiones facit, ſummam rerum in Europâ obtinere ‖ Gulielmus Temple nobilis Hiberno-Anglus in eadem eſt opinione, dicit ille, *Galliam ſibi videri parem eſſe grandioribus cœptis ipſamque probabiliter latius imperium eſſe adepturum quàm quis poſt Caroli magni tempora in Europâ conſpexerit* *. Atque

* Hiſpanicæ.

† Vid. Baronis de Iſola ſcutum politiæ & juſtit. pag. 279, 380, 381, 382, 383, 384, 385.

‖ Vid. ſcutum politiæ & juſtit. pag. 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294 —

* Vid. Gul. Temple proſpect. conſtit. & emol. Ger. Suec. Cimb. &c. cum reſp. ad Angl. p. 32.

alio

alio in loco ex ejusdem verbis certiores facti sumus cuinam nimia ista Galli potentia vitio sit vertenda, dicit, *Ipsum ad immodicum illud rerum fastigium nunquam attingere potuisse, nisi ingenium Regis nostri in gloriam & laude recte factorum minime imbutum ad turpe sui obsequium flexisset* *. Id Galliarum Rex compertissimum habuit, ideoque ut quidam scriptis tradidit, *Fœdus cum Jacobo Rege percussit & in eo tanquam unico gloriæ suæ adminiculo summi imperii fundamentum jecit* †. Societas ista inter Reges ambitiosos juncta, non viris tantùm inter nostrates perspicacissimis, verum peregrinis etiam diutinum terrorem incussit. Comes Shaftsburiensis pridem, cum senatus conjurationum Galli & Ducis Eboracensis metu instinctus, legem rogabat, qua ipsi haud licitum esset in fraternum imperium succedere in auribus purpuratorum in senaculo dixit, *Nascentem Imperii Gallici amplitudinem justis limitibus haud facile coercendam fuisse, atque non alia ratione id effici potuisse, nisi Rex Anglicus senatui valde assentiretur* ||. Ad ejus sensum ordines regni circa idem tempus locuti sunt, illi etenim cum acriores instabant, *Ut Rex cum sociis gentibus contra Gallum fœdus conjungeret, dixerunt res Gallicas tam ingens incrementum ex nostro vitio cepisse, ex eo quod Dunquercam * Gallo vendidimus, quod Batavis intulimus bellum* †, *atque in causâ fuimus, quod Galli, qui vires tunc cum illis consociarunt, amplam exinde occasionem nacti plurimas ingentes naves pretio ab illis mercati sunt, atque ita robur classis suæ mirum in modum auxerint ; quoniam insuper TRIPLICIS FOE-*

* Vid. Gul. Temple comment. p. 274, 275.--

† Vid libel. cui titulus Europæ vincula soluta, pag. 45.—

|| Vid Orat. ejus in tractat. polit. par. I.

* Dunkirk.

† Anno 1665.

DERIS

DERIS religionem violavimus, & societate Gallis conjuncti Batavis tunc * *bellum conflavimus quod Gallus etiamnum feliciter gerit* †. Ex his videre est senatum nostrum magnopere censuisse, *Gallum* amicitiâ & obsequio principatûs nostri pro primario usum fuisse adminiculo quo summum Imperium obtineret. Eadem opinio, sine dubio totam Europam opplevit Imperator Germaniæ in epistola quam ad Jacobum Regem ex Anglia profugum exaravit, dicit, *Omnes Christiani orbis calamitates ex amicitiæ conjunctionisque ejus necessitudine cum Gallo originem duxisse* ||; atque si res ita se habeat, perigrini illius diminutionem haud indigne ferent qui animis secum mala æstimârunt, quibus Gallus latum sibi in Europâ imperium moliri conatus est. Nemo est nisi sit omnis humanitatis expers, quique gravissimis Christianorum injuriis & incommodis humani generis dolere nequit, quin miserandâ Christianornm strage, quam Galli ambitio latè in Europâ ediderit, qui nonnullarum gentium expilatione, vexatione plurimarum, aliarum squalore & lachrymis concitetur. Notum est omnibus quàm injuste olim in Flandriam impetum fecerit * ; atque eo armorum impetu *publicam fidem* Hispanorum Regi non sine altaris sacramento datam violaverit; quo pacto in Lotharingiam, Burgundiam, Alsatiam, Principatum Arausionis, Argentoratum, Lucemburgum, Avenionem, Philippopolim, totum Palatinatum, Archiepiscopatum Moguntiacum, Trevirensem, Coloniensem, atque alia loca involaverit, atque de illis inique occupandis arma injustissima sumpserit. Hæc omnia ad summam rerum in

* Anno 1672.

† Vid. Increm. Papism. in tract. polit. par. I. pag. 104.

|| Vid. Imperat. Germanici epist. in 12 chartar. collect.——

* Anno 1668.

in Europâ adipſcendam crudeliter & injurioſe patravit. Dicet fortaſſe lector humanior, cui moris eſt omnia in partem mitiorem interpretari, Jacobum Regem, qui ſocietatem cum Gallo inivit, ambitionis ejus, quâ Europam in Servitutem miſſurus erat, prorſus ignarum fuiſſe. At impoſſibile eſt tali excuſatione inſcitiæ, ſummæ injuriæ odium ab ipſo deprecari, quoniam pridem cum Dux Eboracenſis erat, palàm & apertè dixit, *Gallum ſummum in Europâ imperium affectaſſe, & penes fuiſſe neminem, rebus Europæ ſic ſtantibus, præter Regem Britannicum, palmam iſtam è manibus ejus præripere* *. Cum ex ſuo igitur indicio & confeſſione patefactum ſit Galli inſidias Jacobo Regi fuiſſe cognitas, ſupereſt ut concludamus, commercium quoddam utilitatum ipſos conciliâſſe atque Regem Britannicum æque rerum ſuarum Galli amicitiam petiiſſe, ac Gallus hujus neceſſitudinem tanquam gloriæ ſuæ inſtrumentum ambivit.

* Vid. Gul. Temple commentar. pag. 329.

§. V. Regis noſtri conſilium erat ex eo fœdere leges evertere noſtras atque ſervitutem in Angliam inferre.

Quod Segeſtes olim Romanis dicebat, *Se amicos inimicoſque ex illorum utilitatibus delegiſſe* *, Principes civibus ſuis religioſe profiteri debent. Si quando vero quis ſecùs fecerit, ſi contra quam civium optimi & prudentiſſimi velint, funeſtam cujuſvis amicitiam amplectatur, manifeſtum eſt ipſum verum iter gloriæ ſponte deſerere, & glorioſum putare, plus unum poſſe quam omnes; ipſumque metui à civibus ſuis quam diligi malle. Dubio procul eſt Jacobum Regem iſtam ſibi fortunam & talem rerum ſtatum ex Gallico fœdere aucupatum fuiſſe, ipſumque non niſi ut ſubſidium dominationis ſuæ Galliarum Regem extuliſſe. Plurima quippe ſunt quæ ipſum à Galli ſocietate abſterritura viderentur, niſi dominationis immodicæ cupiditas, & utilita-

* Tacit. Annal.

tum

tum communicatio ipſos conciliaſſet. In eo etenim fœdere feriendo aliis gentibus amicitiam clanculùm renunciavit, atque ità à priſco & perenni majorum gloriâ degenerans, impotentiorum patrocinium, atque iſtud rerum in Europâ arbitrium abdicavit, cujus gloriâ Reges Britannici maximè duci conſueverunt. Et quod nobis mirum videtur in eâ neceſſitudine *Oliverii Cromwelli* Tyranni veſtigiis inſtitit. Ille priſcæ Anglorum gloriæ Securus, res Europæ in *æquilibrio* retinendi ſtudium neglexit; contrà etenim quam utilitas noſtra poſtulavit, inimicitiam cum Hiſpano, cum Gallo amicitiam geſſit *, atque ita primus in cauſâ fuit, quod imperium Gallicum in tantam amplitudinem adoleverit. Quis vero crederet Regem Britanniæ exemplar ab illo propoſitum imitaturum, præſertim cum Galliarum Rex non ſolum funeſtæ iſtius calamitatis, quæ *Carolo Primo* contigit, author inter alios erat, verum pro virili etiam conatus eſt, ne *Regia familia* de exilio domum reverteretur. Harum rerum quoties cogitationibus immoror, quoties etiam memoria complector quam diuturnis ſtudiis quam Acri animorum contentione, ordines regni in Parliamentariis comitiis operam interpoſuerunt, ut Principatûs noſtri amicitias cum Gallo diſſuerunt, neceſſario adducor ut credam, Regem noſtrum fœdus illud tanquam dominationis ſuæ & ſervitutis noſtræ inſtrumentum concepiſſe. Obſequii iſtius incitamentum ſuperius ex *Abbatis Primi* hiſtoriâ memoratum eſt, Gallus nimirum Regi Britannico fidem dedit, *Se Senatûs auctoritatem ad arbitrium ejus adducturum.* Quæ fuerint hujuſce ſponſionis illecebræ, & quibus utilitatum blanditiis deliniti ad fœderis pactionem acceſſerint, gravis authoris verba, de quo prius mentionem feci, nos clariùs commonefaciunt. " Pacto, *inquit*,

* Vid. Epiſtol ejus ad Cardinal Mazarin. menſe Maii, anno 1658, in Miltoni epiſt. p. 200.

" *quit*, convenit inter Britanniæ Regem & Gallum, " ut si Britanniæ Rex Gallo auxilio adesset ad Flan- " driam in illius potestatem redigendam, tunc Gallus " occidentalis Indiæ provincias armis subigere & in " Britannici Regis ditionem redigere teneretur; *Eo*, " inquiunt, *pacto libidinis* Gallicæ in Angliâ admini- " stri adeo erunt auro opulenti, ut nunquam in po- " sterum aut senatus timere minas, aut illorum sub- " sidia flagitare necessum habituri sint. *Illud esse vin-* " *culum*, dicit, *quo Angli &* " *Galli in unum coaluerunt* *. Ex hoc scriptore liquidò disci- mus, Principes nostros eo con- silio Galli amicitiam sibimet adjunxisse, ut de civibus suis & *legibus terræ* gloriose triumpharent. Non solâ etenim immensarum & reconditarum opum spe im- pulsi partium illius studium secuti sunt, verum ut pe- cuniarum ope, quæ malis omnibus materiam suppe- ditant, populares suos sub jugum mitterent.

* Vid. Europ. captiv. nisi Anglia vincula sol- verit, pag. 54, 55.

Cum igitur hæc ita se habeant, cum amicitia ista quam nos studio & operâ *Ducis Eboracensis* cum Gallia- rum Rege olim suscepimus, & cujus indicia clarissima sub imperio ejus apparuerunt, à Gallo ideo conciliata erat ut Europam, à Jacobo vero Rege ut Gentem & clientelam suam, in servitutem accerseret: idcirco æ- qui rerum æstimatores haud inficias ibunt, unicam istam necessitudinem tantum in se momenti continere, cujus ergo cives optimi imperium à Jacobo Rege dereli- ctum, in potestatem Principis Auriaci, nostræ omni- um libertatis vindicis acerrimi, jure optimo trade- rent.

C A P.

CAP. III.

Complectens offensiones populi in Regem propter inimicitias cum Batavis susceptas.

SUperius demonstratum est quibus de causis Aulici nostri, majorum moribus abhorrentes, contra quam nostra & Europæ utilitas postulavit, Galliarum Regis partibus proniores esse cœperunt. Post vulgata ista amicitiarum dehonestamenta, pudet ulterius Aulicorum probra referre. Horret animus palàm orbi Christiano facere, quas injurias Belgarum genti contra jus gentium & fœderum religiones intulerint. Quoniam verò magnum illud sæculo dedecus, magnum reipublicæ vulnus impressum est, & Primores nonnulli Sanctissimas necessitudines scindendo, Anglicum nomen foris infame fecerunt; ideo ad eluendam istam maculam, officii mei duxi memoriæ tradere, quo pacto Batavis injurii, non solum salutis nostræ, verum fidei etiam vincula, & fas gentium ruperunt. Atque hoc eò magis faciendum est, quòd inimicitia hæc cum Batavis suscepta potissimam partem consiliorum complectatur, quas Reges nimis Ambitiosi nostræ omnium libertati struxerunt. Sicut etenim apprimè necessarium erat Gallo ad *Summum Imperium* enitenti, Batavorum Rempublicam quasi præcipua Europæ claustra convellere; atque in eum finem socia Britannici Regis arma sibi contra illos pellexit: ita Aulicorum nostrorum, qui in leges & jura civium involaturi erant, plurimum interfuit, ut Belgium ferro exscinderetur. Haud ignorabant, florente Batavorum republica, & vivo Principe Auriaco, (quem noster & Galliarum Rex, præmiis ingentibus & regni pollicitatione, in temporum & conjurationum suarum commu-

nionem frustrà solicitaverant * omnes illorum molitiones contra populi libertatem ad irritum casuras. Perspectum illud habebant quod *Georgius Trebeius* vir inter *Equites* Anglicanos nobilis & *Capitalis* nunc Angliæ *Justitiarius* in communium placitorum tribunali dixit, *Batavorum* nempe *Amicitiam faustam semper gratamque populo Anglicano fuisse* †; nec erant nescii *Fæderatos Ordines* Belgii eam reverà opinionem animis semper concepisse, quam non ita pridem, in vulgus ediderunt, *quod nimirum illorum Reipublicæ utilissimum esset ut Anglia libertatem suam incolumem retineret* ||. Videbant itaque quàm parùm sibi tutum esset, Stante Batavorum Republicâ, priscâ libertatis vindice, & ad sua in alieno regno pericula perspicienda sagaci, in Anglorum libertates impetum facere. Sicut igitur ad Galli societatem confugerunt, ipsumque officiis omnibus complexi sunt, ut paucitatem amicorum qui in verba Principatûs jurârunt, atque omnia illorum libidini daturi erant, exterorum viribus firmarent: ità Batavorum Rempublicam eversum iverunt; ut nulla gens nobis Auxilio adesset, quandocunque gravissimis injuriis Oppressi aliorum efflagitare opem necessario cogeremur. Inde evenit quod Jacobi Regis menti inexpiabile Batavorum odium jam pridem inustum erat. *Insita*, fateor, *mortalibus est natura recentem aliorum fælicitatem ægris oculis introspicere* *, & sane Batavorum fortuna, qui à parvis initiis ad tantam amplitudinem creverunt, Regem nostrum diu anxium habebat. Non tamen ea causa erat cur illos odio inexpiabili, longo tempore, exerceret,

* Vid. libel. memor. ad Principem Auriac. ex Anglia missum p. 7.--

† Vid Orat. Georgii Trebeii Decemb. 20. 1688.

|| Vid. Resolut Ordinum Fœderator. Octob. 28. 1688.

* Ut Tacitus ait.

ret, verum ut *populum*, qui, corpore opposito, illius & Gallici Regis vim & furorem à nostris & Europæ cervicibus depulsuri erant, armis opprimeret

Scriptor luculentus, qui malorum nobis imminentium sub Jacobi Regis imperio haud irrita pridem præsagia cœpit, ex prudentiorum omnium sententià dixit, *Quòd sicut Philippus secundus Hispaniarum Rex nullam methodum sibi, ad recuperandum in Batavos imperium, tam compendiosam opinatus est, quàm si Anglos, qui illis præsidio fuerunt, devinceret; atque in eum finem, formidatam ATQUE ARMATAM CLASSEM INSTRUEBAT* *, *ita Rex Britanniæ non aliam expeditiorem viam arbitratur ad impotentem in suos dominationem adipiscendam, quàm si Batavos sub jugum mittere possit* †. Id animo volvens reipublicæ illorum se jampridem inimicissimum gessit: sicuti etenim, ut paulo antè memoravi, necessitudinis cum Gallo conciliatæ, ità primarius ille artifex erat insidiarum omnium Batavis structarum, quæ non aliter è fœdere Gallico, quam herbæ è seminibus suis pullulàrunt.

* Armada, anno 1588.

† Vid. Repræsent. malor. nobis imminent. in tractat. polit. par. II. pag. 405.

Proximo post anno quam Aulici nostri ab exilio domum redierunt belli prætextum quæsivere, tunc etenim temporis || in altâ pace, *Robertus Holmesius*, qui unus erat à servitiis Ducis Eboracensis, impetum fecit in novum Belgium, Caput Viride *, atque alia quam plurima *Ordinum Fæderatorum* propugnacula in maritimis oris Guineæ †, postea classis Anglicæ subpræfectus Alanus, Smyrnensem Belgarum classem in freto Gaditano aggressus est, & non levi fugientium clade, mersisque aliquot navibus, & cæso classis ductore *Brachellio*, quatuor

|| Anno 1661.

* Cap. Verd.

† Vid. Increm. Papis. in tract polit. par. I. p. 79.

naves captivas abduxit. Postea* bellum inter nos, Episcopi Monasteriensis auxiliis adjutos, & Batavos erupit; cujus uti Gallus ideo concitor erat, *ut, bellicosis gentibus mutuis se vulneribus concidentibus, faciliorem mox victoriam de Belgio reportaret* †, ita Dux Eboracensis, qui totus erat in obsequio Galli, se apicem istius belli præbuit. Ille illustrissimum Principem *Rupertum*, & *Sandvici* comitem, qui binos classis ordines post illum administrârunt, cœptorum socios adeptus, in prælio maritimo, quo utriusque fermè gentis fata commissa fuere, superior evasit ||. Perculsos ex nuperrimâ clade Belgarum animos Ludovicus Galliarum Rex, ostenso classis suæ subsidio permulsit. Ille autem postea non adhibitis in consilium sociis, pacis fœdera cum Rege Britannico clanculum sancivit *. Haud gratis illud factum erat, verum ut Regis nostri benevolentiam, quo subsidio dominationis suæ in Batavis devincendis uti decrevit, per illud officium sibimet adjungeret. Et sane Humanitas ista erat Regis Britannici temporibus accommodatissima: gravis etenim ista pestilentia, quâ cives Londinenses † per annum fermè conflictati sunt, horribile etiam incendium illud ||, quod miserum in modum in civitate Londini grassabatur, & calamitas, quam anno insequenti * accepimus, cum Belgæ classem nostram in navali lacessiverunt, res nostras in locum valde difficilem adduxerant. Nos itaque tot incommodis circumdati debilitatique, etsi post duo prælia justa de Belgis triumphavimus, victoriâ

* Anno 1665.

† Vid. Scut. polit. & justit. pag. 294.

|| Tertio die Junii.

* Vid. Scut. polit. & justit. pag. 294, 296, 297.

† Anno 1665.

|| Anno 1666.

* Anno 1667.

ctoriâ tamen, *quæ naturâ insolens est & superba*, clementer uti ex necessitate & iracundiâ numinis coacti fuimus. Et tunc quidem Regi nostro gratissimum erat, quod Galliarum & Suecorum Reges ipsum & Belgarum *Ordines* ad pacis conditiones invitarunt. Misit *Hollisium Baronem*, & *Henricum Coventræum*, qui Regi aliquandiu è *secretis* erat, agendæ pacis arbitros; & Belgarum Legatis Bredam convenientibus, de pace tandem conveniebant *. Anno insequenti, Rex Britanniæ speciem præ se tulit, quasi pacem istam firmaturus, & bene de humano genere meriturus videretur. Tunc etenim temporis † *Gulielmum Temple* simili legatione in Bataviam misit, ut fœdus unum cum Batavis feriret, quo eosdem amicos inimicosque habere obstricti tenerentur; alterum, quo mutua paciscebantur auxilia, quibus Galli, Hispanorum in Flandriâ prosternentis acies, victorias moraretur. Ille quinque dierum spatio tres pactiones cum illis confecit, atque in illis *tractationis Aquæ Sextiensis* ||, & *Fœderis Triplicis*, quæ mox insecuta sunt, fundamenta jecit *. Post *Triplicis Fœderis* sanctionem, pro se quisque voce, manibus, publicam lætitiam significabant; beatam gentem Anglicanam & invictam eâ concordiâ, satisque Christiani orbis saluti, contra Galli machinationes, prospectum fuisse, dicebant. Contrarium vero mox eventu deprehensum erat, & ex illo temporis vestigio, quo, post novas necessitudines, in fide Regis nostri, atque aliorum amicitiâ, spem salutis habere incepimus, facile est excidium Batavis fabricatum, & collocatas in eâ libertati nostræ insidias investigare. Eodem etenim anno, quo, post societatem adhuc dubiam, & variis reconciliationibus nondum

* Julii 9. die, anno 1677.

† Januar. 1668.

|| *Treaty of* Aix.

* Vid. Gul. Temple specul. fœderat. Belgii provinc. p. 137, 138, 139.

dum satis focillatam, Rex Britanniæ, sancito *Fœdere Triplici*, firmissimæ pacis gratiam cum *Batavis Suecisque* conciliavit, atque eo pacto mirificam summæ tranquilitatis expectationem Europæ fecit, fundamenta calamitatis nostræ jaci cœpta sunt. Tunc etenim *Colbertus* Gallici Regis legatus in Angliâ, adeo in societatem Aulicorum nostrorum, qui bella non causis inierunt, sed prout eorum merces erat, seipsum insinuavit, ut illi recentibus amicitiis nuncium nunc clanculùm remittentes, insequentis belli Belgici concilia struerent *.

* Anno 1668. vid. Gul. Temple commentar. pag. 162.

Si funesti istius belli, & contra fœdera initi, quod operâ Ducis Eboracensis natum, conflatum, susceptum erat, originem, prætextus, causas, progressum atque exitum cum animis nostris contemplemur, luce clarius erit, bellum illud contra Batavos ideo fuisse commotum, ut ab extremo reipublicæ eorum fato, viri ambitiosi certissima nostræ omnium servitutis primordia ducerent. Id nemini dubium esse potest qui primò originem & causam istius belli, quod dissimulatum aliquandiu contra aras & focos, contra vitam fortunasque gentis innocuæ subito exarsit, attentiùs animadvertat.

Crediderunt Dynastæ nostri, *qui ut fidem Gallo datam liberarent omnes capessendi contra Batavos belli occasiones captârunt* †, Belgas tot fœderibus quasi carminibus sopitos, satis ludibriis & periculis omnibus obnoxios fuisse redditos. Haud multò pòst itaque quàm Belgas novis lusissent amicitiis, ceperunt belli causas & prætextus quærere, & frequentes de injuriis illorum querelas excitare; clanculùm verò id fecerunt, ne consilium Batavis suboleret, atque illi copiis & classe maturiùs instructi, calamitatem à semetipsis prohibere possent. Longum esset frivola

† Vid. provocat Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. in tractat. polit. par. I. pag. 22.

vola recenſere crimina, quæ apud infimæ plebis homines, tanquam ſemina belli contra Batavos ſerebant. Carnificina & crudelitas, quæ ſuperiore ætate, & non niſi patrum noſtrorum memoriâ *, cujuſque pœnas *Oliverus Cromwellus* Angliæ Tyrannicus *Protector* duo de triginta pòſt annis ||, à Batavis exegit, miſeras tunc Londini tragedias excitavit. Queſtum eſt inſuper de arrogantiâ Gentis piſcatorum, & reipublicæ nomine Regibus infenſo. Multæ etiam *Belgarum* injuriæ in mercatores Anglicos ingentem querelarum molem excitarunt; quàm parum vero ſincerè id egerunt, inde videre eſt, quòd, quando primores noſtri belli prætextum aucupantes, *programmata* in oculis omnium publicè præfigerent, edicerentque mercatoribus Londinenſibus, ut, Siqui in orientalis Indiæ emporiis detrimenta à Belgis accepiſſent, venirent coràm, ipſoſque injuriarum agerent; reſponderunt mercatores, idque chirographis ſuis confirmàrunt, ſe, poſt pactas apud *Bredam* pacis conditiones, non damnum aliquod ab ipſis paſſos fuiſſe *. Queſtum eſt inſuper de famoſis libellis, de pictis expoſitiſque paſſim figuris deridiculis, de numiſmatibus, & columnis in dedecus & opprobrium Regis editis, *Etiamſi*, ut quidam refert, *nulla ex iſtis figuris, aut libellis, ad cujuſpiam unquam conſpectum venerit, nec columnæ iſtæ alibi locum obtinuerint quàm in illorum phantaſiâ, qui in iſtud ſtudium unicè incubuerunt, ut mutuas ſimultates & invidiam utrique genti conflarent, atque bellorum incendiis Europam miſcerent.* †.

* Anno 1622.——

† Anno 1650. vid. Miltoni Epiſtolas.

* Vid. provocat. ab Albæ Aulæ conciliab. in tractat. polit. par. I. pag. 21.

† Vid. Ibid.

Credet lector apertorum diſſidiorum juſtos illis defuiſſe prætextus, qui pictorum privatorum opera, qui-

bus quidlibet audendi semper erat concessa potestas, in tanti belli causam commenti sunt. Haud justior erat illa querela, quâ propter res *Surinami* olim gestas cùm *Angli* illud in Batavorum ditionem concesserint, populum in illos incenderunt *. Nobis licitum est hæc omnia ludibrio habere, & tanquam frivola nimis à belli teterrimi periculosissimiq; causis inter Christianos, si non aliâ ratione, at ideo saltem funditùs repudiare, quoniam *Henricus Stubbius*, cujus gnavum in malitiâ ingenium, omnia, quæ excogitare potuit, probra in Batavos jactavit, ipsosque levissimis de causis opprimi violentiæ impetu voluit; non multum ad bella movenda momenti in illis positum esse affirmavit. Petulans etenim iste & famosus libellio, qui calamo venali injustissimi istius belli patrocinium suscepit, dicit summam querelarum omnium, totamque belli causam in eo consistere, *quod Belgæ nobis haud dubiis maris arbitris, vexilla submittere aspernati sint* †. Quid hoc sibi velit, ut lectori clariùs notescat, animadvertendum est, Reges Angliæ è vetere memoriâ, per maria ista, quæ *Angusta* appellantur, dominium sibimet vindicare, nec oceani ibi communionem, & navigationem liberam aliis gentibus permittere, nisi qui Regi nostro debitum honorem persolverint. Honor iste in eo consistit, quod naves peregrinæ, quandocunque Regis Britannici navibus obviam fiant, vexillis demissis obsequii illis officia deferant. Batavi dignationem istam quam paulò antè in decimo *tractationis Bredensis* articulo recens ab illis paciscebamur, religiose nobis ab illo tempore semper præstiterant. Aulici nostri, qui

* Vid. provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ conciliab. tract. pol. par. I. pag. 21. & increm. Papis. ibid. pag. 87. & Gul. Temple epist. ad Ormoniæ Ducem, anno 1673. inter Miscel. ejus.

† Vid. Henrici Stubbii vindic. ulteriores belli contra Belgas suscepti, pag. 67.—

qui omni diligenter, ad bellum gerendum, occasioni imminuerunt, ab isto articulo simultatum sibimet arsam arripuerunt; compluribus etenim mensibus *, antequam fatale illud bellum erupit, Belgæ, prout in *Triplicis Fœderis* sanctione sociis fidem dederant, bellica classe non procul à suis littoribus mare tenebant. Dynastæ nostri, fidei illorum periculum facturi parvam *celocem*, Regium insigne & quatuor bombardulas gerentem, in mediam illorum classem ideo miserunt, ut, si fortè Belgæ præ incuriâ aut inscitiâ debitum Regiis insignibus honorem detrectarent, hostilis impetûs ansam exinde quærerent. Illa per mediam classem rectà ad *prætoriam* usque navim penetrans, ipsam, officii incuriosam, bombardulæ explosione bis làcessivit. Novitas rei toti Belgarum Classi stuporem injecit. Classiarcha Belgicus, doli prorsus ignarus, ut officii erga *Britannicum Regem*, qui dudum se ad *Batavorum* amicitiam aggregaverat, documentum constitueret, ivit salutatum parvæ istius ratis Ducem, & scitatum tam novi consilii caussam; cumque certior esset factus, ipsum bombardulis suis ideo crepitum in mari dedisse, quoniam Classis *Belgica* vexilli submittendi officium neglexisset; Classis Belgicæ Præfectus eâ usus est excusatione, se de re istâ, quæ superiorum temporum exemplo caruit, nullis mandatis instructum esse potuisse; quapropter, inquit, par est, ut lis ista à supremis rerum nostrarum arbitris dirimatur †. Injuriæ istius indignitatem Rex Britanniæ mensibus aliquot patienter tulit, nec apud *Fœderatos Ordines* querelas aliquandiu de istâ publicè interposuit, ne illi tempestivè moniti necessaria quæque ad bellum comparantes quasi ad arma conclamarent. Postea vero cum omnia bello maturissima erant, misit *Georgium Douningum*, virum equestrem, postulatum

* Mense Aug. an. 1671.

† Vid. hujus rei gestæ histor. in Papist. increm. tract. polit. par. I. pag. 78, 79.

latum à *Fœderatis Ordinibus*, ut de acceptâ injuriâ Regis Britannici animo ſtatim ſatisfacerent. Ille à Rege in mandatis habuit, ut intra dies præfinitos reſponſum ab illis auferret; quemadmodum igitur M. Popilius Lænas, Antiochum Epiphanem deliberandi ſpatium flagitantem, circumſcripſit virgulâ, juſſitque prius reſponſum reddere, quam egrederetur finito arenæ circulo *, ita *Douningus Præpotentes Ordines* in nimias temporis anguſtias concluſit; flagitavitque ut poſtulata omnia citiùs animo Regis gratificarentur, quam par erat reſponſum à tanto hominum conventu, & tam diſſita loca incolentium, elicere. Aliud vero erat in eâ ligatione majori reprehenſione dignum, quod Rex Britanniæ iniquiores ipſis conditiones proponeret, & novum quoddam obſequium & dominium in mare ſibi poſceret, quod in prioribus articulis & pactionibus eâ ſuper re habitis haudquaquam contineretur. Johannes De Vitus † qui à maximâ parte *Ordinum Fœderatorum* in eâ re diſſenſit, in causâ erat quod durioribus iſtis conditionibus aſſenſus Ordinum denegaretur. Atque exinde apud quoſdam in ſuſpicionem cecidit quaſi Galli partibus ſtuderet. Poſt *Douningi* diſceſſum inſedit Fœderatis Ordinibus ſuſpicio, Regem Britanniæ graviora conſilia animo ſuo erga ipſos meditatum fuiſſe ‖; periculoſas itaque offenſiones ejus veriti, memorialem libellum latino ſermone ſcriptum *Boreelo* tradiderunt, ipſumque miſerunt in Angliam ut controverſiis finem imponerent. Aulici noſtri, quibus ſtatutum erat amicitias cum Batavis, nunc diſſolvere, de articulorum obſcuritate queſti ſunt. Poſt tergiverſationem iſtam conſilia noſtra Fœderatis Ordinibus palàm fiebant, *extraordinario* itaque *ablegato*

* Vell. Paterc. lib. 1.

† *De Wit:*

‖ Conſilium iſtud ex epiſtolâ à Rege ad Douningum ſcripta quæ nunc extat, compertiſſimum eſt.

gato ſuo poteſtatem fecerunt dilucidandi omnia quæ in articulis iſtis obſcura eſſent & ambigua. Ille rerum noſtrarum gubernatores oravit, ut quæ in iis conditionibus improbarent, non indigitarent tantummodo, verum emendarent etiam, aut novum quemvis articulum excogitarent, quæ tollendis iſtiuſmodi altercationibus in poſterum inſerviret. Sermonis iſta facilitas & blandum obſequium, Dynaſtas noſtros, ad curas & ſtudia belli intentos, anxios habuere. Iracundè itaque reſponderunt, *Fœderatos Ordines & miniſtros illorum maxime idoneos eſſe qui ſua ipſorum munia obirent, ſe neutiquam miniſterium illud gratum illis facturos.* Oratores Belgici, rerum ſuarum haud incurioſi, ſpecimen articuli controverſias omnes ſuper vexillo dirimentis, ſtatim cum illis communicârunt rogâruntque utrum idoneis conceptum eſſet verbis necne, atque illorum votis reſponderet. Illi iracunde reſponderunt ſe ſententiam ſuam eâ ſuper re non prius aperturos, quam pactionem iſtam ſigillo firmatam ipſis in manus traderent. Oratores Belgici ad iſtam etiam conditionem acceſſerunt. Quid multis? horam præſtituere, quâ diſceptationi illi finem tandem aliquando conſtituerent. Die finiendis litibus ſtatutâ, noſtri Dynaſtæ verentes ne contentiones componerentur, atque illi datam committendi belli occaſionem amitterent, *Sanctioris concilii* indixere conventum, ibique ante tempus præfinitum apertâ clarigatione Bellum Batavis denunciârunt, poſtquam id geſtum erat, ad horam ſtatutam Oratores Belgarum adfuere, atque illud tulere reſponſum, ſe poſt tempus ſtatutum nimis serò veniſſe. Haud mirum equidem, *Conſiliarii* etenim noſtri, illorum ante occuparunt conſilium, moto etenim antrorſum horologii indice, horam præfinitam anticiparunt *. Atque hæc

* Vid. hæc omnia in provocat. Angliæ ab Albæ Aulæ concilirib. tractat. polit. par. I. pag. 21, 22. Henr. Stubbii ulter. defenſ. belli Belg. pag. 12. Increm. Papiſ. in tractat. polit. par. I. pag. 78, 79.

ideo

ideo fusius commemoravi, ut lectori clarè indicarem qualiter Aulici nostri, violatâ sanctissimorum fœderum religione, belli prætextum sibimet arripuerunt. Alia tunc temporis ante bellum commissum, fuere patrata, quæ, indicant insidias quas in eo bello libertati nostræ moliti sunt. Hujusce consilii impetus iste improvisus in Smyrnensem Belgarum classem factus, quo vix sceleratior unquam vis Neptunia intra regna conspiciebatur, famosum orbi Christiano documentum constituit. Qualiter hoc gestum fuerit, lectori paucioribus verbis expediam. Fortè evenit quod eodem tempore quo nos ansam Batavos bello lacessendi captavimus ingens illorum mercatoria Classis mercibus opulentissimis onusta, velis plenissimis domum è *Smyrnâ* navigabat. Aulici in occasionem classis istius occupandæ imminentes, diutius, quam aliter fecissent, bellum distulerunt; crediderunt etenim tam opima tot navium spolia paria fore sumptibus belli, seque sine tributa irrogatione, quod ab infenso senatu, insidioso in bello, non erat sperandum, *Belgarum* gentem suis ipsorum opibus facile debellaturos. Miserunt itaque *Robertum Holmesium*; virum simili facinore antea notum, amplâ satis, ut arbitrabantur, classe instructum, quâ Belgas, longinquâ navigatione fatigatos, & non nisi quinque vel sex præsidariis navibus stipatos, prædas in Angliam conveheret. Ille Aulicorum nostrorum mandatis fungens, quibus nunc omnes fœderum religiones violare obstinatum erat, secundo Iduum Martii * quatriduum ante publicam belli denunciationem † impetum in Batavos, media in pace nihil tale opinantes, prope insulam *Vectim* fecit ||. Ecce vero ut supremus mundi Rector ambitiosorum expectationem frustrabatur. Holmesius, etsi in eo congressu

* Martii die 13.

† Belli etenim clarigatio Martii 17. facta erat.

|| *Isle of* Weight.

greſſu pluſquam virum ſe geſſit non ſperatam tamen Duci Eboracenſi Domino ſuo operam dedit, *non etenim è certamine iſto*, ut vir ingenioſus obſervavit, *tantum reportavit prædæ, quanta laceris navibus reficiendus, & curandis claſſiariorum vulneribus ſufficeret* *. Ex incœpto iſto facile erat conjectare, Aulicos noſtros nunc ſuorum benevolentiæ nuncium remiſiſſe, atque in eventu iſtius belli ſpem concepiſſe, ſe, ſubverſis legibus, plenam ſibi ac novam dominationem domi comparaturos: id ex aliis etiam quam plurimis indiciis haud dubiâ conjecturâ facilè colligi potuerat, omnia etenin nunc perinde gerebantur, quaſi res & conſilia illorum *ad triarios veniſſent*, & illis nunc eſſet ſtatutum omnia in ultimum diſcrimen mittere. Eadem etenim die, quo vim Belgis in mari tulerunt, ut egregiam domi moderationis ſpecimen præberent, *Sectariis* omnibus, contra legum ſanctionem, *libertatem conſcientiæ*, ut dicitur, edicto conſtituerunt. Fecerunt illud non ex benevolentiâ, verùm (ſicuti paulo poſt pleniùs demonſtraturus ſum) ut ſecundo illorum favore, in bello contra bonorum omnium voluntatem ſuſcepto, uterentur. Atque ut conſilia iſta manifeſtiora eſſent, bellum indixerunt tempore, quo comitia regni à conventu publico vacabant †. Id inſuper (ut vir ingenioſus ait) ſatis gravi argumento eſſe debet, Aulicorum cœpta à ſalute publicâ fuiſſe aliena, quod viros natalibus & virtute clariſſimos, quóſque fautores cœptorum haudquaquam futuros ſperabant, à conſiliorum communione arcuerint. Principi etenim *Ruperto*, quem, propter optimos mores, & ſtudia libertatis Anglicæ, Populus Anglicanus certatim amârunt; Duci Ormoniæ, viro exempli rectiſſimi, ſummoque lumini & Ornamento Gentis Hibernicæ; Domino Honorificentiſſimo magni

* Vid. increm. Papiſ. tract. polit. par. I. p. 80.

† Vid. Declarat. à Colmano ſcriptam.

gni

gni Sigilli custodi, & Johanni Trevor viro cum primis honesto, quique Regi à *Secretis* erat, cœtu isto consiliariorum, in quo negotia peregrina * tractantur, ideo interdixerunt, quoniam minime expedire arbitrati sunt, tam spectatos viros, tamque integræ existimationis, istius participes fore consilii, quod illi modis omnibus corrumpere conati sunt. Atque in Johannis Trevor exclusione, singulare illud animadvertendum est, quod nemo Regi ab *epistolis* à tàm arduis consiliis antè prohibitus erat †. Eodem tempore *Gulielmus Coventræus*, eques Anglicanus, vir Gallo infensissimus atque omnibus ornamentis præditus, à quæstuosissimâ, amplissimâque dignitate quæstoriâ semotus erat, ut *Dominus Cliffordus* in ejus locum cooptaretur, atque illi faciliùs insidias suas molirentur ‖. *Cliffordus* iste studio & diligentiâ, in eo bello conflando, aliis omnibus præivit, atque eo quidem nomine belli istius gerendi consilium consideratis omnibus suspectum erat, quòd ejus hortatu gerebatur *. Auxerunt suspicionem istam honores in illum & reliquos istius consilii Principes, tunc temporis non aliâ de causâ congesti, quam quòd concitores suasoresque istius belli extitissent; aut saltem ut se non ab eo ostenderent. Thomas etenim Cliffordus in collegium & ordinem Procerum Anglicorum, & quæstoriam amplitudinem cooptatus erat; *Anthonius Ashleius* quem à viro fide dignissimo à Gallico fœdere abhorruisse accepi, supremi regni *Cancellarii* & *Comitis* insuper dignitatem obtinuit †; Arlingtonius non tantùm in Comitum

* *Committee for Foreign Affairs.*

† Vid. provoc. Angl. ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. pag. 23.

‖ Vid. Gul. Temple commentar. pag. 389.

* Vid. Temple commentar. pag. 1.—

† Comes Shaftsburiensis factus erat.

Comitum Anglicorum verùm equitum *Auratæ periscelidis* Album, quo honore principes exteri à Rege nostro insigniri gestiunt, adscriptus erat; Lauderdaliæ Comiti, viro natalibus Scoticis, & domi pravis facinoribus famoso, honor Ducatûs & periscelidis etiam tribuebatur *. Buckingamiæ Dux, compos & particeps antea honorum omnium, qui penes erant Regem, non alia sibi nisi militaria munera comparavit. Quinqueviri isti †, quorum Cliffordus Princeps & Coryphæus erat, *principatûs* nostri votis in eo bello suscipiendo annuerunt. Bellum tamen istud non tam ex illorum hortatu quàm principum nostrorum votis & rogatu gestum fuisse ex eo patet, quod propter solas assensiones datas consiliis, honoribus amplissimis cumulati fuerint ||. Atque hoc ideo memoro ut videant homines penes quos nostrarum calamitatum culpa resideat. Consiliarii etenim *currentes*, ut in proverbio dicitur, *stimularunt*; id manifestò comperimus ex iis, quæ in ore atque oculis omnium postea palàm erant gesta. Nonnulli etenim illorum, qui studio tunc accensi videbantur omnia principatui gratificandi, se belli hortatores præbuere, cùm consiliorum certiores facti, & cum reliquis popularibus commune periculum miserati, paci publicè consuluerunt, graves offensiones & magna odia in se concitarunt. Comes etenim Shaftsburiensis, postea in manifestissimis periculis commoda patriæ propugnaturus, acrem pro pace se oratorem gessit. Eo pacto gravem sibimet invidiam movit, tandemque in ultimum vitæ discrimen adductus Belgarum gentem petivit portum & perfugium miseræ fortunæ. Simile studium, atque animus à Regis consiliis alienus Regem à Buckingamiæ Duce non alienavit tantùm

* Vid. Gul. Temple commentar. p. 4.

† Qui vocabulo Anglis notissimo, *The Cabal*, appellati erant.

|| Vid. Gul. Temple comment. pag. 11.—

tantùm verum in causâ erat quòd in *Arcus Londinensis* custodiam includeretur.

De consiliis Aulicorum in eo bello (quæ indiciis & confessionibus Regis patefacta sunt *) si nihil aliud, at illud certè quod paulò ante belli indictionem circa ærarium accidit, dubitationem omnem nobis eximere deberet, fortè accidit quòd virorum societas argentariam Londini facientium, & ad eorum exemplum plurimi mercatores opulenti pecuniam Regi fœnori collocassent, cujus in solutionem publicam fisci fidem obligavit. Duobus mensibus † ante belli indictionem, cum pecunia ingentem in summam excreverat ||, Rex, inopiam causatus ex *Cliffordi* consilio fiscum occlusit, atque ita obligatam ærario fidem fefellit. Hujus rei non alia reddenda est causa, quàm quòd Aulici pecuniam, ad belli sumptus suppeditandos, ante civium benevolentiam haberent, quorum amicitiæ, post leges per illud bellum eversas, tergum penitus daturi erant *.

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 30, 31. & epist. ad Douningum à Rege missa, quæ optimatibus quibusdam in manibus erat.

† Januar. 1. 1671.

|| In summam duor. millionum libr. Anglic.

* Vid hujus rei relat. in increm. papism. in tractat. polit. par. I. p. 79. & Gul. Temple prospect. anno 1671. inter miscel. pag. 152.

Post apparatus istos, decimo sexto Calendar. Aprilis † apertâ clarigatione Batavis bellum indiximus. *Ex eo temporis articulo, Nos*, inquit scriptor insignis, *priores partes habuimus in ruinis omnibus, incendiis, direptionibus & cladibus quæ ad hanc usque tempestatem contigerunt* ||. Post indictum bellum, nos, instructâ classe, in campum maritimum contra Batavos sub ductu & auspiciis Ducis

† Martii die 17. initium belli.

|| Vid. Increm. Papis. in tract. polit. par. I. pag. 81.

Ducis *Eboracensis* omni festinatione properavimus. Illi nervos fermè omnes reipub adhibuere ut nostris conatibus obviàm irent. Eodem tempore Gallus, prout inter ipsum & Regem Britanniæ prius convenerat, terrestres copias in aciem eduxit, tantusque à repentinâ armorum ejus incursione urbes illorum terror circumvasit, ut locorum omnium munimentorumque difficultates facillimè vinceret.

Spatio duorum mensium quinque è septem provinciis in ejus ditionem venerunt*. Tam facilis urbium expugnatio ex eo contigit, quod Batavi bello, quod cum Anglis in mari gessere, unicé intenti, provincias terrestribus præsidiis haud satis confirmârant. Intestina insuper civium mala haud mediocre victori, ad res facilè gerendas, telum extiterunt. Animis & voluntatibus Belgæ tunc inter se diffidebant propter afflictam Principis Auriaci fortunam. Ille jure nascendi *Princeps* † erat *senatûs*, atque imperator exercitûs ||. Vesana autem Johannis De-Viti factio *, qui fœderatorum ordinum *advocatus* erat *generalis*, ipsum, prolem posthumam, post præmatura patris fata, ex altissimo isto amplissimóque honoris gradu dejecerat. Res ista ingentem animi ægritudinem viris nobilibus, civiúmque optimatibus effecerat; nunc verò præcipuè in extremo reipublicæ tempore ægre ferebant Duce sibi carendum, qui propter vigorem juventæ, propter generis virtutúmque claritudinem, interpellandis hostium victoriis idoneus videbatur. Tenuit nunc plurimos opinio, incommoda reipub. ex eo provenisse quod Princeps Auriacus, majorum amplitudine spoliatus, bellum istud non administraret, inde præceps & indomita rabies vulgi, & furialis ista

* Belgæ angustiis urgentur in bello. Vid. Gul. Temple specul. Belgii.

† *Stadtholder.*

|| *Captain General.*

* De-Vitorum factio contra Principem Auriacum.

De Vitorum cædes.

De-Vitorum cædes, cujus fama omnes Europæ gentes jampridem peragravit

Princeps Auriacus patriis honoribus redditur.

Post necem De-Vitis atrociter allatam, qui in suspicionem cecidere quasi Galli partes nimis fovissent, Batavi Principem Auriacum, fortem atq; animosum juvenem, penatibus reddidere patriis, ipsumq; mutilati & labantis exercitûs Ducem creârunt.

Difficillimum illud erat reipub. tempus, Gallus etenim haud faciliùs pedibus, quàm victoriis omnia loca peragravit. Et nisi apud *Ultrajectum* moram fecisset diutinam, sive quod victoriis fortunæ indulgentiam fatigare noluerat, sive quòd aliam vim à Batavis metuerat, quibus haud difficile est irruentes hostium copias aquis obruere *, totam illorum gentem in potestatem suam redegisset.

* Vid. Gul. Temple comment. pag 19, 20.

Arausionensis stator reipublicæ.

Arausionensis ægrè ferens gentem suam uno velut impetu devinci, è tenebris nunc in lucem vocatus, excelsæ indolis manifestissima proferre indicia cœpit. Blandiebatur cœptis ejus fortuna, in ultimo etenim vulnere reipublicæ, quùm *Belgii* haud aliter quàm Romæ olim, post cladem Cannensem, trepidatum esset, felicem se gentis *statorem* comprobavit. Ille, Scipionem imitatus, qui in Africà prælio lacessendum Hannibalem monuit, neglectis prope hostibus, *Bonnam* subitâ obsidione expugnavit; atque ita in fines inimicorum penetrare decrevit. Post cœptum illud, Galli, priori mutato consilio, victoriis in Belgas non tantum finem imposuere, verùm oppidis munimentisque, quæ semet illorum ditioni permisissent, præter Trajectum ad Mosam † & Gravam ‖, ubique desertis, omne robur exercitûs in aciem contra Arausionensem

† *Maestricht.*
‖ *Grave.*

rausionensem eduxerunt. Exinde Batavorum respublica, interiori vehementique metu libera, respirare cœpit; exinde spretam antè Arausionensis pueritiam supra virtutem veterum Ducum evexit: tam præclarè etenim se gessit, ut ubi Princeps Auriacus erat, ibi caput atque arcem istius belli fuisse putarent. In singulis præliis, quorum plurima per curriculum belli gessit, adeo imperatorem commilitonémque miscuit, ut imperator titulo, labore & vigilantiâ gregarius miles videretur. Tanta erat tunc famæ ejus celebritas, tam gloriosa cœptorum claritudo, ut, confitente adversario, *Facilè maximus haberetur, nisi in LUDOVICI MAGNI tempora incidisset, cujus intra virtutis splendorem, haud secus quam syderum minorum fulgor, cum in solis radios incurrunt, reliquorum omnium mortalium æstimatio omnis obscuratur* *. Dolendum sane illud erat in ejus fortunâ, quòd paucioribus copiis instructus, iisque ex variis regionibus conscriptis, nec unius satis parentibus imperio, cum Rege potentissimo, omnia nutu & arbitrio suo gubernante, belligerare necessum habuit; in eo tamen infortunio singulare illud erat, quòd tot difficultatibus conflictatus, uberiorem nactus est gloriam, atque eo major emicuit. *Secunda*, inquit Plinius, *felices*, *adversa magnos probant*. Et sane si quem alium iniquioris fortunæ tolerantia verâ laude cumulaverit, si magnæ sit indolis signum post varias calamitates sperare semper, nescio quis Principe Auriaco sempiternæ hominum memoriæ eo nomine commendatior esse debeat. Ut nihil etenim dicam de æquanimitate & silentio isto quo De-Vitorum injurias & superba fastidia tulit, mirum est quantâ magnitudine animi ad præliandum semper obstinatus mansit, post varias calamitates ab hostibus in eo bello acceptas, in quo *Impera-*

* Vid. Memoirs de Monf. Aubery pour servir a l'histoire de Holland, pag. 300.

toris Germanici auxiliares copiæ dolo Jesuitarum pugnam detrectavere *, in quo Hispani, cogente rerum necessitate, expectationem ejus sæpius frustrabantur, atque ipsi Batavi frequentes ultrò citroque querimonias jactitaruut. Illud vero præ aliis invictam illius fortitudinem & incredibilem patientiam commendat, quòd à principibus nostris, studia sua singularia illi pollicentibus, diu ludificatus, in eo bello constanter tamen perseveraret

* Vid. Quomodo fusè hoc refertur in libro cui titulus, *Imperator & imper. prodit.*

In superiori capite causas, prætextus, initia, progressus, & eventum istius belli, necnon & Aulæ Britannicæ consilia in eo gerendo ex parte indicavi. Nimium lectori tædium parerem si particulatim ista referrem, si diversos animorum motus, gravesque simultates sigillatim explicarem, quæ inter Aulicos & Senatum intercesserunt. Aulicorum ea erat pertinacia & studium belligerandi vincendique hostem, ut quamvis classiarios milites, aversos è prælio cernerent. Caduceatores tamen Batavorum, qui pacis petendæ oratores venerunt, aditu in *Aulam Regiam* prohibuere †. E contrà *Comitia Parlamentaria* operam enixè dabant, ut, bello composito, nos in gratiam cum Batavis rediremus; votaque illorum pro pace apud Regem indesinenter effusa, tantopere stomachum ipsi moverunt, ut sæpius propterea finem *comitiis* iracundè imponeret ||. Eò usque tamen studia eorum profecerunt, ut quod animis destinârunt ad illud Regem adigerent. Ex eo etenim quod *comitiis Regni* haud facilibus sibi atque benignis in eo usus est bello, pacem cum hostibus coagmentare

† Vid. Provoc. Ang. ab Albæ Aulæ conciliab. in tract. polit. par. I. p 10.

|| Vid. Vindic. hujus imperii pag 58. increm. Papis tract. polit. par. I. p. 84, 85 Colmani epist. in tract. polit. par. I. p. 138.

mentare cogebatur *.

* Gul. Temple commentar. pag. 47.

Post dissociatas à Gallo, pacis istius † interventa, vires Anglorum, *Princeps Auriacus*, ad spem magnam erectus, Gallos propriis in finibus bello lacessere decrevit, nec dubitavit *Cæsar Germanicus* quin ad *Pyrenæi tractatûs* conditiones nunc Galliarum Regem perducerent ‖. Senatus Anglicanus, si consilia illorum apud eos valuissent qui rerum gubernacula tenuere, Imperatorem Germaniæ voti istius compotem fecissent, Nihil ipsis æque cordi esse videbatur ac Galli ambitioni modum præscribere ejusque morari victorias quibus gentes devinctas in servitutem addicere nitebatur. Illi etenim, post confirmatam cum Batavis pacem, per continuum belli curriculum, ut in superiori capite ostendi, precibus Regem sollicitabant, ut cum fœderatis gentibus arma contra Gallos consociaret, importunæ istæ preces Regem adeo anxium habuere, ut ipsemet fateretur se senatum commodum sibi ac facilem haud prius reperturum, quam pax inter Gallum & Confœderatas Gentes conventa esset *.

† Quæ mense Febr. anno 167¾. facta erat.

Arausionensis profectionem in Gallias cum copiis cogitat.

‖ Vid. Gul. Temple comment. pag. 28, 29.

Senatus Anglicanus Gallo adversantur.

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 277.

Videbant viri perspicacissimi, Regi Britannico, qui qualemcunque pacem vellet sociis gentibus reddere potuisset, vitio id vertendum fuisse, quod Galliarum Rex, pluribus, durante bello, expugnatis urbibus, ad majoris amplitudinis fastigium indies assurgeret. Res ista plurimos contra Regem adeo vehementer accendit, ut prope seditionem ventum esset. Ipsemet Princeps Auriacus agnovit, se à viris *primoribus* pro communi

 pluri-

plurimarum gentium ſalute conſpirantibus, auxilio tunc temporis fuiſſe vocatum ut ſe caput iſtius defectionis præberet *. Illud Regi ſatis erat perſpectum, novit popularibus ſuis nihil gratius futurum, quàm ſi inimicitias cum Gallo, cum aliis amicitias ſuſciperet. Vidit oculos & ora illorum omnium, qui bellum ſociale contra Gallum gerebant, in illum fuiſſe converſa. *Fœderati Ordines* ſæpius ipſi per Legatum ſuum ſignificârant ſolum ipſum pacis arbitria in poteſtate ſuâ tenuiſſe †. Princeps Auriacus in eandem locutus eſt ſententiam ||. Et Fagelus Fœderatarum Provinciarum advocatus generalis Gulielmum Temple, virum nobilem & pacis arbitrum monuit, quod ſi Belgæ ſeorſim à ſociis pacis inire conſilia cogerentur, culpa in Regem Britannicum conjicienda eſſet, cui in manu fuit ut Gallum ad pacem compelleret propinquis ſuis glorioſam ac ſalutarem *. Ille nihilominus pertinaciter in propoſito manſit, neque tantopere ſuorum gratiam, Anglicæ Gentis decus & gloriam, communis humanitatis vincula, & plurimarum gentium ſalutem morabatur ut horum retinendi gratiâ Galli obſequium deſereret. Sæpius quidem, parlamenti clamore inſtigatus, ſpeciem Batavis dedit quaſi arma contra Gallos capeſſere vellet. Illi, quotieſcunque inanibus iſtis promiſſis eos ludificaret, etſi multoties ſpe deſtituti animis ferme defeciſſent, atq; pacem neceſſariò cogitaſſent, Anglorum tamen ſubnixi viribus, ultimam belli fortunam armis ſemper experiri decreverunt †.

* Vid. Gul. Temple comm pag 71. & pag. 151.

† Vid. Gul. Temple comment.

|| Gul. Temple comment. pag. 69.

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 219.

† Vid. Gul. Temple comment. pag. 314, 317, 332, 344, 367, 368, 370.

Haudquaquam illi, ſine ſociorum aſſenſionibus pacis fœdera pro ſeipſis privatim pepegiſſent, niſi nos

datam

datam ipſis ſæpius promiſſorum fidem pecuniâ Gallicâ commutaviſſemus. *Beverningus* etenim Batavorum delegatus in *tractatu Noviomagenſi*, ſe neceſſitate coactum pacem iſtam cum Gallis egiſſe dixit, quoniam *Aula Britannica* ſpem ſociorum diu fefelliſſet *. Regis Britannici ſtudio & rationibus non aliud quippiam magis alienum erat, quam Gallo calamitatis aliquid moliri aut arma ſeriò intentare. In exitu quidem fatalis iſtius belli, plures cohortes in Flandriam miſit ſub ſpecie amicitiæ, ut *Hiſpani* urbes periculis obſidionis liberarent, & victorias Gallo extorquerent. Palam vero eſt id ipſum feciſſe, non quia gravem aliorum caſum miſerabatur, verùm quia non aliud conſilium tempori, cui nunc ſervire neceſſarium erat, adeo commodum exiſtimabat. Tunc etenim temporis famoſa iſta & nefaria conſpiratio, à Jeſuitis in favorem Galli ad noſtram & Europæ libertatem evertendam conflata, inventa primùm & in ſenatu detecta erat. Dux Eboracenſis conjurationis iſtius primarius erat author & artifex, ut hujuſce igitur neceſſitudinis invidiam, & imminentem ex illâ temporis procellam devitarent, utque nimii in Gallum ſtudii ſuſpicionem effugerent, exercitum feſtinanter conſcripſerunt, eumque contra Gallum in Flandriam tranſtulerunt †. Officium illud non animorum conciliorúmve, ſed temporis mutationi tribuendum fuiſſe, ad liquidum explorata veritas nos certiores fecit; tantùm etenim abfuit ab eo ut Rex Angliæ Gallo hoſtilem in modum iraſceretur, ut è contra pacis conditiones inter Gallum & Fœderatos Ordines, & è quibus fata Europæ pendebant, pretio ipſi venales haberet ||. Quale inſuper ingenium ſtudiumque erga ipſum habebat

* Vid. Gul. Temple comment. pag. 269.

† Hoc factum erat ad vitandam procellam domi. Vid. Gul. Temple comment. p. 366.

|| Vid. Gul. Temple comment. pag. 319.

habebat indicio fuit secretus iste nuncius, quo Batavos pacem cum Gallo facere coegit, atque ita Gallum necessarium suum periculis omnibus liberavit. Eodem etenim tempore, quo Batavis promisit se societatem salutis & periculi cum iis coiturum, bellúmque Gallo facturum, occulta mandata Albæ Aulæ, in *Portûs magni Ducissæ* * cubiculo, composita, remotis aliis arbitris præter Gallicam istam Ducissam & Barillonium Galli Legatum, *De Closio* cuidam tradidit, viro natalibus Gallicis quique Monachi cucullum maritali capistro mutaverat, ad Gulielmum Temple in Bataviam perferenda homunculus iste, qui non alio in numero fuit, præterquam quod perferendis istiusmodi mandatis ob vafrum ingenium Davus idoneus videretur, adductos in spem nostræ clientelæ Batavos omni spe auxilii frustrabatur. Orator etenim Regius in *Tractatu Noviomagensi*, qui studio & voluntate à Gallo abhorruit, à Rege tunc præceptum accepit, ut pacem confestim inter Batavos & Gallum conficeret †. Et cum de pace ista hic mentio inciderit, non illud mihi prætereundum videtur, quod à viro fide digno scriptis traditum reperio, *Jesuitas nimirum pacem istam omni festinatione ideo conciliasse, ut, si fortè conjurationes illorum ex sententiis in Angliâ succederent, Rex Galliarum tempus à militiâ vacuum haberet, quo causam ejus ibi propugnantibus auxilia submitteret* ||

* *Dutchess of* Portsmouth.

† Vid. Gul Temple comment p. 335, 336.

|| Vid Imperator. & Imper. prodit. quomodo & per quos, pag. 77, 78.

Hæc omnia fusiùs quam pro destinato operis compendio ideo retuli, ut perspicuum omnibus facerem, quibus artificiis viri dominationis immodicæ nimis cupidi, leges perfringere nostras, atque libertatem obruere conati sint. Batavorum Rempub. quæ moram

&

& impedimentum cœptis iſtis inferret, evertendam fuiſſe magnopere cenſuerunt. Florentiſſima iſta reſpublica Gallo in itinere ad gloriam obſtitit, videlicet ne ſummum illud imperium quod ingenti ſpe jampridem devoravit in Europâ obtineret. Quid igitur ſuperſuit, niſi ut libidinis ejus adminiſtri illam exſcindere niterentur, Jacobus Rex princeps in iſto numero fuit, quapropter conſiliorum omnium & cœptorum ſemper particeps erat, quæ ad Gallici Regis emolumentum ſpectârunt. Suâ inſuper plurimum interfuit qui Anglis ſervitutem moliebatur, ut Reſpublica, quæ nos à tanto libidinis impetu vindicatura eſſet, bello deleretur. Quemadmodum igitur pridem, ſub fratris dominatu, conſilio, ſtudio, labore, gratiâ maximè nitebatur, ut immeritæ Genti calamitatem inferret ‖; ita dudum cùm ipſemet imperii clavum ſolus teneret, apertas cum illis inimicitias ſuſcepit, & quid brevi poſt hoſtilibus armis tentaturus eſſet, haud obſcuris indiciis patefecit. *Biennium jam*, inquit diligens rerum noſtrarum obſervator, *Prædones Juliæ Cæſareæ* *, *gentem navigiorum ſpoliis quæſtuoſam, in Batavorum naves mercatorias involare non permiſit tantùm, verum ipſos ideo ad illud accendit, ut illi, opibus ita paulatim exhauſtis, injuriis ejus magis opportuni, & victoriis obnoxii redderentur, quandocunque bellum ipſis commoveret* †. *Belli iſtius conſilium quidam illorum haudquaquam*, inquit, *diſſimulant cùm inter majora pocula vino fervidiùs incaleſcunt. Atque inde eſt*, inquit, *quod unus è primoribus conjuratorum, cùm largiore vino uſi fuiſſent, generoſo compotori ſuo dixit, SE NEGOTIIS IN ANGLIA TUNC OCCU-*

‖ Vid. repræſentat. calamitat. Mag. Britanniæ imminent. in tract. pol. par. II. p. 404, 405.

* Algerines.

† Vid. repræſent. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 405.

OCCUPATOS FUISSE, QUÆ ILLORUM COEPTIS MORAM ALIQUAM FACTURA ESSET, QUIBUS PERACTIS, SE EFFECTUROS STATIM, UT BATAVI SE IN FUGAM CONJICERENT, ET IN EXTREMIS MUNDI ORIS PERFUGIUM ET PRÆSIDIUM SALUTIS SUÆ PETERENT ||.

|| Ibidem.

Tempus huic operi præstitutum prope tunc aderat, cum Arausionensis, Optimatibus Anglorum exoratus, classem ad litora nostra appulerit. Vere etenim insequenti, si fortuna Arausionensem ab Angliâ abstinuisset, Regis Britannici odia haud satis occulta ad eorum perniciem erupissent. Continuis etenim mensibus, antequam Auriacæ expeditionis consilia in Anglia notescerent, bellici apparatus Londini facti, & fama ingentis classis instruendæ statim, & in mare deducendæ, multiplicem terrorem Batavis injecere *. De apparatibus nostris & consiliis in Belgas initis Jesuitæ Leodicensis epistola nos certiores fecit. Epistolam istam, haud commentitiam fuisse, vir magnus idemque de populo Anglicano optimè meritus, se in Helvetiâ didicisse mihi dixit. De eâ cum Fœderatorum Ordinum tunc in Angliâ Legatus †, querelam ad Jacobum Regem detulisset; ostende mihi epistolam, inquiebat Rex, & tibi monstrabo utrùm vera sit necne. Acceptam epistolam Rex apud se retinuit, nec Legatus eâ super re responsum aliquod auferre ab illo potuit. Eodem tempore, cum bello necessaria maturescere incipiebant, machinatores omnium consiliorum pro more veteri, impensam dedere operam, ut apud Anglos Belgicæ crudelitatis & injustitiæ iterum invidia glisceret. In hunc finem

* Vid. epist. Jesuitæ Leodici ad Jesuit. Friburgens. Febr. 2. 167 7/8. in tertia chartar. collect.

† Monsieur Dickvelt.

Novellis

Novellis Literis * tunc traditum erat, Belgas eo ſuperbiæ & arrogantiæ deveniſſe, ut illorum inſolentia ulterius non eſſet ferenda. In quotidianis etiam colloquiis, apud infimæ plebis homines, crimina in Belgas ſerebant; neque è *Muſilipitano* nunc minorem belli prætextum quærebant, quam è *Surinamo* olim. *Fœderatos Ordines* haud iſta conſilia latuere, id ipſis manifeſtò erat compertum, quod paulò pòſt Orbi Chriſtiano palàm fecerunt, *Galliarum* nimirum, *&* *Britanniæ Reges cum animis ſuis ſtatuiſſe, extremum Reipub. illorum fatum accerſere* †. Cum igitur hæc ita ſe habuerint, cum Reges potentiſſimi furiali nimis ambitionis œſtro perculſi florenti reipublicæ malorum extrema machinati fuerint, ut eo pacto noſtram & Europæ libertatem funditùs everterent; nullus dubito, quin cordati homines nobis æquè ac Batavis ea condonaverint, quæ, noſtræ omnium libertatis retinendæ gratiâ, in ultimâ rerum neceſſitate neceſſario patrata fuerint.

* *News Letters.*

† Vid. Reſolut. Ordin. Fœderator. Octob. 28. an. 1688. in prima chartar. collect.

C A P. IV.

Complectens offenſiones populi in Regem propter uſurpatam diſpenſandi poteſtatem.

HActenus negotia foris ſuſcepta, quibus viri contra libertatem noſtram conjurati ſervitutem nobis, vicinis gentibus calamitatem moliti ſunt, ſummâ qua potui fide retuli. Nunc molitiones domeſticæ ordine memorandæ ſubeunt. Atque jam antea dixi me non omnia Regis incœpta ad libertatem noſtram evertendam

dam patrata ſigillatim enumeraturum, ſed electurum ea quæ maximè excellerent, & rerum capita in brevi quaſi tabellâ complexurum.

Ante reliqua id genus cœpta, mihi, rationem ordinis & rerum diſponendarum quærenti, vis illata *pœnalibus legibus*, quæ propugnacula erant murique tranquillitatis, & otii noſtri, & vendicata tunc poteſtas contra leges *diſpenſandi*, primò recenſenda videntur.

Unicum illud auſum quo pœnalibus ſenatûs conſultis fraudem fecit, ejuſmodi eſt, ut in eo omnia ferme contineantur. Quemadmodum etenim labefactandarum omnium legum causâ effectum erat, ita in eo leges omni modo abdicavit, nexus & neceſſitudines illarum diſſolvit, & conſequenter è vita vitæ ſocietatem ſuſtulit.

Ut factum illud lectori dilucidâ narratione innoteſcat, velim ut animadvertat, Angliam eandem tenere conſuetudinem quæ in Belgio, atque aliis nationibus cernitur, in quibus Chriſtiani diſpares religionis ſectas ſequuntur. Nuſquam non terrarum etenim moris eſt, munia reipublicæ iis ſolis committere, qui religionis inſtitutum illud, quod legibus ſancitum eſt, publicè profitentur; idque ad publicam ſalutem tuendam, ne inferiores nempe Sectæ honorum communione animis nimis confirmati, perniciem tandem reipub. machinarentur. Si vero in aliis regionibus, ſpectatiſſimis atque honeſtiſſimis legiſlatoribus, qui oculos à republicâ non dejecerunt, haud viſum eſt, honores, ſive magiſtratus cum omnibus communicare, ne civilis communitas interiret; major erat ratio cur viri ſanctiſſimi atque ornatiſſimi noſtræ gentis, plurimos à curâ & vigiliis reipublicæ arcerent. In Angliâ etenim præter ingentem iſtam turbam diſſentium, qui reipublicæ multum periculi faceſſunt, plurimi Romano-Catholici etiam reperiuntur, quos Jeſuitæ, Galliarum

rum

tum Regis ſtudio & cupiditati morem ubique terrarum gerentes in temporum ejus communionem trahere conantur: atque exteros è Gallia atque Hiberniâ invehere haud difficile eſt. Quemadmodum igitur jampridem, cum Elizabetha rerum gubernacula tenuit, frequentes & nefariæ conjurationes illorum, in causâ fuere quod viri communi ſaluti invigilantes ad eorum audaciam reprimendam leges aſperiores excogitarunt: ita poſteriori hoc ſeculo, providè cautum erat, nequa calamitas reipublicæ ab illorum machinationibus oriretur. Inde evenit quod anno viceſimo quinto * *Caroli Secundi* quo tempore *Jeſuitarum* inſidiæ in Angliâ claruere, atque omnia domi militiæque Galli conſilio gubernata erant, *Comitia Parlamentaria* ſenatus-conſulto ſanxerunt, *nequis civili aliquo, aut militari munere, in republicâ fungeretur, niſi qui verbis uſitatis, atque à lege conceptis, jusjurandum fidelitatis & regii ſupramatûs* † *juraret; niſi qui Eucbariſtiam juxta Eccleſiæ Anglicanæ inſtituta ſuſciperet; & aperte etiam declararet Tranſubſtantiationis doctrinam fidem apud Chriſtianos non mereri* ||.

* Anno 1673.

† Oath of Allegiance and Supremacy.

|| Vid. Statut. Angl. anno 25 Car. II. cap. 2.--

Romano-Catholici, ſcio, Jeſuitarum vocibus inſtincti, foris plerumque opinantur, Senatus conſultum illud, quod recentis memoriæ eſt, & leges reliquas, contra *recuſantes* in hoc regno antehac latas à religionis Romano-Catholicæ odio ortum habuiſſe. Ego mehercule haud dubiam ſpem concepi, me pravam iſtam opinionem, quam de populo *Anglicano* animis imbiberunt, dilucida rerum geſtarum narratione, peregrinorum mentibus evulſurum. Id me aſſecuturum nullus dubito, quamprimum oſtendero, qualiter materia iſtius legis e ſuperiori memoriâ originem duxerit,

duxerit, & Pontificios, qui olim hisce legibus pœnas dedere, eo tantùm nomine supplicio affectos fuisse, quòd in proditionis crimen inciderint. Ut igitur nobilem populum, quorum ingenio crudelitas omnis aliena est, tantâ simùl infamiâ levem, & patefaciam insuper dolos & machinas, à Rege in istius legis dispensatione, libertati nostræ fabrefactas.

Primò, causam pœnalium legum ferendarum à capite arcessam.

Secundò, ostendam qualiter Jacobus Rex isti Senatus-consulto vim fecerit, & potestatem contra leges dispensandi usurpaverit.

Tertiò, ostendam Regem contra jus fasque istiusmodi dispensationis potestatem usurpasse.

Quartò, consilium libertatis nostræ obruendæ, quod Rex sibi in eo facinore propositum haberet, clarè patefaciam.——

§. I. Causa pœnalium legum ferendarum à capite arcessitur.

Peregrini isti rerum nostrarum penitus ignari sunt, apud quos Jesuitarum convitia alumnis Ecclesiæ Anglicanæ propterea invidiam conflarunt, quod supremam auctoritatem Papæ per recens illud Senatus consultum abrogarunt: in superiori etenim majorum nostrorum memoriâ, priusquam Christiana religio contrarias sententias in Angliâ obtinuit, legibus sæpius cautum erat, ne Anglia detrimentum aliquod à Romano Pontifice, & Ecclesiâ Romanâ acciperet *. Atque illud omnibus est notum, *Henricum Octavum*, quem Papa, propter operam & studium Ecclesiæ contra Lutherum scriptis navata, *Fidei Defensoris* titulo insignivit, Papæ principatui nuncium remisisse. Res insuper vel imæ plebis sermonibus celebrata est, ipsum, eodem tempore quo protestantibus vitam ademit, propterea quòd Ec-

* Vid. Statuta 35 Ed. I. 25 Edv. III. 27 Edv. III. 16 Rich. II.

clesiæ Romanæ dogmata non amplecterentur, *Thomam Morum* ſupremum Angliæ Cancellarium, alioſque crudeli morti ideo tradidiſſe, quod Papæ ſuprematum ejurare recuſarent. Ex illo tempore miſeri tumultus Angliam infeſtarunt, Jeſuitæ, ſeditionum omnium faces, horum concitores fuere. Illi etenim, olim *Hiſpaniarum* Regis, nuper *Galli* favore imbuti, religionem quidem cauſati, revera autem, ut ſuis temporibus turpiter inſervirent Romano-Catholicos in Angliâ à Regis obſequio in illorum partes trahere modis omnibus conati ſunt. Inde evenit quòd ſicuti *Comitia Parlamentaria* pœnale illud ſtatutum à me jam memoratum, in memoriâ noſtrâ tulerunt, ut Jeſuitarum inſidiis obviàm irent:ità jampridem leges huic cognatas ſæpius ſanxerunt. *Elizabethâ* regnante graviùs in Pontificios conſultum erat; tunc etenim *Sanguinarias Leges* (ut appellantur) quibus ſub pœnâ capitis Jeſuitis aquâ & igni in Angliâ interdicebatur, gravatè quidem compoſuerunt. Si tranſmarinis Romano-Catholicis compertum eſſet, quàm durâ neceſſitate ſubacti, Angli leges iſtas juſſerunt, deſinerent nobis ea propter ſuccenſere. Haud illi etenim antè gravioribus Senatuſ-conſultis in Romano-Catholicos animadverterunt, quàm Jeſuitarum inſidiæ neceſſariò effecerunt, ut commodando ſeveritatem ſceleratiſſimis conjurationibus, communi ſaluti conſulerent.

Ait Cokus ante annum Elizabethæ viceſimum tertium nullam in *recuſantes* legem datam *. In primordio regni ejus idem refert Romano-Catholicos Eccleſias & preces noſtras haud repugnantes adiiſſe; cujus verbis Garnetius & Sanderus Jeſuitæ aſtipulati ſunt †. Quæret itaque lector, quid inimicitiis ſubſecutis & durioribus legibus materiam poſtea præbuerit?

* Vid Abbot. Antilog. cap. 6. pag. 88.

† Vid. Sander. de Schiſm. Anglic. p. 185. & Abbot. Antil. c. 6.—

Facilis

Facilis & prompta reſponſio eſt, Jeſuitæ nimirum, paci graves homines, reipub. noſtræ turbatores, ſeditionum faces, ferendi leges iſtas ſenatus neceſſitatem impoſuere. Illi in causâ fuere quod *Pius Quintus* bullam in Angliam miſerat, & obedientiam Elizabethæ præſtandam, de quâ, per undecim annos Reginæ, pauciſſima inter Pontificios quæſtio erat, vinculo anathematis interdixerat. Illis tribuendum eſt, quod à *bullâ* iſtâ motus Borealis ſub *Northumbriæ* Duce non ita multò pòſt inſecutus eſt; & confœderatio ſceleratorum ſub prætextu religionis in apertam rebellionem erupit. Poſteà etiam cùm Pontifex, Jeſuitarum mendaciis inſtigatus *, ſpe ſuâ ceciderat, illorum operâ inductus *Hiſpaniæ Rex* duram provinciam *Elizabethæ* de regno deturbandæ, gentiſque noſtræ ſubjugandæ, hoſtili manu obeundam ſuſcepit. Longum eſt commemorare quàm infandis proditionibus, *Hiſpano* proſperam expeditionem in Angliam aperire, & *Reginæ* vitam eripere nitebantur. Cardinalis *Alanus*, Patris *Parſonii* Jeſuitæ rogatu, librum ſcripſerat, teſte *Watſono* è ſeminario ſacerdote, quem perductâ in portum claſſe Hiſpanicâ, & copiis in terram expoſitis evulgandum ſtatuerat, cujus pars altera *Declaratio Sententiæ Pii Quinti, &c.* Altera verò *Admonitio ad nobilitatem & populum Angliæ*, inſcripta eſt. Initium facit, inquit *Watſonus*, ab odioſiſſimâ in Regiam Majeſtatem declamatione, & omni contumeliarum genere refertiſſimâ, id agens ut eam apud ſubditos in contemptum adduceret, efficeretque quantum poſſet ut exoſa Deo omnique hominum generi videretur, ut nec Lucifer quidem ipſe, ingenioſiſſimus inferni Dæmon, quicquam malitioſiùs excogitare poſſit. Deinde inquit, Nobilitati totique populo hujus regni indigenæ graviſſimâ denunciatione bonorum

* Vid. libel. à Pontificio ſcript. cui titulus, *Important Conſiderations*, pag. 56.

bonorum omnium & terrarum jacturam, vitæque ipsius adeo damnationem interminatur nisi mox in Hispanorum adventu vires suas omnes illis adjungant, *&c.* *

* Vid. Watsoni quodliber. 8. art. 7. vid. etiam Alani admonit. pag. 51, 52, &c.——

Haud opus erat ut *Parsonius* alium exquireret qui virus acerbitatis suæ in Reginam evomeret, ad omnia etenim istiusmodi scelera summum ipsius excellensque ingenium satis ipsummet armavit. Ille, teste eodem Watsono, varios libellos scripsit, non aliam materiam complectentes quam conjurationes † in Reginam, scelera in || rempublicam, fraudes in stirpem * Regiam, & pravas molitiones in politiam † Anglicanam. Præter hos alii fuere, qui, Hispani studio correpti, & rebus hujus Sæculi turpiter inhiantes ||, quantum poterant, voce & argumentis contendebant, ut populum Anglicanum à Reginæ obsequio deflecterent. In hunc finem Sanderus Jesuita scriptis tradidit, Elizabetham, quæ tunc rerum potiebatur, Hæreticam fuisse, ob eamque caussam omni dominio & potestate, quam in Catholicos usurpabat, jure excidisse, impunéque ab illis velut Ethnicam & publicanam haberi posse, nec eos illius legibus aut mandatis deinceps obedire teneri *. Ex hisce proditionibus quibus vitam fortunasque Reginæ in extremum periculum adduxere, leges istæ, quas Jesuitæ tantopere calumniantur, & *Sanguinarias* appellant, originem duxere; ad illarum odium diluendum satis est dicere, neminem propter illas vitam perdidisse. Ait etenim Cokus, quinquennio

† Ut argument. *Philopatris*.

|| Quod argumentum est *Dolmani*.

* Quod argumentum est *Appendicis*.

† Quod est argumentum *Machiavelis Oeconomicorum*.

|| Jesuitæ nimirum beneficia omnia Ecclesiæ penes ordinem suum retinere statuerant.

* Vid. Sander. visib. Monarch. Eccles. l. 7.

nio Mariano, trecentos solâ religionis causâ occidisse, sub Elizabethâ vero per annos quadraginta quatuor pro merâ religione planè nullum *.

* Vid. Abbot. Antilog. cap. 6. p 95.

Illud insuper omnem crudelitatis invidiam à populo Anglicano removere debet, quòd leges istæ non voluntate sancitæ erant in religionem Romano-Catholicam, sed importunâ necessitate, & ferè per vim expressæ atque extortæ.

Testes sunto innocentiæ nostræ, in hac parte scriptores Romano-Catholici, non alios impræsentiarùm producam, qui Anglorum lenitatem & clementiam peregrinis gentibus vindicent.

Dicit quidam ex isto numero, insigniter eos mentiri qui scriptis tradiderunt, viros capitali supplicio affectos, pro religione morte occubuisse, aut quia Papæ potestatem non ejerarent. Perduellionis, inquit, pœnas dederunt legibus jampridem † sub *Edvardo Tertio* latis ||. Jesuitas ait in eam curam & cogitationem incumbere, ut Angligenis persuadeant cum peregrinis in rempub. invadentibus arma consociare *. Dicit neminem ad supplicium ob religionem rapi qui hostilia adversus Reginam induentium impetum repellant †; verum eos solummodo capite plecti, qui inficias eunt *Elizabetham* Angliæ reginam esse ||.

† Circa annum 1330.
|| Vid. execut. justitiæ in Angl. p. 7.
* Ibid. pag. 8.
† Ibid. pag. 10.
|| Ibid. pag. 13.

Seculares Sacerdotes libro ab ipsis in lucem olim edito plurima in hanc sententiam loquuntur. *Papa Pater Sanctissimus*, inquiunt, Jesuitarum dolis & mendaciis lusus, author erat Hispaniarum Regi, ut cohortes omnes, quas in Belgicis provinciis haberet, sub *Ducis Albani* auspiciis in Angliam mitteret, subsidio

ſidio Norfolciæ Duci, qui arma contra Reginam capeſſeret *. Nobis, inquiunt †, animis contemplantibus, quam multa Jeſuitæ in Reginam factis ſcriptiſque commiſerint; mirum potius videtur tot utriuſque generis Catholicis vivendi copiam indulgeri, quàm quod ordines regni taliter nos tractaverint ‖. In ſolis Jeſuitis, inquiunt, conſtat cauſa calamitatum omnium quas ſub Elizabethæ imperio perpeſſi ſumus *. Fatendum ſane eſt leges æquiſſimá ratione, in nos ſancitas fuiſſe; nec rerum noſtrarum gubernatores ab illis ferendis abſtinere poterant, niſi communis ſalutis curam omnem prorſus abjeciſſent †.

* Vid. libel. cui titulus *Important Conſiderations*, pag. 57, 58.

† E ſeminario ſacerdotes.

‖ Vid. *Important Conſiderations*, pag. 52.

* Ibid. pag. 62.

† Ibid. pag. 59.

Alter etiam Alumnus Eccleſiæ Romanæ juxta bonorum omnium ſenſum dicit, inſigne ſtudium *Patris Parſonii* erga Hiſpaniarum Regem in cauſâ fuiſſe, quod *Leges Sanguinariæ* excogitatæ eſſent ‖. Inde eſt quod Watſonus è ſeminario ſacerdos ſupra memoratus Parſonio Jeſuitæ ita loquitur, *Nulla hic lex facta eſt ad Sacerdotum Sanguinem fundendum, donec tu & proditorum genus tuum conjurationibus veſtris omnes pariter in ſuſpicionem adduxiſtis* *. Et alibi quoque agnoſcit, patrata à Jeſuitis flagitia actiones & leges contra ipſos acerbiùs conſtitutas, juſtiſſimas comprobaſſe: nemo tamen illorum, inquit, dictum illud Jonæ adhuc totidem verbis recitavit, *Si orta ſit hæc tempeſtas propter me projicite me in mare* †.

‖ Vid. Jeſuitar. rationes irrationales, p. 102.

* Quodlibet. 4. art. 7.

† Quodlibet. 5. art. 4.

Ex hisce Romano-Catholicorum testimoniis videre est leges, *Elizabethâ* regnante, contra *Recusantes*, necessariò in *Reginæ* & regni incolumitatem fuisse sancitas, & culpam illarum in Jesuitis residere.

Eadem gens virorum, Orbi Christiano supra quàm dici potest exitiosa, quibus in voto & expedito est, sub obtentu pietatis & fidei, quâ nulla cogitari potest major iniquitas, miscere summa imis, prophana sacris, motus & turbas excitare, conflare rerum publicarum incendia, Reges & subditos eorum inter se committere, perjuria, proditiones, parricidia, subornare; statim, postquam Elizabetha fato concessit, clandestina sceleratàque consilia iterum struere inceperunt. Inter initia etenim Principatûs *Jacobi Primi*, Garnetus Jesuitarum in Anglia Principalis (prodigium est quod narro) inceptum horrendum, quo post homines natos nihil atrocius unquam audiebatur, meditatus est, uno nimirum momento majestatem simul & stirpem Regiam, augustum purpuratorum Cœtum, lectissimos ex toto regno plebeiorum delegatos, & per illos totam simul rempublicam, tanquam unam Cervicem ex Caligulæ voto succidendam, incendii unius impetu penitus è medio tolere. Ex inhumano isto scelere, *juramentum fidelitatis* *, & quæcunque in Catholicos graviùs consulta fuere, Teste Romano-Catholico, causam & originem accepere; Jacobus etenim Rex, inquit ille, professus est ipsos proditionis tantum non religionis pœnas ipsi persoluturos †.

* Quod in pœnali etiam lege à Jacobo secundo violatâ continetur.

† Vid Jesuitar. rationes irrational. p. 102.

Mora esset si sigillatim memorarem scelera omnia quæ perditi isti & profligati alastores, miro apparatu & choragio crudelitatis contra rempublicam nostram post *Jacobi Primi* etiam tempora perpetraverint. Jesuitis præcipuè tribuendum est quod Cives furibundi

Carolum

Carolum Jacobi filium & ſucceſſorem in regno, infortunio primùm, deinde morte mactârunt; illi etenim *Oliveri Cromwelli* Tyranni Regicidæ colloquio & conſiliis ſe immiſcuerunt *. Mirum eſt etiam quàm numerosâ proditionum ſerie eos, poſt reditum *Regiæ Familiæ*, nobis infeſtos experti ſumus. Ipſis tanquam primariis incendiariis horribile illud incendium imputandum eſt, quod anno ſexto poſt ingreſſum Regiæ Familiæ †, in urbe Londini graſſabatur ||. Illorum induſtriâ & conatu funeſtum illud bellum, cujus in ſuperiori capite mentionem feci, quodque exitus nobis & Europæ exitialis habiturum ſperabant non ſine inſigni perfidiâ in Batavos erupit *. Facinus illud Senatui noſtro compertum erat, atque ex eo contigit, quòd, cum viderent authoritatem Jeſuitarum indies in Anglia gliſcere omnia propemodum veſanis illorum conſiliis gubernari, rem fortunamque Batavorum ſub Gallorum armis ſemper in pejus inclinare, Regem ſupplici libello comprecati ſunt †, ut regno Angliæ Jeſuitis interdiceret ||. Atque intra ejuſdem anni curriculum, ut obviam irent inſidiis omnibus, rempublicamque ab imminentibus calamitatibus incolumem retinerent, memoratum ſuperiùs Senatus-conſultum ſanxerunt, cujus relaxatio inter prima conſiliorum ad evertendam noſtram libertatem à Rege inventorum meritò recenſenda eſt. Atque hæc ego fuſiùs quam pro deſtinato operis compendio retuli, ut patefacerem diutinas Jeſuitarum molitiones, quæ Anglis neceſſitudinem fecere, ut iſtiuſ-

* Vid. Jeſuitar. rationes irrational. pag. 103.

† i. e. Anno 1666.

|| Vid. exempl. epiſt. ab Heidelb. miſſæ Septemb. 29. 1666. in tract. pol. par. II. p. 33.

* Vid. Imperator. & Imper. prodit. p. 39 43.

† Martii die 7. 1672.

|| Vid. ſupplic. iſtum libel. in tract. pol. par. I. p. 29.

modi legum ſanctione, communi ſaluti proſpicerent; atque ita legum iſtarum invidiam omnem diſſolverem. Supereſt ut oſtendam qualiter Rex iſti ſenatuſconſulto vim fecerit, & poteſtatem contra leges diſpenſandi uſurpaverit.

§. II. Quo pacto Jacobus poteſtatem contra leges diſpenſandi uſurpaverit, oſtenditur.

Celebre illud ſtatutum, quod à mulctâ *recuſantibus* ob ſuſceptum reipublicæ munus irrogatâ, *pœnalis legis* *, ab inquiſitione vero in candidatorum *fidelitatem* & *religionem* factâ, legis *ſcrutinii* ſive *examinis* †, nomen obtinuit; in difficillimo reipublicæ tempore ideo latum erat, ut ab ingruentibus periculis, à Gallici Regis, Ducis Eboracenſis, & Jeſuitarum inſidiis, Anglorum genti ſecuritatem pareret. Sanctio iſtius tam ſingulari beneficio rempub. affecit, ut Comes Shaftsburienſis, inventor & hortator legis, etſi in aliis peccâſſet, propterea tamen dignus erat qui ab omnium ſeculorum poſteritate gratiam iniret. Jacobi Regis, ſervitutem patriæ molientis, maximè interfuit, ut lex iſta, reliquarum omnium legum robur ac columen penitùs everteretur.

* *Pœnal Law.*

† *Teſt Law.*

Initio itaque regni, cum videret ſibi aut de conſiliis deſtinatis deſiſtendum fuiſſe, aut aliquid contra legis iſtius ſanctimoniam audendum, viros militiæ præfecit haud iſtius muneris legitimè compotes. Atque intra paucos menſes poſtquam rerum potitus eſt, cùm devicto ſublatóque æmulo ſuo *Monumethenſi Duce*, fortuna ſe animo ejus infuderat, atque orientem eam, moderate & prudenter ferre neſciverat, rogavit ſenatum *, ut non ægre illud paterentur, quod citra *ſcrutinium lege indictum*, *quoſdam muneris iſtius exortes militiæ præfecerat*: dixitque animoſe quaſi legibus & ſenatui bellum nunc indicturus

* Octob. 9. anno 1685.

rus videretur, *Se meritis illorum gratiam non tribuendo, haud commissurum, ut illorum studio & operâ deinceps indigeret.* Ordines Regni oratione istâ certiores facti Regem nunc obstinâsse animo omnia juris repagula perfringere, atque Anglorum evertere libertatem, responderunt, se delinquentibus delictorum hactenus commissorum eâ lege gratiam facturos, ut nihil in posterum contra istam legem committeretur. Ex eâ tempestate simultates & discordiæ partim obscuræ partim apertæ inter Regem & populum gliscere cœperunt. Omnia Regis incœpta postea populo suspecta erant, atque ille nonnullis augendi potius, quam fugiendi suspicionem cupidus videbatur. Nullum etenim posteà senatui conventum indixit, tantumque aberat à religione officii in legum & salutis publicæ custodiâ, ut omnia pro cæcâ animi libidine contra legum auctoritatem civiúmque salutem indies auderet. *Pœnale statutum* illud, quo salus publica nitebatur, ne hilum quidem morabatur, verum plurimos pessimâ fortunâ dignos, militiæ & rei civilis honoribus contra legis sanctionem, ornavit. Ne verò vis ista legi indesinenter adhibita odia civium acerba nimis incenderet; & ne post Regis mortem pœna & mulcta violatæ legis à *recusantibus* exigeretur, dolorum artifices concilium excogitârunt, quo non solum vim senatusconsulti istius luserunt, verùm statutis omnibus fraudem fecere, atque legis authoritatem voluntate Principis posteriorem habuere: qualiter hoc fecerunt paucis expediam.

Lex ista jussit, ut, siquis munere aliquo publico perfungeretur, qui juramenta suscipere & reliquis legis mandatis stare recusaret, is reus peractus damnaretur in summâ quingentarum librarum quæ præmio illi cederent qui delinquentem primus in jus vocaret. Jacobus Rex, eodem anno quo regnum ingressus est, *Edvardum Halesium* virum in equestri Ordine nobilem, atque legibus obnoxium, tribunum militum creavit.

Honor iste Halesio traditus, atque orta super eâ re quæstio materiam Regi præbuere impotentioris captandæ dominationis. Id judicum & jurisconsultorum quorundam, culpâ accidit, qui Principis cupiditati & studio morem gerentes, judicio ac legibus, atque officii dignitate ad quæstum atque libidinem abusi sunt. Illorum consilio fretus *Arthurus Goddenus*, Halesii servus, heri jussu, in curiâ quæ *Bancus Regius* appellatur, domino suo litem intendit. Actor dicam scripsit, inque eâ judices rectè monuit, Edvardum Halesium virum nobilem quarto Calendar. Decembris * annoque primo *Jacobi Secundi* pedestris cohortis præfecturâ à Rege ornatum, legi non satisfecisse: quapropter oravit ut juxta legis præscriptum curia pecuniam sibi decerneret *recusanti* pœnæ nomine indictam. Reus ad contrariam partem attulit, Regem ipsi, intra trimestre spatium post acceptam tribunitiam potestatem, & ante litis contestationem, per diploma suum magno Angliæ sigillo munitum, gratiam fecisse juramentorum & reliquorum omnium, quæ legis sanctione necessariò præstanda essent, ut quis muniorum reipub. potens haberetur. Lite ita contestatâ & statu causæ penitùs cognito, reus † oravit judices, quorum sententias satis ante intellexit, ut judicium inter litigantes pronunciarent. Illi, nullâ legum aut salutis publicæ ratione habitâ, verùm ut ostenderent quam alacribus studiis omnia Regis libidini gratificaturi essent, secundum Halesium decreverunt. Erat quidem illud in eo judicio singulare (quo tamen juris æquabilitas haudquaquam commendatur) quòd qui causam amisit æquè ac victor exultavit, minimè id mirum est litigantes etenim collusoriè actionem fictam instituerunt, causamque partis querelantis

* Novemb. 28. anno 1685.

† Halesius.

querelantis jurifconfulti frigidè atque intermortuis argumentis ex induftriâ egerunt, ut legibus publicè in judicio devictis (quod fermè femper nifi fub bono principe fieri folet) omnia in pofterum ad nutum arbitriumque Regis regerentur, id judicum confilium fuiffe utì ex aliis omnibus ita ex eo præfertim apparet, quod *Wallopum* virum libertatis Anglicæ ftudiofum & juris confultiffimum, à legis & *actoris* patrocinio prohibuerint *. Neque eft quod nos miremur profligatam iftam in judicibus fidem, & iniquam fententiam latam à publicæ juftitiæ præfectis, qui compertum habemus, quibus artificiis Rex corruptelam judiciorum prius moliebatur.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 10.

Illi, ut fuis infervirent temporibus, ut é judicum albo non eraderentur, verùm honorem iftum incolumem retinerent, quem *Carolus Primus*, durante vitâ impertiri antea folitum, judicibus quamdiu ipfi libitum effet, conceffit ||; non folum fas patriæ, legum fanctimoniam, jura populi Regis libidini proftituerunt, verum & fuam ipforum dignitatem projectiffimam habuere. Magnum hoc & piaculare nefas audire debet, præfertim cum à Deo ipfo tantus honos judicum Ordini habeatur, ut eos non modo Reges, fed etiam Deos vocet. Suamque quoad fieri poteft, dignitatem cum illis communicet. Ut facinus illud quod contra leges patraverit clariùs innotefcat, judicium illorum ad juris examen breviter & ftrictim revocandum eft.

|| Vid. Salmafii defenf. Regiam, pag. 309.

§. III. Rex poteftatem difpenfandi contra jus & fas ufurpavit.

Verulamius nofter, vir ingenio præftanti & eruditione perfectâ, dicit, *Eam legem præftantiffimam effe quæ minimam licentiam judici permittit, eumque optimum effe judicem,*

dicem, qui minimum ſibi licere vult *. Romanæ etiam eloquentiæ Princeps dicit, *Boni judicis eſſe voluntatem legiſlatoris authoritatemque defendere* †. At certo certius eſt judices noſtros qui ex Regis ſententiâ contra ſenatuſconſultum judicarunt, ut ſe ad legiſlatorum voluntatem non conformárunt, ita licentiam ſibi à legibus indultam in judicio ferendo longè prætergreſſos fuiſſe, juris etenim antiſtitum illud oraculum erat, Regi licitum eſſe, jure prærogativæ ſuæ, legum relaxare vincula, & contra illarum decreta diſpenſare. Si res ita ſe habeat, tunc majores noſtri, qui rempublicam hanc legibus fundàrunt, fruſtra ſacroſancti ſenatûs indixere conventus, fruſtrà ſtatuerunt, ut penes ſolummodo *trinos Regni Ordines* eſſet legum ſanctione civium ſaluti proſpicere. Neſcio etenim quid communis ſalutis interſit, leges ferri ab omnibus regni ordinibus, ſi penes unum erit illas poſtea pro arbitrio ſuo reſcindere.

* Vid. Verulamii aphoriſm. 46.

† Cicero pro A. Cæcinà.

Neminem exiſtimare velim me hæc perinde loqui, quaſi piaculum id cenſerem, ut Rex vel tantillum contra legis præcepta peccaret. Mihi ſemper intolerabiles eorum vitæ ſunt quiritationes, quibus moris eſt omnia à Regibus in reipublicæ gubernatione geſta ad leges atque inſtituta regni acerbiùs exigere. Hoc nihil aliud eſt, quàm vexillum ad ſeditiones & tumultus in omnibus regnis erigere, omnia turbis miſcere, & totum terrarum orbem cladibus & calamitatibus implere. Impoſſibile eſt ut rempub. adminiſtrantes, qui præſunt civitatibus, quæ ex diverſis & quodamodo pugnantibus hominum generibus, ordinibus, conditionibus, naturiſque coeant, quique rerum & temporum occaſiones captare neceſſum habent, ad acerrimam legis normam omnia efficerent, ad præſentia & præterita legiſlator leges accommodare non poteſt.

test. Præterea est in legum imperio aliud incommodum, lex etenim quasi pertinax & imperitus quispiam officii exactor, nihil rectum putat nisi quod ipsa jubet. Lex surda inhumana inexorabilis est, quapropter haud iniquum videtur, ut Rex aliquid de legum severitate aliquando remittat: ut apud illum infirmitatis & temeritatis sit excusatio, & veniæ in errore deprehenso locus. Æquum est illi, aut saltem non iniquum, Mennii ad instar, multa sæpius jubere, *bono magis exemplo*, *quam concesso jure* *, si modo provida ista relaxatio utilitate seu necessitate pensetur.

* Tacit. Annal. p. 27.

Etsi verò ne materiam seditioni conflare videar contendere velim, Regi haud nefas esse lineas aliquando transire legis, nolim tamen perinde intelligi, quasi infinitam ipsi licentiam, leges, commodi sui causâ, velut Lesbiam regulam inflectendi, indulturus essem.

Mihi quidem nihil legum naturæ in genere aut municipali Angliæ juri, æquè oppositum esse videtur, ac vaga ista potestas dispensandi quam legum interpretes Regi permiserant, præterquam enim quod juris antistites, re tunc judicatâ, commiserunt, ut omnia legum omnium vincula à Regis arbitrio penderent, ea etiam erat legis tunc violatæ materies, quæ ipsam ab omni dispensationis injuriâ vindicare deberet. Sed ut de culpâ istius judicii plane constet, paulo fusius demonstrandum est, usurpatam in leges dispensandi potestatem istam naturæ legum è diametro oppositam esse, & nostræ etiam politiæ maximè repugnare. *Dispensare, hoc est, lege solvere is solus potest*, inquit Grotius, *qui ferendæ abrogandæque legis potestatem habet* †. Dicit Vasquez potestatem dispensandi penes illum esse *qui habet potestatem condendi & abrogandi legem* ‖. Puffendorfius ex eadem sententiâ loqui-

† Grot. de æquit. indulg. & facilit. c.2.n.10.

‖ Vasquez 1, 2. disp. 178. c. 2.

tur.

tur *. Suaretius etiam cum numerosâ scriptorum catervâ tradit, illius esse jus dispensationis, qui legem tulit, *Quia ab ejus voluntate & potentiâ pendet* †. Si horum authoritas aliquid in se momenti contineat, tunc fatendum est judices nostros legibus injurios fuisse, qui dispensandi copiam ita Regi fecerunt, qui, sine reliquorum Ordinum assensionibus, legem nullam sancire potest.

Edvardus Herbertus, quem fides pretio addicta equitem Anglicanum, & capitalem justitiarium in *communium placitorum* tribunali fecerat, judicii tunc à se lati, cum famosæ isti quæstioni præfuit, & potestatis Regiæ in dispensando contra leges, defensionem scriptis suscepit. Ille sicut *ingenia hominum ad suam cuique levandam culpam nimio plus facunda sunt* ||; quædam tradidit, quæ primo intuitu illis speciosa videri possunt, qui non omni acie ingenii res contemplantur. Dicit ille mala omnia, aut in *se mala* esse, aut quia *prohibita*. Cum iis quæ in *se mala* sunt, fatetur Regem dispensare non posse, cum omnibus vero malis *prohibitis* posse. Fallacia istius assertionis à Roberto Atkins viro nobili ornatissimoque, & Regii fisci Barone capitali, uti & alia ejus argumenta, satis refutatur & convincitur *. Episcopus Wigorniensis †, vir omnimodâ eruditione repletissimus, dicit Regem cum omnibus legibus justis dispensare posse, si mala omnia *prohibita* sint dispensabilia, Quoniam, inquit, lex nulla justa esse potest, quæ jubet ea quæ in se mala sunt ||. Sua-

retii

* Sam. Puffend. de jure nat. & gentium lib. 1. cap. 6. n. 17.

† Suarez de legib. lib. 6. c. 14. n. 2.

|| Liv. lib. 28. p. 752.

* Vid. Roberti Atkins inquisit. in potestat. dispens. pag. 51.

† Edvard. Stillingfleet à quo liber iste scriptus fuisse dicitur.

|| Vid. Tractat. de Eccles. commiss. pag. 35.

retii verba maximi quidem ponderis esse debent ad illud refellendum quod *Herbertus* de malo *prohibito* asserit. Si Rex, inquit, haud æquissimis rationibus adductus cum lege dispensaverit pro bono civilis communitatis sancitâ, eo facto *malum facit*, *non quia prohibitum tantùm*, *sed ex se*, *&* *naturâ rei & semper malum* *. Et si, inquit, Princeps gratiam istam facit cum injuriâ & damno alterius, tunc dispensatio ejus ex se in irritum cadit, quia contra æquitatem pugnat †. Ex his videre est quid de istâ Regis nostri dispensatione censendum sit, quâ non solum legem abrogavit factam à senatu in maximis reipub. temporibus ad salutem populi tuendam, verùm etiam cum injuriâ & damno alterius illud commisit. Præter etenim insigne illud detrimentum quod tam salutaris legis dissolutio reipublicæ attulit, haud levis ista injuria erat civem ingenti pecuniâ fraudare, quam lex violatæ legis indicium facienti in *multam* numerari præceperat. Quapropter fatendum est, eos contra leges omnes, contra generis etiam humani salutem graviter peccare, qui infinitam istam licentiam Principi dent: nempe, ut quod volet ille, dicat lex: quod nolit, non dicat. Ubicunque id semel receptum sit, nihil proderit bonas leges condere, quæ Principem bonum officii sui admoneant, malum circumscribant. *Quid*, inquit celeberrimus noster Wigorniensis Episcopus, *id reipublicæ interest eam legibus fundari*, *si ipsa ratio legum ferendarum ita invertatur? Hoc modo*, inquit, *jura & instituta nostræ politiæ eluduntur*, *juxta cujus præscriptum assentiones populi ad legum sanctionem necessariò requiruntur* ‖. Verulamius itaque noster haud ignarus incommodorum, quæ respublica acceptura esset, si viri insidiosi

* Suarez de legibus cap. 18. n. 26.

† Suarez de legib. cap. 18. n. 10.

‖ Vid. Tractat. de commiss. Eccles. p. 45.

insidiosi legibus ad libidinem & quæstum abuterentur, id caveri voluit, *Ne sub prætextu justitiæ* foris litigiosis liceret contra expressa statutorum verba jus decernere: si etenim viris forensibus id liberum permittatur, tunc, inquit, legis interpres fiet legislator, atque omnia consequenter ab unius arbitrio pendebunt.

Quod vir ille magnus de nimiâ judicum licentiâ cavendum admonet legibus nostris satis cautum est. Sicut etenim in jure civili *rescripta principum* contra jus vel utilitatem publicam elicita, à judicibus improbari etiam ipsorum imperatorum constitutionibus jubentur *: ita judices Anglici sacramenti religione tenentur, Regis exuere jussa quoties diplomate ejus magno Angliæ sigillo firmato æquo ligitimoque jure abire jubentur. Atque illud omnibus in annalium nostrorum monumentis mediocriter versatis notissimum est, Thorpium, Tresilianum, Empsonum, Dudleium, atque alios judices propter juris nundinationem, corruptelam judicii, vel quia palpum Regi obtrudentes, leges abrogatum iverunt, patibulo vitam finiisse. Inde factum est quod, Elizabethâ regnante, judices Angliæ in judicio ferendo Reginæ jussa recusârunt, etsi viri primores acriter instarent ut diplomati regio sub magno sigillo Angliæ morem gererent. Et cum ita detrectati imperii rationem rogati essent, responderunt, *Reginam ipsam & judices etiam in leges jurasse; quapropter se Reginæ imperata facientes legibus obnoxios fore, manifestos perjurii, atque ita Dei & popularium suorum offensam gravem merituros: atque* inquiebant illi, *si numinis metus nobis haudquaquam ante oculos obversaretur, attamen exempla, & tristia aliorum fata nos à similibus delictis revocare deberent* †.

* Vid. Vinnii comment. in. constit. imperial. fol. 16.

† Vid. Andersoni rerum judicatar. relat. p. 152, 155.

Ex isto Judicum responso palam est, leges quas Bra-

ctonus

ctonus noster *Communem Regni sponsionem* vocat, eam vim à conjunctis omnium Ordinum Suffragiis obtinere, quam neque Legum interpretes, neque principes ipsi eludere possunt. Salmasius ipse, Anglorum *juri* cæteroquin haud satis æquus, idem agnoscit. *Fatendum est*, inquit ille, *neque Regem posse in Senatu novas leges statuere, aut veteres abolere, nisi consentiente utraque domo* †. Idem Statutis Angliæ, & *jure communi* regni, quæ summam legum Anglicarum complectuntur, planè convincitur. Extat statutum Henrico Octavo imperante latum, quo non alius quispiam Regiæ prærogativæ acrior vindex & custos erat, quod nos commonefacit, *Juri naturali, & rectæ rationi consentaneum esse, ut facultas leges relaxandi intra hoc regnum latas, pertineat ad Regem & utramque gentem Senatorum, qui ordines regni componunt* ‖. Isti Senatus-consulto viri nobilis, & rerum nostrarum peritissimi, qui Reginæ Elizabethæ ab epistolis erat, scripta consentiunt: *In Comitiis Parlamentariis*, inquit ille, *posita est omnis augustæ absolutæque potestatis vis, veteres leges jubent esse irritas, novas inducunt, PRÆSENTIBUS MODUM CONSTITUUNT* *, *incerti juris controversias dirimunt* †. Huic causæ plurimam ista fidem afferunt, quæ lapsis jam plusquam viginti annis in comitiis Parlamentariis gesta fuere ‖. Ineunte bello Belgico, Rex, quemadmodum superiùs memoravi, ut sectariorum benevolentiam sibi conciliaret, illis omnibus contra *pœnalium legum* præscriptum, *conscientiæ libertatem* indulsit. Senatus, quorum fidelitas supra omnia temporum superiorum *comitia*

† Vid. Salmas. Defens. Regiam, pag. 291.

‖ Vid. Statut. dispensat. 25 Hen. VIII. c. 21.

* Ea est vera dispensandi potestas.

† Thomas Smith de repub. & administratione Anglor. lib II. c. 2. fol. 50.

‖ Anno 1672.

mitia nota & explorata erat, id ægrè tulerunt; atque audacter & liberè apud Regem dixerunt, *Licentiam istam ab illo usurpatam ad Leges Angliæ jure non pertinuisse; istam legis lationem fuisse & legum omnium dissolutionem, atque neminem è Regibus Angliæ * similem antea potestatem usurpasse* †. Ille etiam Senatus, apud quem Rex, post Ducis Monumethensis cladem, veniam oravit, quod contra pœnalium legum præscriptum, quosdam militiæ præfecisset, Regi respondit, *Officiales istos præter legis sortem in munia militiæ cooptatos, non nisi Senatûs authoritate munerum istorum capaces reddi potuisse* ‖ Triennium pòst etiam *, cum septem Episcopi, propter operam Deo & religioni Christianæ fideliter navatam, in grave judicium, maximúmque periculum vocati erant, viri juris Anglicani peritissimi, qui causam eorum perorarunt, gravissimis argumentis, quæ neque judices, neque advocati regii refellere poterant, docuerunt, haud penes regem fuisse, leges ita dissolvere †.

* Idem Finchius jurisconf. dixit cum septem Episcopor. causam peroravit.

† Vid. Ephemerid. Domûs communium, die Mercurii 26. Febr. anno 1672.

‖ Vid. Ephemerid. Parlam. die Lunæ 16. Novemb. anno 1685.

* Anno 1688.

† Hæc late tractantur in cognitione causæ episcopor. de quâ in sequenti capite fusiús.

Mora esset, si statuta omnia res ante judicatas jurisperitorum responsa, atque argumenta omnia memorarem, quæ Episcopus Wigorniensis, Robertus Atkins, atque alii recensuerunt, quibus dubitationem omnem nobis exemerunt, utrum Regi licitum esset leges ita relaxare necne. Hæc impræsentiarum satis in re facient, quæ omnibus propemodum in confesso est, præsertim cum in capite sequenti iterum in disceptationem & controversiam necessario vocanda sit.

Peregrini

§. IV. Regis consilium erat in istâ legis relaxatione libertatem nostram evertere.

Peregrini omnes quotquot communis humanitatis non sunt expertes, populo Anglicano meritò quidem succenserent, si Regiæ Majestatis aut Romano-Catholicorum odio accensi labefactatam legem & communicata cum recusantibus reipub. munera gravatè tulissent. Aliud vero nobilem populum & tali ingenio prorsus alienum, anxium habuit. Videbant nimirum Regem eo consilio pœnalis statuti vincula solvisse, ut facili mox negotio politiam nostram dissolveret, & jampridem designatam clientelæ suæ servitutem imponeret: Id Regis consilium fuisse in eâ lege rescindendâ, & licentiâ istâ in alias leges jure prærogativæ suæ vendicandâ, pluribus argumentis planè colligi potest.

Primò si legem istam ex naturâ suâ simpliciter, & rationem istius ferendæ consideremus, insidias manifestò deprehendemus libertati nostræ in ejus abrogatione instructas.

Viri prudentissimi in manifestissimo rerum nostrarum discrimine in eum finem legem istam rogarunt, ut ab ejus tutelâ respublica libertatem, religio incolumitatem retineret. Tunc etenim temporis Reges potentissimi * furiale bellum à pravâ ambitione ortum, sceleratis Jesuitarum instigationibus conflatum, feliciter contra Batavos gesserunt. Haud ignorabant primores nostri, summo ingenio, summâ prudentiâ, summâ auctoritate præditi, bellum istud à Regibus Potentissimis non aliâ ratione susceptum fuisse, quam ut Gallus Europæ, Anglus Angliæ libertatem obrueret. Ut igitur Regis Britannici expectationem frustrarentur, legem istam sanxerunt, quâ *recusantes*, quos solos cœptorum contra rempublicam socios habituri erant, à publicis muneribus aspernari

* Britanniæ & Galliarum Reges, anno 1673.

jubebatur. Legem iſtam ita in periclitantis reipublicæ præſidium latam fuiſſe ſummi viri confeſſione patefactum eſt. Quinto etenim pòſt anno quàm iſta lex ſanciebatur *, cùm cœpta contra rempublicam atque adulta jam conjuratio deprehenſa eſſet, timor populum inceſſit, ad quem deliniendum Senatus haud gratum malorum remedium à Rege poſcebant. Supremus tunc Angliæ *Cancellarius*, Regius Orator in Procerum Senaculo, ut civium ſimultates dilueret, majorum minorúmque gentium Senatores ita regio nomine allocutus eſt †. *Annon*, inquiebat, *nupero Senatus-conſulto* ‖, *ita ſaluti noſtræ conſultum erat, ut impoſſibile ſit occultiſſimum quemvis pontificium in munia reipublicæ irrepere? an alia quæpiam lex poſt reformatam religionem tantam ſecuritatem rebus noſtris præſtitit* * ? Nihil Regi ſuorum libertati inſidias molienti magis in rem eſſe poterat, quàm ſi ſtatutum illud, quod in præſidium reipublicæ inventum erat, penitus abrogaret. Quamdiu etenim lex ſuam authoritatem retineret, haud illi licitum erat, è Gallorum & Hibernicorum delectibus, quibus adminiſtris & ſatellitibus cupiditatum uti decreverat, exercitum conſcribere: neque integrum illi erat idoneos artifices, quibuſcum patriæ libertatem everteret, in alia civilis politiæ munia cooptare. Salutari itaque legi vacationem fecit, ut homines ad ipſius libidines factos, fœdos ſervitutis conciliatores, cœptorum ſocios ſibi aſciſcere poſſet.

Idem Regis conſilium in iſtâ lege abolendâ ulterius ex tempore convincitur quo imperium illud in leges uſurpavit.

* Anno 1678.

† Die Maii 23. anno 1678.

‖ Pœnale Statut. intelligit anno 1673. factum.

* Vid. Roberti Atkins inquiſit. in poteſtat. diſpenſandi, p. 27.

Illud

Illud ſtatim commiſit poſt reportatam ab hoſtibus victoriam. Poſtquam etenim, periculoſâ quorundam conjuratione oppreſsâ in Duce Monumethenſi totum partium nomen ſuſtuliſſet, atque ità ad perpetuæ pacis ſtabilitatem profecerat; ex ſucceſſu ſtatim animum ſumpſit. Atque ex impotentis fortunæ ſpecie videre erat, qualiter res ſecundæ acrioribus ſtimulis mortalium animos explorant. Tunc etenim è ſuggeſtu regio iſtam orationem in Senatu habuit, quæ ordines regni vehementer accendit, cujuſque invidia nuſquam deinceps ſatis ſoporata, uſque ad exitum imperii ejus recruduit. In eâ etenim non indicavit tantum, quantâ obſtinatione animi, *Recuſantes*, contra legis præſcriptum, militiæ præeſſe voluit, verum temporis etiam uſus eſt excuſatione, quòd cohortium numerum auxiſſet, & poſtulavit ut ſenatus pecuniam ſibi, ſumptibus tanti exercitûs parem decerneret *. Iſta Regis oratio ſenatoribus dubitationem omnem de Regiis conſiliis ſuſtulit; notum erat illis, Regi tunc haud firmiori præſidio ad obliterandas ſeditiones opus fuiſſe, poſtquam omnes qui *Presbyterianâ Conjuratione* (ut vulgò dicitur) animos altius erexerant clade Monumethenſi ad ſummam deſperationem adducti fuiſſent. Non ille majores ſibi copias in eum finem comparavit, aut *recuſantes* in præfecturam militiæ cooptavit, ut illorum, præſidio fretus inſidiis omnibus obviam iret in poſterum; verum ſicut de Druſo dicitur, quòd *ſublatis ſeditionis authoribus promptum illi ad aſperiora ingenium erat* †. Ità Regi noſtro ad libertatem noſtram evertendam jampridem obſtinato, devictis hoſtibus, deſtinata ſua perficiendi jam prima occaſio affulſit. Ex illâ victoriâ, quemadmodum vir cum primis ingenioſus obſervavit ||,

* Vid. Orat. Regis in Senat. Octob. 9. 1685.

† Tacit. Annal. lib. I.

|| Vid. vindic. hujus imperii, p. 32.

Rex admotam ſibi leges abdicandi atque omnia pro arbitrio ſuo gubernandi anſam arripuit. Atque inde evenit quod in eo temporis articulo poteſtatem ſibi in ſtatuta regni uſurpavit.

Præter temporis opportunitatem, artes etiam, quibus victoriam in leges adeptus eſt, nobis indicio ſunt, qualiter Regi ſtatutum erat, legibus abrogatis, ad ſuum unius nutum omnia revocare. Judices etenim, qui ſe juſtitiæ ſacerdotes, legum interpretes, haberi volunt, in ſua ipſius verba, contra legum ſanctimoniam, jura populi, reipub. dignitatem, facili negotio adegit. Poſtquam etenim omnibus notum feciſſet unumquemque ab iſto ordine motum iri, qui non libertatem avitam à populo Anglicano, authoritatémque à legibus abjudicaret, atque omnia Regis voluntati gratificaretur; rogavit, ut quod de Regiâ poteſtate ſentirent, palàm exponerent, utrùm nimirum penes illum eſſet cum legibus diſpenſare necne? Illi univerſim, unico tantum aut altero excepto fortunarum privatarum dimicatione, magis quam communi periculo moti, ſententiam pro Rege tulerunt, atque ſuffragiis ſuis legum ſanctimoniam ejus libidini proſtituere. Utinam memoriâ tenuiſſent axiomata juris noſtri, quorum alterum dicit, *Maledictam eſſe interpretationem quæ corrumpit textum:* Alterum, *Neminem oportere eſſe ſapientiorem legibus.* Omnium horarum homines iſti qui in id ipſum Judices à Rege creati erant contrà cenſuerunt, & quaſi ignari eſſent, è lege Judici, non è Judice legi auctoritatem eſſe; & Judicum Sententias ſecundum leges pronunciatas ratas eſſe, ſi ſecùs reſcindi; Anglicanum imperium ab omni memoriâ legibus fundatum, velut aliquid ex privatorum inſtrumento quaſi Sectores vendere, & unius voluntati permittere non dubitarunt Ex illis perſpicuum erat illud quod Plinius dicit, *Præmia bonorum malorumque bonos ac malos facere.* Illi etenim lucri, honoris, aulicæque poten-

tiæ

tiæ ſpe elati, communem ſalutem projectam habuere. Et quidem certiſſimum eſt ipſos ad eam ſententiam ferendam ideo à Rege pellectos fuiſſe, ut illorum ſuffragiis legum authoritate abrogatâ, licitum illi in poſterum eſſet, omnia perpetrare, quæ vel ipſe vellet, aut viri inquietes ignoti, & conjurationis in noſtram rempub. manifeſti, fieri concupiſcerent.

Sed quid ego Regis illud conſilium in eâ lege diſſolvendâ pluribus argumentis demonſtrem, cum ex rebus ab illo poſteà geſtis id manifeſtò comparuit. Ex illo etenim tempore, quo *legibus pœnalibus* *, fraudem iſtam fecit, atq; illorum ſuffragiis, qui ſe judiciorum dominos dici volebant, poteſtatem in regni ſtatuta adeptus eſt, omnia effrænatâ libidine gubernavit; viros muniorum reipub. incapaces, non militiæ ſolùm, verùm civilibus etiam negotiis ubique præfecit; in jura civium contra legum ſanctionem involavit; & teterrimis belluis conjuratorum perditiſſimis, qui non in ejus tantummodò, verum Galli etiam verba jurarunt, cupiditatum adminiſtris uſus, pro virili operam dedit, ut clientelam ſuam vexaret; & vicinis gentibus ſervitutem accerſeret. Cùm igitur hæc ità ſe habuere ut in ſequentibus capitibus fuſiùs demonſtrabitur, peregrini, nullus dubito, id nobis condonabunt, quod abrogatam pœnalium ſtatutorum authoritatem †, quæ in ultimâ rerum neceſſitate in præſidium reipublicæ ſancitæ erant, inter Anglorum querelas recenſeamus.——

* Erant enim plura Statuta pœnalia ante illud lata.

† Talis diſpenſatio etenim legis abrogatio eſt.

CAP. V.

Complectens simultates populi in Regem propter authoritatem judicibus Ecclesiasticis concessam.

PRincipum interest, quibus obstinatum est subversis legibus, impotentem dominationem sibi comparare, non solum amicorum, domi forisque auxilia & suppetias sibimet adjungere, verum illorum etiam vires labefactare, qui quovis modo ausis eorum officere atque obstare possunt.

Inde factum est quod Rex noster, postquam in subsidium dominationis suæ Galli amicitiam sibi foris conciliavit, animo statim agitavit quo pacto Batavorum rempub. dirueret; cumque laxatis legum pœnalium vinculis administrorum sibi copiam fecisset, quorum auxilio votorum potens redderetur; proximè in eam curam & cogitationem incubuit, ut ingentes illorum animos domi debilitaret, qui odio & invidiæ ejus se pro patriæ salute oppositur essent.

Imprimis videbat se maximis difficultatibus conflictatum iri ab alumnis Ecclesiæ Anglicanæ quos blanditiis haud elicere poterat, ut diruendæ reipublicæ participes essent. Ut igitur Ecclesiæ Anglicanæ nervos, atque ita vires Anglorum concideret, *forensium* quorundam usus consilio, *commissarios* quosdam *Ecclesiasticos* instituit, specie quidem corrigendis moribus delectos, & ut rerum Ecclesiasticarum procurationem haberent, reverà autem ut Anglorum sacra profanaque omnia illorum judicio opprimeret.

§ I. Res gestæ à Rege in Regiis commissariis constituendis.

Ut summæ istius, & plusquam Regiæ potestatis *judicibus* extraordinariis præter legis authoritatem à Rege delegatæ, & quam boni omnes invidiosè criminantur lector perspicuam

ſpicuam cognitionem attingat, altiùs ordiri par erit, atque ipſius originem & progreſſionem perſequi.

Notum eſt omnibus, quæ viciſſitudines Eccleſiam ſub *Henrico Octavo*, & poſt illum, multos per annos in Angliâ verſaverint. Ille Primatum *Papæ* abrogavit, Monachorum cœnobia gazis ingentibus, & feudis iſtis Eccleſiaſticis, quæ ſuperiorum temporum aut pietas aut iniquitas propria & peculiaria illorum fecerat, furenti ac violento impetu ſpoliavit. Rex & ſenatus providè tunc videbant, nudam Regis poteſtatem imparem fuiſſe grandibus incœptis, quæ in reformandis Eccleſiaſticis ipſe animo deſtinaverat. *Magnâ Chartâ* etenim, & legibus aliis ſanctiſſimis ſatis erat cautum ut ſacra Eccleſiaſticorum peculia libera à prædonibus & direptoribus eſſent: ſacrorum etiam antiſtitibus ſatis legibus proſpectum erat, ut injuriis immunes viverent. Anno itaque viceſimo ſexto *Henrici Octavi Comitia* regni, ut Regiam Majeſtatem ingenti authoritate pro temporis neceſſitate armarent, legem ſanxerunt, quâ poteſtatem Regi fecerunt *inſpiciendi, corrigendi, emendandi errores omnes, hæreſes, abuſus, contemptus, & ſingula flagitia, quæ ad juriſdictionis Eccleſiaſticæ cognitionem, aut judicium quovis modo ſpectarent* *. Virtute iſtius ſtatuti Thomas Cromwellus Eques Anglicanus, *Vice Regiâ* fungebatur, & *Vicarius generalis* creatus erat. Illi Rex ſub regio diplomate *omnem & omnimodam juriſdictionem, authoritatem ſive poteſtatem Eccleſiaſticam conceſſit* [verba diplomatis ſunt] *quæ nobis tanquam ſupremo capiti competit*. Ea erat prima *commiſſio Eccleſiaſtica*, (ut vocatur) quæ quantas tragœdias in ſtatu ſpirituali excitavit, res notior ac teſtatior eſt, quàm ut declaratione aliquâ indigeat. Poſtquam *Henricus Octavus* fato conceſſit atque *Edvardus Sextus*, inſignis religionis reformator poſt paucorum menſium imperium interiit; *Maria*

* Vid. Stat. anni 26. Henr. Octavi, cap. 1.

Henrici filia in paternas & fraternas opes ſucceſſit Illa patris ingenio moribuſque contraria ardebat cupiditate Pontifici Romano uſurpatum antea Principatum, Eccleſiaſticis dignationem priſcam, atque Eccleſiæ jura ſua reſtituendi, quoniam itaque in politiâ noſtrâ, *unumquodque facilius diſſolvitur eo ligamine quo ligatur*, opus erat Reginæ ſenatus conſulti authoritate, quâ, patris ritu ſummâ poteſtate prædita eſſet *Eccleſiaſticos commiſſarios* conſtituendi, qui clerum propriis muneribus orbatum ad priſtinam fortunam revocarent. Cùm brevi poſtea Maria morti occubuiſſet, Elizabetha, haud uterina ſoror ejus rerum potita eſt, de illa ſpem Angli cepère, ipſam à ſororis ingenio declinaturam, rempublicamque ſub illius auſpiciis in ſimilem ſtatum perventuram, quo quinquennium ante, imperante *Edvardo Sexto*, uſa eſt. Ut igitur Regina omnem Anglorum expectationem explere potis eſſet, eodem anno quo regnum adivit, *Comitia Parlamentaria* legem ſanxerunt iiſdem fermè verbis cum ſuprà memorato *Henrici Octavi* ſtatuto conceptam, in quâ ſimiliter juſſerunt ut penes Reginam eſſet *commiſſarios* ad mores Eccleſiaſticorum corrigendos deligere.

Commiſſarii iſti, quibus regium diploma, ſolâ ſenatûs authoritate fultum munitúmque immenſam licentiam indulſerat, per nimiam ſævitiem & libidinem jus illud exercuere. Quoſdam etenim contra morem conſuetudinemque civilem, grandi pecuniâ multarunt, alios in carcerem incluſerunt, atque inde evenit quod juriſdictio iſta graviſſimam querelam haberet. Poſtea igitur queremoniæ populi in causâ fuere, quod *comitia* regni, duobus ſtatutis, quorum alterum imperante *Carolo* * Primo, alterum ſub *Caroli* † Secundi imperio latum erat, ſtatutum Primo Elizabethæ conditum, atque omnem poteſtatem talium *commiſſariorum* in Angliâ, Cambriâque in poſterum

* An. 17°. Caroli Primi.

† Anno 13°. Caroli Secundi.

rum creandorum, Regibus noſtris abrogârunt.

Leges iſtæ haud *Jacobo* Regi obſtiterunt, quo minùs temporis compendium ſequeretur, atque talium auxiliariorum authoritate & potentiâ nixus, omnes cupiditatibus ejus obviàm euntes facili negotio opprimeret: nihil non ſibi impavidè nunc audendum cenſuit, cujus arbitrio legum authoritatem juris antiſtites ſubmiſiſſent. Ineunte itaque Autumno ‖, qui æſtatem illam proximè ſecutus eſt, quâ *judices* ſuffragiis corruptiſſimis poteſtatem leges relaxandi Regi tribuerant, *Curiam Eccleſiaſticam*, ut vulgò dicitur, inſtituit Huic Curiæ Archiepiſcopum Cantuarienſem, Præſulem Dunelmenſem, Epiſcopum Roffenſem, Supremum Angliæ Cancellarium, honorificentiſſimum Ærarii præfectum, ſanctioris conſiliis Præſidem, Herbertum Capitalem Angliæ Juſtitiarium, aut tres illorum, quorum è numero Cancellarius ſemper unus eſſe tenebatur, judices præfecit. Archiepiſcopus Cantuarienſis, Regii Ærarii Præfectus, atque alii ex illis, qui Anglici imperii & legum reverentiam non exuiſſent, munus iſtud à Rege ſibi delegatum detrectàrunt. Roffenſis Epiſcopus in officii memoriam etiam rediit. Ille cum ex injuriâ ſeptem Eccleſiæ Præſulibus latâ, de quâ mox mentio fiet, Regis conſilia perſpecta haberet, miſſâ ad reliquos *commiſſarios* epiſtolâ certiores illos fecit, ſe officia & partes judicis inter illos ſuſcipere non potuiſſe, qui fratres ipſius in judicium rapturi eſſent. *Me*, inquiebat, *multò magis decet in tam bonorum virorum conſortio extrema pati, quam cum reliquis judicium in ipſos conſtituere* *. Rex opinione prius augurabatur, quoſdam ex iis honorem iſtum aſpernari, & comitiis abſtinere voluiſſe, eò libentius itaque ipſos in judicum iſtorum albam miſit,

‖ Menſe Septemb. anno 1686.

* Vid. Epiſcopi Roffenſ. epiſt. in 4. chartar. collect.

ſit, ut eo pacto rerum geſtarum invidiam ſibi detraheret; cum viderent homines, ipſum, non ſine inſigni humanitatis documento, Eccleſiaſticorum cenſuram & correctionem ex ſuo numero judicibus & viris reipub. ſtudioſis permiſiſſe. In *Supremi* Cancellarii * fide & audacia Rex maximam ſpem collocavit, illi judiciorum ſummam præcipuè credidit, hunc principem ad cives vexandos, & bonorum omnium fortunas evertendas eſſe voluit.

* Georgii Jefferies, Baronis de Wem.

Ad judicum iſtorum officium pertinuit, in mores Eccleſiaſticorum penitùs introſpicere, & ſi quos delicti cujuſvis, aut inſignioris cujuſpiam virtutis potius, quam in ſequiorem partem interpretari poſſent, manifeſtos reperiſſent, non ſecundum juris noſtri normam, & uſitatas judiciorum formulas, verùm ex ſuâ ipſorum libidine pœnas de illis exigere. Judicium, quod ſontes dare permittebantur inter extrema ſupplicia meritò quidem recenſeri debet: quemcunque etenim virum Eccleſiaſticum imaginarii cujuſvis criminis reum arguiſſent, illum dignitate & beneficio ſpoliare, aut ad extremum uſque vitæ diem carcere coercere poterant.

Ea erat commiſſariorum Eccleſiaſticorum authoritas, cui qualiter Parlamentaria poteſtas ſub imperio *Henrici Octavi* ortum præbuerit; qualiter etiam poſt varias rerum vices, eam, ſub Carolis abolitam & abrogatam Jacobus reſtauraverit, breviſſimè edocui: Supereſt nunc ut factum illud legum, & civium nomine, quàm pauciſſimis injuriarum agam.

§. II. Id contra leges commiſſum erat.

Si judices iſti, quos rerum Eccleſiaſticarum cognitioni Rex Angliæ præpoſuit, ex ſenatûs authoritate ad illud munus cooptati eſſent, etſi mala plurima in ſubditos crudeliter libidinoſéque conſuluiſſent, non tamen crudelitatis invidiam exinde Regi

gi concitâssent. Quoniam etenim minorum gentium senatores *, ex municipiis regni passim, & plebeiorum numero ad ardua regni negotia deliguntur, idcirco legem, quam, Rege & proceribus regni unâ suffragantibus, sanciunt, cives universi quasi natam à semetipsis, ratam habere solent. Quibuscunque igitur incommodis à legibus confli&tantur, ea tanquam fatales eventus patienter tolerant. Si quando verò contra juris præscriptum ad libitum Principis graviùs plectuntur, tunc, illius coarguere culpam, & querimonias ultrò citroque jactare solent. Eo quidem nomine commissariorum Ecclesiasticorum authoritatem malaque ab illis viris sanctissimis illata gravari fas est. Rex etenim, cui leges juraque omnia evertere & patriæ servitutem moliri obstinatum erat, præpotentes istos cupiditatis suæ administros in summæ istius potentiæ fastigium contra legis præscriptum evexit. Res ista adeo manifesta est, ut in eà demonstrandâ non opus sit lectorem longâ verborum ambage morari. Omnibus etenim notum est, qui juris Anglici studia levissime, & primoribus labris attigerint, leges nostras religionem, & propria Ecclesiasticorum prædia, tanquam Dei ipsius peculia, extra Regum injurias, & quævis periculi posuisse. Dicit Cocus Capitalis olim Angliæ justitiarius, & in jure municipali longè omnium Princeps, *Judices universos in forensi disceptatione sententias tradidisse Regem leges Ecclesiasticas novare non posse* †. In *magnæ Chartæ* sanctionibus etiam continetur, ut, *Nemo feudum suum amittat nisi per leges terræ aut judicium parium.* Extant etiam statuta sub *Edvardo Tertio* atque aliis lata, quæ Dei sortem à potentiorum impetu & rapinis securam reddant. Ita nimirum in lege istâ, quæ *statutum pro Clero* dicitur Regi & hæredibus

* *Domus Communium* ut dicitur.

† Hill. 4° Jac. 12. Co. 19. 12. Co. 49.

redibus ejus prohibitum eſt Epiſcopi, aut alterius cujuſvis Clerici prædiis manum injicere, niſi modo quem leges terræ præſcripſerint *, palam vero eſt furoris Regii ſatellites, qui cauſis Eccleſiaſticis præfuere, non fuiſſe legum authoritate munitos, cùm, ut ſtatim oſtendetur, non ſolum viros ſanctiſſimos & magna reipublicæ lumina, opportunos injuriis haberent, verùm in illorum poſſeſſiones hoſtilem in modum involarent: tunc etenim temporis cùm ſummâ iſtâ poteſtate regio diplomate præditi eſſent, nullum ſtatutum extitit, quod poteſtatem iſtiuſmodi commiſſariorum conſtituendorum Regi deferret. Sine ſtatuti vero authoritate & juſſu haud Regi licitum fuiſſe jure prærogativæ ſuæ judices iſtos conſtituere, uti ex aliis quamplurimis, ità ex eo præſertim apparet, quod *Henricus Octavus*, ſummæ *prærogativæ* acerrimus propugnator & *Elizabetha*, juris etiam regii ſtudioſiſſima vindex, non ſine ſenatûs *rogatione* poteſtatem iſtam uſurpaverint. Statuta vero iſta, quæ multos per annos, uſque ad *Caroli Primi* tempora viguere, ſenatus, multò ante *Jacobi* Regis imperium, reſciderat. Decimo etenim ſeptimo *Caroli Primi*, *Comitia* regni, propter ingraveſcentes, ſub ſævâ commiſſariorum Regiorum Tyrannide, civium querelas, lege ſanxerunt, non ſolum ut ſtatutum primo *Elizabethæ* conditum reſcinderetur, verùm ut poteſtas omnis iſtiuſmodi *judicum* creandorum intra regnum Angliæ, Cambriæque dominium Regibus Angliæ in poſterum abrogaretur †. Statutum iſtud comitia Regni lege alterâ decimo tertio *Caroli Secundi* latâ iterum firmârunt ||. Ex his igitur perſpicuum eſt Regem ſuo ipſius animo obſequentem, nimiæque dominationis cupiditate flagrantem, non verò juxta

* Vid. Statut. pro Clero 14 Edv. 3. cap. 3. vid. 25. Edv. 3. cap. 6.

† Vid. Statut. 17. Car. Primi, cap. 11—.

|| Vid. Statut. 13. Car. Secundi, cap. 12. ſect. 2—.

juxta legum præscriptum populos gubernantem, commissarios Ecclesiasticos instituisse.

At videor mihi videre malignos istos calumniatores, quibus nihil aliud perinde gratum est, quàm faustissimum illud imperium, quo non sine summo numinis favore impræsentiarum utimur, contumeliis onerare, audaciùs exultantes, quasi ex nostris hisce dictis amplam contumeliæ ansam nacti essent. Si delegata à *Jacobo* Rege judicibus Ecclesiasticis immanis ista potestas inter querelas insigniores temporis recensenda erat, quid, inquiunt, obstaret quo minus idem *Wilhelmo* Regi vitio verteretur, qui talium *commissariorum* judicio Episcopum, & Clericos nonnullos in Hiberniâ beneficiis Ecclesiasticis spoliavit? ad illud quidem rogatum facilè respondetur, causas longe dispares fuisse; in Angliâ etenim nonnulli rerum novandarum cupidi, factique ad Regis libidines, contra præcepta & instituta legum, contra bonorum omnium voluntatem, ad optimos cives cruciandos, & rempub. nostram obruendam judices creati erant. In Hiberniâ vero *Wilhelmus* Rex, lege illud permittente, religionis discrimine postulante, clericis laicisque plurimis enixè obsecrantibus, bonis omnibus lætitiâ propterea exultantibus, tres Ecclesiæ *Præsules*, viros existimationis integræ, & exempli rectissimi Præsides tali curiæ præposuit, ut Ecclesiam laborantem in meliorem statum restitueret, sed ut facti istius invidia penitus extinguatur, res gesta paucissimis referenda est.

Thomas Hacket, quem à primoribus annis, ut ego à fide dignis accepi, fœda avaritia infamem fecerat, lapsis jam pluribus annis in diœcesi Dunensi & Connorensi episcopatum obtinuit. Ille per maximum longè temporis istius spatium, obsequii & indulgentiæ corporis sui, magis quam salutis animarum studiosus, neglectâ Ecclesiæ administratione, vitam molli inertiâ in Angliâ transegit. Plurimi è Clericis interea, quorum

rum pectora pietas verè christiana imbuerat, curæ rerum sacrarum diligenter institere. Nonnulli, prout sæpius fieri solet, de *Præsule* ignavo exempla capientes, à religione officii turpiter declinarunt: Atque illorum culpâ factum est quod pars longè maxima hominum in septentrionali istâ parte Hiberniæ, ab Ecclesiæ Anglicanæ institutis in separata conventicula secesserunt. Miseranda ista Ecclesiæ sors, & iniquum fœminarum regimen, quæ ad Ecclesiæ gubernacula tanquam vicariæ Episcopi sedentes opima Ecclesiæ beneficia venalia habuere, quotidianas populi querimonias, & lugubres tragœdias excitarunt. Exinde factum est quod viri de causâ Dei solliciti seriò deliberarent, quo pacto ægram & labentem Ecclesiam remediis sanare & reficere possent. Ad Archiepiscopum *Armachanum*, provinciæ istius & totius Hiberniæ Metropolitanum, ordinariâ jurisdictione, clericorum delicta corrigere atque emendare pertinuit. Ille justissimam ætatis excusationem habens, missâ ad honorificentissimos *istos Triumviros* * epistolâ, qui Hiberniam tunc *Vice-Regis*, non sine integritate, continentiâ, & innocentiâ singulari administrarunt, rogavit ut è numero episcoporum viros idoneos deligerent, ad istas diœceses reformandas, atque authoritatem illorum diplomate regio sub magno Hiberniæ sigillo munitam, parem negotiis suscipiendis efficerent. Quid multis, summi isti Hiberniæ nostræ gubernatores, vicem Ecclesiæ miserati; Anthonium Episcopum Midensem, quem propter eruditionem præclaram, prudentiam singularem, summum consilium, suavissimos atque optimos mores, omnes Hiberno-Angli certatim amant; Capelum Episcopum Dromorensem, hominem summâ integritate & innocentiâ, pauperibus summum & certissimum inediæ perfugium, quemque, dum in vivis erat, vix ulla obtrectatio invidiæ

* Dominum Capelum (nuper Hiberniæ Proregem) Cyrillum Wych, & Thom. Duncomb.

vidiæ laceravit; & Gulielmum Episcopum Derensem, singularem Ecclesiæ Reformatorem & virum omnibus encomiis dignum huic judicio præposuerunt. Illi grandævum & emeritum episcopum, falsarium, simoniæ neglectæque per plures annos functionis & curæ episcopalis manifestum, clericum unum, atque alterum à testibus incontinentiæ convictos, alterum, qui, neglectâ prorsus animarum curâ, in litibus serendis operam unicè collocavit, atque opimorum sacerdotiorum proventus omnes in foro litigioso, non sine summo functionis sacerdotalis, & Christiani nominis opprobrio dilapidavit, dignitate & beneficiis privarunt.

Fecerunt illud non Anglicorum Commissariorum ad instar, contra statuti præscriptum, verùm juxta legis sanctionem; Statutum etenim primo *Elizabethæ* latum, quod Regi Ecclesiasticos Judices in Angliâ constituendi potestatem fecit, duobus, ut ostendi, senatus-consultis abrogatum erat; statutum vero secundo *Elizabethæ* in Hiberniâ compositum, quo Regi, aut *vicem* ejus *tenenti* liberum relinquitur, quocunque tempore aut quovis in loco, *Judices Ecclesiasticos* creare, etiamnum in Hiberniâ viget. Id *jurisconsulti Regii*; id in *communium placitorum* * tribunali Judices eruditi; id Heylius Regii fisci Baro tunc capitalis †, spectatissimus atque honestissimus vir; id Reynelus Capitalis Hiberniæ Justitiarius ||, legumque peritissimus, & tandem vir ornatissimus supremus Hiberniæ Cancellarius * tam liquidò in curiâ Cancellariæ demonstrârunt, & *Commissariorum* Ecclesiasticorum sententias tot authoritatibus tunc confirmârunt, cum judicio obruti *interdicto* † possessiones suas defendere nitebantur, ut

* *Common-Pleas.*

† *Chief Baron.*

|| *Lord Chief Justice.*

* *Lord Chancellour.*

† *A Prohibition.*

nemo,

nemo, qui ſtudio partium procul, cauſarum actioni Dublini intereſſet, dubitationem ullam de *Commiſſariorum* legitimâ authoritate haberet. Ex his itaque perſpicuum eſt, rerum & cauſarum diſſimilitudines *Wilhelmum* Regem omni culpâ eximere, cujus Jacobus Rex, propter poteſtatem *Judicibus Eccleſiaſticis* conceſſam, meritò arguendus eſt. Id manifeſtius apparebit ex injuriis, quas commiſſarii iſti optimis ſanctiſſimiſque viris maximo cum gemitu reipublicæ intulerunt.

§ III. Authoritas Judicibus iſtis conceſſa inter primaria ſervitutis noſtræ inſtrumenta recenſenda eſt.

Jacobus Rex, qui in primordiis Imperii vergere in ſenium incepit, vidit maturato ſibi opus fuiſſe, ut infinitum illud Imperium, quod animo jampridem deſtinaverat, ante fati diem adipiſceretur. Ab artificibus itaque inſidiarum omnium edoctus qualiter olim, ſub *Henrici Octavi* & *Elizabethæ* imperio, *Commiſſarii Eccleſiaſtici* Principibus grandia incœpta molientibus operæ compendium feciſſent, ſimilem *extraordinariam juriſdictionem* inſtituit, ut judicum operâ cupiditati ejus morem gerentium facili negotio quoſcunque vellet judicio opprimeret. Illud etenim compertum habebat, ſe ſummæ iſtius immaniſque potentiæ, ad quam nervis omnibus nitebatur, non antè compotem fore, quàm Eccleſiæ Anglicanæ propugnatorum, qui animos à conſiliis ejus alienos haberent, ſpiritus ingentes domaret.

Ut illos igitur diriperet, & malis omnibus vexaret, & tandem terroribus exanimatos omni ludibriorum & injuriarum generi obnoxios haberet, ſummam iſtam authoritatem maleſanis hominibus, artificibus perficiendis Regis juſſis egregiis, contra legis præſcriptum mandavit. Epiſcopum Londinenſem virum natalibus clariſſimum, primùm in judicium

Epiſcopi Londinenſis cauſa agitur.

um adduxerunt. Ut lector animo penitùs comprehendat, quàm in illum injurii fuere, ipsius crimen quod Jesuita * Gallicus verbis exaggerat, & pœnam isti à Judicibus Ecclesiasticis constitutam plane commemorabo.

* Pere d'Orleans.

Jacobus Rex, proximo pòst anno quàm regnare incepit †, haud procul ab urbe Londini in terrorem civium, ingenti in planitie ‖ stativa habuit. Ibi vir clarissimus *Johannes Sharpius*, concionator insignis, tunc parochus Londinensis & Theologiæ Doctor, nunc Archiepiscopus Eboracensis, apud exercitum concionem habuit. De eo nescio quis sycophanta Regi querebatur, ipsum inter concionandum quædam à regiâ majestate non ferenda locutum fuisse. Querelam verò istam Regi contra *Sharpium* sine causâ & immeritò delatam fuisse, *ex eo*, ut vir ingeniosus observavit, *liquido constat, quod propter illud crimen haud in jus vocatus fuerit* *. Rex vero, qui odium inveteratum in Episcopum Londinensem mente concepisset, acerbiùs nunc & duriùs illum tractandi amplam, ut arbitrabatur, occasionem nactus, missâ ad illum epistolâ †, ipsi in mandatis dedit, ut Sharpium à sacro munere suspenderet. Episcopus offensionis regiæ haud ignarus misit epistolam ad sanctioris concilii Præsidem; in eâ Regis jussa, quæ contraria erant legi, non sine summâ verecundiâ recusavit. Judex etenim, inquiebat ille, haud potis est quempiam reum peragere donec causam ipsius exploratam habeat. Epistolam istam Sharpius ipse *Vindesorium* ‖ perferebat, vir tamen venerabilis neque ad Dy-

† Anno 1686.

‖ Hunsloe-Heath.

* Vid. vindic. hujus Imperii, pag. 16.

† Julii die 14. 1686.

‖ Windsor.

naſtæ colloquium admitti, neque reſponſum ab illo ad Epiſcopum Londinenſem auferre poterat. Statim igitur *Sharpius*, compoſito ſupplice libello, Aulam Regis, iram ipſius ſtudio placandi, humiliter demiſſeque adivit; fruſtrà vero, Regi etenim non ſine inflexibili obſtinatione animi Epiſcopum indignum in modum multare ſtatutum erat. Illum Commiſſarii Eccleſiaſtici Albam Aulam in *Sanctius Concilium* citarunt, ad cauſam dicendam cur *ſacrum munus* Sharpio non abrogaret. Comparuit Epiſcopus *, & diplomatis exemplar, per quod in judicium accerſebatur ab iis poſtulavit; id *Judices* Epiſcopo abnuerunt. Proximâ vice † in eadem petitione perſtitit, & rationem poſtulati reddidit; quoniam fortaſſe, inquiebat, perlecto diplomate, conſtabit illud vobis haud authoritatem facere me Epiſcopum & *Patritium* || regni, aut ſaltem non in hac cauſâ, in judicium poſtulare. Cancellarius, Epiſcopo dixit, ſe haudquaquam paſſurum ut diplomatis regii & commiſſariorum authoritas in controverſiam vocaretur. Epiſcopus itaque videns ſe in iſtâ lite cecidiſſe, dixit juriſperitos, quorum conſilio in eâ cauſâ uſurus erat, tunc temporis ab urbe abſuiſſe. Judices itaque ulteriorem diem ipſi ad cauſam perorandam indixerunt. Curiâ proximè habitâ, Epiſcopus Commiſſariis impavidus dixit, ſe à viris juris conſultiſſimis monitum fuiſſe, uſurpatam à judicibus poteſtatem, ſtatutis regni planè repugnare, atque illud, inquiebat, ſe liquidò demonſtraturos pollicentur, ſi modò cauſam iſtam perorandi copia ipſis permittatur. Reſpondit Cancellarius ſe neque Epiſcopo, neque Juris-conſultis ejus licentiam iſtam indulturos; inſtitit Epiſcopus, ſe Eccleſiæ Anglicanæ præſulem fuiſſe, ideoque

* Auguſt 4.

† Auguſt. 9.

|| *A Peer of the Kingdom.*

que

que ad Metropolitanum & Suffraganeos ejus pertinuisse judicium in ipsum constituere. Posteà, cùm videret excusationem nullam ipsi contra judicum obstinationem profuisse, ut civis primùm & legibus subditus, deinde ut Episcopus contra authoritatem illorum protestatus, responsum suum exhibuit, atque è *Concilio* secedens Sharpii supplicem libellum, quem Rex aspernabatur, coram illis supra mensam reliquit. Dixit Cancellarius se petitionem Sharpii nihil moraturos, Episcopi vero perlecturos responsum, si modo ipsi ita videretur. Annuit Episcopus, atque ulterius dixit se à Causidico suo accepisse, *Legi repugnare*, ut *quod jurisperiti consilio gestum fuerit, id tanquam obstinatè & malitiose factum quispiam interpretaretur*. Et si forte Princeps judici onus aliquod contra legis præscriptum injungeret, ipsius in eo casu officium fuisse *principi rescribere*. Illud, inquiebat, à me factum erat in eâ epistolâ, quam ad *sanctioris concilii* Præsidem misi; & quidem Regis jussa in effectu explevi; *Sharpium* etenim monebam atque hortabar, ut intra meam diœcesin concionari desineret: atque ille meo consilio juxtà paruit. Post dicta ista adornata ab episcopo scriptisque tradita responsio perlecta erat, tunc juris utriusque peritis causam Episcopi perorare permittebatur. Oldisius argumentabatur, haud fas esse, ex nostri juris præscripto, Dei ministrum ita ab officio suo suspendere. *Ad suspensionem*, inquiebat, *quatuor requiruntur*, *citatio*, *forma processûs*, *judicium*, *& decretum*; *& qui secus faciunt illud committunt quod ab omni hominum memoriâ Dei naturæque legi*, *& juri gentium repugnare censebatur*. Alius legum Doctor * in eandem sententiam locutus est, dixit haud penes Episcopum fuisse Doctorem Sharpium ab officio suo suspendere, quoniam suspensio ista actus judicialis esset. Alter † opi-

* *Doctor* Hodges.

† *Dr.* Price.

 nionem

nionem istam aliis argumentis confirmavit. Newtonus ulteriùs dixit, Episcopum Londinensem Regis imperio satis obtemperasse: quoniam etenim, inquiebat ille, *Regi rescripsit*, nullumque de voluntate ejus responsum accepit, concludere fas erat ipsum satis animo Regis fecisse. Ad hæc episcopus addidit, se libenter à Rege veniam suppliciter & demisse oraturum, si modò præ inscitiâ à religione officii in levissimâ quavis circumstantiâ declinaverit: Argumenta tamen omnia haud obstare poterant, quo minus *Judices* Præsuli episcopalis muneris functionem abrogarent. Haud ignorabant se gratiam Regis, cujus favori in omnibus velificati sunt, isto judicio merituros. Præter etenim quòd Regi pergratum perque jucundum erat inveteratum illud odium, cui patriæ charitas præsulem obnoxium reddiderat, vindictá saturare; alia insuper ratio erat cur de Episcopo graviùs consultum esse voluit. Rectè quidem augurabatur, se, tam fortem atque animosum virum malè mulctando, Anglis latè terrorem injecturum, atque ità paulatim effecturum ut reliqui, odio ipsius similiter impares, servile jugum patienter acciperent. Ut Regis itaque benevolentiam sibimet allicerent, Judices Præsulem propter crimen condemnarunt, qualis nemo antè, post hominum memoriam, reus peragebatur. Neque illud judicium solùm, verùm aliam insecutam postea injuriam Episcopus queritur; quando etenim post anni curriculum, exarato ad Regem supplice libello, suppliciter ac demisse oraret, ut decreto rescisso liceret sibi episcopalem iterum functionem exercere, non aliud responsum accepit, quàm quod supplex iste libellus nugatorius esset.

Vice-cancellarii Cantabrigiensis causa agitur.

Nec minùs quidem insigne oppressarum legum indicium posteà exhibuere, cùm Academiæ Cantabrigiensis Vice-cancellarium *, virum exempli rectissimi,

* Doctorem Peachil.

rectissimi, propter probitatem, & summum in tuendis legibus studium, dignitate suâ spoliârunt. Qualiter hoc gestum fuerit paucissimis referendum est. Lapsis aliquot mensibus post Episcopi Londinensis calamitatem, Rex admotam omnem occasionem cives vexandi, & legum resolvendi vincula nunc diligenter arripiens, materiam simultatum contra Cantabrigienses hoc modo quæsivit: Literas ad Academiam misit manuali sigillo obsignatas, præcipientes ut Albanum Francis, *Ordinis Benedictini* monachum, gradu magisterii in artibus insignirent, haud præstito prius quovis juramento per leges terræ aut regni statuta requisito *. Literis Regiis in venerabili virorum eruditissimorum *Senatu* perlectis, summis omnium assensibus statutum erat, ut non priùs ipsum academico isto honore ornarent, quàm misso ad Regem supplice libello ipsum orarent, ut mandatum revocare dignaretur. Vice-cancellarius, missis ad Albemarliæ Ducem literis, ipsum oravit, ut intercessoris partes agens Academicos Regi in gratiam redigeret. Vir ille magnus, haud ignarus quam sibi difficile esset offensionem Regis lenire, author erat illis ut libellum supplicem ad Regem mitterent. Illi, ut à tumultûs & seditionis omnis suspicione abessent, per selectos nuncios caussam omnem clariùs exposuere. Regem nimirum certiorem fecerunt, quantum sibi à legibus periculum instaret, si sine usitatâ juramentorum religione honorem istum Academicum cuipiam impertirent. Supplices libelli, quibus per viros ornatissimos iracundiam Regis & mandatum illud bis demissè & suppliciter deprecati sunt ne hilum quidem ad iram ejus leniendum profuere. E contra vero Atherburius *Accensus* † regius paulò post Cantabrigiam missus erat citatum Vice-cancellarium, & Senatum Academicum seorsim ab illo, ut coram Commissariis Ecclesiasticis

* Mandatum illud Cantabr. appulit, Feb. 9.

† *Messenger.*

siasticis se in judicio sisterent. Quid multis? comparuere illi, & Vice-cancellarius moram unius septimanæ nactus ad causam suam perorandam, multa *Statuta* recensuit *, quæ honoribus academicis omnes prohibent, qui verbis conceptis juramentum fidelitatis jurare detrectaverint. Illi etiam compertum habentes sententiam à *non Judice* latam non valere, dixerunt se in dubio fuisse, utrum causæ istius cognitio ad Judices Ecclesiasticos pertineret necne: Res temporales ad forum Ecclesiasticum non spectare argumentabantur, quoniam curiarum jura sint separata & limitata; omnia vero, inquiebant, quæ ad gradus Academicos attinent, temporalis sunt cognitionis; præter hanc aliam etiam exceptionem contra forum & judicium instituere †; dixerunt etenim authoritatem à judicibus usurpatam legi repugnare, imperante *Carolo Primo* latæ †, quæ potestatem omnem istiusmodi Judices Ecclesiasticos creandi Regi in posterum abrogabat. Magnifica vero ista & præclara defensio frustra erat: Cancellarius etenim Academiæ Vice-cancellarium, non solum ab amplissimo isto dignitatis gradu dejecit, alterúmque in illius locum suffecit, verùm & officium etiam beneficiúmque quod in Mariæ Magdalenæ Collegio possedit ubi præfecturam obtinuit, ipsi eodem tempore ademit. Supplicium istud vir ornatissimus, non propter maleficium aliquod, verùm propter operam Deo & Legibus fideliter navatam, sub Principe suorum libertati insidias molienti luebat *.

* Unum 1°. Eliz. latum — alterum 5° Eliz. — alterum 3°. Jacobi — alterum 9°. Jacobi.

† Id Bracton. faciendum monet. Lib. II. c.8. n. 9. —

|| Vid. Statut. anno 17 Car. Primi.

* Maii 7. anno 1677. vid. vindic. hujus Imperii, pag. 23.

Causa Collegii Mariæ Magdalenæ Oxoniensis.

Alio insuper judicio, mox in Academiâ Oxoniensi, palàm omnibus

omnibus fecit, quàm inflexibili obstinatione leges evertere, & gloriæ suæ per fas nefasque servire apud animum suum statuit. Ille inimicitias cum Academicis gerendi occasioni imminens, ut malè tractatos terrore in sui obsequium adigeret, aliisque suis haud repugnantes reperiret, simultatis ansam hoc modo arripuit.

Postquam Clerkius Collegii sanctæ Mariæ Magdalenæ Præses extremum diem morte confecisset, Rex turbarum ciendarum cupidus, contra legum sanctimoniam Farmerum quendam, virum moribus corruptissimis in dignitatem istam ascivit. Collegii illius *Socii*, quorum fama posteritatis memoriâ vigebit, audito Regem diploma suum homuncioni indignissimo indulsisse, composito supplice libello ipsum monuere, *Farmerum* istum per statuta collegii muneris istius haud compotem esse potuisse. Orarunt itaque ut vel jus electionis integrum ipsis permitteret, aut alium quempiam satis idoneum ipsis commendaret, interea temporis Farmerus Oxonium ivit, Regisque *mandatum* secum pertulit; *Socii* illud paulisper aspernati sunt, donec responsum à Rege accipientes, voluntatem ipsius perspectam haberent. Sanctioris concilii Præses missis literis certiores ipsos fecit Regem voluntatem suam immutare noluisse, verùm pertinaciter ab illis postulasse, ut imperata ipsius continuò facerent. *Socii* itaque, conscientiæ fide commoti, *Houghium* Theologiæ Doctorem, virum moribus priscis, innocentiâ & eruditione singulari præditum, juxta *Collegii* statuta Præsidem sibi cooptârunt. Sanctioris concilii Præses, postquam factum istud Albæ Aulæ nunciatum esset, literas ad *socios* misit, ipsosque admonuit Regem ad rem auditam stupuisse, & rei gestæ rationem ab ipsis expectasse. Illi literis Londinum missis causam omnem clarè exposuere. *Judices Ecclesiastici*, accepto sodalitatis Academicæ responso statim ipsos

 judicio

judicio arcessebant. Illi decreverunt ut è sociorum numero sex delegarentur qui * reliquorum nomine causam communem legis præsidio defenderent. Illi, rogati cur mandato Regis obtemperare recusassent, responsum scriptis tradidere. Dixerunt Mariæ Magdalenæ Collegium liberum esse *municipium*, atque *Henricum Octavum* pro semetipso & successoribus ejus municipalia jura & statuta ab aliis Regibus sæpius confirmata isti concessisse; ea insuper statuta religiose jubere, ut de singulari illius integritate atque innocentiâ, solerti ingenio, atque aliis dotibus constet, qui in *Præsidis* locum cooptetur; se juramento insuper obstrictos teneri, ut neminem nisi ex suo, aut *Novi Collegii* sodalitio in locum istum eligerent. Præterea juravimus, inquiunt, nos diploma nullum quacunque authoritate proveniat, aut quibuscunque verbis conceptum sit, omnino moraturos. Quoniam itaque Farmero, sine crimine perjurii, &, propter leges violatas, fortunarum omnium periculo, honorem istum largiri nequivimus, idcirco Doctorem Houghium virum tanto muneri parem, Præsidem creavimus. Fairfaxius, vir in extremo patriæ suæ discrimine forti & intrepido animo, præter responsum illud ab universis simul traditum solus pro seipso, forsan ut sociis invidiam detraheret, argumentabatur, causæ istius cognitionem ad curiam istam non pertinuisse: interrogavit judices quo jure jurisdictionem atque authoritatem istam usurparent? non tulit sermonem istum Cancellarius, vir animo efferatissimo & repulsæ impatiente, verùm ad dictum illud adeo erat in iram accensus, ut statim post quædam valdè iracundè & intemperanter dicta, comitia in alium diem differret. Curiâ proximè habitâ rationes exposuere, propter quas Farmero Collegii gubernaculo tradere aspernati sunt; totque

* Aldworthus, Fairfaxius, Smithus, Hammondus, Dobsonus, & Fairerus.

que criminibus ipſum onerârunt ut præ pudore Rex ipſum à muneris iſtius petitione rejicere neceſſum haberet. Farmero repudiato, ſuperfuit ut dolorum artifices aliud commentum excogitarent. Rex paulò ante *Parkerum* Archidiaconum Cantuarienſem, virum patriæ ſuæ infidum propter ſervile ingenium & deforme obſequium in ipſum Epiſcopum Oxonienſem fecerat; viri libertati noſtræ inſidiantes Regi authores erant, ut ipſum Præſidem crearet, propterea quod ſcirent Collegii ſocios non infenſo minùs atque inimico animo illi quam Farmero prius oppugnaturos. Rex itaque haud neſcius Epiſcopum Oxonienſem à Collegii primoribus etiam repudiatum iri, diploma ſuum Oxonium miſit, ipſoſque juſſit ut ſtatim honorem iſtum ipſi impertirent. *Socii* Regis iracundiam & fortunas ſuas ſuſceptis à ſe juramentis, Collegii ſtatutis, & communi ſaluti poſteriora ducentes, morem mandato Regis gerere reſpuerunt. Paulò pòſt Rex Oxonium petens Collegii Optimates ad ſe acceſſivit, atque iracundè dixit, ipſos parum civiliter ſe gerentes à religione officii turpiter declinâſſe. Illi genibus provoluti ſupplicem libellum rerum ab ipſis geſtarum cauſas complectentem Regi obtulerunt. Ille libellum iſtum atque excuſationem omnem accipere recuſavit, acerrimè illos increpuit, dixit ſe Regem eſſe & ab illis poſtulare, ut mandatis ejus obſequerentur. Minaces ſermones, quibus temperare nequiverat, haud tantùm apud illos valuere, ut Epiſcopum Oxonienſem Præſidem ſibimet eligerent. Conſtantia iſta firmitaſque animi, quâ in propoſito permanſerunt, iram Regis aſperavit. Ut igitur tantæ pervicaciæ pœnas ſatis graves ab illis exigeret, novos judices huic cauſæ præpoſuit: extemplò etenim Epiſcopum * Ceſtrienſem, labem atque perniciem reipublicæ, Eccleſiæ probrum; Robertum

* Thomam Carthwright Epiſcopum à Jacobo Rege creatum.

Wright

Wright Equitem Anglicanum Capitalémque tunc Angliæ justitiarium; & Thomam Jennerum virum etiam inter equites nobilem, & unum e Regii fisci quæstoribus, auctoritate novâ armavit, ipsosque Oxonium misit, ut viros de patriâ bene meritos gravi supplicio coercerent.

Minorum gentium *commissarii* isti *Houghium* rogârunt, utrùm authoritatem ipsorum agnosceret necne. Respondit se haud ulteriùs eam comprobâsse quamquatenus legibus Angliæ & Collegii statutis consentanea esset. Vobis, inquiebat vir spectatissimus, regio diplomate permissum est, vetera abolere statuta, & nova sancire, nos verò solenni jurejurando nosmet obstrinximus, quod neque antiqua statuta refigi, neque nova unquam figi patiemur. Deinde *judices* ipsum interrogârunt utrùm superiorum commissariorum decretum istud ratum haberet, quo *Præsidis* munus ipsi abjudicârunt. Respondit ille, judicium illud nullum fuisse, atque ipso facto in irritum cecidisse, quoniam adversus ipsum pronunciâssent, antequam ipsi in curiam citato sui defendendi copiam fecissent. *Judices* ad hæc intemperantiùs accensi rogârunt, utrùm claves quæ ad Præsidis cubiculum pertinerent *Præsidi* à Rege creato tradere vellet? Ille forti & confirmato animo respondit, se nondum ratione aliqua ad uci ut illud faciat. Extemplo itaque procurator Regius ipsum contumacem pronunciavit, atque Episcopus Cestriensis ter ipsum admonuit ut e *Præsidis* cubiculo pedem confestim verteret, neque munere isto amplius fungeretur, Collegii etiam alumnis in mandatis dedit, ut non in posterum Præsidis ipsi honorem deferrent, aut præceptis ejus morem gererent. Sed quid pluribus verbis in defesso hoc ac refrigerato judicio lectorem diutius moror? Judices tandem *Collegii socios* viritim interrogârunt utrùm amplexari vellent Episcopi Oxoniensis authoritatem, quem Rex in Præsidem ip-

sis

ſis eligi juſſerat ? omnes, uno tantum atque altero * excepto, animo nihil infracto reſponderunt, ſe Regis imperio ea in re obſequi non potuiſſe, quoniam jurijurando, quod in ſtatuta priùs juraverant, manifeſtè repugnaret. Exinde crudele illud & inhumanum judicium inſecutum eſt, quod cum primis & præcipuis querelis Jacobi Regis imperium dehoneſtavit. Socios etenim omnes prædiis Academicis & Collegio expulerunt, & decreto duriſſimo ſtatuerunt, ut nemini illorum licitum eſſet in poſterum, beneficio quovis Eccleſiaſtico frui, aut pueros publicè vel in privatorum ædibus inſtituere. Immitis iſta ſententia ex cujus rigore nihil à Rege poſtea mitigatum erat, non priſtinis ſolummodo fortunis, verùm futurâ etiam ſtipendiorum ſpe, quibus miſeram famem ſolarentur, viros de literariâ & Anglicanâ republicâ bene meritos orbavit, inhumanum illud decretum, ut juris naturalis ita legum Anglicarum decretis maxime repugnavit. Immò MAGNA CHARTA Angliæ, cujus præcepta majores noſtri ſemper ſacroſancta habuere, religioſè præcipit, quemadmodum ſuperius oſtendi, ut *nemo feudum ſuum, niſi per leges terræ, aut judicium parium amittat.* Rex verò noſter cui patrias evertere leges, & ſervitutem popularibus ſuis imponere, inſtar omnium triumphorum erat, nihil legum ſanctiſſimarum vincula morabatur, quæ conatibus ejus obſtabant. Res alias à commiſſariis iſtis patratas, quos, contra legis præſcriptum & virtute poteſtatis iſtius quam contra leges diſpenſandi uſurpavit, Rex judiciis præpoſuit, fuſius in capite ſequenti referemus.

* Thomâ Smith & domino Charnoco.

CAP. VI.

Complectens fraudem sub libertate conscientiæ legibus factam.

REgibus, qui in civium involare jura atque arbitria sua pro lege habere cum animis suis statuêre, maximè utile est inter populares suos amicitiâ & charitate concordi se complectentes, discordias serere, & fallaci beneficiorum venditatione studium & favorem eorum emereri, quos cæteroquin partibus suis infensissimos haberent. Inde factum est, quod *Jacobus* Rex inter reliqua commenta & impotentis dominationis subsidia superiùs commemorata, libertatem omnibus sectis indulserit, non solùm ut tanto beneficio ipsorum animos ad benevolentiam & sui studium alliceret; verum ut eo pacto etiam inter alumnos Ecclesiæ Anglicanæ & *Sectarios* odii & simultatis materiem conflaret, atque ita ipse faciliori negotio voto potiretur.

Ut Regis consilium istud, & insidiæ libertati nostræ fabrefactæ lectori innotescant, res apertè, ita ut sese habuit, pluribus referenda est.

Nemini non, arbitror, notum est, Angliam, aliarum nationum ritu, non sine summo Christiani nominis opprobrio plurimis scatere sectarum generibus. Dedecus & infortunium istud partim lymphatica Anglorum vecordia, partim Jesuitarum doli & machinationes Ecclesiæ & reipublicæ nostræ impresserunt: Olim etenim, postquam Ecclesiæ Anglicanæ antistites, corruptelam pertæsi quam Pontificii, ut illi graviter querebantur, in Ecclesiam invexerant, religionem in saniora instituta formârunt; illico viri biliosi emicuere multis quidem Antyciris dignissimi, quibus defæcata religio & ab Ecclesiæ Præsulibus reformata nimis adhuc

huc

huc fæculenta videbatur. Illi, etiamsi privati essent, majorum facta corripuere, & religionem sibi reformandam iterum & velut recoquendam fuisse dicebant. Hujusmodi virorum fervidus zelus in causâ fuit quod plurimi majorem præ se puritatem ferentes ab Ecclesiæ Anglicanæ communione facessentes, novos cœtus celebrârunt. Malum illud dolo Jesuitarum latiùs paulatim serpebat, illi etenim, ut robur Ecclesiæ Anglicanæ labefactarent, ad malesanorum indolem sese accommodantes atque instinctum afflatúmque divinum simulantes viros fanatico furore correptos artificioso & insolito eloquio in varias religionum formas & sectas finxerunt. Summi rerum nostrarum gubernatores, gnari periculorum quæ pullulantia indies tot religionum monstra non Ecclesiæ Christianæ tantummodo verum reipublicæ etiam facesserent, legum severitate tanto malo occurrendum censuerunt. Pœnalia itaque statuta ab Elizabethâ atque aliis Principibus sæpius lata fuere, quæ non solùm alios omnes præter Ecclesiæ Anglicanæ alumnos à muniorum reipublicæ communione arcuerint, verùm aliorum etiam Conventiculorum usu ipsis interdixerint, & mulctam omnibus Ecclesiæ Anglicanæ sacra repudiantibus irrogaverint. Omnes istas leges multos per annos in salutem Ecclesiæ & reipublicæ factas Jacobus Rex decreto rescidit. Quinto etenim Calendarum Maii * quarto regni sui anno in *sanctiori concilio* †, *conscientiæ libertatem*, ut dicitur, subditis universis edicto suo indulsit. Pridie Calendarum ejusdem mensis ‖ declarationem suam eà super re imprimi & per totam Angliam publicari præcepit. Quarto Nonar. Maii * eandem declarationem in singulis Angliæ Ecclesiis & capellis, non eodem pietatis documento quo

* Apr. 27. 1688.

† Idem fecerat priori anno April. 4°. die.

‖ April 30.

* Maii 4.

quo Edvardus Primus *magnam chartam*, publicè legi jussit. In eâ profitetur, se semper in eâ opinione fuisse, vim nullam conscientiæ inferendam esse, verum in rebus purè ad religionem spectantibus, æquam libertatem omnibus permitti debere. Quapropter per decretum illud vim omnem legibus istis abrogavit, quæ *sectariis* ritus & sacramenta Ecclesiæ Anglicanæ aversantibus mulctas indixerunt, illis omnibus copiam fecit sacros suos conventus quovis in loco, juxta sua ipsorum religionis instituta publicè aut privatim celebrandi. Omnibus subditis suis juramentorum & declarationum gratiam fecit quæ per statuta regni sub Caroli Secundi imperio * condita, ab omnibus munia reipub. obeuntibus necessariò suscipienda sunt. Sectariis etiam & *recusantibus* universis delictorum veniam dedit, quæ contra pœnalium legum sanctimoniam quovis modo perpetrâssent.

* 25°. Carol. Secundi, de quo supra, & 30°. Car. Secundi.

Ex edicto isto & insecutis injuriis actio nostra in Jacobum Regem impræsentiarum nascitur. Plurimis, scio, primo intuitu mirum videbitur, me illud Regi vitio vertere, quod in magnâ potius laude ejus ponendum esse judicabunt. Maximum illud, inquient, clementiæ, mansuetudinis, & humanitatis in Rege documentum erat, se universis subditis suis in re religionis æquabilem præstare; nullius conscientiam legum nodis torquere; verùm permittere, ut unicuique impunè liceret juxta sectæ suæ instituta Deum publicè colere. Ego mehercule liberè profiteor me ab eorum sententiâ semper valde abhorruisse, quibus haud nefas esse videtur miseros mortales vulgi opinionibus in errorem seductos, ob meram religionis professionem ad vincula & supplicia rapere. Etiamsi vero omnem ego crudelitatis querimoniam à religione Christianâ deprecer detesterque, nequeo tamen illorum mansuetudinem

nem & clementiam vehementer laudare, qui omnibus ſectis hæreſium & ſchiſmatum, quibus nunc ſcatet Britannia, qui omnibus in regulà lapſis, qui blaſphemis, qui atheis, Chriſtianiſmum oppugnandi, & Dei ipſius negandi poteſtatem edicto concedunt: id à Rege noſtro factum erat, impiis etenim pariter & profanis conſcientiæ libertatem indulſit *. Et quidem ſi benignitas erga ſectarios Regis animum incendiſſet, non vacâſſet tamen culpâ hæc indulgentia ejus, quoniam contra legum ſanctimoniam peccatum erat. In eâ indulgentiâ perinde facere viſus eſt mihi ac latrones qui male parta commoda dividendo ex injuriâ juſtitiæ, & è rapinâ libertatis laudem quærunt; neque tamen quod petunt aſſequuntur. At ille facti iſtius odio omnem illam oſtentatæ beneficentiæ gratiam meritò amiſit, neque civilis animi civibus fidem fecit, quòd non eorum commodis ſed dominatui ſuo id præſtitit; ut nimirum ſecuriùs libidine ſuâ frueretur Inde eſt quòd Regis indulgentia iſta apud nos querelam habeat, ægre etenim tulimus vim legibus pœnalibus latam, atque humanitatem iſtam quâ magiſtratus & munia reipublicæ civibus univerſis communicârit, & ſectariis omnibus licentiam dederit impunitatémque libere cœtus ſuos tenendi; atque id præcipuè gravabamur quod Rex fucatâ iſtâ humanitate pro primario dominationis ſuæ adminiculo uteretur. Ut res iſta lectori clarè noteſcat,

* Vid. diatrib. cui titulus animadverſiones æquæ in pœnales leges, &c.

Primò demonſtrabo Regem non ex manſuetudine & humanitate *libertatem conſcientiæ* Eccleſiæ Anglicanæ imperia detrectantibus per beneficium conceſſiſſe

Dein oſtendam dolorum artifices indulgentiam iſtam ante reliqua ſervitutis noſtræ inſtrumenta ſemper habuiſſe.

Et

Et tandem ortas ab eâ injurias patefaciam.

§. I. Indulgentia ista non Regis benevolentiæ erga sectarios tribuenda est.

Sublato Britannico, ut Tacitus refert, Nero potissimos amicorum ejus largitione auxit, & post cædem matris donativa, congiaria, ludos dedit frigerando rumori. Principibus, *quorum munera illitos cibis hamos, opertos prædâ laqueos æmulantur*, usitatum est, quoties angustiis urgentur, ad istiusmodi dolos se convertere, atque illos, quos fluctuare animo aut ipsis infensos esse suspicantur, beneficiis aut largitionibus sibi conciliare. Consilii istius plusquam abscondita suspicio in Jacobum Regem convenit. Cùm Princeps etenim, cujus liberalitas fermè inter prodigia seculi numeranda est, cujus erga inimicos delictorum gratiæ nedum summæ humanitatis & benevolentiæ nulla sunt exempla, non liberum tantùm magistratuum & religionis usum indulgere, sed pecuniam etiam profundere atque illis erogare dignetur quos maximè odit, tunc credendum est dona ista non carere dolis, sed istiusmodi beneficiis & congiariis, aut redimendam esse culpam, aut emendam esse venalem civium favorem. Ingenium & naturam Jacobi Regis nondum illi satis perspexerunt qui opinantur ipsum alio consilio se ad quorundam familiaritatem applicuisse, & concionatoribus, ritus Ecclesiæ Anglicanæ impugnantibus, annua stipendia persolvisse *, atque illis omnibus sacrarum Synaxium copiam fecisse, quam ut pretio coemptos, & beneficiis sibi devinctos ad causam suam propensos redderet. Nemo, arbitror, est tam rerum omnium planè imperitus, ut de ejus erga *Sectarios* Anglicos benevolentiâ benè existimet, quem adempta protestantibus Gallicis, per *Edicti Condivicensis* abrogationem, rerum sacrarum communio gaudio & lætitiâ ingenti extulerit.

* Vid. epistol. ad Sectarium pereleganter scriptam.

Omnes

Omnes mehercule, qui vitæ prioris tenorem, & virus acerbitatis quod in *fanaticos*, ut dicuntur, semper evomuit, cognita habuere, circulatoriam istam moderationis jactationem, aut quasi gravissimum ostentum mirati sunt, aut in proverbii ludicrum, verterunt. Omnis etenim ista severitas quâ pridem, imperante Carolo Secundo, in illos animadversum erat, illi tanquam primario hortatori atque authori imputanda est. Rigor tunc *Legum Pœnalium*, Ecclesiæ Anglicanæ, à cujus institutis crudelitas omnis aliena est, maximam invidiam apud homines rerum gestarum imperitos concitavit; revera autem odium istius ad Ducem Eboracensem pertinuit. Neminem existimare velim me hæc memorantem rumorem tantummodo authorem habere; certa & explorata scribo, novi etenim quinam olim studio & favore Ducis Eboracensis non aliâ de causâ in Eirenarcharum album ascripti fuerint, quàm ut juxta Pœnalium Legum summum jus Sectarios acerbiùs & durius tractarent; atque ità odia & dissidia inter illos & Ecclesiæ alumnos nascerentur Quæ auditione certà accepi, ea ab aliis memoriæ tradita reperio. Scriptores etenim luculenti nobis authores sunt culpam pœnarum omnium, quas propter contumaciam *Sectarii* olim sub Caroli Secundi imperio Ecclesiæ Anglicanæ dederunt, in Duce Eboracensi resedisse *. Quo pacto hoc gestum fuerit, vir Clarissimus scriptis in lucem editis nos breviter commonefecit. "Annon dura ista jussa, quæ "in Sectarios supplicia consti-"tuere, ex Albâ Aulâ, *inquit ille*, provenerunt? An non "Justitiarii itinerantes ubique in comitiis provinciali-"bus, & Eirenarchæ in conventibus juridicis id elo-"quentiâ suâ hominibus persuadere magnopere nite-"bantur? Fides hujusce rei ulterius, inquit, constat

* Vid. vindic. hujus Imperii, pag 6 — & repræsentat. periculor nobis imminent. in tract. par. II. pag. 386.—

" ex mandatis justitiariis & quæsitoribus passim tradi-" tis, & ex eo etiam quod Le-" guleius † in nullo numero " aut existimatione antè ha-" bitus, non aliâ quavis commendatione cognitus, " quàm quòd immani & importunâ insaniâ in Fana-" ticos debaccharetur, maximam ex improviso grati-" am apud Regem invenerit, & in summum honoris " apicem inter jurisperitos e-" vectus fuerit †. Sed quid istis diutius immoror quasi quispiam esset qui non nôrit homines istos in suis civitatibus & municipiis maximè apud illum gratiosos fuisse, qui severitate in Sectarios notescere studebant. Crudele in ipsos & quasi inustum menti ipsius odium adeo notum & pervulgatum apud omnes erat, ut *Saul inter Prophetas* non Israelitis tantam admirationem olim, quantam *Jacobus inter Fanaticos* Angligenis moveret. Sed ne gratìs hoc dictum videatur, uno atque altero exemplo ostendam quantà apud illum in offensâ fuerint. Facillimè quidem id perspici potuit ex rebus quæ sub fratris imperio palàm in ore atque oculis omnium ab illo in Scotiâ gesta fuere. Tunc temporis cum vice Regis *Princeps Senatus* || crearetur, lex scrutinii sive examinis *, quà Scoti Sectariorum omnium dogmata ejurare tenebantur †, solà ipsius acri instigatione lata erat ||. Eodem etiam tempore dum Comitiis præfuit, novo edicto, quodque antea exemplo caruit, gravis suæ in fanaticos iracundiæ cla-

rum

* Georgius Jefferies.

† Vid. Doctor. Burnetii chart. 18. in resp. ad chart. cui titulus, *Examen fidelitat. Ecclesiæ Anglic.* pag. 48.—— Vid. etiam apolog. pro Eccles. Anglic. contra eos qui eam persecutionis incusant.

|| *Lord High Commissioner.*

* *The Test Law.*

† Vid. juram. ab omnibus munia reipub obeuntibus suscipiend. in tract. polit. par. II. pag 158.

|| Vid. vindic. hujus imperii, pag. 6.

rum nobis indicium patefecit. Sanctius etenim Concilium Edicto tunc in Scotiâ sanxit ut unicuique militari officiali imperium in duodecim gregarios milites obtinenti licitum esset, duodenariam inquisitionem constituere; cives in judicium accersere; & tandem illos omnes capitis condemnare, qui *primatum* à Rege noviter in Ecclesiam usurpatum repudiare auderent *. Præter ista sub imperio Caroli Secundi acerbe de *Fanaticis* ab illo consulta, recentiora etiam offensionis ejus erga ipsos vestigia remanent. Postquam etenim rerum potitus est, lege in Scotiâ latâ † jussit ut siqui in *Errorum Fanaticorum* campestribus conventibus inter sacra deprehensi essent, propter crimen illud pœnas capite expenderent. Neque illud hoc loco mihi silentio dissimulandum videtur, quod Jacobus Rex, postquam per literas & edictum in Scotiam missa æquam religionis libertatem omnibus indulsisset, Sectarios nonnullos ad numerum viginti sex propter crimen religionis longe à tribulibus & popularibus suis in Barbadam Insulam relegârit ||.

* Vid. repræsent. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 386.

† Maii die 8. 1685.

|| Vid animadverf. in diatrib. cui titulus *funesti exitus dissidiorum.*—

Ex his itaque videre est quam fidem Regis verba ista apud nos mereantur, quibus in declaratione suâ civibus universis proclamavit, *Se semper in eâ opinione fuisse, nemini propter res purè ad religionem pertinentes vim inferri debere.* Eâ excusatione delictum suum defendit, atque ideò se legum vincula duriora solvisse dixit, ut subditos suos æquâ benevolentiâ complecteretur. Mihi quidem Principes isti se clientelæ suæ æquos potius præstare videntur, qui juris æquabilitatem in omnibus servant, hoc est, qui legum sanctimoniam agnoscunt, atque ad illarum normam & præscriptum,

jus ſuum unicuique æquabiliter & conſtanter diſpartiunt; qui ſecus faciunt, & ſingularem humanitatem præ ſe ferentes leges, in quibus ſalus populi unicè continetur, ideò perfringunt, ut moderatos & æquabiles erga ſubditos ſuos ſe gerere poſſint, dant locum ſuſpicioni, ſe legibus inſidias & popularibus ſuis ſervitutem moliri. Verba viri perſpicaciſſimi ſuper Jacobi Regis conſilio habita plurimam huic ſententiæ fidem faciunt. "Qui, *inquit ille*, "nos iis rebus *, quæ Anglorum & Scotorum propria "ſunt, ſpoliare nititur, ſuper fraude aliquâ meritò "ſuſpectus eſſe debet iis in rebus, quæ nobis, quatenus Chriſtiani ſumus, per beneficium concedit; "nec poſſibile quidem eſt, ipſum, qui nos fortunaſque "noſtras tali impetu evertere conatur, aliud ſibi in "gratiâ iſtâ *Fanaticis* indultâ propoſitum habere quam "ut ipſos eo pacto à reliquis "civibus, & ſtudio reipublicæ "diſſociare, & in partes ſuas "pellicere poſſit †.

* Legibus ſcilicet.

† Vid. repræſent. periculor. nobis imminent. in tractat. polit. par. II. pag. 418.

Ingenioſus iſte rerum geſtarum obſervator rem acu planè tetigit. Atque ut pauciſſimis omnia complectar ſumma conſiliorum ita ſe habuit. Conjurationis Gallicæ participes ſervitutem nobis jampridem deſtinârant, quamprimum itaque Dux Eboracenſis, rerum omnium primarius ſub Gallo artifex, in fraterna regna ſucceſſerat, ſperabant conſilia ſua exitum, quem optabant, ſtatim habitura. Videbant vero conatus ſuos fruſtra fore, niſi blanditiis agentes plurimos è civibus in partes ſuas traherent; initio itaque imperii Rex animos illorum, qui Eccleſiæ Anglicanæ ritus colunt, vocibus variis & promiſſis ingentibus ſolicitavit. Poſtea verò cum certò comperiſſet ipſos voluntate obſtinatâ pro patriis legibus & civium libertate contra conjuratorum ſtudia ſtetiſſe, ad amicitiam & fidem

fidem eorum confugit qui Ecclesiæ jussa non capessunt; utque beneficiis delinitos libidinis suæ administros haberet, *conscientiæ libertatem* modo superiùs memorato, illis omnibus contra legum præscripta indulsit *.

* Vid. Vindic. hujus imperii pag. 11.— & ingeniosam epistol. ad sectarium.

§. II. Dolorum artifices indulgentiam istam ante reliqua servitutis nostræ instrumenta habuere.

Qui in summo errore atque maxima rerum ignoratione versari nolunt, inter causas & prætextus rerum solerter, distinguere debent. Id in hâc causâ cautissimè agendum est, alioquin res à Rege contra legem gestæ fucum nobis facturæ sunt. Cum tabula ista libertatis publicè ab illo figebatur, unum erat prætextum exteras gentes omnes commercio cum Anglis miscere: alterum & præcipuum erat benignitas & mitis indulgentia erga sectarios. Simulabat se credidisse Deum conscientiæ jus inviolabile, ac potestatem penes se unum esse voluisse. Ut igitur rem gratam Deo, & in genus Humanum acceptum agere videretur sectis omnibus licentiam & impunitatem concessit liberè cœtus suos tenendi, & præterea ad magistratum etiam aspirandi, certo certius autem est ipsum pietatem & clementiam istam insidiis suis prætendisse præter speciosum etenim prætextum istum alia erat vera & abdita causa cur æquam istam libertatem omnibus faceret, ut nimirum eo pacto popularibus suis servitutem imponeret. Dolum istum jampridem compertum habuimus, olim etenim, postquam insidiæ contra libertatem nostram cœptæ sunt fieri, architecti & machinatores omnium insidiarum indulgentiâ in istâ, in quâ instar omnium artificiorum esse putabant, maximam spem successûs * collocabant. Cliffordus, Princeps eorum qui sub *Carolo Secundo* & *Duce Eboraçensi* de legibus

* Vid. Imperat. & imper. prodit. pag. 52. & 59.

 nostris

noſtris evertendis conſultarunt, bellum Belgicum ideo conflavit, ut occaſionem ſibi ad indulgentiam iſtam introducendam, eo pacto aperiret. Sunderlandiæ Comes vir ſolertiſſimus, & in multorum opinione, conſiliorum & rerum ab Aulicis hac poſteriori memoriâ geſtarum omnium qui in Angliâ ſunt peritiſſimus, in epiſtolâ poſt nuperam rerum converſionem in lucem editâ, dicit, *CONJURANTES ſpem omnem in LIBERTATE CONSCIENTIÆ habuiſſe, nec dubitabant*, inquit ille, *quin Cliffordus inter proceres nobilis*, primarius *iſtius author*, *cæpta ſua peregiſſet*, *niſi Caroli Secundi & conſiliariorum ejus ignavia & timiditas ſpem iſtam ipſis eripuiſſent* *. Colmanus etiam ſuperiùs à me memoratus, quem Dux Eboracenſis ſervum utpote fidiſſimum ſuum omnis iſtius conſilii participavit, quod ad noſtram & Europæ libertatem evertendam cum Gallo ſtruebat, in Epiſtolâ ſuâ Gallici Regis confeſſionarium admonuit, *nihil Galli* & Ducis Eboracenſis rebus utilius fore, quàm ſi efficere poſſent, ut lege in illud latâ, copia eſſet omnibus religionis ſuæ uſu publicè frui †. Poſtea etiam cum in capitis judicium vocaretur, haud ivit inficias ſe in eâ ſententiâ fuiſſe, conſilia ſua ſecundos exitus habitura, ſi modo æquam iſtam ſacrorum libertatem ſancire poſſent ‖. Hæc itaque teſtimonia palam faciunt fraudem, quam inſidiarum artifices libertati noſtræ per indulgentiam iſtam machinati ſunt.

* Vid. Epiſt. iſtam in hiſtor. abdicationis, p. 29.

† Vid. Colmani epiſt. in tractat. polit. par. I. pag. 143.

‖ Vid. Inquiſit. ſuper Colmani capite habit. in fine.

Quæret vero lector, unde ea indulgentia vim tantam haberet, ut delendæ libertatis noſtræ primarium inſtrumentum eſſet? Variis quidem modis Rex iter ad impotentem dominatum iſtius adminiculo moliebatur.

Primò

Primò, ut ſuperius retuli, inveteravit in conjuratorum mentibus opinio, *Impoſſibile fuiſſe mala ſervitutis in Angliam invehere, niſi Pontificia religio, legum ſubſidio fulta, in viſceribus regni altiores radices ageret.* Sine Romano-Catholicorum operâ haud ſperandum erat ut cives ſuos injuriis opportunos haberet, & de legibus Angliæ triumpharet. Ut igitur Pontificios ſummo officio & beneficiis ſibi devinciret, ut ipſos muniorum reipub. & militiæ compotes faceret, atque ita operâ illorum uteretur in fortunis civium vexandis & diruendâ republicâ, pœnalia ſtatuta in eorum favorem decreto ſuo refixit.

Altera ratio propter quam Rex indulgentiæ iſtius adminiculo ad dominatum immodicum nitebatur, ità ſe habuit. Jacobo Regi & calamitatum noſtrarum machinatoribus perſuaſum erat, leges, firmamenta reipublicæ noſtræ, non priùs everti potuiſſe quam Batavorum rempublicam funditus everterent. Haud ignorabant etenim Anglos, quamprimum ſalutem ſuam ad extremum diſcrimen adductam viderent, ad Belgas confugientes capiti fortunis ſuis auxilia ab ipſis petituros: nec erant neſcii Belgas in eo caſu omnibus viribus elaboraturos, ut conjuratorum inquietarent victorias, qui populi Anglicani nervos incidere, & libertatem obruere niterentur. Delenda itaque Carthago erat ut res Anglorum faciliori mox negotio delerentur. Regi vero haud tutum videbatur Batavis navare bellum donec fidei & conſtantiæ popularium ſuorum confidere auderet. Ut igitur ſectariorum benevolentiam ſibi adjungeret & in iſto bello quod *Fœderatis Ordinibus* illaturus erat, ope & auxilio eorum frueretur, leges edicto ſuo abrogavit, quæ muniorum reipublicæ, & ſacrarum ſynaxium uſum ipſis interdicebant *. Eadem de cauſâ manifeſtum

* Vid. Repræſent. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II, pag. 406. Vid. Etiam Stubbii vindic. belli Belg. pag. 29, 30.

nifestum est ipsum gratiam eandem illis initio superioris belli Belgici indulsisse *. Callidum illud Regis consilium comitiis tunc Parlamentariis manifestò compertum erat illi necessitatem imposuere Regi per sumptus belli in summas ærarii angustias adducto, ut edictum illud statim rescinderet, quo, contra legum pœnalium sanctionem, tantum in Sectarios beneficium contulisset, nec illud mihi tacendum est, quod vir clarissimus memoriæ tradidit, senatores nimirum *separatistas*, aut saltem fautores illorum, cum Aulicorum dolos exploratos haberent, suffragia alumnorum Ecclesiæ Anglicanæ suis assensionibus confirmasse †.

* Vid. declarat. à Colmano script. ration. complectent. cur comitia parlam. dissolverentur, item Stubbium ubi supra.

† Vid. Apol. pro Eccles. Anglic. contra illos qui crudelitatis illam incusant, inter 18. chartas Doctor. Burnetii.

Tertia insuper ratio erat cur Rex æquam istam libertatem omnibus indulserit, ut eo pacto nimirum inter cives discordias sereret, atque ita ipsos injuriis magis obnoxios redderet. Ratio in promptu est, populus Anglicanus, doleo referens, in varias religionum factiones scinditur, è quibus sicuti olim intestina facinora & luctuosa prælia ad perniciem fermè reipub. eruperunt ita odia occulta & simultates civibus, multò magis Christi cultoribus indigna etiamnum nascuntur. Dissidia ista quæ inter Evangelicos, ut dicuntur, non sine summo Christianæ reipublicæ malo statim post religionis reformationem gliscere in Angliâ cœperunt, insidiatorum animos magnopere accenderunt ad ea quæ jampridem contra libertatem nostram facere decreverant, fidenter patranda. Non dubitabant etenim quin in tantis Ecclesiæ Anglicanæ & Sectariorum dissensionibus, aut hos, aut illos, prout beneficiis ipsos complecterentur in suis partibus semper haberent. *Divide & impera* vetus erat & contritum Jesuitarum

præceptum,

præceptum, id religiosè in Angliâ semper observarunt *; atque inde evenit quod cum *parlamentaria comitia* mollibus remediis reformatorum dissipare discordias, & separatistas ad Ecclesiæ ritus conciliare niterentur, Aulici conatibus eorum obstarent †. Haud ignorabant, sublato religionum funesto discrimine, materiam nullam insidiis suis postea reliquam fore. Dicit vir clarissimus de quo mentio superiùs facta erat, omnes eos qui conciliandæ inter Ecclesiam & Sectarios concordiæ hortatores extitere, Ecclesiæ proditores fuisse appellatos; & viros libertati nostræ insidiantes iniquiores gratiæ & concordiæ reconciliandæ conditiones ex industriâ proposuisse, ut aucto, eo pacto, Sectariorum numero, darent occasionem introducendæ mox conscientiæ libertati, cujus adminiculo ea omnia, quæ animis destinaverant, facili negotio patrarent ||. *Jacobus Rex* oblatam sibi occasionem istam lætus arripuit, & æquam istam libertatem sectis omnibus concessit, non solum ut amicitiis novis indulgeret, verum ut exinde etiam simultates inter populares suos intercederent, in hoc studium maxime semper incubuit, inde est, quòd, cum edicto suo in Scotiam misso Sectariis ab Ecclesiæ Scoticæ institutis diffidentibus sacrorum suorum copiam publicè fecisset, mandata addidit, ut omnes sacros conventus in campis celebrantes, ad gravia supplicia raperent. Quorsum isthuc? quia nimirum sperabat quod Campestres isti fanatici male à popularibus suis propter religionem multati, capitali odio ab illis diffiderent, & mox intestina mala exinde orirentur. Fraudem istam antea sub *Caroli Secundi* imperio excogitatam fuisse manifestum

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 11 —.

† Vid. Relat. rerum in parlam. gestar. tract. polit. par. I. pag 34.

|| Vid. Doctor. Burnetii animadversion. in libel. cui titulus, *Parlam. pacificum*.

nifestum est; Comes etenim Shaftsburiensis oratione suâ in purpuratorum senaculo habitâ *, audacter & libere dixit, cupiditatum Regis administros Scotorum vexatione, feracissimorum & ditissimorum agrorum populatione pro virili contendisse ut populi rebellionem ibi cœptarent. Ex eâdem officinâ Regis nostri indulgentia prodiit. Putavit se in eâ internecinis odiis alendis materiam præbuisse: non erat in dubio, quin Sectarii, qui desiderio libertatis istius diu exarserunt, contra Ecclesiæ alumnos, authores (ut illi falsò opinati sunt) calamitatum suarum, in iram vehementer statim accenderentur; & non solùm suffragia sua in comitiis parlamentariis cum Rege ad abrogandas leges pœnales, verum arma etiam si opus esset consociarent ad cultores Ecclesiæ Anglicanæ debellandos putavit insuper Ecclesiæ natos malevolentiâ & istius regiæ largitionis invidiâ accensos, incepturos nunc *fanaticis* propalàm implacabiliùs irasci, atque ita in causâ fore, ut illi operam & studium pertinaciùs Regi navarent. Ex his itaque dissidiis tandem se voti fore compotem & impotentèr regnaturum speravit. Quapropter ut discordiæ istæ indies magis gliscerent, atque ipse res in vulgus Sectariorum gratissimas efficiendo firmiores amicitias cum illis jungeret, ex istâ indulgentiâ periculosæ offensionis occasionem captans in maxima Ecclesiæ Anglicanæ lumina furenti & violento impetu ferebatur.

* Martii die 25°. 1679.

§. III. Ortæ ab istâ indulgentiâ injuriæ patefiunt.

Dubium nemini est, arbitror, qui seriem rerum hactenus à me scriptis traditarum æquo animo attenderit, utrum Jacobus Rex & administri ejus per longum tempus libertatis nostræ evertendæ obstinatum tenuere consilium necne. Nullus insuper dubito quin res à me novissime memoratæ cordatis omnibus fidem facient liberta-

ti

ti nostræ insidiantes Regis *indulgentiam* istam ante reliqua omnia consilia & instrumenta servitutis nostræ habuisse. Ut res istæ fidem majorem habeant, injuriæ statim ab eâ insecutæ paucis recensendæ sunt. Etsi fama inopinata, quæ in exitu æstatis istius de Principis Auriaci bellicis apparatibus ex Belgio advolavit, & adventus mox ipsius in causâ fuere quod Rex non eâ, quam animo destinaverat, nos calamitate affecerit; res tamen ab eo patratæ inter insigniores formidolosissimi temporis querelas meritò numerandæ sunt. Veritas hujusce rei ex sequentibus constabit.

Postquam Rex decreto statuisset * ut sectarii omnes æquâ libertate fruerentur, alio mox edicto † sancivit ut declaratio ipsius eâ super *indulgentiâ* in singulis totius regni Ecclesiis, cùm divinam rem facerent, publicè legeretur. Episcopis etiam omnibus datum in mandatis erat ut Clericis ubique per provincias suas munus illud imperarent. Viri cordati, præter iniquitatem istius *declarationis*, illud etiam ægrè ferebant, quòd in ædibus sacris, & non in Kuphipoliis ‖ potius, seu foris mercatoriis, aut regni compitis eam promulgari jussisset *. Id plurimis plus quam suspicionem movit Regem in occasionem imminuisse, simultates cum Ecclesiæ Præsulibus, atque aliis clericis gerendi. Eventus quidem conjecturæ isti fidem plurimam fecit; Illi ut navigium ingruente tempestate sese moderantes lenire animum Regis summo studio nitebantur. Mox etenim Gulielmus Archiepiscopus Cantuariensis, Gulielmus Episcopus Asaphensis, Franciscus Episcopus Eliensis, Johannes Episcopus Cicestriensis, Thomas Episcopus Bathonensis & Wellensis, Thomas Episcopus Petriburgensis, & Jonathanus Episcopus

* April. 27. 1688.

† Maii 4. 1688.

‖ *Caffee-houses.*

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 19. & epist. à clerico scriptam.

piscopus Bristollensis, ut calamitati obviam irent, quam per istam declarationem Regem Ecclesiæ importare decrevisse clarè perspiciebant, suis ipsorum & aliorum omnium Episcoporum & Clericorum nominibus *Albam Aulam* supplices ad Regem ibant munus ipsis ab eo injunctum deprecaturi. Tradito Regi supplice libello certiorem ipsum fecere, *Se non à religione istius officii declinantes quod à sanctissimâ matre ipsorum ECCLESIA ANGLICANA, erga majestatem Regiam sanctissimè esse servandam edocti fuerint, imperium ejus de promulgandâ in Ecclesiis declaratione detrectare*; *nec quia humanitate erga eos qui Ecclesiæ jussa non capessunt, non satis sint imbuti, quibuscum*, inquiunt, *in gratiam & concordiam reconciliari nitemur, cum res ista sub senatûs & synodi disceptationem venerit. Inter alias rationes eâ potissimum de causâ se Regi morem in eâ re gerere non potuisse*, dicebant, *quia declarationis istius authoritas à potestate contra leges dispensandi manaverit, quam comitia Parlamentaria sæpius, præsertim verò anno 1662, anno 1672, & initio ejus imperii* *, *illicitam esse pronunciaverint*; *tantumque*, inquiunt, *res ista non ad rempub. solùm, verum Ecclesiam etiam pertinet, ut non solum non prudentiæ existimationem, & dignitatem nostram tueri, verum à rectâ etiam conscientiâ discedere, videremur, si nobis authoribus ea per regnum promulgata esset.* Supplicem istum libellum venerandi Præsules, semotis omnibus arbitris, clanculum Regi tradiderunt; caverunt etiam ne quis rumor de isto ab illis in vulgus emanaret. Haudquaquam tamen illud obstitit quo minùs infensus Rex, & ad omnes nunc occasiones intentus, quibus optimatium suppliciis viam sibi ad impotentem dominatum muniret, in factum illud, tanquam in malefici aut proditionis crimen animadverteret. Octavo Iduum Junii † venerabiles antistites in arcis

* Anno 1685.

† Junii 8, 1688.

arcis Londinensis custodiam includi jussit. Post indignitatem istius facti plurimis perspicacibus viris haud dubium erat quin Regi & Judicibus statutum esset gravissimum quod possent supplicium in Præsules constituere. Contra Proceres etenim regni, quorum privilegia ad Episcopos pertinere nemo inficiabitur, nisi ob *proditionis* aut *pacis violatæ* crimen *Corporis captione* non proceditur †. Quoniam itaque Ecclesiæ lumina proditorum ritu in custodiam ita condidit, viri sapientes dubio procul habebant, ipsum, si modo possit gravissimâ proditionis pœnâ illos afficere voluisse. Petrei Jesuitæ, qui Regis consiliorum & conjurationum omnium particeps erat, inquinata & crudelia verba clarè nobis ostendunt qualiter in eos sævire decrevit. Ille etenim impurissimo ore Rabschakis crudele dictum evomens dixit ||, Episcopos *excrementa* sua *comesuros* *. Urebat Ecclesiam Anglicanam indigna ista Episcoporum fortuna, & è Sectariis etiam saniores ægrè rem istam ferebant: illis persuasissimum erat, Regem haud sincerâ fide agere decrevisse, cum vidissent, ipsum, eodem tempore quo *Sectis* omnibus *declaratione* suâ libertatem conscientiæ indulsisset, in Episcopos propterea sæviisse, quòd declarationis istius promulgandæ, contra stimulos & vim conscientiæ, authores esse noluissent. Alii alio etiam nomine immite Regis ingenium ob istam sævitiam arguendum fuisse dicebant. Omnibus etenim, quibus notum erat quæ documenta fidei erga ipsum Episcopi pridem tradidere, quàm obstinatè in illius obsequio duraverant, cum alii spem successionis illi præripere modis omnibus nitebantur, dixerunt, delictum illud, si modò maleficium esset, ob singularia ista officia, impunè haberi debuisse. Credo

† Vid. Fitz. Herb. natur. brevium 247.

|| 2 Regum c. 18. v. 27.

* Vid. respons. ad Epist. Clerici in Urbe. in tractat. polit. par. II. pag. 314.——

do equidem pro gratiâ odium sæpius reddi cum in conciliandâ infensorum gratiâ & promerendo amore, virorum studium collocatur. Quæ etenim apud bonos principes vincula sunt charitatis, nonnunquam apud infensos irarum sunt incitamenta. Id Regis nostri ingenium fuisse omnibus in confesso erit, qui quam multa insontibus periculosa aggerebantur, & in quantum discrimen adducti fuerint, animis contemplabuntur, Decimo septimo Calendar. Julii * Edvardus Halesius eques Anglicanus, Arcis Londinensis Custos, per *breve* illud quod *Habeas Corpus* dicitur, Præsules Ecclesiæ in curiam adduxit, quæ *Bancus Regius* appellatur, ut Judices Regii de crimine illorum judicium facerent. Ibi Thomas Powisius miles, Regis Advocatus iste qui in foro Anglico *Attornatus Generalis* appellatur, *dedit curiæ intelligi & informari* (verba libelli sunt) *quod prædicti* Episcopi inter se *consuluerunt, & conspiraverunt ad diminuendam Regis authoritatem, regalem prærogativam & potestatem, & regimen ejusdem domini Regis, ac in prosecutione & in executione conspirationis prædictæ, illicitè, malitiosè, seditiosè, & scandalosè, quoddam falsum, fictum, perniciosum, & seditiosum libellum in scriptis de eodem domino Rege, & Regali declaratione & ordine prædictis (prætextu petitionis) fabricaverunt, composuerunt, & scripserunt, & fabricari, componi, & scribi causaverunt, & eundem in præsentiâ dicti domini Regis nunc vi & armis publicaverunt, & publicari causaverunt* †. Libellus iste, gravioribus quam par erat, quoniam sic forma postulat, verbis conceptus crimen Episcoporum complectebatur. Illud Advocatus ille, & post eum procurator Regius ‖, vir truci eloquentiâ, & promptus adversus insontes, quantum

* Junii die 15. 1688.

† Vid. libel. istum in judicio super Episcopos habito, pag. 19, 20, &c.

‖ Gul. Williams, Miles, Solicitor. General.

quantum poterant, facundiâ suâ exaggerârunt. E contra Sawyerus, Finchius, Pembertonus, Levinus, Pollexfenus, Summerus, Trebeius, viri ornatissimi, & Legum Anglicarum pertissimi, causam Episcoporum tam forti simul & pereleganti facundiâ defenderunt, ut pœnâ & discrimine judiciorum innocentiam illorum liberarent. Ostenderunt Regis *Declarationem* istam, quâ sacrorum suorum copiam omnibus fecisset, non illicitam solummodo, verùm impiam etiam fuisse; atque Episcopos morem ipsi gerere recusantes, non debitum solummodo patriæ, & legibus regni, verùm Deo & religioni officium persolvisse. Sawyerus etenim imprimis clarè demonstravit ex verbis declarationis istius, Regem per eam non legum tantummodo vincula solvisse, quæ reformatæ nostræ religionis munimenta sunt, verùm illarum etiam omnium, quæ Christianæ religionis sanctimoniam tuentur & conservant *. Atque Episcopi, inquiebat ille, religione officii obstricti tenebantur contra Regis mandatum illud facere. Præterea enim quod cura Ecclesiæ in genere Episcopis ex officio suo mandata est, statutum etiam regni primo Elizabethæ latum †, *Acti Uniformitatis*, atque alterius legis sub nuperi Regis imperio latæ, in quâ clausulæ omnes Statuti primo Elizabethæ conditi vim novam obtinuere, tutelam ipsis injunxit. Quàm religiose vero Elizabethæ Statutum illud Episcopis præcepit, ut *Uniformitatis Actum* haud violari paterentur, ipse in eadem oratione patefecit ‖ Mora esset si carptim breviterque argumenta perstringerem, quibus viri clarissimi & juris Anglicani consultissimi, in maximâ celebritate, quæ in *curiâ Westmonasteriensi* unquam ferme cernebatur, usurpatam à Rege potestatem

* Vid. Judicium Episcopor. pag. 100.

† Vid. Stat. 1. Eliz. cap. 2.

‖ Ibid. pag. 101.

tem contra leges dispensandi refutarunt. Rem istam illi verborum ponderibus adeo perspicuam feceruut, ut non Regiis solummodo advocatis, verùm Judicibus etiam ora occluderent. Et tunc quidem primùm, aut secundò saltem post Jabobi Regis imperium innocentia de Regis libidine amplissimè & honestissimè triumphavit. Judices etenim præeunte duodecimviratus Judicio necessariò ducti Præsules venerabiles judicio absolverunt. Absolutionis sententiam, cives, in exitum istius judicii tremulis & iratis cordibus intenti, læto & ingenti clamore exceperunt Vulgo fertur clamorem istum continuis & multiplicibus plausibus ad *Nigram* (quam vocant) *Planitiem*; ubi exercitus stativa habuit ad decimum ab urbe lapidem penetravisse, militésque Anglicanos vocibus istis non minus hilari plausu respondisse, quam inimicorum bombis & insultibus respondere solent. Urebat Regem insperatum illud judicium, & ut publicæ justitiæ præfectos certiores faceret, ipsum in altissimo dignitatis gradu ideo eos collocâsse ut rempub. pro nihilo haberent, ille statim judicem unum * & alterum †, Judicum albo erasit, quia Episcopos innocentes damnare noluerunt ||.

* Powellum qui Episcopor. causæ valde æquus fuit.

† Qui in multis etiam æquus fuit.

|| Vid. libel. memorial. pag. 2.—

Nemo, arbitror, inficiabitur, Regem nostrum Præsules ita affligendo, ipsa quasi fundamenta subruere, & florentissimæ Ecclesiæ ruinam, quantum in ipso erat, accelerare navasse operam, quam Regis Angliæ officii & juramenti vinculo & religione, pro virili suffulcire & sustinere tenentur. Huic rei illud quod insecutum est mox fidem fecit. Postquam etenim supremi numinis clementia magnas accusatorum minas magnamque Regis in isto judicio expectationem elusisset, tantùm abfuit ut devictorum ritu, à proposito suo deterreretur, utè contra iracundiâ affirmatiori in eo

perseveraret,

perſeveraret. Illico etenim * imperavit judicibus Eccleſiaſticis, quorum fidem minùs quàm aliorum ſuſpectam habebat, à vicariis generalibus paſſim per ſingulas diœceſes eam operam exigere, ut Clericorum omnium nomina in Acta referrent qui Regis *Declarationem* in Eccleſiis promulgare detrectaſſent. Ille omnibus qui ſe *Edicto* ejus non audientes præſtitiſſent, ſacrum munus abrogare decrevit, & niſi Populi Anglicani fortuna Principem Arauſionenſem ad litus noſtrum ſtatim appuliſſet, Eccleſiam ſanè Anglicanam penitus eo pacto labefactâſſet. In unicâ etenim diœceſi Dunelmenſi ducenti ferme ſacri muneris uſu mulctati erant †. Et ſi aliis in locis ad exemplum illud in Clerum animadvertiſſet, haud minus quinque millia Clericorum integram & illibatam fidem ſuam erga Deum & patriam haud ſecus luiſſent, quam alii ſcelera apud mitiores principes luere ſolent ‖. Clerum noſtrum nemo propter detrectatum illud obſequium pervicacem cenſebit, qui, inter multa alia, hoc unum conſideraverit, quod ex ſtatutis, vel conſuetudinibus plerarúmque Eccleſiarum ſoleat ab omnibus earundem membris in primâ ſui admiſſione juramentum præſtari corporale, *Ut honorem, immunitates, libertates, & proficua Eccleſiæ ſuæ conſervare, & quoad vixerint commodum ejus procurare ſtudeant*; *nec quicquam libenter & ſcienter faciant, quod ei detrimento & præjudicio ſiet, &c* *. At video quàm ſupervacaneum ſit crimen illud à viris ſanctiſſimis ità deprecari, ſatis eſt excuſatione temporis uti; nemo etenim ægrè poteſt illud ferre quod in ultimo rerum diſcrimine, cùm leges obrutæ jacerent, reformatæ noſtræ & Chriſtianæ religioni etiam-

* Julii 12.

† Vid. libel. memor. pag. 2.

‖ Vid. vindic. hujus imperii, pag. 22.

* Vid. Sanderſoni Judicium Oxonienſ. p. 18.

M vis

vis illata esset, viri optimi obsequium Deo & Patriæ debitum Regi denegarent. Rempublicam vero nostram talia circumstetisse pericula, satis credo. in hoc capite manifestum feci. Restant adhuc res aliæ in sequenti capite in apertum proferendæ.

C A P. VII.

Complectens fraudem Senatoriæ authoritati & legislativæ potestati factam.

REges, qui leges dissolvere patrias, qui populares suos fortunis omnibus evertere, & superbissimum sibi captare dominatum cum animis suis statuunt, virtutis simulatione, & legum adminiculo, si modo id fieri possit, ad immodicum illud rerum fastigium nituntur. Haud ignorant quàm in præcipitem aut libricum saltem locum se conjiciunt, qui, omni vi legum in se translatâ, contra earum sanctimoniam, in suos impotenter dominantur, & regno non tanquam procuratione à Deo creditâ, sed prædâ potius sibi oblatâ utuntur. Quoniam itaque diuturnitatis imperii vim malam custodem esse, & fundatam legibus rempublicam legibus facillime everti posse arbitrantur, ideoque legislatorum animos blanditiis aut largitionibus solicitare solent, ut res alioquin nefariæ eorum suffragatione licitæ & honestæ esse videantur. Rex noster ad hujusmodi dolos se convertit, atque ut impotentem dominatum suum contra seditionum omnium fluctus velut anchoris stabiliret, factas legibus nostris injurias legum sanctimoniâ contegere nitebatur. Gnarus etenim quam difficile esset subditos in officio retinere, quos per summam vim & injuriam libertate fraudâsset, postquam legum ad nostræ reipublicæ stabilimen

bilimen factarum, usurpatâ dispensandi potestate, vincula relaxâsset, in id maximopere studuit, ut Senatum cooptaret, qui non solùm leges priùs ab ipso relaxatas senatus-consulto penitus abrogaret, atque ita rerum ab illo contra leges gestarum invidiam extingueret, verum novis etiam statutis Anglorum libertatem libidini ejus gratificaretur. Ut hujus injuriæ atrocitatem, & insidias affabrè hoc pacto libertati nostræ factas lector nostrarum rerum imperitus perspecta habeat, de nostrâ legum ferendarum ratione ante omnia paucis admonendus est. Leges istæ, quarum ad præscripta respublica nostra gubernatur, non ex Principum placitis, verùm ex Comitiis Parlamentariis, *In quibus omnis Augustæ absolutæque potestatis vis posita est* *, authoritatem suam mutuantur. Comitia ista majores nostri, qui Anglorum Rempublicam condidere, ex tribus regni ordinibus conflari voluerunt. Principem locum Rex obtinet, cujus suffragatio Animam & Colophonem quasi decretis addit. Proximus est Dynastarum trabeatorum ordo, quorum augustissima concio à majorum gentium Nobilibus, & Ecclesiæ Præsulibus coagmentatur. Tertius ordo est *Plebeiorum*, qui in Senaculo inferiori, sive *Communium domo*, ut vocatur, in quo maximarum rerum advocationes fiunt, libera suffragia ferunt. Inferius hoc senaculum, *Equites Provinciales* †, & Senatores *Municipales* || componunt. Equites *provinciales*, quorum duo in singulis Angliæ provinciis, causas provinciarum procurant, à Nobilibus & Plebeiis designantur. Plebeios * voco, quos leges nostræ homines *legales* voce in formulis & inquisitionibus tritissimâ appellant, qui statim ut nascun-

* Vid. Thom. Smithum de repub. Anglic. Lib. I. c. 2.

† *Knights of the Shire.*

|| *Burgesses of Parliament.*

* *Freeholders.*

tur ingenui ſunt, quique ex fundis ſuis quotannis ſummam 40 ſolidorum ſterlingorum poſſunt erogare. Senatores municipales ſunt quibus oppida urbeſque ſingulæ, quæ antiquitus *Municipes* ad Parlamentum emittebant, Senatorium munus delegant. In comitiis hiſce Parlamentariis ſuprema poteſtas conſiſtit, quod ab illis geſtum eſt per utriuſque Senaculi calculum & Regis aſſenſum, principis & univerſi regni factum interpretamur: hos penes eſt veteres leges abolere, & novas condere; jus in regno ſuccedendi præſcribere; cenſum agere; capitationes & vectigalia inducere; delictorum gratiam facere; afflictas & majorum ſceleribus perditas familias erigere; vitæ neciſque poteſtatem in eos exercere quos ad hujuſmodi diſquiſitiones Princeps avocaverit; atque ut Thomæ Smithi nobilis Angli verbis concludam, quicquid in *Centuriatis Comitiis* aut in *Tribunitiis* populus Romanus efficere potuiſſet id omne in Comitiis Anglicanis, tanquam in cœtu principem populumque repræſentante, commode tranſigitur *. Ut auguſtiſſimi hujuſce ſenatûs decreta authoritatem apud populum obtineant, ratio politiæ Anglicanæ poſtulat ut *plebeiorum* delegati liberis provinciarum & municipiorum aſſenſionibus in Senatorum numerum cooptentur. Si quando verò rerum noſtrarum gubernatores contra conſuetudinem iſtam peccant, &, extortis per vim aut pretium populi ſuffragiis, aut aliâ quavis fraude adhibitâ, ſine pleno electorum omnium conſenſu viros in ſenatum legendos curant; tunc municipale vulgus, pronum ſemper ad ſuſpiciones, atque ipſimet Senatores, ordinem hunc prava electione Senatûs deformatum eſſe clamitant, neque, ſi modo metus abſit, legibus ab ipſis latis reverentiam deberi fatentur.

* Thom. Smith. de repub. Angl. lib. I. c. 2.

Longum eſt referre quàm multiplici inſidiarum ambage authoritas hujus ordinis à Rege noſtro afflicta erat.

erat. Tot ille machinationibus ſenatorum delectum in provinciarum & municipiorum conventu liberè fieri conſuetum invertere nitebatur, ut nemini non manifeſtò compertum eſſet, ipſum non orbis terræ ſanctiſſimum graviſſimumque concilium tantùm, verum leges & libertatem Anglorum evertere ſtatuiſſe. Statuiſſe dixi? imo ex querelis quæ nunc prolaturus ſum, manifeſtum eſt ipſum politiam noſtram reipsâ evertiſſe: quo pacto hoc factum erat pauciſſimis expediam.

Apud me quidem fidem illud obtinet quod ab authore ingenioſo ſcriptis traditum reperio, eam primariam & fundamentalem legem poſitivam eſſe in omni republicâ quæ legiſlativam poteſtatem ſancit *. Atque illud etiam ipſi valde aſſentior *poteſtatem legiſlativam immutari*.

* Vid. Diatrib. de orig. civilis regim. cujus author Lockius vir ingenioſiſſimus vulgo perhibetur, c. 11. p. 353.

Primò, cùm unus quiſpiam poſtulat, ut voluntas ſua pro lege habeatur quæ univerſitatis voluntatem complectitur.

Secundò, cum Princeps haud temporibus à lege ſtatutis conventus ſuos celebrandi legiſlatoribus copiam facit.

Tertiò, cum electoribus haud liberum relinquitur pro more & inſtituto majorum legiſlatorum delectum agere †.

† Vid. Diatrib. de civili regim. c. 19. p. 440.

Atqui ſi hæc ita ſe habeant tunc res omnibus confeſſa & manifeſta erit, Regem noſtrum pro virili, & quantum temporis anguſtiæ patiebantur, liberæ noſtræ reipublicæ formam in alienum ſtatum, & imperium plane tyrannicum convertiſſe. Ille etenim tribus hiſce rationibus vim politiæ Anglicanæ fecit.

Primò ex ſilentio legibus indicto palam eſt ipſum arbitrium ſuum pro lege habuiſſe.

Secundò etiam constat senatorum conventus non ab illo celebratos fuisse, prout forma politiæ nostræ postulat. Erant statuta sub Imperio *Edvardi Tertii* lata *, quæ jubent ut comitia parlamentaria quotannis convocentur. Robertus Atkins vir nobilis, Regis fisci Baro capitalis, rationem priùs à Chillingwortho subtili theologo notatam, iterandi sæpius comitia parlamentaria reddit, *Ut si difficiliorem legis nodum expedire opus fuerit ad legislatorum sententias facilis habeatur recursus, & legum interpretatio penes sit idoneos interpretes* †. Alter luculentus scriptor, & diligens rerum nostrarum observator dicit, *politiam nostram pessime constitutam fore si soluta Principi esset eligendi optio utrum senatum vocaret necne* ||. Majores nostri qui longe futuros casus prospexerunt, ut periculum omne hujusmodi à nobis amolirentur in singulos annos augustissimum illud concilium indixerunt. Jacobus Rex, qui omnia commoda, beneficia, jura, senatûs populique Anglicani post libidinem suam habuit, patrum nostrorum consulta & modum habendi senatûs invertit. Ille jampridem sub fratris imperio à comitiis parlamentariis aversus destinendi senatûs author continuus erat. Et posteaquam rerum potitus est, nunquam post primum imperii sui annum clarissimorum regni *Ordinum* conventui diem indixit. Consilium illud à Petreio Jesuitá inter reliquos cepit, ille Regi hortator erat ut non antea senatum cogeret quam senatorum omnium studia explorata haberet, veritus nimirum ne, si Regis expectationem semel deciperent, impossibile ipsi in posterum esset ea perficere, quæ animo destinaverat. Inde est quod Rex & ministri ejus arti-

* Vid. 4 Edv. 3. cap. 14— 36 Edv. 3. c. 10.

† Vid. Roberti Atkins examen potestat. dispens. pag. 18.

|| Vid Just. & modest. vindic. rerum à duob. parlam. gestar. in tract. polit. par. I. pag. 165.

artificiofe operam dedere civium primores è ftudio reipublicæ meretriciis quafi artibus, & lenociniis ad partes fuas trahere; ut quafcunque vellent leges veteres irritas effe juberent, & novas inducerent. Ex hifce dolis graviffima in Regem querela nafcitur.

Nos iftam proferentes tertiò demonftrabimus, Regem noftrum haud pro more & inftituto majorum fenatorum electoribus jus electionis liberum reliquiffe.

Longum eft particulatim referre quibus modis, quam illicitis quidem & Magnæ Britanniæ Rege prorfus indignis, in jura Anglorum involaverit, quæ ad fenatorum delectus faciendos fpectant.

Caput hujufce confilii quod in impetu ifto delendi noftri imperii aftruebat, erat vis municipiis noftris illata. *Municipia*, quorum nunc mentionem neceffariam facio, maximæ funt civitates & oppida Britanniæ in quibus fertilitas foli aut fitus loci, aut alia commoditas aliqua utilitafve communis majorem hominum frequentiam conciliavit. Oppida & municipia ifta funt collegia civium, quibus vetera diplomata, feu *chartæ*, ut vocantur, privilegiis multis feorfim à vagâ multitudine cumulaverint. Inter alia privilegia corporum hujufmodi politicorum proprium eft duos è municipibus fuis, aut alios fi fortè maluerint, in fenatorum numerum referre; horum municipiorum delegati totum fermè fenatum componunt, reliqua etenim membra non ultra quintam fenatorum partem habenda funt. Regi noftro difficillimum erat tantam virorum multitudinem pretio aut blanditiis in ftudia fua trahere. Illi verò nunc obftinatum erat fenatum in fui obfequium flectere, atque illorum ope efficere ut Angli nunquam in pofterum ad aram legum, præfidiumque fenatûs, publico confilio confugerent. Quo pacto verò hoc effectum daret, cui tot fenatores, tam præclara reipublicæ lumina iter ad inanem iftam gloriam obfepere? methodum in promptu habuit, Gor-

 dianum

dianum nimirum nodum cujus lora singula quærendo investigare atque ita diffuere nequiverat, Alexandri magni ad instar uno grandi ictu discindere statuit. Ille municipia regni, quorum è collegio, haud secus quàm flumina è fontibus suis, senatores prodeunt, uno delere impetu, atque in illorum locum perditissimorum civium numerum selectum, & in illius verba juratorum, sufficere decrevit. In hunc finem litem municipiis intendit per breve illud quod, vocabulo tribunalibus Anglicis notissimo, *Quo Warranto* dicitur. De judicum sententiis haudquaquam dubitavit, qui ingenium, laborem, fidem suam ipsi promptam expositamque satis præbuerant. Illi Oxonium, & *ventam Belgarum* * claras antiquasque civitates, & cum his *Totonesium* † antiquum oppidum non aliâ sanè ratione quàm quod Regis voluntati obsecundare, & delegatos in parlamentum mittere recusarent, qui omnia voluptati ipsius gratificarentur municipiorum jure & privilegiis omnibus excidisse pronunciârunt ‖. Fecerunt illud in terrorem aliorum municipiorum, atque ut terror iste latiùs serperet, misit qui magistratus passim monerent, quantam invidiam atque offensionem apud ipsum suscepturi essent, si fori experiri aleam, & litem cum illo pro immunitatum chartis contestari vellent *. Quidam itaque municipes pretio corrupti aut pellecti dolis, alii minis pavefacti municipalia sua jura, quæ per vim ipsum extorquere velle certò sciebant, Regi submiserunt. Videbant quam obstinatus in eo consilio esset, atque veniebant in mentem superioris temporis, cùm sub Caroli Secundi imperio civitati Londinensi immunitatum *charta*, & privilegia omnia, quæ à *Magnâ Chartâ*

* *Winchester.*

† *Totness.*

‖ Vid. Libel. memor. pag. 2.

* Vid. Libel. memor. pag. 3.

Chartâ Angliæ, *& jure communi* indulta mille per annos integra & illibata retinuerant, iniquissimo judicio abrepta erant. Dux Eboracensis, cujus in nutu authoritas omnis residebat, perimendæ tunc Londinensium libertatis primarius author erat *. Atque isto facinore ministri ejus fraudibus proluserunt quæ sub imperio ejus maturitatem assecutæ sunt, quibus nimirum effecit, ut paucissimis *corporibus politicis* vetus forma constaret, atque municipiorum & oppidorum res eò redactæ erant ut magistratus & officiales omnes ab arbitrio & voluntate ejus penderent †. Illud pridem, inquam, in vi privilegiis Londinensium factâ propositum habuit, & cùm in mediis tunc civium lamentis comes Shaftsburiensis, atque alii, qui post fraudem istam de Anglorum libertate conclamatum fuisse putabant ‖, de conservandâ repub. consilium cepissent, in conjurationem, quæ *fanatica* vulgo audit, incidisse arguebantur; Rex lætitiam inde exortam apertè tulit, & dixit se gaudium ex istâ conjuratione propterea cepisse quod illa in causa fuerit quod plurimæ civitates & politica corpora jura sua municipalia ipsi in manus tradidissent *.

* Vid. Recension. animadversionum factar. in declarat. principis Auriaci inter 18 chart. Doctor. Burnetii, p. 137.

† Vid. Libel. memor. pag. 3.

‖ Vid. Episc. Roffens. histor. conjurationis, p. 8, 9, 31.

* Vid. Episc. Roffens. histor. conjurat. pag. 164, 165.

Dissolutis municipiis, quod meticulosi legum antistites Regi gratum fecere, nè illorum ritu qui *Chartam Londinensem* judicio condemnare aspernebantur, judicum albo statim eraderentur; proximè superfuit ut in locum priorum *municipum*, qui parere reipublicæ utilitatibus quàm Regis servire ambitioni maluerant, viros sufficerent, qui salutem communem post ejus libidinem habituri essent.

In hunc finem Regi & intimioribus ejus ministris visum est nova *municipalium* Collegia instaurare, in ea, tanquam in novas civitates viros ascribere, qui, quodcunque Regis tempus poscerct, libenter facerent. Beneficium quod à senatu in se præcipuè conferri voluit tale erat, quale nulli nisi qui patriæ charitatem omnem abjecissent concedere dignarentur. Postulavit nimirum ut rescinderent *pœnale statutum* vicesimo quinto * *Caroli Secundi*, & legem *scrutinii* sive examinis † tricesimo regni ejusdem anno || latum, quorum illud militiæ & rei civilis munia, hoc verò senatorium munus, illis præcipue interdixit, quos Anglicanum imperium perpetuâ libertate & gloriâ clarum unius libidini gratificaturos, legum nostrarum latores perspexerant. Abrogatis legibus istis, haud difficile erat Regi præter domesticos servitutis procuratores Gallicorum & Hibernicorum militum delectum agere, quibus, ad evertendas Anglorum fortunas sociis uteretur. Illum etiam penes erat, cum quibuscunque vellet supremæ nobilitatis dignationem partiri, & post legis * abrogationem, quæ in extremo rerum discrimine in præsidium reipublicæ lata erat, suffragiis illorum ad libertatem nostram perimendam in procerum senaculo uti.

* Anno 1673.
† *Test Law.*
|| Anno 1678.

* Legis scrutinii 30°. Caroli Secundi latæ.

In municipiis itaque instaurandis quorum è gremio senatorii ordines prodituri essent, aut è suffragiis saltem penderent Regi & Consultoribus ejus curæ erat neminem conscribere nisi cui religiosum esset voluntati Regis in omnibus obsequi. Quò meliùs id efficerent, *prætores* & *vicecomites* †, quorum studium & favor in senatoribus eligendis plurimum pollet, nonnullis opidis imposuere, quos statuta regni

† *Sheriffs.*

muniorum reipub. exortes fecere *. Atque ut municipia ad officium illud faciliori negotio traheret *contra superiorum temporum exempla atque instituta omnia senatorum electiones intra parvum quendam & praefinitum numerum concluserunt.* Præter fraudem istam legibus nostris factam in sodalitiis municipalibus innovandis haud defuere insidiatoribus doli alii degeneres, quibus in salutarium legum abolitionem allicere & excitare Anglorum studia nitebantur. Rex ipse primores Anglorum in conclave suum clàm ab arbitris omnibus vocatos, circumire & prensare, & non orare solùm precariam opem, sed pro debitâ petere occepit. Illos omnes vanâ spe lactavit, & quicunque ad abolendas leges fidem ipsi obstrinxere, his honores, his provincias obtulit: hi amicitiâ ejus, hic judicio floruere. Fidem *Eirenarcharum* & aliorum officialium in hac re per promissa & colloquia tentavit. Præsides etiam provinciarum mandata à Rege exceperunt, ut viros Primores ubique convocarent, ipsosque cogerent vel promissorum illecebris delinitos, vel minis & terroribus exanimatos Regis potentiæ libertatem suam gratificari. Præter artificia ista, aliud erat injuriæ malis coarguendum; Rex etenim noster non multò antequàm rerum habenas reliquit, cum consilia ejus maturitatem prope assecuta essent novos & inauditos antea legatos per totam Angliam emisit erubescendis quidem mandatis instructos. Illud ipsis munus injunctum erat ut *electores* passim spe largitionum palpantes, aut metu territantes, senatum cooptare subigerent, qui promitterent ac sponderent se in Regis gratiam pœnales omnes leges antiquare voluisse in quarum incolumitate salus reipublicæ unice fermè nitebatur †.

* Vid. Disquisit. in modum obsequii in 2. chartar. collect.

* Vid. Libel. memor. pag. 4.

Super-

Supervacaneum est arbitror clariora oppressi senatûs, & contra libertatem nostram cœptæ simul & auctæ conjurationis indicia patefacere. Ut rei isti fides & veritas manifestior constaret, regia majestas, quarto Calendar. Maii *, edicto in populum secundâ vice misso proclamavit omnibus, se nemini honorem aut munus aliquod publicum accumulaturum, nisi qui consiliis ejus adesset, & viris ad senatum suffragaretur, qui rebus gloriosè ab illo cœptis exitum quem ipse optaret, imponere vellet. Huic declarationi res ab illo gestas consonare dicit, in eo quod plurimos à summo, quem in militiâ aut re civili obtinuissent, dignitatis gradu proptera amovisset †. Res mehercule ita se habuit, sicuti etenim plurimos, qui prius neque in honore erant hominum, nec in ore famæ, non aliâ ratione festinatis honoribus amplificavit, quàm quòd in pœnalibus legibus rescindendis, singulare studium ipsi pollicerentur: ita viros antiquissimæ stirpis, quique provincias bene regendo generis claritatem virtute superârunt, cùm clanculum id officii ipsi renuntiâssent, de gradu dejecit quem in repub. obtinuerunt. Nec maxima in regiam familiam merita quicquam profecerunt ad redimendam culpam & iram Regis leniendam. Ità nimirum comitem Oxoniensem, qui generis antiquitate in isto nobilium ordine classem confessione ducit, à satrapiâ, quam vir honore suo & republicâ dignissimus in Icenorum ‖ gentem obtinuit, ideo dimovit, quod cum reliquis mancipiis regiam fovere amentiam & pœnales leges abdicare recusasset *. Brucius Castri Caledony †, & Carnerosius Glascuensis Episcopus viri exempli rectissimi,

* April. 27. 1688.

† Vid. Libel. memor. pag. 4.

‖ *Lord Lieutenant of* Essex.

* Vid. Histor. abdicat. pag. 24.

† *Dunkel.*

ſimi, Epiſcopatus ſuos in Scotiâ quos Lauderdaliæ Ducis iniquitas à Regis arbitrio pendere fecit, propter ſplendidum illud crimen amiſerant. Sed quid ſingulos conſector & colligo? longum eſſet omnium memorare nomina qui munia ſua in repub. perdiderunt, poſtquam tentatâ fide ipſorum per colloquia & promiſſa à Conclavi Regis non exorati receſſerunt*. Haud mirum ſane eſt præclaram iſtam obſtinationem in tuendis legibus, reipub. noſtræ haud dubiis munimentis, Angligenis calamitatem importâſſe, cum eadem in causâ fuerit quod Rex noſter in exteros Principes jactaverit minas, & pericula intenderit. Tunc etenim temporis Petrei Jeſuitæ ſententia erat mittendos ad Hagam fuiſſe qui ex propinquo alloquio *Arauſionis* Principum animos tentarent. Cum illi in eandem, quam boni omnes, ſententiam locuti ſunt, ſe de tollendis legibus cum Rege conſentire noluiſſe, pervulgatum eſt omnibus quantopere tunc fremuerit Rex, & iram minacem in nobiles *Principes* evomuerit. Quorſum hæc conamina? nempe ut Rex pro libitu ſuo imperaret, atque ut fundata legibus reſpublica legibus everteretur. Ego caput hoc ſcriptoris ingenioſi verbis concludam, qui dicit Regem Jacobum jampridem, antequam rerum potitus eſt, dixiſſe, *Se maluiſſe uno die Gallici Regis* ad inſtar liberum & abſolutum dominatum, quàm, fratris † ſui ritu, impeditum & conſtrictum legibus imperium toto ſeculo obtinere. Atque inde, inquit, evenit, quòd, cùm Principem Auriacum & tori ejus conſortem circumire & prenſare, & ad pœnales leges abolendas pellicere nitebatur hoc argumento uſus eſt, quod, ſi illud effectum darent, prærogativam & authoritatem regi-
am

* Vid. vindic. hujus imperii, pag. 28. Et diſquiſit. de modo obſequii in 2 Chartar. Collect.

† Caroli Secundi.

|| Vid. repræsent. periculor. Mag. Brit. imminent. in tractat. polit. par. II. pag. 397. am magnopere amplificarent ||.

Ex his videre est regem non alio consilio, quàm ut impotenter dominaret, leges, ad tuendam nostram omnium salutem latas abrogatum iviſſe, & variis modis senatum ad illud solicitare operam navâsse. Reliqua hujusce fraudis indicia in sequenti capite patefacta erunt.

C A P. VIII.

Carptim perstringens alias Anglorum querelas.

IN rebus apertissimis nimis forem longus si res omnes contra leges patratas, & machinationes, quibus *Rex Britanniæ* ad suum unius nutum omnia revocare conatus fuerit, sigillatim memorarem. Quibusdam incœptis, quæ omnium ferme in ore sunt, velum obducere, & tramittere illa silentio par erit, ne nimia Regiæ Majestati invidia confletur.

Ego huic causæ & officio nostro satis impræsentiarum mihi facturus videor, si, malevolentiâ & livore procul, pluribus exemplis, & indiciis clarissimis ostendero, Regem nostrum, haud ferendæ nobis ambitionis manifestum, leges, quæ cupiditates omnium libidinesque moderari debent, pro nihilo habuisse; & tam sine ullo temperamento potestatem fortunamque ingentem moderatum fuisse, ut nobis impossibile esset fortunas nostras sub illius imperio à servitutis calamitate incolumes retinere. Plurima sunt quæ nobis clariorem adhuc hujusce rei fidem faciunt.

Primò non aliud oppressi per vim Senatûs, & eversarum legum apertius indicium esse potest, quàm si Rex

Rex nullo jure aut legum authoritate, pecuniam è civitatibus in ærarium ſuum coegerit. Solis etenim *Ordinibus* regni pecuniæ imperandæ, quibus legum ferendarum, poteſtas permiſſa eſt. Rex autem noſter cenſum & patrimonium *Populi Anglicani* rapiendo regni ſui auſpicia polluebat. Laudat *Ammianus* Julianum quod *ſub eo æquata fiſci jurgia cum privatis eſſent.* Et dicit Trajano Plinius, *Vetuiſti exigi quod deberi non tuo ſeculo cœperat.* Rex vero Jacobus ſtatim poſt fratris mortem, antequam ipſe inauguraretur, publicanorum miniſterio exigebat, quæ non niſi durante *Caroli Secundi* vitâ ſenatus-conſulto Regi concedebantur *. In eo commiſſo tantopere contra jura civium peccatum erat, ut Regis *Miniſtri*, qui argentarias iſtas coactiones factitabant, bonorum omnium confiſcatione multari deberent †. Neſcio quæ gravior injuria aut libidinis immodicæ majus exemplum à Rege in cives conſtitui poterat. Sub illo etenim Principe quid ſanctum, quid integrum & inviolabile ſperandum erat qui in Subditorum fortunas contra legis præſcriptum involavit?

* Vid. vindic. hujus imperii, pag. 41, 42.

† Vid. Rober. Atkins diſquiſit. de poteſtat diſpenſ. pag. 57.

Aliud legum everſarum & de introducenda ſervitute initi conſilii clarum illud indicium videtur, cum Rex ſubditos ſuos, ſine imperio & authoritate legum, juramentorum quorundam religione ſolus obſtrinxerit, atque aliorum ipſis gratiam fecerit. Juramenta etenim, ſocietatis humanæ fortiſſima vincula, haud ſecus quam leges publicæ vim ſuam à Senatûs authoritate mutuantur. Horum itaque nexibus ſiquis alios oneraverit, liberaverit alios, perinde facit ac ſi ferendarum & abrogandarum legum poteſtatem ſolus uſurparet ‖. Notum ex omnibus qualiter

‖ Vid. vindic. hujus imperii, pag. 3.

Rex

Rex noster in hac parte peccaverit. Ille novissimo & inaudito prius exemplo, contra legis præscriptum Scotos Sacramento obligavit, *Ut summam authoritatem & absolutam potestatem*, ipsi & hæredibus ejus, *contra vim omnium mortalium propugnarent* *. Hàc juramentorum exactione, quod *Staffordiæ* olim *Comiti*, inter alia, capitale erat, vix aliud gravius piaculum contra legem & rempub committi potest. Rex autem noster *juramenti fidelitatis, primatûs Regii*, & *testimonialium sacramentorum* †, quæ in præsidium reipub. à Senatu injuncta erant, vim omnem etiam dissolvit, & publicavit omnibus, *Scotos haud religione eorum amplius fore obligatos* ‖. Quorsum hoc, nisi, quemadmodum superiùs animadversum est, ut sublato juramentorum terriculo, è domesticis *perduellibus*, & exteris Anglici nominis hostibus, exercitum conscriberet, qui se cœptorum ejus socios in omnibus præstarent.

* Vid repræsentat. periculor. nobis imminent. in tract. polit. par. II. pag. 400 — Et animadvers. in Regis declarat. Febr. 12. 168 6/7 in Doctoris Burnetii chart. 18. pag. 16.

† *Test Oaths.*

‖ Vid. repræsent. periculor. nobis imminent. ubi supra, p. 402.

Sicut autem juramentorum abolitio, ita *pactorum* & datorum *communi saluti promissorum* violatio, inter querelas civium & certa designatæ nobis servitutis signa numeranda est. Reges etenim, qui omnia ad immortalitatem memoriæ gloriosa auspicari gestiunt, haud temere committunt, ut fraudis & perfidiæ labe apud genus humanum notentur. Si quando igitur *Charetis pollicitationes*, verbis nimirum speciosas, re inanes & subdolas, & quarum fidem mox fallere decreverunt, populo venditent, manifestum est eos fraudes insigniores & mala servitutis civibus in eo casu moliri. Tiberius, qui *nullam ex virtutibus suis æquè*

ac dissimulationem amavit *, fidem huic rei magnopere firmavit; Initio imperii præclarum se moderationis exemplum præstitit. *Nomen Patris patriæ à populo sæpius ingestum repudiavit* †. Et *talem se præbuit, qualem Principes optimi haud imitari dedignarentur* ‖. Promisitque *similem se sui semper futurum: nec unquam mutaturum mores suos quamdiu mentis sanæ fuisset.* Haud dubium, arbitror, illis erat, qui vitam ejus & importunam postea crudelitatem perspexere, quæ insidiæ in istâ moderationis & virtutis simulatione laterent: grandibus nempe promissis ideo cives oneravit, ut eò facilius servile jugum credulis mox imponeret. Simili artificio Jacobus Rex gentem Anglorum lusit; cum primum etenim regnum adivit, eâdem nempe horâ qua Carolus Secundus frater ejus, è vitâ migravit, vocatis Proceribus qui Regi erant à *Sanctioribus Conciliis*, Ecclesiæ Anglicanæ optimam & spectatissimam in Regem fidem laudibus coram illis extulit: leges Angliæ tales fuisse dixit, quarum adminiculo Rex amplissimum, quod optaret, gloriæ fastigium obtinere posset: Sanctissimè itaque promisit se legibus aut Ecclesiæ nullam unquam injuriam illaturum, nec in privati cujuspiam fortunas unquam invasurum ‖. Fraudem in istis blanditiis populo innexam cernere haud difficile erat; eò nimirum spectabant, ut Angli, Regis pollicitationibus inflati, in verborum ejus fide requiescerent, atque ipse eos promissis & vanâ spe lactatos injuriis in posterum opportunos haberet. Continua ista malorum series quibus clientelam suam vexavit, dolum in eâ, atque aliâ † blandissimâ mox oratione

* Tacit.

† Tacit. Annal. lib. 1.

‖ Vid. multa præclara de eo apud Suetonium in vitâ Tiberii.

* Vid. Regis Orat. tunc temporis habitum in quadrien. Jacobi.

† In Comitiis Parlam. mense Maii anno 1685.

Anglorum libertati ſtructum, mihi apertè indicare videtur. Cum hæc igitur ita ſe haberent, atque Rex noſter eo ſimulandi artificio imbutus fuerit, quibus moribus haud bene cum titulo iſto *Fidei Defenſore* convenit, peſſima & graviſſima quæque ſub illius imperio, ſi modo diutinum fuiſſet, nobis metuenda erant. Princeps etenim, qui populum non aliâ de causâ promiſſis ingentibus onerat, quam ut fidem promiſſorum mox fallere poſſit, graviſſimorum maleficiorum ſuis in iſtâ fraude deſignatorum meritò ſuſpectus eſſe debet. Auxit inſuper iſtam ſuſpicionem conſcriptus exercitus, & armorum nimia in Rege fiducia; haud ignoravit Rex noſter malum diuturnitatis cuſtodem eſſe metum, & fidiſſimam Principis cuſtodiam eſſe ipſius innocentiam; hanc arcem inacceſſam, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere: ipſum fruſtra ſe terrore ſuccingere qui ſeptus charitate non fuerit. Si ambitione itaque vacuus ad rempub. acceſſiſſet,& prout optimum Principem decebat, non aliud ſibi præter commodum & ſalutem ſuorum in imperio ſuo propoſitum habuiſſet, non à robore militum, verùm civium benevolentiâ præſidium ſibi petiiſſet. Ille verò in ſummâ pace poſt Ducis Monumethenſis calamitatem, cùm nullum ſibi à quovis periculum immineret, imminuendas jam potius militum copias non tantùm contra Senatûs voluntatem auxit *, verum ut civibus terrorem incuteret, exercitum in caſtris continuit †: atque eò uſque militum libido iniquitaſque pervaſit, ut, ante Principis Auriaci adventum, cives de inſolentiâ eorum graves ubique querimonias excitarent ‖. At neque permiſſam militibus, pro licentiâ temporis, effrænam libertatem, neque auctiorem illorum numerum populus

* Vid: Orat. ejus in Comitiis Parlam. Octob. 9. 1685.

† Apud Hunſlo-heath anno 1686, 1687.

‖ Vid. Hiſtor. Deſertionis, p. 7.

populus Anglicanus tam ægris aſpexiſſet oculis, niſi conſcriptorum etiam militum genus inviſum animos illorum graviter incendiſſet: Ille etenim non ſolum contra legis præſcriptum, mediâ in pace, copias militares auxit, verùm, quod certiſſimum conjurationis & deſignatæ nobis ſervitutis indicium erat, cohortes Anglicas de legionibus Hibernicis ſupplevit. Et cum vir fortiſſimus Johannes Beaumontius, Tribunus militum atque alii militiæ Præfecti, imperii Anglicani & legum reverentiam haud exuere dignati Hibernicorum ſupplementum à cohorte iſtâ rejeciſſent, quam illi propriis ſumptibus pridem, durante Monumethenſis impetûs ardore, in Regis præſidium conſcripſerant, notum eſt omnibus qualiter illi confeſtim in jus caſtrenſe abrepti fuerint. Et quidem probabile eſt ipſos, propterea quod Hibernicos à militiâ aſpernati fuiſſent patibulis vitam finire coactos fore, niſi Princeps Auriacus tempore non illis ſolùm verum nobis omnibus opportuno, in Angliam appuliſſet *.

* Vid. Hiſt. Abdic. p. 7.

Sed quoniam in Hibernicorum mentionem hic caſu inciderim, graviſſimæ injuriæ, quarum exinde in memoriam redeo, & in quibus inſtar ferme omnium querelarum erat, inter reliquas populi querimonias memorandæ mihi videntur. Si Jacobus Rex nihil in Angliâ contra civium libertatem & publica commoda peccaſſet, res tamen in Hiberniâ geſtæ, & collata in devictam, in infidam, & rebellem gentem beneficia ſatis erant quæ populum Anglicanum de Regis conſiliis certos facerent. Ut injuriæ hujus atrocitas clarè lectori noteſcat res in *Hiberniâ* geſtæ perquam breviter perſtringendæ ſunt.

Hiberniam opimam & fertilem inſulam, ubertate agrorum, magnitudine paſtionis, & copiâ earum rerum quæ exportantur multis Europæ regnis excellentem, Angli, lapſis jam pluſquam quingentis annis,

imperante Henrico Secundo, deviĉtam bello ſub imperium ditionemque ſuam redegere. Profuit Hibernicis belli calamitas, nec, ſi ſuis proſpexiſſent commodis Anglorum inquietare viĉtoriam, aut jugum illorum excutere operam unquam navaſſent. Angli etenim immanem olim & barbaram gentem, omnium bonarum artium pœnè rudem, in tuguriis ſine legibus habitantem, aut palantem ſine certis ſedibus, & continuis lanienis cædibuſque ſe mutuo, ferarum ritu, conficientem, agrorum cultum edocuere. Communitati hominum leges, privatis familiis conviĉtûs lautioris atque ædificiorum uſum tradidere. Non mediocre inſuper illud ipſis emolumentum erat, quod Anglorum communionem naĉti, quibuſcum legibus & muniis reipublicæ ex æquo fruebantur, non ſolum commercium utilius cum aliis miſcere gentibus, verum fundos etiam, antea in alendis clientibus conſumptos, infruĉtuoſa prædia convertere didicere.

Nihil vero ingens iſte beneficiorum cumulus ex Anglorum conſortio lucrifaĉtus agreſte hominum genus ad gratitudinem commovit. Inſitum eſt illis maximâ ex parte erga Britannicos odium, & quandocunque inſoleſcere incipiunt, nihil inſultatione illorum eſt intolerantius, nihil crudelius; nullum miſericordiæ relinquunt locum, nec illos imbecillitas ſexûs, aut ætatis innocentia reprimere ſolent. Simultatis illorum in Anglos id magno ſatis argumento eſſe debet, quod quidam cum rapinis omnia complèrunt, armenta Anglorum, ex inveterato Anglici nominis odio, telis transfixerunt. Odium illud in causâ etiam fuit, quòd, imperante Elizabethâ, nobiles Hibernicæ ſtirpis, non, niſi inviti, nec, ſine magno faſtidio, eandem cum Proceribus Anglicis trabeam & purpuram in Comitiis Parlamentariis induere dignati fuerint. Et non ſolùm Indigenæ Hibernici infenſo iſto atque inimico animo ire in Anglos ſolent, verùm Anglico etiam

ſtemmate

ſtemmate orti, qui pridem ad Hibernienſes ſicarios domandos & extinguendas rebellionum faces ex Angliâ miſſi erant, partim connubio ſociante, partim vitæ conſortio alliciente prælongâ conſuetudine commercioque primævæ originis obliti, in gentilitios mores veſtitu, animo, & corpore tranſierunt.

Dictu incredibile eſt quot rebelliones viri in pace nunquam fidi, quique timent bella, ſed tamen provocant, poſt primum Anglorum adventum in Hiberniam, contra populum Anglicanum concitarunt. Partæ de illis innumeræ victoriæ tot fortium virorum ſanguine, tamque grandi auri argentique pondere ſteterunt, ut ſumma Anglorum clementia, qui per tot ſecula tam gravem & infructuoſam militiam geſſere, quique ſubactos ſæpiùs Hibernos nondum durioribus conditionibus & ſatis firmâ pace devinxerunt, peregrinis gentibus ſtuporem injecerit. Hibernicorum innumeræ conjurationes, qui pacem *Angligenis*, captis, necatis, diſſipatis, fame, morbo, ferro, vaſtitate conſumptis, ſæpius eripuere; quique multis victoriis erant tam diu & triumphis pacati, in cauſâ fuere quod olim ſub *Henrici Septimi* imperio *comitia Parlamentaria* latâ lege jubebant ut omnes *perduellionis* manifeſti haberentur, qui authores erant *Hibernicis* ut ſeditiones contra Anglos concitarent *. Exinde etiam evenit quod vir nobilis † pridem *Proregis* Hiberniæ ampliſſimo honore decoratus, inter cætera mandata illud etiam excepit, ut diligenter exquireret quinam ex Anglis, quibus coloniæ in Hiberniâ aſſignatæ erant, contra pactorum fidem, fundos Hibernicis colonis locaverant ‖. Qui turbulentas ſeditionum tempeſtates ſæpe ſæpius ab Hibernicis conflatas, atque aſſiduitatem & diligentiam, quibus majores noſtri

* Statut. Henr. Septimi cap. 13.

† *Thomas Lord Burrough.*

‖ Vid. Coxii hiſtor. Hiberniæ vol. I. 413.

ſtri impiis eorum conatibus, vi legum & armorum, obviam ſemper ivere, in animo ſecum conſideraverit, haud opinabitur Jacobum Regem eâ, quam mox memoraturus ſum, benevolentiâ Hibernicos complecti voluiſſe, niſi certò ſciſſet ipſos fore miniſtros cupiditatum ejus in iis cœptis quibus iter ad infinitum imperium moliebatur. Sine tali conſilio cur perfidæ devictæque gentis libidini omnia gratificaretur qui præ malevolentiâ & Anglorum invidiâ, ut ipſi compertum erat, Hiberniam, Anglicâ ditione jampridem ſubactam Principibus exteris ultro obtulerunt *,& quibus,tanquam primariis authoribus, patris ejus præmatura mors vitio erat vertenda †? Communis conjuratorum opinio eſt, Galliarum Regi, qui ſummum Europæ imperium jampridem ſitivit, Hiberniæ regnum prius occupandum eſſe, quam abſolutum maris dominium obtinere poſſit ||. An credibile itaque eſt, quod Hibernici, fida Galli mancipia, à Rege noſtro licentiam cupiditatum ſuarum, atque ipſum regnum obtinerent, niſi inter noſtrum & Galliarum Regem pacto conveniſſet, ut noſtram omnium libertatem everterent? facile quidem erat clara conſilii hujuſce veſtigia odorari ſingulis in rebus ab ipſo in Hiberniâ geſtis. Per totum etenim imperii curriculum, à ſuperiorum omnium Regum ſtudiis diſcrepans, niſi qui Hibernicorum ope Anglorum libertatem everſum ibant, ita ex eorum ſententiâ omnia gerebat planè quaſi regnum, quod jure belli majores ejus potiebantur, devictis eâ conditione traditurus eſſet, ut ad arma ſecum venirent quandocunque ad debellandos populares ſuos vires illorum deſideraret.

* Vid. Vindic. Hiberno-Anglic. pag. 35.

† Vid. Increm. Papiſm. in. tract. polit. par. I. pag. 73.

|| Vid. Imperator. & imper. prodit. pag. 78.

Quale conſilium ſtrueret imprimis indicio fuit vir ille

ille cui rerum summam in Hiberniâ tradidit. Nemini non notum est *Richardi Talbotti* nomen de effrænatâ istâ audaciâ quâ vir moribus inquies, & à *Jacobo Rege* ad perdendam nostram gentem velut fataliter electus, in gentem Angligenam perbacchatus est, nihil satis dici potest. Ille quasi contra gentem Anglorum naturale odium gereret, in primâ adolescentiâ *Hibernicis* se socium præbuit in scelerato isto bello, quod, lapsis jam plus quam quinquaginta annis, contra Hiberno-Anglos à perfida rebellione & inauditis lanienis auspicati sunt. Ille etiam, Ducis Eboracensis consiliis omnibus semper intimus, in conjuratione pridem contra libertatem Anglorum inita, primarum partium adeò manifestò erat ut comitia parlamentaria supplice libello Regem orarent non solum ut *Talbottum* muniis omnibus, quibus fruebatur, statim orbaret, verum ut Regis etiam *edicto* aditus ipsi in *Albam Aulam* intercluderetur *. Non tamen populi Anglicani gravis ista offensio Regi obstitit quo minùs in sinum ejus omnia congereret. Paulò etenim post quàm rerum potitus est, ipsum, *comitis Tyrconnelliæ* honore decoratum, exercitui Hibernico imperatorem dedit †, idque non aliâ de causâ quàm ut exercitui veteri stipendiis, fidei in Regem & modestiæ militaris servantissimo, & nullius perfidiæ comperto, missionem daret; atque illorum loco ex ergastulis passim & aratris legiones *Hibernigenis* suppleret, quorum studia expectationi ejus haud defore non ignoravit. Novus imperator, ut viros ad hanc rem idoneos conscriberet, mirâ celeritate milites Anglicos recinxit ac vestibus militaribus nudos demisit, planè quasi violato in Principem jurejurando, ac manibus civili & imperatorio sanguine pollutis proditâque fide,

* Vid. Relat. rerum in senatu gestar. in tract. polit. par. I. pag. 32.

† Mense Decembr. anno 1685.

custodiâque, non exauctorari solùm, verum capite etiam pœnas dare meriti essent. At non gregarios solùm milites injuriose ita tractavit, verum optimates etiam militiæ, & in iis nonnullos qui paulo antè strenuè pro Rege contra *Ducem Monumethensem* pugnaverant *, honoribus militaribus spoliavit, planè quasi palmæ & trophæa in rebus contra hostem gestis inter scelera essent. Non multò post idem *Tyrconnelliæ Comes*, ut potestate auctior par destinatis incœptis redderetur, in *sanctius concilium* cooptabatur †. Mox ut omnes auctoritatis numeros obtineret, utque omnia patrare potis esset ad Angligenarum fortunas evertendas, *Clarendoniæ Comite* domum ab Hiberniâ revocato, Rex *Proregis* ipsum honore affecit, ex illo tempore quo *custodem ovium*, ut aiunt, *lupum* nacti fuimus, res Anglorum in *Hiberniâ* in pejorem indies statum vergebant. Deinceps etenim haud cautè & pedetentim, verum furenti & violento impetu immania sua cœpta maturavit. Milites Anglicos catervatim nunc citra commoda emeritorum præmiorum exauctoravit. Atque inde factum est quod plurimi amplissimis familiis nati, qui bona patria in munia militaria erogaverant in summam paupertatem fuere redacti. Horum in locum *sicarios* istos Hibernicos, aut progeniem illorum suffecit, qui multo Britannorum sanguine innocuo *Juvernam* olim infecerant, quique propter inexpiabile illud scelus patrimoniis jure optimo spoliati erant.

* Vid. Vindic. hujus imperii, pag. 15.

† Febr. 15. 1686.

Phylarchæ nunc haud in minora scelera intenti ergastula ubique armant, adcurritur ab universis, & carcere effracto solvunt vincula, & obæratos clientesque & rerum capitalium damnatos sibi miscent. Quo impurior quispiam erat & sceleribus notior eò promptiùs in subitarium exercitum scribebatur. *Brennani*

sicarii

ſicarii perditiſſimi, qui ſaltus & itenera frequentioribus latrociniis diu infeſta habuere, qui perfractis ædibus familias ditiſſimas expilaverant, quique cædes etiam perpetraverant, inter *primores* in militiam cooptati erant. Sed quid unicam hanc latronum *familiam* memorem cum in unâ *cohorte* viginti infeſti ſicarii ad minimum ſupra gregariorum militum fortunam evehebantur.

Erubuit mavors, averſaque riſit Enyo
Dedecus Anglorum.

Novitas hujuſce rei terrorem Angligenis omnibus, admirationem nemini movit. Cum viri etenim in ſcelus conjurati bonorum omnium fortunis & legibus inſidias moliuntur, haud mirum eſt ſi partem viliſſimam hominum, qui legibus & virtuti nuncium remiſere, cœptorum ſibi ſocios aſciſcant. Ut Regi ſuorum libertati inſidias ſtruenti neceſſarium erat hujuſmodi auxilia ſibi comparare, ita conſcriptus novus exercitus & ſubitarius iſtiuſmodi delectus inſidiarum certiſſimum mihi indicium eſſe videtur. Rem iſtam ſi nihil aliud at Comitis Tyrconnellenſis verba perſpicuam nobis faciunt. Ille, poſtquàm ad Hibernicorum voluntatem exercitum reformaſſet, Angliam aditurus ut *Jacobum* Regem apud *Ceſtriam* conveniret, hac oratione *ſanctiores* quoſdam *conſiliarios* & militiæ primores excepit. *Ego gladium vobis in manus tradidi quem ſi vobis eripi unquam patiemini, precor ut vos cacodæmon ſempiternis cruciatibus agat* *.

* Vid. Vindic. Hiberno-Anglor. pag. 35.

Prorex iſte noſter non novos ſolummodo Duces militiæ, verum *judices* etiam tribunalibus impoſuit. Quemadmodum etenim, cum rempublicam rectè adminiſtraturus eſt, *Imperatorem*, ut Juſtinianus ait, *non ſolum armis decoratum, ſed etiam legibus oportet eſſe armatum,*

matum, ut utrumque tempus & bellorum & pacis recte gubernare possit *: ita cum rerum gubernacula soluturus est ipsum oportet non rei tantùm militari, verùm civili etiam politiæ vim inferre. Inde est, quod viri libertati nostræ insidiantes, *Alexandrum Fittonum* virum haud legum peritum, criminis *falsarii* non in Westmonasteriensi & Cestriensi foro tantùm, verùm coram proceribus etiam Regni in *comitiis Parlamentariis* convictum, è *carcere* scelerum vindice, in amplissimam *summi Cancellarii* Hiberniæ dignitatem evexerunt. Eadem de causâ, *utque similes haberent labra lactucas*, *Staffordum*, virum legum nostrarum & literarum rudem; & *Felicium O Neale*, patre natum † qui in superiori rebellione || Britannorum cædibus infamis erat, Cancellariæ magistros fecere. Simili studio *Thomam Nugentium* capitalem Justitiarium regio imposuere tribunali *. Pater ejus propter *perduellionis* crimen, & conflatum contra gentem Anglorum iniquissimum bellum patrimonio & honoribus spoliatus erat: illius itaque filium, primarium, post *Cancellarium*, publicæ justitiæ fecere præfectum, quoniam haud ignorabant ipsum Angligenarum perniciali odio flagrantem pessima quæque in illos consulturum. Eâdem de causâ *Brianum O Neale* virum inter jurisperitos nullius pretii, cujusque virus in Anglos caput commendationis erat, assessorem *Nugentio* in eodem tribunali constituere. Propter eandem rationem *Stephano Ricio* primarii *Quæstoris* †, & *Richardo Naglio Procuratoris Regii* || honos tradebatur. Illis insigne Britannici nominis odium tantam inter populares suos

* Vid. Justin. instit. prœmium de confirmat. institut.

† Turlaco O Neale.
|| Anno 1641.

* Banco regio ut dicitur.

† *Lord Chief Baron.*
|| *Attorney General.*

ſuos exiſtimationem peperit, ut in omnium opinione idonei eſſent qui ad evertendas Anglorum fortunas Principes eligerentur. Non illi Hibernicorum expectationem fefellere, illorum libidini omnia fecere grata, atque illis primariò tribuendum eſt, quod Britannorum fortunæ legibus everterentur. Eorum etenim artificio omnia regni *municipia* ad quæ ſenatorum eligendorum jus pertinet, penitus convulſa erant, atque ſoli Hibernici novi *municipes* creabantur. Inde factum eſt quod legum ferendarum poteſtas eos ſolos penes eſſet, atque Angli fortunis omnibus, per multa ſecula jure belli aut emptione comparatis, iniquiſſimâ lege ſpoliati eſſent.

Mora eſſet ſi illorum omnium nomina memorarem quibus ſumma regni officia eâ potiſſimum de causâ communicata erant, quòd capitali odio ab Anglis diſſiderent. Et quidem voluminis hujuſce moles ſupra modum creſceret ſi atrociora facinora ab iis contra Hiberno-Anglos patrata leviter tantummodo attingerem. Poſtquam etenim ab aratris paſſim & ergaſtulis accerſebantur, quos viri primores in ſubitarium exercitum ſcripſere, non pecuniâ publicâ, non commeatu præparato, ſed ex populatione agrorum rapto in diem frumento, & bonis Anglorum militem aluere. Fides, credo, apud peregrinos me deficeret, ſi furta, rapinas, & omnia doli genera ſigillatim memorarem quibus Anglorum tunc fortunas vexabant. Non ſolum viri primores, citra legis præſcriptum, in domos & hæreditates Anglorum irruerunt; neque milites novi tantùm pro libitu invaſerunt in illorum opes tanquam jure belli captas, verùm reliqua etiam paganorum turba latè populati Anglorum armenta prædas multi domum egerunt. Infanda iſta rapina non in locis deſertioribus tantummodo verum per omnia regni viſcera graſſabantur. Eò uſque vis iſtius pervaſit ut incolæ Britannici per rus amœniſſimum à frequentioribus

ribus oppidis parùm remotius vix uſpiam reperiendi eſſent. Siqui verò reliquis paulò animoſiores in ruri ſe continere auderent, *ſicariorum* impetus, pecoribus & reliquis omnibus ad victum & valetudinem neceſſariis ablatis, nihil ipſis præter calamitatem reliquit. *Anglorum* populationem iſtam, cui ſimilem non alibi terrarum poſt natos homines accidiſſe arbitror, *mobile vulgus* ex *primorum* conſilio patrâſſe, *Nugentii* capitalis Hiberniæ Juſtitiarii verba nos certiores faciunt: ille etenim direptionem iſtam & fœdam vaſtitatem in agros Hiberno-Anglorum inductam, tanquam facinus glorioſum, & ſine quo *Hibernicos* votorum potentes fieri nequiviſſe dixit, ſummis laudibus evexit & *Corcagiæ*, in *comitiis provincialibus* *, omnes iſtas prædationes *mala neceſſaria* vocavit †: Ferendum quidem aliquatenus eſſet immanitas iſta, ſi ſoli milites Hibernici noviſſime conſcripti & jam contagione quadam rapto gaudentes, tempore quo nihil inſtituto ac diſciplinâ militari gerebatur, omnia rapinis compleviſſent. Serpebat latiùs malum iſtud poſt Regis adventum in Hiberniam. Helluones etenim, quibus nulla charibdis eſt voracior, tunc, quaſi novi Ducis adventu, novâ inſolentiâ elevati circumjecta vagi populabantur. Et quod noſtrarum miſeriarum molem & cumulum auxit, Rex peſſimi exempli facinora, libidine militum ac plebis licentiâ patrata patienter inſpexit: & quoniam, ut Nugentius dicebat, eai *mala neceſſaria* eſſent, nihil eorum correxit, neque graſſatores ad jus vocabat. Hoc quidem nemini mirum eſſe debet, cum eadem eſſent Regis quæ Hibernicorum conſilia; atque ærarium regium, haud minùs quam direptorum tuguria, ſpoliarium eſſet civium, & conquæſitarum rapinâ prædarum receptaculum. Anglorum in Hiberniâ vexationem Regi cordi fuiſſe, ſi nihil aliud, nefarium illud Senatuſconſultum abundè

* *Aſſizes.*

† Vid. Vindic. Hiberno-Anglor. pag. 127.

bundè

bundè teſtatur quo Anglos *bonæ fidei* poſſeſſores patrimoniis ſpoliavit, eaque Hibernicis *perduellionis* manifeſtis poſſidenda tradidit. Quid hoc ſibi velit, ut lectori noteſcat, res geſta pauciſſimis referenda eſt. Hibernicorum gens, ut ſuperiùs innui, præter varias conjurationes ante patrum noſtrorum memoriam initas, lapſis jam plus quam quinquaginta annis *, truculentam rebellionem excitarunt.

* Anno 1641.

In occultâ iſtâ inſurrectione Hibernienſes ſicarii plus quam centum & quinquaginta millia Britannicæ ſtirpis in brevi ſpatio improvisâ & inopinatâ cæde peremerunt. Tandem poſt aliquot annos, & varia præliorum diſcrimina Angli ſuperiores extitere. Quemadmodum itaque jus Cæſareum rebellium hæreditates non ipſis ſolùm, verùm hæredibus, etiam abripi, & in regium fiſcum deportari præcipit, idque ne bonorum patriorum ope penes ſit filios patres ulciſci: ita Angli victoriam in ſubditos rebelles adepti Hibernicos *perduellionis* plane convictos hæreditatibus ſpoliârunt, eaſque proprias fecere militum Anglicorum, qui pro miſeris Hiberno-Anglis capitis adiere pericula, atque aliorum divitum Anglorum, qui in ſumptus belli atque incertam ejus aleam pecunias erogaverant. Fundorum iſtorum poſſeſſionem perpetuam Senatus Hibernicus duobus ſtatutis validiſſimis victoribus Anglis confirmavit. Quamprimum verò Hibernici, ſubverſis ſub Jacobo Rege antiquis municipiis, & mutato rerum ſtatu, Parlamentaria habuere *comitia*, legem rogavere, quâ, pulſis Angligenis, paternas iterum poſſeſſiones recuperarent. Fruſtraneum erat in eo Senatu, quem *Tyrconnellenſis* comitis induſtria, ex veteribus *poſſeſſoribus*, aut eorum filiis aut conſanguineis totum ferme conſtare fecit, in contrariam partem aliquid afferre, atque *rogationi* iſti oppugnatum ire. Epiſcopus nihilominus Midenſis, venerabilis iſte Præſul,

Præſul, cujus nomen ſuos inter Hiberno-Anglos diu celebrabitur, comptà & miti pro more ſuo, forti tamen oratione Regi è regione in ſenaculo ſedenti audacter oſtendit, ipſum non contra privatam juſtitiam tantùm, verum *bonum* etiam *publicum*, & ſuum ipſius commodum peccaturum, ſi, prioribus legibus abrogatis, latà novà lege committeret, ut Hibernici in Anglorum poſſeſſiones irruerent *. Non tamen ſanctiſſimi viri & aliorum quorundam orationes quod debuere, pondus apud Regem habebant. Ille etenim non ſtatuta tantùm ſub fratris ejus imperio, poſt quinque annorum maturam deliberationem lata, verùm aliud etiam ſub patris ejus regno conditum, in Hibernicorum gratiam reſcidit; atque perduellium natis paternos fundos in tanti temporis curriculo ſæpius à pluribus emptos iterum injurioſe reſtituit. Hoc ſtatuto atque alio iſto quo non ſolum fœminis, verùm infantulis etiam, à lanienæ Hibernienſis periculo in Angliam abreptis fortunæ omnes abjudicatæ erant; neſcio an crudelior aliqua & injuſtior lex, poſt natos homines, ſancita fuerit. Singula quæ paſſi ſumus, neque ego exſequi poſſim nec lectori operæ eſt audire, communiter omnia complectar. Nemo domum ullam Hiberno-Anglis, nego quemquam hominem expertem injuriæ fuiſſe, niſi qui Hibernicorum partes fovebant: nego ullum genus ſceleris, libidinis, avaritiæ, ſuperfuiſſe, quod in ullo, qui pati potuerit, prætermiſſum fuerit. Omnia, quæ captæ urbes patiuntur, paſſi ſumus. Epiſcopus Derenſis (ut vulgo fertur) vir propter impenſam curam animarum, gentis Britannicæ ſtudium, & in reformandâ Chriſti Eccleſiâ zelum fervidiſſimum, encomiis omnibus digniſſimus, querimonias Hiberno-Anglorum, reſque contra illos in Hiberniâ geſtas libro grandiuſculo

* Vid. Epiſc. Midenſ. Orat. iſtam in vindic. Hiberno-Anglor. pag. 389.

grandiusculo complexus est. Librum istum sermone Anglico conscriptum, quem nescio quis famosus libellio frustrà refutare conatus est, siquis perlegerit, fabricatas libertati nostræ insidias clarè perspiciet. Inter Regem & Hibernicos etenim, quemadmodum ille refert & vulgò notum est, pacto conveniebat, *Ut amissa per rebellionem patrimonia Rex ipsis in integrum restitueret, ipsi vero fida regis mancipia essent, & cupiditati ejus in omnibus servirent* *.

* Hiberno-Angl. vindic. pag. 34.

Post mentionem rerum in Hiberniâ gestarum supervacaneum est recensere fraudes alias contra leges & salutem Anglorum factas. Ego, nisi scriptis compendium facere magnopere studerem, plurima alia indicia & vestigia servitutis nobis designatæ in rebus ab insidiatoribus gestis plane investigare possem. Res atrociores de quibus uno ferme ore consentiunt qui Jacobo Regi adversantur, silentio ex industriâ prætermisi, ne nimiam Regi calamitoso invidiam conflarem: nullæ etiam privatis illatæ injuriæ, nisi quæ ad reipublicæ interitum spectârunt, apud me querelam habent; illi etenim perpetuis seditionibus materiam mihi conflare videntur qui res omnes à Regibus gestas ad leges & instituta regni semper exigunt. Satis mihi visum est prima consiliorum & insidiarum elenchum aperire quibus dolorum artifices libertatem nostram eversum ibant. Nullus etenim dubitavi quin *Ordines* Angliæ rerum contra Regem in extremo reipublicæ tempore gestarum æquum apud lectorem veniam invenirent si multis clarissimis indiciis ostenderem, Regem obstinâsse animo convellere politiam nostram, & miserrimam servitutem in Angliam invehere. Id omnia à Rege gesta adeo fecere perspicuum, ut populo Anglicano libertatis sub imperio ejus retinendæ non minima quidem spes effulserit. Ille contra suorum studia cum Gallo Societatem inivit ut illius amicitiâ

amicitiâ & auxilio fretus vexaret clientelam ſuam & quamcunque vellet vim legibus inferret. Eadem de causâ contra ſuperiorum temporum & exterarum gentium exempla *Hibernicos* rerum in Hiberniâ potentes fecit. *Tyrconnelliæ* etenim Comes fidem Regi obſtrinxerat, ſe quadraginta millia militum in Angliam miſſurum qui omnia voluntati ejus grata facerent, ſi modo, deturbatis Anglis, munia reipublicæ & rerum ſummam penes Hibernicos eſſe permitteret. Eadem de causâ, ut ſuperius retuli, cepit diutinum conſilium Batavorum reipublicæ diruendæ, ut, quandocunque nos injuriis omnibus opportunos eſſet habiturus, nulla gens eſſet quæ fortunam noſtram miſeraretur. Præter clariſſima hæc deſignatæ nobis ſervitutis indicia ex iis quæ in ore atque oculis omnium geſta fuere, palàm eſt omnibus nos, ante *Arauſionenſis* exſcenſum, nullam fermè rempublicam reliquam habuiſſe. Iſtane etenim reſpublica habenda eſt in quâ, indicto legibus ſilentio, arbitrium principis pro lege habetur? Sub Jacobo Rege ita ſe res noſtræ habuere: ille legum omnium vincula relaxandi jus ſibimet uſurpavit, & juris Antiſtites qui licentiam iſtam ipſi abjudicarunt, è judicum albo ſtatim eraſit. In edicto ☞ in *Scotiam* miſſo de *Regiâ Prerogativâ* & *abſolutâ poteſtate*, ſtilo Regibus Angliæ non anteà uſurpato, mentionem fecit, dixitque plane ſe *legibus non obſtantibus* voluntati ſuæ obſecundare velle. Quid hoc aliud eſt quàm legibus nuntium remittere atque ità plane politiæ formam invertere? hoc quandocunque fit de jure & poteſtate regiâ actum eſſe quis inficiabitur? cum poteſtati inſuper legiſlativæ ratio invertitur inverti omnia, nihil civibus integrum mihi relinqui videtur. Omnia quæ in hoc genere committi poterant à Rege noſtro fuere patrata; factarum ad reipublicæ ſalutem vincula legum diſſolvit, quod perinde erat ac ſi ſolus leges ſanxiſſet; populo Anglicano

cano non eam quam leges jubent, *Comitiorum Parlamentariorum* copiam fecit, &, quod gravissimas in Angliâ tragœdias excitavit, involavit in jura *Municipiorum* & *Senatorum* electoribus liberam ita suffragiorum potestatem ademit. Nescio quodnam jus sub illius imperio sanctum nobis atque integrum mansit. Projecta erat Senatûs authoritas; Jesuita *Sanctioris Concilii*, & quidem reipublicæ gubernacula tenuit; res & *consultos* religionis inimicorum insolentia injuriis omnibus affecit; militares copiæ, contra legis præceptum, & quidem ex illorum numero conscribebantur, qui militare sacramentum detrectarunt; munia reipublicæ viris tradebantur quos leges regni ab honoribus istis aspernatæ sunt; justitiæ tribunalibus isti judices soli præficiebantur qui muniorum reipub. exortes erant, aut qui in Principis verba per fas nefasque jurabant. Quid singula consector? hæc atque alia hujusmodi prolusere tantùm gravioribus istis malis, quæ, eversâ Batavorum republicâ & Regis nostri consiliis ad maturitatem ita perductis, mox à nobis ferenda erant, cum miseram servire servitutem necesse haberemus.

Ut res itâ novatæ manerent constanter in statu suo, & nobis recuperandæ libertatis spes nulla relinqueretur, insidiarum Architecti aliam fraudem excogitarunt. Nemo rerum adeo est imperitus, qui non primo intuitu videat, nihil à viris contra nostram & Europæ libertatem conjuratis tunc utilius fieri potuisse, quam si populo Anglicano & Universis Europæ gentibus penitus persuaderent Reginam masculam prolem peperisse. Sine tali commento insidiarum omnium & futuri temporis exitus incertos fore haud ignorabant. Videbant etenim post *Jacobi* fatum *Mariam* filiam ejus, quam Princeps Auriacus matrimonio tenuit, heroinam in quâ omnia summa erant,

regnum jure successionis adituram. Jesuitæ etiam clare perspiciebant, in eo casu *Principem Auriacum*, virum imperatoriis omnibus virtutibus instructissimum & Gallici Regis infestissimum hostem, statim viribus omnibus elaboraturum, ut Galli nervos incideret & labefactaret omnia, quæ Jacobus Rex in ipsorum & Galli favorem contra populi Anglicani & Europæ libertatem, patrâsset. Ut exteri Principes igitur, *Arausionensis* imperio in Anglos desperato, desponderent animos, seque in Galli ditionem permitterent; utque viri Ecclesiæ Anglicanæ imperia detrectantes & cives *omnibus scenis servientes*, dubiâ mente inter incertos adhuc eventus labantes, in regias partes lubentes descenderent; Jesuitæ *supposititio* Cambriæ Principe, ex suo ipsorum cerebro prognato, *Principi Auriacæ* spem successionis præreptum ivere. Facinus istud, quod Jesuitæ non aliâ de causâ excogitârunt, quam ut cœpta sua nefanda stabilirent, ut inter Anglorum querelas meritò recensendum est, ita Principi Auriaco maximum incitamentum erat expeditionem in Angliam faciendi. Hujusmodi facinoribus & rebus à Jacobo Rege post Arausionis exscensum patratis quæ mox insecuta est rerum mutatio tribuenda est. Jesuitæ linguis veneno suffusis summopere conati sunt ut res ista probro & crimini esset populo Anglicano. Contrarium mox innotescet, & videbit lector haud sacrilegas civium manus sacrosanctum diadema temporibus Regis diripuisse, verùm ipsummet sponte suâ, aut saltem non coactum regnum deseruisse. Ille etenim postquam aciem in *planitiem Sarisburiensem* post *Arausionensis* exscensum, eduxerat, prælii committendi spe depositâ, & *Senatum*, cujus decreta toties luserat, convocare abnuens, fugam in Galliarum regnum non aliâ de causâ capessivit quàm quia speravit, illo absente, cives mutuis discordiis rempublicam laceraturos, ipsum-

ipſumque in eo caſu anſam obtenturum domum redeundi ad ſedandos civium tumultus, & in ſuos pro libitu ſæviendi. Spem vero Regis populus fefellit, illi *extremo* rerum diſcrimine ſubacti præfecerunt regno *Arauſionis* Principem, unicum ruentis Angliæ, & pœne dixerim Europæ, ſubſidium. Qualiter hoc geſtum fuerit in ſequenti libello fuſe memoraturus ſum.

Finis Prioris Libri.

Liber Secundus.

CAP. I.

In quo Anglorum facinus in accersendo Principe Auriaco continetur.

QUis rerum Populi Anglicani fuerit status quamquè atrocibus injuriis subacti capessendæ libertatis consilium ceperint, dilucidè cuipiam innotescet, qui priorem libellum æquo animo perlegerit. Memoriæ etenim ibi proditum est idque, ut spero, sine ullâ simultatis vel gratiæ suspicione, in quæ discrimina, res Anglorum, à viris contra fas patriæ, & libertatem avitam conjuratis, adductæ suere; dum inscia veræ majestatis ambitio, animum Regis incendit, altiúsque ad fastigium evexit, quàm vel publica salus, vel æquabile imperii nostri temperamentum ferret. Gravia quidem, & penè dixerim infinita mala, popularis invidiæ & furoris irritamenta, latè per omnia Britannicæ ditionis regna grassabantur, priusquam afflictis rebus & morienti libertati suppetias orare animos induxerint. Viderunt omnia humana divinaque jura conculcata, & Regem ad impotentem dominatum aspirantem. Nullus apud illos legum honos mansit, nulla reverentia æquitatis publicæ, nulla religio promissorum

pro imperii & religionis incolumitate populo datorum. Monarcha noſter ſatis gloriæ ſuæ litatum iri exiſtimavit, *ſi * ſuperbum dominum* Europæ imponendi Author eſſet; ſi vexare Gentem & Clientelam ſuam; ſi de legibus ſubditiſque triumphos agere poſſet. Ea erat populi calamitas ante expeditionem Belgicam, ſerpebat in inſulis noſtris intolerabile malum, idque latiùs, graveſcentibus indies injuriis, manabat: nullus erat locus querendi apud Senatum, nullus invocandi leges, quarum auxilia vi, ambitu, & judicum perfidiâ turbata, prorſus invalida erant. Nulla mali facies deerat, nullus ordo metu & periculo vacuus, poſtquam viderunt regni Primores, nec cohortationes nec preces ſuas exaudiri, neque aliud ſubſidium miſeris, intra regnorum viſcera, quam miſericordiam Principis fuiſſe.

* Galliarum Regem.

Tunc igitur optimus quiſque curâ reipublicæ mœrebat, nec amplius ignaviâ, & torpore vetere ceſſaverunt, neque terror & metus, & miſera illa ex periculis non ita pridem facta prudentia amplius monebat, ut à republicâ (erat autem ferme nulla reſpublica) oculos, aures, animos averterent.

Poſt cladem Ducis Monmuthenſis.

In tot igitur tantiſque rerum anguſtiis optimates regni, ſummi diſcriminis non incurioſi, opportunum ingruentibus malis remedium expoſcebant; & viſum eſt tandem omnia clam conſilia circumſpectantibus, ad Principem Arauſionenſem, virum militari peritiâ virtuteque clarum, & funeſto quondam in bello Batavorum reipublicæ Statorem, confugere, & illius ſuppetias orare.

Hoc capite rerum ſeriem mihi propoſitum eſt exponere, à primis molitionibus, ad illud uſque tempus, quo non ſine gemitu maris & ventorum labore,

re, *Belgica classis Arausionis* Principem litori Britannico incolumem dedit.

Primò, rerum novarum studii deferuntur Angli, atque illud omnium insequentium cœptorum auspicium illis vitio vertitur, quod contrà morem obsequii vim meditantes, exteros in caput salutemque Regis concitaverint, quale sit illud populi factum summâ, quâ potero, fide, hic referam, de atrocitate facinoris penes lectorem judicium mox esto.

In extremâ rerum Britannicarum calamitate, quam superius recensui, Angligenæ, legum beneficio, & verâ administratione regiâ fraudati, concidisse rempublicam, & conclamatum de Angliâ putantes, in *Principis Auriaci* sinum, unicum in urgentibus malis Asylum, & ruentis imperii columen, confugerunt, codicillos ad illum exararunt, pericula & querelas Anglorum commemorantes. Supplices istos libellos, quibus demissis precibus auxilia Principem orabant, composuere non vitâ probrosi & infamiâ operti, non homines humanitatis & vitæ communis expertes, non alienarum fortunarum helluones, non qui bona patria manu aut ventre laceraverant, atque ideo quæstus spem in turbato rerum statu haberent: verum (ut Princeps ipse in edicto suo, causam profectionis in Angliam complectenti, propalavit) *multi ex Ecclesiæ Præsulibus, è majorum gentium nobilibus, & civibus melioris notæ opem illius invocarunt.*

Fatemur itaque Principem Auriacum, populo exoratum, in Angliam cum militari manu venisse. At quorsum accersitus est? non ad abrogandum Regi imperium, sed ad compescendam indomitam illius licentiam, ad restaurandas leges, Regemque ad ordinem redigendum. Quæ omnia ex supplici Anglorum libello, innotescent.

Arausionensium igitur Princeps, calamitatibus

 Anglo-

Anglorum & querelis motus, certior etiam factus, Jesuitas supposititio Principe *Walliæ*, Serenissimæ *Mariæ*, tori ejus consortis, suumque ipsius hæreditarium in regno jus, elusum ivisse, tot facibus admotis tantæ causæ non amplius indormivit, aurem supplicibus Anglis facilem præbuit, tandemque vir triumphalibus majoribus oriundus, & ipse etiam bellicis laudibus innutritus, miseris decrevit succurrere, & venire in Angliam, candidatus non regni, sed immortalitatis & gloriæ, & exempli quod sequerentur boni principes, mali mirarentur. Communicato itaque cum paucissimis intimiori consilio, Ordinibus fœderatis (ut nos accepimus) palam fecit, se præclarum facinus, quodque è commodo reipublicæ foret, animo concipere, dari ergo sibi classem, copiasque militares, ad cœptum illud auspicandum, postulavit. Batavi, rerum utilium sagaces, & suis semper invigilantes commodis, votis Principis annuerunt. Summâ statim, quâ possunt, industriâ & festinatione, adornant classem, exercitum conscribunt, commeatus atque omnium generum *impedimenta* bellica conquirunt. Tenebat vicinas gentes & vulgus Batavorum opinio (quæ quidem vera erat) idque sedulò in illos sparsum est, tantos apparatus ideo fieri, ut subveniatur Clementi Bavario, in *Coloniensem Electoratum* cooptato, quem Galliarum Rex tanto fastigio prohibiturus erat ut in illius locum *Furstemburgi* Cardinalem suis infidum, & Gallo turpiter addictum, sufficeret. Hoc modo Principis Arausionensis consilium, cujus auspicia silentium semper commendare dicitur, omnes fefellit, donec tandem *Comiti d'Avaux* Legato Gallico plusquam suspectum esse cœpit. Vir ille erat rerum Belgicarum peritissimus, utpote qui Legati illic diu & *Delegati* etiam munere in *Tractatu* Neomagensi diu fungebatur; gnarus ille quæ pericula

appa-

apparatus Belgici Galliarum Regi intentarent, *memorialem libellum* * fœderatis Ordinibus ad Hagam exhibuit, quo palàm illud Orbi Christiano factum erat, quod quibusdam antea in dubio erat, clandestinum nempe fœdus Europæ mox exitiale futurum, inter Britanniæ Galliarúmque Reges ictum fuisse, id expressis illius verbis liquidò constat. *Plurimæ*, inquit, *sunt rationes, quæ Domino meo fidem faciunt, arma vestra in Angliam intendi: quapropter Regia majestas in mandatis mihi dedit ut vobis commemorarem, eas inter illum & Magnæ Britanniæ Regem amicitiarum fæderumque necessitudines intercedere quæ subigant illum, non opem tantùm ferre, verum & primam vim, à cohortibus aut classe vestrâ, Regi Britannico illatam, pro violatæ pacis, & rupti cum illo fæderis crimine habere.* In consultore hoc an callido consilio dictum fuerit illis in dubio erit, qui nôrunt *Galliarum* Regem, non uberiorem gloriæ segetem, posteriori hoc seculo, è Regum nostrorum amicitiâ, quam ex Anglorum & Regum mutuis simultatibus, sibi quæsivisse.

* Memor. libellus, Sept. 9. 1688.

Eodem tempore Marchio Albæ Villæ, Regis Britannici ad Hagam ablegatus extraordinarius, memoriali etiam codicillo fœderatis ordinibus dato, *à Domino Rege sibi præceptum fuisse dixit, consiliorum rationem exposcere, quibus tantos terrâ marique bellorum apparatus, non sine Europæ stupore adornarent, idque incommodâ tempestate, vergente jam ad hyemem anno, quo tempore militares copiæ ad hiberna se recipere consuescunt.* Illi sine verborum ambagibus responderunt, SE ARMA *sumendo Britannicæ Regis & aliorum Principum exempla secutos. Se id agentes tempore, quo à reliquis omnibus principibus ad arma sit conclamatum, nullam offensionibus causam dedisse: se fæderis à Domino illius & Gallo initi, cu-*

Iusque mentionem Legatus Gallicus fecit, jam pridem fuisse monitos.

Ex hoc responso primùm pro comperto habuere omnes Belgarum molitiones eò tendere, ut Anglorum Rempublicam à Jacobi Regis injuriis, & ingruente servitute vindicarent. Illos liberatores dedignatus est olim Germanicus. Neque enim *dii sinànt*, inquiebat ille, *ut Belgarum quanquam offerentium decus istud & claritudo sit, subvenisse Romano nomini compressisse Germaniæ populos.* Talis verò non erat Anglorum fastus, nec pudebat nobilem gentem auxilium orare, quod immitis Regis dominatio necessarium fecit. Reddidit Anglis grata Batavorum respublica humanitatis officium, quod in superioris belli procellâ, Senatus Anglicanus, in illis, contra vim potentissimorum Regum, conservandis, exhibuit. Hoc insuper cœpto, suis rebus, æquè ac saluti Anglorum provide consuluerunt. Ingens quippe in illos bellum † instruebat Rex Britanniæ, cohortes, quos sub fœderis religione illorum Reipublicæ tutelæ debuit, domum revocavit. Varia struebantur crimina, & pro more veteri, frivola bellorum prætexta, & diffidii causæ in vulgus ferebantur, vitio illis vertebatur nimia in *Ducem Monmuthensem*, & *Argatheliæ Comitem* humanitas: Mercatorum querelæ deferebantur, eratque Musilipitanum || nunc quod Surinamum olim —— Ad hæc Britanniæ & Galliarum Regibus, pro fœdere inito, statutum erat, Batavorum rempublicam diruere, omnemque spem successionis in Regno Angliæ, Principibus Auriacis præripere. His malis ut occurrerent, & Anglorum querelis adessent, non vincendi

* Tacit. Annal. lib. 1. Sect. 43.

† Const. rediviv. pag. 110. & Epist. Jesuitæ Leodic.

|| *i.e.* belli prætextum.

Re-

Regem illumque ſolio dejiciendi ſtudio incenſi adornari copias, Principes Arauſionis & fœderati † ordines ſcriptis à ſe vulgatis declararunt.

† Vid. declar. Princ. Arauſ. & Reſolut. fœder. Ordin. die Jovis Octob. 28. 1688.

Interea temporis, dum hæc in Belgio geruntur, Rex Britanniæ, Gallici Legati indicio certior factus, coactam apud Batavos belli tempeſtatem mox in Angliam magno cum impetu tranſituram, terrore inſtanti, amicos accerſivit ad conſultandum quonam modo obviàm irruentibus malis iretur. Suadebat alius aliud, prout cujuſque affectus & libido ferebant: *Quæ etenim volumus, inquit Cæſar, credimus libenter, & quæ ſentimus reliquos ſentire putamus.* Barillonius Galli in Angliâ Legatus Author Regi erat auxilia è Galliis repetendi, quoniam id è re domini ſui fore exiſtimavit; alii è contrà, veriti ne auxiliares Galli odium populi in Regem traherent, illorum opem declinandam eſſe arbitrabantur, qui vero Regis regnique rebus melius ſtudebant, nihil ipſum reliqui habere dicebant præter converſa ad lenitatem ſtudia, & repentinum à malis conſiliis receptum Angebant Jeſuitas & libidinis regiæ mancipia & Satellites, iſtæ cohortationes: nihil illi immutandum cenſebant, verum omnia aut belli diſcrimini, aut futuris eventibus & fortunæ Regiæ permittenda eſſe.

Rex animi incertus, & infidis obnoxius conſiliis, quid optimum factu eſſet, haud facilè percepit. Tandem vero, poſtquam omnia quæ in utramque partem aut metus aut ſpes ſubjiceret, ſecretâ æſtimatione penſâſſet, conſultiſſimum ratus eſt, & lenioribus conſiliis popularium promereri benevolentiam, & exercitum quam poterat maximum, ad ſuſtinendos hoſtium impetus, comparare.

Nova igitur nunc rerum facies in Anglia cernitur,

tur, nec erant ludibria rerum humanarum aliàs magis conſpicua, quàm ubi Jacobi Regis ingenium, quod paulò ante ſævum & inexorabile cenſebatur, tam ſubito miteſcere cœpit, & benevolentiæ ſpeciem præ ſe ferre. Et ſane inter prodigia ſeculi converſa jam Regis ſtudia cenſenda ſunt: nec major antea ſtupor inceſſit Anglos, qui inter inſanabiles principis morbos obſtinatam illius incœptis perſeverantiam ſemper numeraverant, quàm cùm viderent ipſum, Penelopes ad inſtar, priorum operum telam retexentem; cumque ingens iſta cœptorum moles, quæ non ſine improbo labore, & majore invidiâ auſpicatus erat, Siſyphii ad inſtar Saxi, magno & repentino cum impetu rueret. Quæ fuerint iſta Regis in promerendo populo ſtudia, quæ ſerâ jam in pœnitentiâ melioris indolis documenta, fidus referam, ne Regiis partibus parùm fortaſſe æquus videar.

Septem. 28.

Primùm, in extremo rerum ſuarum articulo, in edicto iſto, quo populo proclamavit ſe irruentis in Angliam è Bataviâ ingentis belli nuncium certiſſimum accepiſſe, profeſſus eſt, *exterorum auxilia ſe reſpuiſſe, & elegiſſe potius, in popularium ſuorum, quibuſcum vitæ diſcrimina toties adierat, verâ priſcâque virtute, fide, obſequio, fiduciam collocare.*

† Octob. 3.

Paulo poſt † in *Sanctiori concilio* edixit ſe *Chartam immunitatum* Civitati Londino reſtituere voluiſſe. Inclinante igitur ad veſperem die, Prætore, Senatoribus, & Vicecomitibus civitatis coram Rege in Albâ Aulâ ſe ſiſtentibus, hac oratione illos excepit: *Se animo ſecum ſtatuiſſe, pro curâ quam incolumitatis civitatis illorum haberet, & pro Symbolo fiduciæ quam ingruente jam bello in ipſis collocaret, Chartam veterem & privilegia illis redintegrare, ut eo pacto meliori in ſta-*

tu

tu res illorum essent, istique in illum officio faciliùs adessent, cujus fidem, tum erga fratrem tum semetipsum, sæpius variis indiciis fecerunt, & in quo ipsemet jam fiduciam reponeret. Hujus sponsionis fidem religiosius quam pro more suo Rex confestim liberavit, intra triduum etenim * præclaram istam *chartam*, summâ cum injuriâ & pravo judicio direptam Londinensibus in integrum restituit.

* Octob. 6.

Eodem ferme tempore †, cogente rerum necessitate, stimulante metu, viciniorum provinciarum Episcopos ad se vocavit, ut illorum, in re dubiâ, consilio uteretur. Ad hæc, stuporem hominibus fecerunt variantis fortunæ mæandri, & abditi mentis humanæ recessus, cum Regem nempe viderunt ad illos tanquam ad Asylum confugientem in quos paulo ante, etsi nullius flagitii compertos, severius animadverterat. At hoc in rebus humanis usitatissimum est, ut quos incolumes, propter solam fidem & virtutem odimus, angustiis gravioribus inclusi, illorum auxilia imploremus.

† Septemb. 24.

In primo illorum ad Regem ‖ aditu, nulli inter illos sermones ferebantur, nisi qui communiora & mutua officia, inculpatæ nimirum tutelæ, & obsequii Regi debiti, continerent.

‖ Septemb. 28.

Non multò itaque post † omnes simul Regem denuo petiêre, & tunc Archiepiscopus Cantuariensis, impetratâ prius à Rege veniâ, consilia illi suggerendi, quæ, pro temporum vice, rebus ejus commoda censerent, reliquorum nomine consilium Regi datum decem capitibus breviter complexus est.

† Octob. 3.

" 1. Animis demississimis Authores Regi erant,
" ut in singulis regni provinciis, rerum administra-
" tionem

"tionem non aliis proceribus civibusve traderet, "quam quibus legitima authoritas competeret.

"2. Ut Commissariorum regiorum auctoritatem "aboleret, nec simili curiæ in posterùm diplomata "indulgeret.

"3. Ut *Dispensationis* gratiam, nemini faceret, "cujus beneficio Legum exsortes muna reipublicæ "obirent, verum ut Collegii Stæ. *Mariæ Magdalenæ* Oxoniensis Præses Sociique postliminio ad "dignitates suas restituerentur.

"4. Ut diplomata ista, quibus Jesuitis Scholares "publice instituendi copia data est, penitùs rescin-"deret, neve alia in posterum concederet.

"5. Ut judicium de potestate dispensandi Parla-"mentariis comitiis permitteret.

"6. Ut non amplius veniam indulgeret exteris "istis quatuor Episcopis, qui Vicarii Apostolici au-"diunt, in jurisdictionem Ecclesiasticam invaden-"di, quæ per Leges regni solos Ecclesiæ Antistites "penes est.

"7. Ut in vacantes Episcopatus, & beneficia "Ecclesiastica, præsertim vero in Archiepiscopatum "Eboracensem, viros cooptaret, eruditione & pie-"tate insignes, *&c.*

"8. Ut non amplius municipiis litem intenderet, "per breve illud quod nos *Quo Warranto* appella-"mus, verum *Chartarum Veterum*, & immunitatum "omnium, copiam illis ex templo faceret.

"9. Ut Rescripta quam citissime emitteret, qui-"bus comitia Parlamentaria indicantur, ut Eccle-"siæ Anglicanæ incolumitati, & libertati civium, "quam opportune consultum sit——

"10. Ut liceret illis Argumenta proferre quæ "subigerent Regem pedem retro ferre, & Ecclesiæ "Anglicanæ doctrinam rursus amplecti.

Tales

Tales erant Ecclesiæ Antistitum adhortationes, quæ Jesuitarum & ejus farinæ hominum non indignatione solum, verum & sinistrâ interpretatione exceptæ sunt. Fraudem etenim subesse consilio, nec aliud pravos consultores, & Regi infensos, sibi propositum habere, dicebant † quam suspiciones mentibus hominum ingerere, easque à Rege alienare. Contrarium verò eventus docuit, ubi nimis obstinata Archiepiscopi Cantuariensis & aliorum quorundam fides in illum emicuit——

† Anatom. expedit. Belg. p. 29.

Angebat Regem istud Episcoporum consilium: ille vero, vultu tunc & sermone in omnes satis erat placato; concidit ferocia animi, & quoniam id rebus suis consultius arbitrabatur, illorum non aspernatus est consilia. Etsi enim eadem illa die variis cohortium præfectis diplomata concessit, quibus potestatem illis fecit novos milites conscribendi, tamen biduum * post professus est apud *Sanctioris Consilii* Senatum, se animo statuisse, pro tutelâ quam Ecclesiæ Anglicanæ præstiturus erat, potestatem commissariis Ecclesiasticis abrogare. Nec promissis fides defuit, supremo etenim regni Cancellario præcepit, ut istud sine morâ perficeretur. Hoc Regis factum etsi populo pergratum erat, Ansam tamen querelis dedit, quoniam neque contrà jus curiæ istius Ecclesiasticæ pronunciatum est, neque Rex fidem sponsionemque interposuit, se istiusmodi curiæ authoritatem in posterum non concessurum; quorum tamen utrumque Præsules demissis precibus obsecrarunt.

* Octob. 5.

Dum hæc in Anglia lentè geruntur, Belgarum molimina, utpote è longinquo acta, in majus ferebantur. Auxit fama non terrestres solum *Principis Auriaci* copias, verum & Classis etiam robur. Eadem retulit, Principem, quamprimum vento, mari-

que

que ſecundo uteretur, cum cohortibus ſuis navim conſcendere ſtatuiſſe. Ad hæc optimi cives expectatione erectâ ſtabant: viros autem Legibus obnoxios non mediocris formido inceſſit. Rex ipſe in tanto diſcrimine incertus trepidavit. Placuit igitur delectus raptim in urbe agriſque haberi, mittere ad vocanda Hibernicorum Scotorumque agmina, præſidio munire urbes, frumentum convehere, arma parare, inſtruere naves, & mittere Baronem Dartmuthienſem adverſus *Belgicam Claſſem.* Nec major erat nunc ardor Regis in conquirendis ſubſidiis bellicis, quam in conciliandis ſuorum ſtudiis; & nunc primum in rebus anguſtis (quæ homines ſæpiſſime utilia docent) illud mihi videtur didiciſſe, quod Principes ignorare non debent, *Regem nempè benevolentiâ civium magis quam armis ſeptum eſſe oportere.* Illorum etenim favori velificatus populo proclamavit * ſe municipiis chartas, jura, & immunitates reſtituere. Præfectos provinciarum, ob reipublicæ ſtudium & averſam à ſervitute mentem, Satrapiis ſummotos, ſuis iterum præfecturis ornavit; Eirenarchas capite diminutos, eò quod Legum & Libertatum Angliæ cuſtodes eſſe mallent, quam libidinis Regiæ mancipia, ad priſtinum in regno gradum iterum promovit; Collegii Mariæ Magdalenæ Oxonienſis Præſidem Socioſque, pro fidâ ſtatutorum obſervantiâ proſcriptos, ad ſuos iterum Lares & prædia revocare decrevit †. Non omnem Populum prioribus injuriis graviter laceſſitum converſa Regis ſtudia lenibant, timori non benevolentiæ ea vertenda eſſe, nec dolo vacare tam gratuitam Principis Clementiam aiebant. Ferebantur in deterius omnia nunc Principis acta, & vagante per regnum Siniſtra fama tot rumores in vulgus

* Vid. Proclamat. Octob. 17.

† Octob. 24.

gus ſpargebantur, ut neceſſe haberent Aulici, ad obſtruenda maledicorum ora, & premendos vulgi ſermones, promulgare edictum * & probroſa adverſus Regem dictitantibus pœnam indicere.

* Vid Proclamat. Octob. 26.

Eo in Statu Res Anglorum erant iſto intervallo, quo apparatus Belgici matureſcere jam, & ingentibus auſpiciis ſatis expediti eſſe cœperunt. Videre ubique erat fluxam populi fidem, & averſa à rege ſtudia, odia & minas, in voluntatis Regiæ adminiſtros, querelas in milites inſtituta militaria non ſervantes; Arrectam verò plurimorum in Principem Auriacum expectationem, votaque pro ſecundâ illius in Angliam profectione Deo maris & ventorum potenti nuncupata. Res peregrinæ etiam, propitio ita procurante Deo, ampliſſimum tunc campum Principi Auriaco ad gloriam, Anglis ad libertatem, aperuere. Rex etenim Galliarum, ruptis turpiter viginti annorum induciis, omnia late in Palatinatu cæde, rapinis, incendiis miſcuerat, & *Philippopolim* ad Rhenum obſidione cinxerat. Eo facinore *Cæſaris Germanici* & Electoralium Imperii Principum odia ſibi concitavit. *Innocentius* XI. Pontifex ſane multis encomiis dignus, propter varias injurias Gallo erat infenſiſſimus. Hiſpaniarum Rex omnibus infeſtior nihil æque concupiſcebat, ac injurias ulciſci. Hi igitur omnes non ignari Jacobum Regem Gallo fuiſſe amiciſſimum, & illius ambitioni voluntatem ſuam in omnibus adſcripſiſſe, † Auriaci cœptis pluſquam annuerunt. Princeps igitur Auriacus, Anglorum votis expetitus, & exterorum benevolentiâ animo confirmatus, idoneum nactus ventum è portu || ſolvit; &

† Vid. Epiſt. Imperat. Germ. ad Jac. Reg.

|| Octob. 19.

pro-

profectionem auspicatus est omnis ævi famâ illustrem, & posteris Anglorum memorandam. Militum numerus, si Britannicis copiis comparentur, contemnendus sane erat*. At magna pars exercitûs plurimorum stipendiorum milites, sub *Principe* in superiori bello militaverant. Illis optimâ disciplinâ institutis, peritissimi & exercitatissimi Duces præerant. Illorum Caput *Schombergus* erat, vir multâ militari peritiâ, & militarem coronam apud Gallias meritus, de quo idem fama refert, quod de Suetonio Paulino olim dictum erat, *Cunctator naturâ, & cui cauta potius consilia cum ratione, quam prospera ex casu † placerent.* Batavi ex terrâ naves molientes, secundâ primùm navigatione vehebantur, postea vero converso maris & ventorum munere, & difficilioribus usi tempestatibus, portum || iterum tenere cogebantur. Nunc ad eludendum Britanniæ Regem, ad securitatem, & apparatuum bellicorum remissionem illi ingerendam damna Batavorum in Literis * novellis *Harlemi* & *Amstalodami* exaratis supra verum ferebantur: nec caruit successu dolus. Jesuitæ etenim ubique ovantes dixerunt, Beatam virginem maris & ventorum arbitram illorum exoratam precibus, tam funestum hæreticis naufragium intulisse. Fama insuper amissæ classis ad spem veterem Jacobum Regem statim erexit: Miserat ille Oxonium Episcopum Wintoniensem Collegii Magdalenæ *Curatorem honorificum*, ut Præsidem & Socios Laribus suis non ita pridem à Rege expulsos, ad sua iterum munia in Collegio restitueret. Accepto verò naufragii nuncio, pedem illum retro ferre & domum re infecta reverti jussit. Vidit tum popu-

* 14352 numero.

† Tacit. hist. lib. 2. sect. 25.

|| Apud Helvoetsluys.

* Gazettes.

populus, & pro comperto habuit, quod si spatium ad sua, ut vellet, componenda, Regi daretur, nihil eum sincerâ fide cum popularibus suis acturum. Tum quod Tacitus * refert apud Anglos fidem obtinuit, (*Molles nimirum in calamitate esse mortalium animos*), illos cum metus abest, ad priorem indolem reverti.

* Annal. l. 4. sect. 68.

Princeps, paucis diebus reficiendæ Classi insumptis, anchoram iterum solvit, & secundâ jam navigatione vectus, tertia Novembris die quæ Genethliacam Principis lucem immediate præcessit, jam classe medium mare inter Dubrim & Caletum insedit. Biduum post, positis anchoris & applicatis ad Terram navibus, in Sinu *Torbaiæ*, peregrina classis exoptatur Anglis, exercitum, in Agro Devoniensi, occiduâ Angliæ regione, non procul ab ista arenâ, quæ Duci Monmuthensi fatalis erat, tandem exposuit. Quæ contra Regem post in Angliâ gesta sunt, sequentibus capitibus dicetur.

CAP. II.

Complectens res contra Regem gestas à Principis Auriaci in Angliam appulsu, usque ad tempus illud quo Rex exercitum deseruit.

IN superiori Capite *Crimen illorum*, ut dicitur, in Regiam Majestatem à me commemoratum est, qui in summâ libidine hominum nocentissimorum, qui in populi Anglicani quotidianâ querimoniâ, judiciorum infamiâ, & extremo religionis discrimine, ad Principis Auriaci fidem & misericordiam con-

confugerunt; ipsumque defensorem calamitatum suarum, cognitorem juris sui, vindicem injuriarum, & ruentis reipublicæ Statorem adoptaverunt.

Novus nunc ordo rerum aperitur, & Regiæ causæ patronis uberior in ferendis criminibus campus patescit, cùm agente in regni visceribus peregrino exercitu Regis subditi, hic fidem & officium, illic vexilla deserentes, ad alienas partes ubique transfugiant. In hoc capite omnia ego in Regem patrata ab Arausionensis *excensu* ad tempus illud, quo Rex Britanniæ, suis diffisus rebus, & sequiori usus consilio, pedem è *Sorbioduno* retro tulit, fidus referam, & veritati pro virili litans? Veritatis enim studium mihi ad hoc opus aggrediendum, ut solus stimulus ita & scopus unicus, *quam historiæ detrahere nihil aliud est* † *quam pulcherrimo animanti oculos effodere, & pro salubri succo lectorum animis venenum propinare.*

Salisbury.

† Vid. Polyb. lib. 1. Sect. 4.

In recensendis igitur Regis querelis quæ popularium onerant crimina, ne minima rerum momenta pertransire videar, ab illo plebeculæ delicto mihi lubet exordiri, qui, ut primum Arausionensis ab alto in litus pervenit compleverunt portum & proxima maris, & lætis exultantium studiis gratulationi ejus semet obtulerunt. Incitavit plebem ad festivos plausus, & prima hæc officii in Arausionensem libamina, præter spem libertatis recuperandæ, etiam temporis Articulus, quo libertatis Anglorum vindices litori semet applicuerunt: Nonis etenim novembribus || quas Anglia Deo Votas habet, pro incolumitate Regis & Augustissimi Senatûs, ab horrendâ olim *Jesuitarum* conjuratione, primùm in terram è ratibus dissiluerunt, qui Angliam nunc petierunt

|| Novemb. 5.

ad eludendas Jesuitarum insidias. Auxit insuper vulgi lætitiam aliud uberioris gaudii incitamentum, percrebuerat fama, Regem in Occidentali tunc Angliæ plagâ Gallorum expectasse subsidia; quare cùm è longinquo conspiciebantur naves, nonnullis haud dubio erat, quin Gallorum ea classis erat, contrarium verò postquàm deprehensum est, & viderunt Angli liberatores fuisse, quos hostes infestissimos metuerant, tum superfundenti se lætitiæ vix temperatum est. Nec rumor iste de Gallorum adventu inanis erat, & qualem, dubiis in rebus, metus quorundam, & aliorum vana spes, vulgare solent; verùm optimâ ratione nitebatur: Etsi etenim Rex Britanniæ popularibus suis proclamaverat (quemadmodum superiùs commemoravi) se Gallo auxilia offerenti nuncium remisisse; postea tamen, idque Arausionensis ante adventum, illorum imploratam fuisse opem, plusquam dubiis conjecturis deprendimus. Non ignoravit quàm suspecta esset Anglis Gallorum fides, ne Regi per amicitiam intra regnum recepti, violatâ fœderis fide ingentem impetum facerent, *Campanorum* olim & *Romanorum* ritu, quorum illi in Messanam, hi in Rhegium * auxilio vocati, urbium splendorem atque opulentiam admirati, cives alios depulerunt, interfecerunt alios. Ne igitur Gallos in subsidium accersendo, suorum odia sibimet arcesseret, summâ quâ poterat industriâ consilium occultavit, attamen id ab eo factum fuisse procul omni dubio habemus. Novimus etenim apud quem † *Baro Dartmuthiensis* tunc Classis præfectus in Prætoriâ nave infortunium suum hoc modo deploraverit: *Quocunque*, inquiebat, *hujus belli fortuna inclinaverit, me calamitosum esse necesse*

* Polyb. lib. 2.

† Dominum Columbinum cohortis structorem.

necesse est, si Arausionensis etenim superior evadat, tunc officii erga Regem pœnas illi daturus sum; sin Rex Principem devicerit, actum tum erit de Anglorum libertate, & meâ etiam salute, quod illi morem gerere, & exercitum Gallicum in Angliam invehere recusaverim. His Dartmuthiensis verbis fidem apud me non dubiam conciliat, quod eodem tempore accidit. Est in conspectu portûs, in quo classis Belgica anchoras posuit, Domini * *Carii* domus, equestris in Anglia Ordinis viri, & Romano-catholicæ religionis cæremonis innutriti, ibi sacrorum minister ex editiori speculo perspicilli operâ naves intuitus, conspectis albis insignibus festâ statim acclamatione pronunciavit Gallorum appulisse classem: Ille sine morâ concione sacrâ vocatâ pro opportuno Gallorum adventu *Te Deum* in sacello cecinit. Novit nimirum qui Jesuitarum consilii particeps erat, Regem decrevisse Gallorum auxilia accersere, quis verò Regis spem fefellit prorsus ignorare videbatur. Atque hæc ideo ego commemoro, ut videant homines quam justam exultandi causam tum Belgarum adventus Anglis fecerat, quamque fiduciam in Gallorum subsidiis habuerant.

* Vide Epist. ab Exoniâ conscriptam.

Sed ut majora rerum momenta sequamur. Expositis in terram omnibus copiis, Princeps Auriacus intimiora in regni viscera statim penetrare decrevit. Primum iter *Exoniam* versus illi suscipiendum erat, Urbs illa est in Devoniæ provinciâ, inter celeberrimas Angliæ civitates meritò numeranda.

Sexto Idus † Novembris Arausionensis magno Procerum globo comitatus, triumphali pompâ Urbem ingressus est. Postridie *Gilbertus Burnetius* pro authoritate ista, quâ inter Ecclesiasticos esse meritò censebatur, ad Ecclesiæ Cathedralis *Curiones* à *Principe* mistus erat,

† Novem. 8.

ut

ut munus illis à Rege injunctum pro *Cambriæ* Principe in precum formulis publice orandi, interdiceret.

Eadiem die*, post hymnum laudis & gratulationis *Arausionensis DECLARATIO*, ipso coram stante, vivâ voce in ecclesiâ publicè promulgata erat. Non omnis ista malorum Ilias in eâ continebatur, quæ Jacobi Regis quadriennium dehonestarunt, verùm insigniora tantum injuriarum capita, in brevi quasi tabellâ exarata erant. Post commemoratas in eâ populi Anglicani & Arausionensis querimonias, fides religiosè facta est, Principem Auriacum cum exercitu descendisse, non ut quenquam quietum violaret, Regémve devinceret, & regnum sibi peregrinum moliretur, verùm ut turbantes regni otium coerceret: Non ille cum barbaris olim Sexonibus, *Se in armis jus ferre, & omnia esse fortium virorum*, ferociter dixit †, verùm querelarum omnium cognitionem ad *Senatum* retulit.

* Novem. 9.

† Liv. lib. 5. sect. 36—

Post hanc alia Principis Auriaci Declaratio ad Hagam nono calendarum Novembris typis mandata, statim in vulgus edebatur. Hujus tam citò post aliam promulgandæ ratio hæc erat? Post acceptum apparatuum Belgicorum nuncium, Rex Britanniæ (ut supra commemoravimus) ad concilianda civium studia, serâ quasi pœnitentiâ ductus, multa statim gravamina sustulit. Eodem insuper tempore, perduelles & mancipia Regia, scriptis in vulgus editis propalârant, *Principem Auriacum* profectionem in Angliam adornasse, non libertatis & religionis Anglorum studio conservandæ, verùm ut devicto Rege ipsemet rerum in Anglia potiretur. Arausionensis igitur horum monitus, veritúsque ne retroacta Regis studia Anglorum delinirent animos,

& veneno reipublicæ perniciofo imbuerent, alteram iftam declarationem in publicum mifit. In eâ mutati Regis confilii dolum expofuit, *Omniaque pro tempore & re natâ & ad ludificandos homines mutata effe ex eo collegit, quod non Regis libidini in leges & impotenti dominatui renunciatum fit: quod nihil fit Anglorum votis poftulatifque datum, quod vaga & infolens libido iterum non ufurpare poffit.* Declaravit *infuper ut in priori edicto, fe non victoriam animo concepiffe, cujus fufpicionem,* inquit, *& impares tanto facinori copiæ, & procerum Anglicorum multitudo, quos cœptorum hortatores & focios habeo, à me amoliri debent. Nihil aliud fibi in cœptis deftinatum effe* dicit, *quàm facra & civilia Anglorum jura eò ftabilitatis perducere, ut gens in pofterum fit extra omnium periculorum aleam.* Tandemque coronidis loco addidit, *Quoniam opportuna civium calamitatibus remedia, ex comitiis Parlamentariis, quorum violati fubditorum juris cognitio eft, non ex fubitaneâ iftâ regis gratiâ, quam timor exprimit, petenda fint; fe omnium querelarum judicium frequenti Anglorum conventui in comitiis Parlamentariis permiffurum.*

Ex his edictis ante omnia rerum aufpicia promulgatis, fidem moderationis fuæ animique ad pacis magis quam belli confilia propenfi populo Anglicano fecit; nec tam potiundi imperii, quàm libertatis reftaurandæ cupidus videbatur, cum abdicato belli difcrimine ad Senatus & legum fententiam femper provocaret. Regis vero ingenium longe diverfum emicuit, ille effrænâ fuâ ipfius animi libidine, & Jefuitarum cohortationibus inftinctus, quorum unicum illud ftudium erat Gallo omnia grata facere, & Britanniam tumultu & diffidiis mifcere animum à pacificis confiliis & civili litium difceptatione procul habuit. Graves mihi videntur rationes iftæ, quibus in rerum initio ad fenatum convocandum

candum urgebatur, antequam vis peregrina impetum in regnum fecit. Id Araufionenfis, cujus edictum Regi pridem communicatum erat, unice efflagitavit; Id Epifcopi tanquam malorum omnium unicum remedium fuaferunt; id nonnulli ex Regiis *affeffloribus* & *conciliorum participibus* in fanctiori concilio, qui nondum Gallorum & Jefuitarum venena haufcrant, fæpius adhortati funt. Ille vero temporis importunitatem caufatus, pofthabitâ Senatûs authoritate prælii difcrimen inire ftatuit. Ne tamen popularibus fuis belli nimis appetens, & averfus à Senatûs authoritate videretur, eodem tempore quo Araufionenfis copias fuas in littus * expofuit, populo *proclamavit fe fupremo Regni Senatui diem conveniendi edicturum, quamprimum Anglia exterarum copiarum hofpitium effe defineret, juftifque fubditorum querelis fe remedia adhibiturum; interea verò graffanti in regni vifceribus hoftili exercitu, Senatum non poffe convocari* dixit. Utinam in iftâ tunc effet fententiâ cum Angliâ profugus Hibernicorum cœptis fe patronum dedit; ibi etenim in medio belli ardore, cum *Angli* rerum in Hiberniâ Domini, maximâ ex parte, vel gravi obfidione urgerentur vel malâ manfione premerentur, vel falutem in exteris gentibus, à famofis Hibernicorum infidiis peterent, regni fenatum convocavit. Senatum dixi, date veniam catachrefi quicunque per terrarum orbem fenatorio munere fungimini, non fenatus erat, verùm (fi paucos excipias) ingens latronum cœtus, qui, Rege unà fuffragante, atque acta calculo fuo comprobante, iniquiffimis decretis non folum publicum regni jus fubverterunt, verùm infantes fœminafque bonis fuis non aliâ de causâ fpoliarunt, quam quod in Angliam ab inhumano illorum furore abrepti effent.

* Novem. 6. proclam.

Angli Regis mentem seciùs interpretati sunt, quam ille expressis verbis in edicto suo profitebatur, illúmque temporis occasione & gliscenti in regno discordiâ pro prætextu tantum, non verâ distinendi Senatûs causâ usum fuisse crediderunt. Perspectum illi ingenium ejus diu habuerunt, nec dubium illis erat, quin si Auriaci copias debellaret, tyrannidem gravissimam, sibimet statim vendicaret, & per omnes ordines victoris crudelitas statim vagaretur. Quapropter cum in illo ingenium parum civile, animúmque ad dimicationem magis propensum quàm ad Senatûs judicium conspicati sunt, ex eo favor hominum in Arausionensem inclinavit, simultates in Regem gliscebant: Fons illud atque origo erat insequentium omnium seditionum, & transitionum populi, quas ego non minori fide referam, quàm perfidiâ gestas fuisse, perfugæ & nefarii cives autumant.

Triduum Arausionensis Exoniæ egit, antequam melioris existimationis quisquam ad ejus partes se contulit, quod nonnihil stuporis exercitui injecit, qui magis fiduciâ Britannorum amicitiæ, quam potentiæ suæ in Angliam venerunt. Id verò plerisque mortalium, quorum cœpta supremum numen auspicari gestit, sæpius contingere videmus, diversis animorum motibus aguntur, & dubiâ aliquandiu utuntur fortunâ, ut pavor iste insequentis felicitatis gratiam commendet. Dominus Burringtonius qui *centurio* audit, primus omnium fortunam & vexilla principis secutus est, cujus officium, tanquam melioris fortunæ primitiæ, comiter & benevolè erat exceptum; post illum alii generosi ex variis agri *Devoniensis* & aliarum provinciarum plagis, prout locorum intervalla paterentur, ad principem quasi ad *tutelarem* regni genium confluxerunt.

Illorum

Illorum ex numero nonnulli erant è primoribus Angliæ, quos majorum gentium nobilitatis insignia decorant. Dominus Colcestriensis * Henrico Whartono viro nobili prosapiâ oriundo & parvâ voluntariorum manu comitatus ex agro Buckingamiensi † per Oxonium iter dirigens, nemine vim aut moram faciente, ad Arausionensis castra sospes pervenit. Idem charitatis in patriam documentum dedit ex agro Oxoniensi Abendoniæ Comes. Lovelacius, qui antea magnum antiquitatis specimen se comprobaverat, cum integris adhuc Jacobi rebus, *feudatariis* suis autor erat contra perduellium acta non legitima pronunciandi, nunc irritas leges & rempublicam in præcipiti cernens, maturior ferme reliquis Vindices libertatis secutus est. Is collecto popularium Manipulo, ad septuaginta ferme equitum numerum, ex agro etiam Oxoniensi, versus Auriaca castra proficiscens eà usus est fortunâ quæ non mediocrem illis mœrorem fecit, qui pro libertate jam votis & expectatione erectâ stabant: Ruris etenim militia, jussu Ducis Bellocastri ||, qui Satrapiam in illis plagis obtinuerat, impetum in illum fecit, apud Durocornovium *, quod Dobunorum oppidum est: Lovelacius, strenuâ prius navatâ operâ, interfectisque Loregio structore cohortis, Loregii filio, capitaneo uno, cum Pro-centurione & sex è plebe militibus, captus tandem cum tredecim aliis custodiæ traditus erat, & Claudiis Castris † in carcere detentus, donec gliscentibus paulò pòst Anglorum defectionibus, acerrimus

* Antiquitus Camulodunensis.

† Sive Neomagensi.

|| *Beaufort.*

* *Cirencester.*

† *Glocestriæ.*

rimus Juvenis, & Gentilitiis insignis in ea regione conspicuus, sumptis, pro patriæ legibus & immunitatibus civium, armis, illum sui iterum juris fecit.

* Nov. 13.

Audita Lovelacii Idibus Novembribus * calamitate, magna in Albâ Aulâ Ovatio inter Jesuitas & illos omnes cernebatur, qui patriæ pietatem, & tempora reipublicæ, post sua commoda & regiam libidinem habuerunt.

† Saresberia, *Salisbury*.

Quod verò postridie è Sorbioduno † ad Regem perlatum erat de *Cornburiensis* transitione, pridianam lætitiam non aliter sustulit, quam improvisa & subitanea tempestas omnem prælucentis solis gratiam in momento temporis tollere consuescit. Dominus Cornburiensis Clarendoniæ Comitis filius est, & in patrimonium ejus honoremque unicus successor, Is Dimacharum ‖ Prætoriæ cohortis in exercitu regio tribunus, ad Arausionensem hoc modo transivit. Simulato a Rege mandato imperavit suis Dimachis, & binis aliis cohortibus, quarum alia Prætorianorum equitum erat, altera Ducis *Fani* Sancti Albani * sub Langstono Protribuno equestris cohors, ut sub illius auspiciis Dorcestriam * proficiscerentur. Illic aliquantum temporis ad equos reficiendos commorati, alio itinere *Bridportum* versus ire jubentur: Ex eo facto *Cornburiensis* quibusdam ducibus doli cœpit esse suspectus, quapropter illi, contra morem militiæ, Præfectum Phalangis interrogarunt, quonam iter facturi essent, respondit *Cornburiensis* se Honitonium proficisci, ut hostes stativa illic habentes castris exueret. Paulò post *Cornburiensis*, cum Prætoriæ cohortis augeri suspicionem persensit consilium suum omnibus

‖ *Dragoons*.

* Sive Salinarum, St. *Albans*.

† Dunium olim.

nibus

nibus aperuit, & datâ equitibus qui regias partes deserere noluerant, revertendi veniâ, ipse cum reliquis ad Arausionensem transivit. *Langstonus* qui insidiarum particeps erat, cum totâ equitum cohorte, quam ipse duxit, ad hostes transfugit; Franciscus vero Comptonus, Episcopi Londinensis frater, Vir ingenio æque ac natalibus clarus, Equites Prætorianos quibus ipse præfuit, necessitate credo potius coactus, quam sponte suâ ad vexilla regia reduxit. Inito postridie apud *Sorbiodunum* illorum numero, non ultra decem inter transfugas abfuisse, plurimos etiam è Sclopetariis * equitibus ad Regis castra rediisse literis novellis passim relatum erat. Ex quo videre erat, quam fida militibus in maximo adhuc periculo fides esset, cum tot Regii Satellites, in eo manserunt officio, quod reipublicæ exitio fore non ignorabant, si illorum Marte *Auriaci* exercitus interiisset. Id transfugientibus non dubium erat, quare illi charitate patriæ moti, magnitudinémque mali ferre non tolerantes, ad Auriacas partes non vincendi Regis studio, verùm ad repetendam per Secessionem libertatem desciverunt. Eo *Cornburiensem* Principem defectionis, animo transfugisse, hodierna illius fortuna abunde mihi testari videtur. Angebat Regem fluxa Servitiorum militarium fides, atque eò magis quod verebatur ne matura illorum defectio populares dubios adhuc neque satis confirmatos, non exempli tantum contagione, verùm & novi roboris fiduciâ ad simile facinus concitaret.

* *Dragoons.*

Rex, isti malo ut occurreret, Exoniensibus & vicinorum pagorum incolis, nundinarum usum edicto publico † interdixit, ne coactâ in illis hominum frequenti multitudine, gregatim

† Vid. Proclam. Novem. 16.

ad Arausionensis castra transirent. Nec fefellit Regem male ominantis animi augurium, plures etenim, quos timor & rerum suarum respectus à periculis revocavit, nunc facinoris præclari splendor & virtutis pulchritudo dejectos erexit: Et illorum animos ita *Militum* exemplum accendit, ut frequentes ad *Arausionensem* libertatum suarum propugnatorem confluerent

Secuta est statim *Cornburiensis* transitionem, quorundam primæ Classis è Durotrigibus * & Somersettensibus generosorum defectio. Illis, oratione habitâ, *Arausionensis* inter alia commemorat, *Se illorum votis postulatum, pro pietate quâ Deo, & charitate quâ generi humano obstrictus tenebatur, religioni afflictæ, & oppressis legibus opem tulisse; Se illorum necessitudinem sociatam prius expectasse, quorum domicilia portui, in quo exercitum exposuit, adeo vicina erant; Se Dei favore, & causæ justitiâ, magis quam virorum robore fretum, cæptum illud suscepisse: Quoniam vero*, inquit, *sic voluntas divina tulit, ut humanis viribus impræsentiarum in recuperandâ felicitate uteremur, non miraculorum niteremur subsidio, idcirco rerum occasionem captantes, suscepta à nobis non sine gloriâ facinora fortiter statim & prudenter exequamur. Ad me quod attinet, gloriosius semper duxi pro bonâ causâ animam profundere, quam per dedecus vivere; novi etenim virtutem suum ipsius in se continere præmium, nec aliud nobis in hoc vitæ curriculo æque destinandum esse, ac humani Generis felicitatem.*

* Viris Somersetiæ Provinciæ & Dorsetiæ.

Arausionensi facile jam negotium erat Anglos tot Regis injuriis lacessitos, verbis demereri. Illius amore perciti, & suadente jam novissimâ rerum necessitate, Primores Anglorum & Generosi ad Exoniam congregati, & cœptorum *Arausionensis* periculorúmque

culorúmque participes facti, cum eò robur ac fidelitatem suam religioso fœdere consociarunt. Quemadmodum hoc gestum sit, & quibus incitamentis, æquum est referre, quoniam insignis ista obsequii detrectatio, & in fraudem consensus & conjuratio (ut dicitur) ab illis facta, qui juramenti religione in Regem obstricti tenebantur, inter insigniora Anglorum crimina numeratur.

Viderunt nobiles isti, non libertatem solam agi, quæ virorum fortium tantum pectora acuit, sed res religionis periclitari, omnemque Europam ferme in magno versari discrimine; viderunt cœptum illud aut recuperandæ libertatis aut sempiternæ servitutis initium fore; viderunt Arausionensem, præclarum Ducem, & illis priscis & veteribus similem quibus *Imperatorium* nomen addebant contecti cædibus campi, caput atque arcem tantorum auspiciorum fuisse, & in ejus salute non Britanniæ tantum, verùm & Europæ salutem contineri, & ex ejus unius vitam pendere omnium; viderunt non casus duntaxat humanos, & incertos eventus valetudinis, & naturæ communis fragilitatem, verùm & sceleris etiam insidiarúmque consensionem fuisse extimescendam: Ut igitur omnem spem nefariis hominibus præriperent, quæ præmaturo ex fato Arausionensis elucescere videretur; ut improbos convincerent quam frustraneum esset aut venenum illi miscere, aut percussores in vitam illius subornare. Ante omnia, Proceres, Equites, & Generosi, solenne fœdus inierunt, fidemque Deo & Arausionensi sanctissime obligarunt, "Se "* causam istam non prius "deserturos quam religio, "leges regni, & civium im-"munitates id stabilimenti "ex Senatus authoritate obtinerent, ut non am-

"plius

* Vid. Confœder. procerum, &c. apud Exoniam, in tractat. polit. part. II. pag. 434—

" plius in aliquod discrimen adduci possent; Et si
" forte *Arausionensis* sanguineis impiorum manibus
" dolo interiret, se non solum interfectores, verum
" & socios illorum, omnesque arma gerentes, ad
" ultimum supplicium interitúmque postulaturos,
" neque post tale facinus perpetratum se velle re-
" ceptui canere, verum acrius se cœpta persecutu-
" ros, religiosissime professi sunt. Fœdus illud ut pro rei præsentis necessitudine, & in sceleratorum terriculum conciliatum erat, ita effectum destinatum mihi visum est quàm felicissime sortitum fuisse. Erant enim in Hiberniâ, qui vim sceleratam meditati sunt, nec suspicari parum humanum est, Jesuitas, quibus Arausionensis longe optatior erat, quàm Henrici quarti proavi ejus interitus * plures in Angliâ tunc *Revaillacos* subornasse. Illis vero magnum à sceleribus avocamentum erat conspicere viros optimates tantâ animi obstinatione in legum vindiciis & suppliciis proditorum conjuratos. Si cui tamen ista conjuratio durior quam par est, visa fuerit, velim ut tempora reipublicæ consideret, tunc enim boni omnes eadem oratione uti poterant, quâ in Latinorum Campanorumque defectione L. Annius Setinus usus est; *Si quando unquam consociandi imperii,* † *usurpandæ libertatis, tempus optastis: En hoc tempus adest, & virtute vestrâ, & Deûm benignitate vobis datum.* Quæ cùm ita se habeant, quid est quod in istâ confœderatione optimo civi vitio verti possit? Quidni potius cum Marco Tullio Cicerone in simili causâ dicat? *In hujus consilii* || *societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso*—

* Vid. Thuan. hist. tom. 4. pag. 71,78,79. ad annum 1610.

† Vide T. Liv. lib. 8. sect. 4.

|| Contra M. Anton.

Dum

Dum hæc Exoniæ fiunt, & læ'æ multorum acclamationes, & tumultuaria officia circa Arausionensem conspiciuntur, rari adhuc tumultus & seditiones erant in remotioribus Angliæ partibus, donec Rex *actum agens*, & recenti exemplo alienus à pace & Senatûs authoritate, avidus vero repetendæ è prælio tyrannidis compertus, atque ex eo majori in offensâ apud suos factus, in nova dissidia & defectiones populum irritavit.

Bathoniæ Comes, ut nomini ac familiæ suæ debitum præstaret reipublicæ patrocinium, & sui ili virtute patriam nunc è Galli insidiis tutaretur, quâ *Richardus Greenvillus*, post res præclare contra turcam gestas, in obruendâ Hispani classe sub Elizabethâ olim inclaruit; civilis militiæ robore instructus, illorum præsidiis *Plimuthum* occupavit. Munimenti istius Huntingtoniæ comes præfectus erat, eo, cum reliquis militum ducibus legibus obnoxiis, custodiæ tradito, *Bathoniensis* edixit se non contra Regem verum pro legibus insurgere, & propugnaculum istud pignori accipere, quo Regem obligaret, pactam Angligenis fidem sanctius liberare. Occupato *Plimutho* Maritima *Cornubiæ* oppida, quæ maximè occidentalis Angliæ regio est, Regis obsequium pro eâ vice detrectarunt, & exauctoratis militibus qui cum *Perduellibus* stabant nova præsidia castris imposuerunt. Notum erat defectionis istius autoribus, *Arausionensem* ideo classem suam ad occiduas oras Angliæ appulisse, ut præsidiariæ ejus naves pro portubus ibi excubantes Gallos ab omni in Angliam invadendi proposito deterrerent: Eâdem de causâ & illi maritima propugnacula novo stationario milite complerunt, ut res illorum meliori in statu essent ad arcendam vim Gallorum.

Circa idem tempus quo Damnonii provido Gallorum metu concitati arma in occidente sumpserunt,

runt, *Delamerus*, instigantibus Hibernicis, qui furoris Regii præcipui cum Gallis & Jesuitis erant incendiarii, in remoto regni *nomo* se alterius defectionis Auspicem præbuit. Unus ille erat è majorum gentium nobilibus in istâ Angliæ regione quæ ad Hiberniam spectat; illic domicilium habens, videt *Hibernicos*, infesta Britannis nomina, qui Anglígenas per totum Jacobi quadriennium omni furoris & rapinæ genere domi vexaverant, frequentes in Angliam ad vexilla Regis concurrentes, & miserrima quæque Anglicis intentantes. Urebat nobilem virum gentis contemptæ insolentia, & indignè ferebat victori populo devictos Servitutem interminari. Ratus ille est, se tunc reipublicæ defuturum, ni in ultimo periculo moveret lacertos, & populares dubios adhuc & *Monumethensis* calamitatis memores admoneret, in re non maximâ tunc infortunium accidisse, quia incondita multitudo & subitaneus exercitus esset. Collectâ igitur quinquaginta equitum manu *, *Mancunium* † primo itinere petiit. Ibi habitâ concione socios defectionis commonefecit, id *quod nemini illorum ignotum fuisse*, dixit, *religionem & rempublicam in extremo versari discrimine, & quod tempus*, inquiebat ille, *vindicandæ libertatis opportunius illo potestis sperare quo ansam nacti estis vires cum Arausionensi consociandi, cujus ea in his cœptis consilia sunt, quæ omnium votis respondeant, qui religionis & libertatis desiderio tanguntur.* "Nulla ego ad cœpta vel pericula vos vocabo quo- "rum ipsemet non sim particeps, neque munus "hoc vobis ut Clientibus & feuda à me tenentibus, "verum tanquam amicis & Anglis injungo. Ne- "minem esse arbitror qui dimicationem, solâ illius "dulcedine captus, concupiscat, aut cui pericula

* Novem. 16.

† Manchester.

" voluptati ſint. Facilè credetis me, quod reliquum " mihi vitæ eſt libenter in otio tranſigere velle, cum " abundè calamitatum antea perſenſerim. Video " tamen omnia nunc agi, quæ civibus ſunt chariſſi- " ma, atque ea tandem mihi optio datur, utro frui " malim eâ quâ nunc utor religione, unà cum li- " bertate, an alienâ religione cum ſervitute miſe- " râ. Cum igitur res ita ſe habeant reipublicæ me " defuturum credidi, ſi hâc tempeſtate procul à " reipublicæ curis otioſus domi manerem. In eâ " quidem ego ſententiâ ſum quandocunque gens " noſtra in priſtinam libertatem aſſeratur, id vi " apertâ, aut miraculi adminiculo effectum iri; " miraculis vero ſubniti nimiæ *arrogantiæ* eſſet; " quapropter vis adhibenda eſt: atque tempus " illud nunc adeſt ſummi numinis benignitate nobis " conceſſum, quod ſi periculorum ſecuri præterire " ſinemus, nobiſmet ipſis noſter interitus imputa- " bitur & futuræ noſtræ calamitates Deo erunt " ludibrio. Si victoria penes Regem ſit actum " erit de libertate *conſcientiæ*, cujus *indulgentiam* " non veſtrî gratiâ vobis hactenus effecit. Videtis quid " vobis expectandum ſit ſi modo ſuperior evadat, " & nupero exemplo oppidi hujus incolas edocuit " quâ ratione copiis alimenta ſuppeditaturus eſt. " Sanctiſſimè ego unicuique veſtrûm feuda à me " tenenti, interpoſitâ fidei & honoris ſponſione, " promitto, quòd, ſiquis in acie ceciderit, feuda " familiis veſtris manebunt in eodem ſtatu quo tunc " erant cùm noſtris ſub auſpiciis domo proficiſcere- " mini. Quod ego igitur comprecor, quod patria à " vobis flagitat, illud eſt; ut unuſquiſque veſtrûm " cui equus ſuppetit idoneus, craſtino die mihi " apud Bodeno dunum * præ- " ſto ſit, eò etenim loci co- " piarum luſtrum conditu-

* Bodendowns.

" rus

" rus sum; sin verò ætatis, aut alia excusatio vos
" vendicat à labore, tunc idoneo cuipiam equum
" & quinque libras suppeditare velitis.

Eà oratione in longius protractà confirmatis popularium animis, Delamerus patre ortus * qui Regiæ olim familiæ ab exilio domum revocandi cum primis autor erat, & ipse etiam veteribus comparandus, proximo die † Bodeno dunum se contulit, ibi inito *voluntariorum* numero, & copiis suas ad centum & quinquaginta auctas esse persentiens, eorum robore fretus *Nottingamiam* proficiscebatur, ibi conspirantibus aliis postquam novis secessionibus (quemadmodum commemoraturi sumus) Rex causam dedit, majus incendium erupit, quod late per Septentrionales Angliæ plagas grassabatur. Inter has seditiones Episcopi & Proceres regni Londini tunc agentes, Salutis communis & dignitatis Regiæ juxta studiosi, à belli discrimine abhorrebant, cujus eventum aut Regi aut reipublicæ fatalem fore non ignorabant: nec fuit recusandum, in tanto bello, tantoque animorum ardore, & armorum, quin quassata respublica, quicunque belli eventus fuisset, multa perderet & ornamenta dignitatis, & præsidia stabilitatis suæ. Ut laboranti igitur patriæ & Cæsaris rebus simul consulerent, viri Optimates, quorum consilia semper pacis & togæ socia sunt, in eà erant sententiâ, quâ hactenus boni & Sapientes omnes, *ad Senatûs nimirum authoritatem, unicum jam patriæ ruentis & regis etiam columen recurrendum esse.* Quapropter Archiepiscopus Cantuariensis, nominatus Archiepiscopus Eboracensis, cum Episcopo Eliensi, & Roffensi, rogati à Proceribus, & aliis Ecclesiæ Præsulibus, in quibus summa erat ratio reipublicæ, re-

* Georgio Boothio in Cestriensi provincia.

† Nov. 17.

ligio privati officii & ſtudium retinendæ voluntatis bonorum omnium, ſupplicem hunc libellum, undeviginti Nobilium & Epiſcoporum nominibus quorum omnium voluntates Regi erant addictiſſimæ, ſubſignatum, Regi in manus * tradiderunt.

* Novem. 17.

Quod felix fauſtúmque ſit veſtræ Majeſtati! " Nos Majeſtatis veſtræ ſubditi fideliſſimi animis " contemplantes belli calamitates nunc in gremio " Regni erumpentis, & pericula in eo Sacroſanctæ " veſtræ Majeſtati ſubeunda, necnon & ſeditiones " populi ex offenſionibus in præſentiâ coortas, noſmet teneri arbitramur pro officio iſto quod Deo, " quod Religioni, quod veſtræ Majeſtati & patriæ " debemus humillimè apud Majeſtatem veſtram " profiteri perſuaſiſſimum nos habere, non aliam " nobis expediendæ ſalutis publicæ & majeſtatis " veſtræ conſervandæ rationem reliquam eſſe, quam " è libero & frequenti Senatûs conventu.

" Quapropter majeſtatem veſtram enixe obteſtamur, ut confeſtim ejuſmodi ſenatum ad conciliandam populi gratiam convenire dignemini: " in eo ſummâ nos diligentiâ operam dabimus ea " inire conſilia in religionis & civilis politiæ ſtabilitate procurandâ, quæ in majeſtatis veſtræ decus " & columen & ad ſanandas civium mentes plurimum conducere arbitrabimur.

" Humillime inſuper majeſtatem veſtram comprecamur, ut interea temporis eâ uti methodo " velitis in occurrendâ mutuâ Chriſtianorum internecione, quæ vobis conſultiſſima videbitur.

Etſi hac poſtulatione nihil dici poterat æquius, efferatum tamen Regis animum graviter incendit. Nihil aliud viri præſtantiſſimi & eximia reipublicæ lumina, in eâ ſibi propoſitum habebant, poſt civium ſalutem & reipublicæ firmitatem, niſi ſalutem &

decus Regis tueri: ita tamen animum illius inflammarûnt ut conspirantium scelus & audaciam graviter increparet, quoniam verò è re suâ non visum est in illos eo tempore animadverti, abstinuit suppliciis & gravioris iracundiæ sensum ad ulciscendi tempora reservans verbis solum castigatos dimisit: tantúmque aberat ut illorum postulatis obsecundaret, ut eâdem istâ die * quâ Episcopi, interpositis supplicationibus pacis petendæ oratores se præbuerint, Rex plenus minarum & cædem anhelans è Londino iter auspicaretur Sorbiodunum versus eò etenim loci, præmissis infestis signis se castrametaturum dixit in planitie ingenti & copiis explicandis idoneâ.

* Novem. 17.

Deflexerunt animum Regis à pacis consiliis & senatus autoritate, præter suam ipsius libidinem, etiam Jesuitæ & reliqua turba, quorum unica ferme religio est inservire suis commodis & imperantis cupiditati obsequi. Illi etenim in aurem ejus perpetuo insusurrabant supremum regni Senatum si conventum illorum ageret, illum durioribus legum nexibus implicitum ab iis cœptis pedem retrò ferre coacturum, quibus ad absolutum imperium & sempiternam gloriam assurgeret. Monebant igitur ut misso Senatûs indicendi studio tanquam suis rebus infestissimo, aut belli expectaret eventum, aut de fugâ in Galliam cogitaret: Si enim implorata militum fide & illorum robore subnixus hostes in fugam verteret, tunc se votorum omnium potentem fore: Sin verò fluxam militum fidem reperiret nec illis credere satis tutum arbitraretur, in eo casu si in Gallias transfugeret, insecuturas in Angliâ turbas dixerunt, ad quas sedandas paulo post imploratus popularium precibus & accitus foret ut duces olim magni in Romanorum & Græcorum republicâ à peregrinis gentibus ad opem

patriæ ferendam revocari solebant. Id si contingeret, quod haud dubio populi consensu eventurum dicebant, tunc liceret illi pro arbitrio imperium tenere & vincula subditis tanquam jure belli victis imponere.

Rex talibus verbis (*currentem*, ut aiunt, *Stimulantibus*, & palpum animo facilè obtrudentibus, quem ambitio innata ad immodicum rerum fastigium prius evexerat,) ad majorem spem erectus, posthabita senatûs authoritate & judicio, manum cum hoste conserere statuit. Ut igitur spem & fiduciam amicis suis, adversariis vero & defectionem meditantibus terrorem injiceret, eadem die quâ Sorbiodunum versus profectionem cœpit, Auriaci copiarum numerum istum, quem ego in priori capite recensui, & suis plusquam dimidio minorem, in publicum misit.

Dato à Proceribus ad Regem supplici libello confestim plurimi ex illis, qui per omne fas ac nefas in summis Regis obsequiis erant, quique veniam *rescribendi principi*, quod natura vendicat, quod jus civile suis clientibus indulget, afflictis civibus denegant, secreto rumore sinistram famam de illo in vulgus disseminabant.

Biduum itaque pòst * Proceres illi, ut crimen illud diluerent, & pravam de se opinionem eximerent omnium mentibus, Supplicem istum libellum expressis verbis quæ nos suprà commemoravimus, in lucem ediderunt. Bilem commovit Jesuitis istud optimatium factum, non nescii etenim erant tam æquam postulationem, tam officio in Regem & in patriam pietate refertam novas offensiones in Cæsarem à senatûs authoritate penitus aversum Civium mentibus indituram. Huic malo ut tempestivo remedio obviam irent Jesuitæ editis animadversionibus

* Novem. 19.

bus * in libellum ſupplicem ſummo quo poterant artificio Præſulum licentiam proſcindebant & adhibitis verborum præſtigiis & inani fuco, prætexebant culpam Regis, cujus apud populum manifeſtus habebatur ob projectam comitiorum Parlamentariorum authoritatem. " Epiſcoporum muneris eſſe, aiunt, nuperorum beneficiorum gratiam Regi potius habere, quam ex injuriarum commemoratione irritatis civium animis ſubdere ignem & materiam ſeditioni. In præſentiâ liberi & frequentis Senatûs conventum agi non poſſe, inquiunt, propter varios populi motus & partium ſtudia. Addunt etiam, quod ſi cupido iſta, quam ſimulant Chriſtianorum, clades antevertendi, nobilium animos inceſſiſſet, officii illorum magis fuiſſet, interpoſitâ iſtâ autoritate quâ apud Arauſionenſem valebant, hortatores illi eſſe, ut domi cum exercitu maneret, & illi remedium expectarent, quod Rex proximis Comitiis Parlamentariis quiritationibus civium ſponte ſuâ adhibiturus erat. Illud quidem feciſſent, ſi induxiſſent animos Jeſuitarum & Gallorum magis quam ſuis rebus conſulere. At ab hoſte Jeſuitâ fas doceri non putabant, aut neglectâ rerum occaſione, tempus illud Regi permittere quod ſibi ad perficienda deſtinata ſua, ad leges & immunitates Civium ſubruendas exoptavit. Novimus enim quid à Rege jactitatum ſit, *Si cœptis Anglicis fortuna tres menſes amplius Arauſionenſem abſtinuiſſet, res ſuas tunc extra omnia pericula fore.*

* Vide in hiſtor. deſert. pag. 47, &c.

Vana hæc verborum pigmenta, quibus Regis conſilia, *tanquam pallio cadaver*, operire conantur, ſimilem apud Anglos ſortiantur effectum, quem reliqua Jeſuitarum cœpta, quorum omnia craſſi ingenii molimina nihil aliud parturire ſolent, præter

majeſtatis

majeſtatis diminutionem Regibus, quorum gloriæ & ambitioni ſerviunt, infamiam religioni Catholicæ, legum ſeveriorum pœnas neceſſarias devotis ejus cultoribus, & ſibimetipſis debitam ſceleribus & conjurationibus nefariis perniciem. Nunc etenim vel imæ Anglorum plebi perſpectum erat, ſupremum regni Senatum, ad cujus arbitrium *Arauſionenſis* & Anglorum Primores provocârunt, eâ de causâ diſtineri, ut Rex, hoſtium viribus ſuperior, de Auriaco & legibus ſimul triumpharet.

Ex eo igitur tempore quo optimates inefficaces fuderunt preces, & per Angliam ubique vulgatum erat, Regem ad fortunam prælii experiundam animum appuliſſe, videre erat populum longe majori contagione inſanientem; & quia iſtius rei fama ultimæ neceſſitatis index erat, Angli ubique fermè variis incitamentis & partium ſtudiis adſtrepunt. Multi dubitabant quid optimum eſſet: multi quid ſibi expediret: multi quid deceret: quamplurimi quid liceret. Nonnulli, quibus vel malorum Regum Sacroſancta eſt poteſtas, quique piaculare crimen eſſe ducunt illorum obſequia detrectare licèt legibus contraria, & reipublicæ pernicioſa imperantium, non ſuo ſolum marte regias juvare partes ſtatuerunt, verum & alios *ire præcipites & occupare pericula* adhortati ſunt. Alii erant, qui quamvis ſuperſtitioſi Regum ſint cultores, ſui tamen non eſſe officii putârunt armatam vim cum illo ſociare, quoniam ſi adverſa pugna Arauſionenſi eveniret, noverant quam acerbiſſimo luctu victoria in legum interitu redundaret. Illi igitur deſides domi ſederunt, ſequeſtrorum potius quàm civium vel ſubditorum munere fungentes. Aliud erat genus hominum, qui in votis pro libertate, pro honeſto, pro incolumitate ſtabant, quique ſuffragiis ſuis militum civiúmque tranſitiones comprobarunt, qui tamen diverſis ſtudiis

& vario meticulosi animi & fluctuantis turbæ motu agebantur; nonnullos etenim Regiæ inclementiæ terror, & Jesuitarum minæ, qui proditionis supplicia illis comminati sunt, qui domi sedentes in auxilia Regis venire negligerent * ad Regis vexilla compulerunt, etsi populi partibus longe proniores essent. Alii etsi non ignorarent quid licitum & æquum esset, & de salute populi Anglicani extimescerent, in qua suam etiam inclusam videbant, honestis tamen periculis quietem incertam prætulerunt, & speculati fortunam, & in eventûs expectatione animo suspensi, ita composuerunt consilia ut fortunam partium non causam sequerentur.

* Vid. anatom. expedit. Belg. p. 39—

Præter illos vero alius ordo virorum erat quibus servitus visa est malorum omnium postremum, non bello modo, sed morte etiam repellendum: qui cum Cicerone visi sunt confiteri, *se, nisi populi liberatores, conservatoresque reipublicæ sint, plusquam sicarios, plusquam homicidas, plusquam parricidas esse*: Et qui cum illo, *corpus libenter obtulerint, dummodo repræsentari morte suâ libertas civitatis possit.* Apud eos illi soli pro civibus habentur, qui legibus parent, societatem hominum tuentur, qui labores omnes, omnia pericula malunt pro suorum salute obire, quam in otio ab honestate sejuncto per ignaviam consenescere. Hi non plurimos alios luxuriâ sæculi desides, sed illos veteres & antiquos æmulantes, ut rempublicam libertati vindicarent strenuam navandam esse operam crediderunt: idque eo præsertim sæculo, in quo studium armorum à manibus ad oculos, ad voluptatem à labore translatum erat. Quo, non animos solum sed & corpora ipsa languescere, gladios etiam incuriâ hebetari retundique viderunt: Sæculo, quo Reges ipsi pro

virili

virili nitebantur, ut pauci reperirentur quos corona muralis aut civica decoraret, multi vero quos venalis patriæ ſpolia dehoneſtarent. Illi igitur populares ſuos ubique adhortati ſunt reſumere libertatem, capeſſere quaſi communis imperii curas, invigilare publicis libertatibus & inſurgere. Nemo, inquiunt, tam ſtolidus eſt, qui non intelligat, ſi indormièrimus huic tempori non modo crudelem ſuperbámque dominationem nobis, ſed ignominioſam etiam & flagitioſam eſſe ferendam. Si ſocordiâ etenim & incuriâ noſtrâ committamus, ut Arauſionenſis, qui nos in libertatem nunc aſſerere conatur, virorum multitudine Regi impar iniquam prælii fortunam expertus fuerit, tum nos, libertatis vindice ſublato, & omni in poſterum ſpe auxilii ademptâ, pro Jeſuitarum libitu & arbitrio victoris, plurimi morte, reliqui ſempiternâ ſervitute multabimur. Non ignorabant quodnam eſſet Regis ingenium, quam diverſum à Cn. Pompeii moribus, de quo C. Velleius Paterculus refert, quod *Potentiâ ſuâ nunquam, aut raro ad impotentiam uſus* *; *experientia* etenim, *quæ optima eſt ad veram vitam inſtitutio* † alterius in Rege animi fidem illis fecerat, ipſúmque ad *Sullæ* naturam propius acceſſiſſe, de quo idem Velleius || nobis autor eſt *quod poſt victoriam audito fuerit crudelior*. Notum viris ſapientibus erat, quod in illo Sullæ iſtius conſilium inerat, qui cum Cinnanæ Marianæque partes Italiam obſiderent, exiſtimavit, *Ante frangendum hoſtem* quàm *ulciſcendum civem, repulſó*que *extremo metu ubi, quod alienum eſſet, viciſſet, ſuperaret quod erat domeſticum* *. Illud de

* C. Vell. Pat. lib. 2. ſect. 29.

† Polyb. lib. 1. ſect. 11.

|| Lib. 2. ſect. 25.

* C. Vell. Pat. lib. 2. ſect. 24.

Rege Jacobo ut defectionis principes populo persuaderent, orabant, ut animis contemplari vellent immodicam istam licentiam, quâ, post Ducis Monumethensis calamitatem, omnia legum præsidia, & publicæ salutis propugnacula expugnavit: quomodo optimum istum Senatum tractavit, qui autoritate & subsidiis omnibus *Argathelienfis* & *Monumethensis* rebellionis incendia extinguere conatus est: quam inexorabilem etiam tunc in devictos animum gerebat, de quo nos illud non possumus dicere quod Cæsari dictum erat, *Vidimus tuam victoriam præliorum exitu terminatam: gladium in urbe vaginâ vacuum non vidimus* *. At de Rege Jacobo id dici non poterat, plures etenim ille cives, victoriâ istâ potitus, post martis vim atque iram victoriæ peremit, quam omnes Anglorum Reges ex primâ Normannorum victoriâ sexcentos ferme per annos vitis spoliarunt. Nec viros solum sed fœminas etiam, quæ occupandæ reipublicæ argui non poterant, & quibus captis urbibus parcitur, sævâ crudelitate patibulis affixas exanimavit. Hæc omnia viri animosi, & non novandarum rerum, verum prisci moris redintegrandi studio correpti, orationibus suis ultimâ necessitate expressis ad concitandos homines inter spem metúmque animi suspensos sedulò commemorarunt.

* Pro Marcello.

Haud difficile est populum ad arma conciere quos immitis dominatio obsequii impatientes reddidit. Cum Frisiis Transrhenanis tributum difficilius, quam pro angustiâ rerum, Romani jusserant: ac primò boves, mox agros, postremò corpora conjugum, aut liberorum, servitio tradebant. Hinc ira & questus, & postquam non subveniebatur, remedium ex bello, rapti qui tributo aderant milites &

patibulo

patibulo affixi * non illud crudelitatis exemplum Angli ſecuti, nec bellum conciverunt, verum cum ſuas non exaudiri querelas, nec calamitatibus ſubveniri conſpicati ſunt, propriâ ſtimulati rabie, & ductorum orationibus concitati, arma ſumpſerunt, non ut vincerent, verum ut vincendi poteſtatem Regi præriperent, eúmque, vi hoſtili, & furore eluſo, ad ſtudia pacis adigerent.

* Vid. Tacit. annal. lib. 4. ſect. 72.

Maximum Civilis diſſentionis incendium Septentrionales Angliæ populi, viris Primoribus *frigidam ſuffundentibus*, poſt projectam Senatûs autoritatem excitarunt.

Devoniæ Comes † generis nobilitate, opibus, & clientelis conſpicuus, qui injuriam ſibi illatam cum reipublicæ querelis miſcere poterat, cum primis ad Aquilonem poſt rejectas *nobilium* preces defectionem movit. Cum ille Derventionem ‖ cum comitatu perveniſſet, Prætori urbano chartulam tradidit * cauſas complectentem, quibus ſeptentrionalium provinciarum nobiles † & generoſi, ſe regni calamitatibus ſubvenire ultimâ neceſſitate coactos eſſe dicunt. "Divina humanáque omnia jura violari querun- "tur, cúmque nullum malorum levamentum niſi è "Parlamentariis comitijs liberè conventis, ſperan- "dum videant ſui eſſe officii dicunt, pro virili ope- "ram navare, ut iſtiuſmodi ſenatum concilient, "atque eò magis, quod Princeps Auriacus (quem- "admodum ex illius edicto patet) juris ſui, & re- "liquorum omnium cognitionem illorum diſcepta- "tioni permiſſurus eſt: Ex animis (inquiunt) ex-

"optamus,

† Dux nunc Devoniæ.

‖ *Darby.*

* Novem. 21.

† Vid. tract. polit. part. II. pag. 438.

" optamus, & enixè comprecamur, ut Rex isti con-
" silio assentiatur: speramus etiam eam moderati-
" onem rebus adhibitam fore, ut militares copiæ
" in gremio regni nunc stativa habentes, nihil mo-
" lestiarum Senatui creare possint: Sin aliter con-
" sultum fuerit, quàm nos precamur, profitemur
" quòd acerrimâ quâ possumus contentione, reli-
" gionem reformatam, leges regni, jura & immu-
" nitates civium propugnabimus.

Eodem tempore insignis apud *Nottingamiam* factus est concursus civium, pro communi salute se novissimis periculis libenter offerentium. Decimo calendarum decembris* voluntariorum ibi numerum inierunt, & eadem die *Nobiles*, *generosi*, & *plebeii*, *borealium Angliæ provinciarum*, (illorum verbis utor) *apud Nottingamiam coacti in tutelam Legum, religionis, & rei familiaris, juxta natalitias libertates, & immunitates sibi, ut hæreditarium Anglorum jus, à majoribus derivatas*: " Officii sui esse dixerunt in-
" surgendi consilium popularibus suis palam facere,
" cujus sinistram famam perduelles per regnum vul-
" gaturos, se dubio procul habere dixerunt.

* Novem. 22.

" Commemoratis igitur, in variis capitibus, offen-
" sionibus populi; Uno ore declarant, se tyranni-
" dem istam & consuetudinem ad Regis *arbitrium*
" & nutum se fingendi, quam Jesuitæ introdux-
" erunt, non omnino toleraturos. Nolumus, in-
" quiunt, posteros nostros isti servituti mancipare,
" quam, oppressis legibus, nobis comminantur;
" verùm pro virili latera nostra isti opponemus, &
" vires cum Arausionensi sociantes (quem vindicem
" injuriarum à Deo nobis esse datum speramus)
" manibus pedibúsque contendemus, leges, liber-
" tates, & religionem, quæ pœne conciderunt, ad
" pristinum statum restituere. Idem reliquos,
" non

" non ſine capitis & fortunarum periculo factu-
" ros ſperamus, nec probroſo *perduellionis* nomine
" deterritos fore, cujus inani terriculo nos à præclaro
" facinore revocare, & in ſervitutem, pellicere
" conantur; Speramus etenim neminem, qui ſatis
" ſit ſanus, & æquus rerum æſtimator, *perduellionis*
" eſſe crimen exiſtimaturum leges & religionem
" tueri, quorum incolumitatem omnes noſtri Reges
" nobis *inaugurationis* die ſub juramenti religione
" pacti ſunt: cujus juramenti fides quam fideliter
" nuper liberata fuerit penes comitia parlamentaria
" judicium eſſe cupimus.

" *Perduellionis* eſſe crimen fatemur Regi reſiſtere
" qui ad Legum normam imperio utitur, ille vero
" in tyrannorum numero ſemper habebatur cui
" *arbitrium* pro lege erat; atque ab hujuſmodi Prin-
" cipe ſeorſum ire, non rebellionem eſſe ducimus,
" verum neceſſariam *noſtri defenſionem*. Quod ad
" nuperam Regis benevolentiam attinet, quâ im-
" munitatum chartas municipiis in integrum reſti-
" tuit, & crudele illud iniquumque judicium re-
" ſcidit quod contra *Collegii Magdalenæ* ſocios pro-
" nunciatum erat, manifeſtum eſt ſimili conſilio ea
" fuiſſe indulta, quo puerulis mellitas placentas dare
" conſueſcimus, ad animos illorum parumper deli-
" niendos; quod ſi iſta delinitio populi furorem eò
" uſque compeſcuerit donec deſævierit temporis
" procella, tunc, rebus in tuto iterum collocatis,
" majori vi in leges inſurgetur——

Cum viri nobiles, edictum illud ſeceſſionis cauſam neceſſariam complectens in vulgus edidiſſent, frequens ſtatim ad illos illorum civium concurſus fiebat, qui ſervitutem & calamitatem omnem à republicâ deprecati ſunt. Traxit illorum contagio, unà cum temporis neceſſitate plures ad Aquilonem populos.

Danbiæ

Danbiæ Comes (nunc Dux Leodi) insigni defectioni in provincià Eboracensi se caput præbuit. Ille, sumptis in cœpti societatem, Domino *Blanodunensi* * nunc Carmarthéniæ Marchione majori natu filio, Domino Fairfaxio inter primarios nobiles clientelis & amicitiis potenti, cum multis generosis dignis republicà, moribusque priscis antiquos patriæ liberatores repræsentantibus, *Eboracum* Urbem in primis septentrionalium provinciarum maxime claram, occupavit. Illi quemadmodum & omnes alii à Rege descifcentes non aliud sibi propositum habebant, quam ut illius animum ad Senatûs authoritatem flecterent. Illorum exemplo confirmati Stationarii milites ad *Hullam* munitissimum in Eboracensis provinciæ boreali nomo † propugnaculum, occupato Domino *Langdalio* urbis præfecto, quem leges regni extra omnium muniorum sortem posuerant, unà cum *Montgomerio* viro etiam nobili, & datâ militibus rude, qui legibus obnoxii erant, propalam ad senatus autoritatem uno ore provocarunt.

* Lord *Dumblane.*

† *North-riding.*

Dum hæc in Aquilone geruntur, in occidente etiam cognito Regis consilio, *Monumethensis* incendii cineres plusquam triennium jam sopiti, acrius quam hactenus recaluere, occidentales etenim pagani cum vident libertatem non sine armis esse obtinendam, ad alienigenam exercitum plurimi ad restinguendum commune incendium, nonnulli forsan ad consanguineorum manibus in *perduellium* supplicio parentandum, adeo furibundi concurrunt, ut metu magis quam fide antea quietos fuisse crederes. Crescebat jam indies illorum adventu exercitus, donec *Schombergus* (cujus memoria, uti & majoris natu ejus filii, præmaturo nuper sed glorioso fato in *Taurino-*

rum

rum regione extincti, bonis omnibus semper erat sacratissima) satis, ut aiunt, militum esse conscriptum diceret.

Accepto harum defectionum nuncio, multi & varii timores Regem Sorbioduni cum exercitu agentem, animi discruciârunt. Nescio utrum alibi terrarum servitia militaria religiosiùs quam in Anglia Imperantis voluntati obsequi studeant, certè nunc multorum concordia vix sisti posse videbatur. Viderunt quamplurimi, regem, renunciatâ Senatûs autoritate, illis furoris sui & indomitæ libidinis satellitibus uti: Atque iis venit in mentem suis tergis, suis cervicibus arma illa imminere, quæ ad aliorum metum præferrent. Suspicionem istam ut in majus augeret, & copiarum fidem magis fluxam redderet, Arausionensis literas exaravit ad exercitum in quibus ita milites alloquitur.

" Non potestis non videre vos tanquam Machi-
" nas adhiberi ad convellendam reipublicæ liberta-
" tem, & extremum fatum religioni arcessendum,
" quibus peractis, quid vobis postea sit expectan-
" dum facilè animi conjecturâ colligere potestis,
" tum ex eo quod in Hiberniâ non optimates so-
" lum militiæ, verum & gregarii milites omnes An-
" glici nominis & religionis, exauctorati fuerint:
" tum quod Hibernici in Angliam sint allati, ut in
" vestra loca sufficerentur, cujus tam recens ex-
" emplum ob oculos habetis, ut frustraneum sit il-
" lud vobis commemorare. Non ignoratis quàm
" multi è primoribus exercitûs contubernales vestri
" malè multati fuerint propter obstinatam fidem
" in religionem, & leges Angliæ nec vosmetipsos
" ita potestis adulari, ut spem concipiatis, sortem
" vestram potiorem forè, si illi, qui fidem toties se-
" fellerunt, vestrâ operâ adjuti, iis, quibus nunc
" premuntur, angustiis expediti fuerint. Spera-

" mus

" mus etiam vos falso honoris nomine non forè lu-
" dificatos, verum cum animis vestris cogitaturos,
" quid Deo, quid patriæ, quid vobismetipsis, quid
" posteris debeatis; quorum curam habere, veri
" magis honoris est, quam privato qualicunque re-
" spectu aut officio duci.

Quousque in militum animos Oratio ista se insinuaverit, & illorum labefactaverit fidem, difficile est conjecturâ consequi. Discors certe exercitus erat, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu omnia turbavit. Maxima pars militum animis cœci, & ignari necessitudinis, quæ nobis cum republicâ intercedit, suum id officium putabant, se periculis omnibus pro Rege offerre, cujus stipendia meruerant. Alii qui se non in perniciem reipublicæ tela ferre arbitrabantur, néque contra Regem, neque pro eo se pugnaturos dicebant, verùm si è Regis culpâ ad dimicationem ventum foret, se arma deposituros. Alii simili oratione inter se usi sunt quâ M. Val. Corvus in seditione militum: *Fugeris honestius, tergúmque civi dederis quam pugnaveris contra patriam, nunc ad pacificandum bene atque honeste inter * primos stabis.* Illi igitur gloriosius rati ad exteros transire, cum transitio ista reipublicæ pacem & incolumitatem allatura esset, quam pro Rege pugnando servitutem patriæ arcessere, de transfugiendo ad hostes solummodo cogitarunt. Atque tres cohortes peditum, quorum contubernia remotiùs è Sorbioduno versabantur versus primorem hostium aciem, transitionem auspicantes, deprensæ, & in officio ab aliis retentæ erant. *Kirkius* Defectionis istius princeps, qui cum *Trelaunio* Tribuno Militum & aliis conspiraverat, non satis manifestus Secessionis, plus vero quàm suspectus Londinum in custodiam relegatus erat.

* Liv. lib. 7. sect. 40.

Rex

Rex curis ingentibus æger propter militum affectus in quibus gliſcere iracundiam & diſcordiam videbat, varios cratiatus perſentit, interdiu narium Hæmorrhagiâ ſæpius laboravit, & quaſi carnificinam in pectore circumferret, nocturnum tempus (ut aiunt) quod omnibus animantibus ad quietem, hominibus etiam ad curarum laxamentum natura tribuit, illi in horrores & ſupplicia convertitur. Ne latius vero inclinatis ſemel ad defectionem, animis, res ſerperet, utque ad ſua iterum illos officia revocaret, qui in alienas partes deſciverant; promul-
" gavit edictum * quo pro-
" ditionis gratiam profugis
" fecit, & exteris, aut veniam domum revertendi,
" aut ſtipendia militaria promiſit, ſi ſub illo mere-
" ri vellent. At incaſſum hæc & ſurdis locutus eſt, nemo etenim partium ſtudia retractavit, quæ reipublicæ causâ, urgente jam ultimâ neceſſitate non niſi inviti inièrunt; nec illorum cohortationibus in obſequio contineri poterant, qui in crimen transfugiendi perpetuò invehebantur, qui admonebant illos quid facinoris in Regem, quid in Deum ſacramenti militaris teſtem, quid adverſus morem militiæ diſciplinámque majorum, quid adverſus ſummi imperii majeſtatem auſuri eſſent. Vident omnia ſtatim interitura, ſi certaminis avidi in prælium ruant, nec libertatem Anglorum Auriaci calamitati diu ſuperſtitem forè; vident ſibi vel ad hoſtem tranſeundum vel miſerè pereundum eſſe. Auxit indies illorum timorem Regis animus, in ſpe ultimâ (ut ſimulavit) obſtinatus ad dimicandum. Dum Sorbioduni etenim cum exercitu erat, plurimi è Proceribus frequentibus eum precibus orarunt, ut abjecto pugnandi ſtudio rem ad Senatum referret, at cum ille ad ultimum in eâdem ſententiâ perſeveraret, nullam ſibi ad ſalutem

* Novem. 22.

viam

viam patere arbitrantur, niſi ad Arauſionenſem tranſeundo. Quapropter primarii nobiles Georgius Cimbriæ Princeps, Ormoniæ & Graſtoniæ Duces, Dominus Churchillus cum aliis Proceribus ad Arauſionenſem in *Clarifontis* Caſtro * hoſpitium habentem, clam transfugerunt. Princeps Cimbriæ, & Ormoniæ Dux vir natalibus digniſſimus, non ante Regem deſeruerunt, quam derelicto exercitu Londinum petiturus *Andoverium* pervenit, reliqui è Sorbioduno fugerunt. Princeps Daniæ cui Anna Principiſſa, Regis filia, in matrimonio erat collocata, Epiſtolam ad Regem miſit in quâ tranſitionis culpam honeſtâ excuſatione prætexuit. " Numinis à " ſe favorem deprecatur niſi ab omni pravâ libidine " vacuus iſtud conſilium ſecutus fuerit. Degene- " rem ſe fore & inglorium ait, ni generoſis eorum " conatibus ſe fautorem præberet, quorum jam u- " nicum negotium eſt Regiam majeſtatem ab er- " rore in rectam viam perducere, leges regni ſubla- " tas reſtaurare, & priſtinum revocare rerum mo- " deramen, ſine quibus nec Regis nec Religionis " incolumitas conſiſtere poſſit Id ſibi non fuiſſe " detrectandum, ait, tempore, quo Gallus zelum " erga religionem ſimulans, omnibus ad arma con- " clamandi neceſſitatem imponat.

* *Shirburn-Caſtle.*

Dominus etiam *Churchillus*, miſsâ ad Regem " Epiſtolâ, ſummum erga eum obſequium, & ma- " ximam ob accepta beneficia gratitudinem re- " ferente, religioſe profitetur, ſe, ſtimulante con- " ſcientiâ, cogente rerum diſcrimine, ab illius ob- " ſequio deſciſcere, cujus vitam, & jura omnia ſe " cum capitis & fortunarum periculo ſemper pro- " pugnaturum pollicetur.

Churchillus ſupra alios omnes ferme ob defectionem proditionis arguebatur, propter ſummam Re-

gis

gis in illum munificentiam. Mihi verò gloriosum facinus, non crimen videtur, si ille, quemadmodum de Tullio Cimbro dicitur, *Immemor beneficiorum memor patriæ fuit*: Sive, ut de Publio Scipione Mnasicâ memoriæ traditum est, *Patriam cognationi prætulit, & quicquid publicè salutare non esset, privatim alienum existimavit* *.——

* C. Vell. Pat. lib. 2. sect 3.

Interea temporis dum omnia regni loca erant tumultûs, timoris, fugæ plena, & novâ contagione non coloni modo, sed castra quoque insanièrunt; quum milites plerique, quam primum oblata sibi esset occasio, imperium auspiciumque Regis abnuere, & militiam detrectare statuissent: ingens terror Jesuitas apud Londinum concussit, non consuetæ jam minæ, non vetus ferocia inter illos cernebatur, sed attoniti vultus & conversæ ad omnia aures, non tumultus, non quies, quale magni metûs & magnæ iræ silentium est †. Illi jam cum reliquis perduellibus, partibus illorum amicissimis, qui se communi scelere in reipublicæ perniciem obstrinxerunt; cum aliquandiu deliberassent, quid Regi factu esset consultissimum statuerunt tandem abjiciendum dimicationis consilium, nihilque tutius afflictis rebus recessu fuisse. Extat etiamnum epistola ad Regem è Londino *Sorbiodunum* missa, in quâ admonetur, amicos omnes unanimiter in eo consentire, ut è castris domum reverteretur, dein fugâ è regno se proriperet & relinqueret omnia turbarum & tumultûs plena, namque in eo casu *Talis rerum perturbatio insequeretur, ut intra biennium aut minus eo, postliminio regnum recuperaret, & pro arbitrio imperare posset.* Jesuitarum iste, & Gallicæ factionis dolus erat, qui nostrâ è discordiâ aditum ad gloriam se Gallo patefacturos arbitrati sunt. Id

† Vid. Tacit. hist. lib. sect. 40.

optimatibus regni ſuboluit, indéque factum eſt quod magis properi conſiliorum poſt Regis ab exercitu receptum, rerum adminiſtrationi conſuluerunt, & induſtriùs vitarunt omnem diſcordiam, & iniqua partium ſtudia, quæ noſtræ reipublicæ exitio ſore inſidiatores ſperabant.

Audita Procerum tranſitione, tantus terror Regi inſedit, ut magis jam de fugâ quam caſtrorum defenſione putaret. Mœrebat & angebatur cum ad omnia raptim iſſet, & videret fortunam (ut ipſe putavit) rapientem omnia ex votis eluſiſſe ſpem ſuam. Cùm igitur in prætorium ſe contulit ſummæ rei nimis diffidens, & ſpem in irritum redactam putans, ſubitus per exercitum & inanis rumor emanavit, neſcio utrùm caſu an induſtriâ vulgatus, Arauſionenſem cum toto exercitu in propinquo adeſſe: quo audito, Rex ſtatim, abjecto prælii concilio ſeptimo Calendarum decembris *, derelicto exercitu, *Andoverium* primâ luce, & inſequenti die Londinum reverſus eſt: exercitus quoque, ſignis converſis, eodem tempore è Sorbioduno retro ad Pontes † pervenit. *Optimi*, inquit Polybius ||, *Ducis officium exiſtimandum eſt, poſſe non ſolùm vincendi, verum etiam cedendi tempora perſpicere.* At neutrum horum Jacobo Regi perſpectum erat, conſtans etenim omnium fermè opinio eſt, qui tunc utriuſque exercitûs ſtatum cognoverunt, plures, ſi ad prælii diſcrimen ventum foret, inani honoris nomine pellectos, firmos in obſequio Regis ad ultimum manſuros, quam Auriaci copiarum & transfugarum numerus eſſet.

* Novem 25.

† Redingam.

|| Lib. 1. pag. 71—

CAP.

CAP. III.

Complectens res contra Regem gestas usque ad tempus illud quo regno discessit.

QUI res gestas superiorum temporum historiarum monumentis consignârunt, prodiderunt memoriæ nostræ, copias ingentes, sine ullâ dimicatione, vel in fugam se conjecisse, aut semetipsos in deditionem hostium permisisse. Id videre erat in præclarâ istâ honorum contentione, quæ Vitellio cum Vespasiano intercessit, in quâ commemorandâ auctor nobis est Tacitus * *huc cecidisse Germanici exercitûs gloriam, ut sine prælio, sine vulnere vinctas manus & capta traderent arma.* Id minimè sanè mirandum erat sæculo isto, quo nihil publicè sine auspiciis nec domi, nec militiæ gerebatur, quo inanis timor hominum mentibus insidebat, & vel è conspectu leporum, aut avium garritu & volatu, aut animalium extis fatorum omina colligebant. At nos majus longè prodigium narramus, quod cum in publicis literis posteris tradetur, laborabit sine dubio Annalium nostrorum fides. Incredibile illud esse dicent, tempore, quo religiones istæ inanes, & animorum terricula obsoleverint, Regem Britanniæ, qui fortissimum, amplissimum, & amantissimum Regum exercitum regeret, cujúsque fortitudo, & eximia militaris peritia supra omnes fermè plurimarum palmarum Imperatores parasitorum laudibus cumulata erant, tam animo forè diffidenti, tam falsâ hostium adventûs famâ territum, ut priusquam *Arausionensis* legiones à stationibus suis in remotâ Devoniæ provinciâ signa moverent, famæ dissimilis

* Tacit. hist. lib. 3.

suæ, conclamaret statim vasa, receptui caneret, & victoriam incruentam hosti sine prælii discrimine relinqueret. Ego, quemadmodum superius memoravi, id divinitus contigisse arbitror; *Dii*, inquit Polybius *, *virtutem impertiunt non illis qui injuriarum sunt authores, sed iis qui se contra injuriam defendunt.* Et nisi virtutem à Deo Regi diremptam, injectámque trepidationem confiterer, viderer mihi providentiam illius, *cujus lege* (vel Ethnico † teste) *immobilis rerum humanarum ordo seritur*, ex humanarum rerum vigiliis se movere.

* Polyb. lib. 15. sect. 4.

† Vid. Liv. lib. 25. sect. 6—

Verùm ne ambagibus lectorem diutius morer, in hoc capite, summâ quâ possum moderatione animi & æquitate, res contra Regem gestas intra duo ista insignia temporum intervalla, è fuga nimirum Sorbiodunensi usque ad tempus illud quo in Gallias profugit, *Rerúmque reliquit habenas.* Virg.

Sexto calendarum Decembris * Rex, post vulgatam Auriaci adventûs famam, Londinum ab exercitu revertebatur, eò quam primum perventum est, ad deplorandum istum mœrorem, quo civium defectio, & transitio militum, mentem ejus perculerant, novum malum accessit. Regi etenim statim allatum est, *Annam Principissam*, minorem natu filiam, quam *Georgio Cimbrico* Principi in matrimonio locaverat, in transfugarum numerum semetipsam ascripsisse. Illa gnara & prudens impendentium malorum, in tantâ rerum perturbatione, & periculosorum rata se in fidem Societatémque Jesuitarum & aliorum perduellium committere, transitione etiam saluti suæ consuluit. Episcopus Londinensis, urgenti jam temporum conditione, ab Anna Regis filiâ oratus, se itineris socium illi præbuit. Post secretam illius fugam,

* Novem. 26.

gam, fremebant ſtatim *prætoriani Milites*, qui circa Albam Aulam ſtationes obtinebant; emanavit in illos rumor, *Principiſſam* dolo clàm interemptam fuiſſe, adeò ut illi à perduellibus vix manus abſtinerent. Ad illorum igitur rabiem compeſcendam neceſſum habuerunt epiſtolam ab eâ ad reginam miſſam, & fugæ cauſam complectentem, in lucem edere, ut illius indicio certiores fierent ipſam impiorum manibus non interiiſſe. In eâ epiſtolâ * cum omni obſequio officium illud memorat, quod Regi & Reginæ ſe debere profiterur. Dicit *ſe ad ſimultatem & iracundiam Regis vitandam, & ad tuendam illius ſalutem, quod marito etiam ſuo & Principi Auriaco curæ*, dicit, *erit, itineri iſti ſemetipſam committere. Se in remotâ regione manſuram, donec motuum compoſitorum, & pacis reconciliatæ lætum nuncium acceperit; Se ſperare id Senatûs auctoritate, cujus obtinendi gratiâ, Proceres tam frequentes à Rege deſciſcunt, ſine ſanguine & vulneribus effectum iri.*

* Quam vide in tract. polit. part. II. pag 433.

Qui in alieno Orbe, rerum noſtrarum neſcii, hæc omnia Civium, amicorum, generi ſui, ſervitiorum militarium, & filiæ denique à Rege transfugia audiverint, ut infortunium forſitan Regis, ſic cauſam, credo, noſtram miſerabuntur: Nec exiſtimabunt, ſi modo æqui ſint rerum æſtimatores, populum in ea delicta contra morem officii prius irruiſſe, quam graviſſimis injuriis laceſſiti, in ultimo rerum naufragio neceſſitate coacti eſſent. Illud ego Plinio juniori † certè aſſentior, quod *non unquam deceptus eſt Princeps, niſi qui prius ipſe decepit.* Atque ſi non univerſim, & omnibus in terris id verùm eſſet, attamen in Angliâ fide dignum videretur; Nuſquam etenim terrarum, acriori animorum ver-

† In panegyr. ad Trajan.

borúmque contentione, homines *perduellionis* crimen, quam Angli hoc posteriori sæculo insectati sunt. Si cui verò fides mea hæc referentis erit suspecta, si quispiam parum credulus interrogaverit, *Unde ergo tot obsequentis populi defectiones*, ego responsum adornabo, à Senatu Romano in consimili causâ factum, *ibi pacem esse fidam ubi voluntarii pacati sunt: Neque eo loco ubi servitutem esse velint, fidem sperandam esse* *. Rex noster se ope dogmatum Ecclesiæ Anglicanæ, nimis, ut quidam arbitrantur, Regis libidini indulgentium statum reipub. & omnia legum præsidia convulsurum speravit. Humani verò ingenii propensionem non satis animo secum contemplabatur. Id neutiquam perspexit, Anglos cum Polybio ‖ censere, *Non permittendum cujusquam principatum in tantum crescere ut neque de manifestâ justitiâ apud eum dubitare liceat. Nihil*, inquit ille, *proditoribus aut iis qui res novas moliuntur, tutum est*.

* Liv. lib. 8. sect. 21.

† Polyb. lib. 1. sect. 23.

Rex, cui semper, cum reliquo mortalium genere, moris erat, mitescere in adversis, videns fortunam spem suam frustrari, ad molliora iterum visus est redire consilia, atque omnia suis gratificari; & quemadmodum de Agrippinâ dicitur, *quod ne malis tantum facinoribus notesceret, veniam exsilii pro Annæo Seneca, simul præturam impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem studiorum ejus* ‖. Ita Princeps noster, gnarus se ob malè administratam rempublicam insigne odium civium meruisse in angustias conjectus popularium benevolentiam captare cœpit. Principio rerum omnium, postquam Londinum è Sorbioduno rediit favori civium velificaturus, *Edvardum Halesium*, Militem, qui Arcis

‖ Tacit. annal. lib. 12. sect. 8.

cis Londinensis custodiæ præerat, à præfecturâ istâ, cujus per statuta regni exors erat, statim submovit, & in locum ejus *Bevillum Skeltonum* suffecit, virum inter equites Anglicanos etiam nobilem ; &, si non legibus, simultati tamen civium & suspicioni aliquatenus obnoxium. *Halesius* iste Tribunus ille militum erat, de quo in superiori libello mentionem feci, quem Jacobus Rex in regni initio, contra *legum pœnalium* sanctionem in locum istum cooptavit, & in quem, leges provocaturus, & illorum robur omne relaxaturus, in fictâ persona litem intendi curavit. Ille dispositis, in terrorem civium, custodibus perduellibus, & tormentis bellicis, in mœnibus arcis, adeò Londinensium animos inflammaverat, ut Regi compertum esset, se nullis verborum blanditiis, aut lenociniis factorum, civium benevolentiam sibi conciliaturum, donec *Halesius* iste de gradu isto dejiceretur. Illius ergo diminutionem iracundiæ Londinensium indulsit, & in locum ejus ut dixi, *Skeltonum* successorem dedit, consiliorum non Angliæ solùm, verum & universæ Europæ, perniciosorum *, ut multi credunt, cum illo participem.

* Clandestinum fœdus innuit cum Galliarum Rege initum.

Post abrogatam *Halesio* Turris Londinensis præfecturam, quod, ad conciliandos illorum animos, oppidanorum querelis indultum erat, alio confestim promerito majoris benevolentiæ speciem præ se tulit ; simulavítque se id facturum, quod, ad sanandas popularium mentes & tumultus regni sedandos, omnes Anglorum Ordines votis omnibus fieri comprecati sunt. Vocata etenim illorum Concione, qui sunt assessores regii, & consiliorum secretiorum participes, quarto calendas Novembris † in *Sanctiori Concilio* supremo regni cancellario in mandatis dedit,

† Novem. 28.

ut emitteret rescripta & Comitiis Parlamentariis Westmonasterium decimum octavum Calendarum Februarii diem ad conveniendum ediceret.

* Januar. 15.

Si Rex seriò jam quamvis serâ sapientiâ, qualem Phryges, quibus Angli se oriundos gloriantur, in rebus gerendis adhibere solebant, pacem cogitasset, & ad Senatûs auctoritatem appulisset animum, imperio à majoribus relicto incolumi etiamnum sine dubio frueretur. Crediderunt vero viri sagaces, quorum opinionem mox eventus confirmavit, ipsum sincerâ tum fide non egisse; verum suadentibus perduellibus omnium aliorum dolorum artificibus, consilium istud ad credulos ludificandos simulavisse, cujus subterfugiendi facilè mox prætextum reperiret. Et sane quod Appius Claudius in Tribunitiâ olim seditione questus est, *Quicquid patres faciunt displicet: sive illud pro plebe, sive contra plebem est* *. De Rege Britanniæ plurimorum simultatis ratione habitâ, jam aliquatenùs dici poterat. Ille etenim promissorum toties fidem fefellerat, & Anglorum luserat vota, ut ad saniora jam consilia rerum suarum iniquitate necessariò conversus, in iis cœptis quibus promereri populum studuit apud plurimos doli suspectus erat. Credo equidem magnam hominum partem ità à naturâ imbui, ut, si repetitis injuriis gravius in illos consultum fuerit, ingenium illorum contemplante cum Polybio fateri cogamur, *Nullum ex reliquis animalibus homine atrocius atque efferatius esse: cui si interdum veniam aut impunitatem aliquam concesseris aut aliter eum benignitate fueris prosecutus, id omne dolum fraudemque existimans deterior fit, & erga beneficum magis infidus* †. Anglorum vero pars maxima talis ingenii speciem præ se non

* Liv. lib. 5. sect. 3.

* Polyb. lib. 1. sect. 23.

non tulerunt, etsi etenim fidem Regis in consilii istius novitate, à quo semper antea alienus erat, jam suspicarentur: plurimi tamen tanquam reipublicæ Cæsarísque incolumitati jam satis prospectum esset, singulari gratulatione beneficium commemorârunt; tantoque gaudio Senatûs mox conveniendi gratia omnium animos affecit ut Classiarii milites, cujus generis hominum ingenium maximâ ex parte, ad tempestuosi maris naturam proxime accedit, læti nuncium acceperunt. Baro Dartmuthiensis Classis Præfectus, cum Domino Berkleio, & Rogero Strickland equite Anglicano, navium vexilliferarum Præfectis, & duo de quadraginta aliis Classiariorum militum optimatibus audito Regem diem comitiis Parlamentariis indixisse Calendis Decembribus * nuncium ad eum ablegarunt cum supplice libello, in quo gratias egerunt Regi, *Quod, tempore quo sacrosancta ejus majestas in maximo vitæ discrimine versaretur, & belli fortuna multi Christiani sanguinis effusionem intentaret, dignatus esset senatum convocare, præter quem nihil jam reliqui haberent ad simultates civium tollendas.*

* Decem. 1.

Eodem tempore † quo Rex Britanniæ post reditum è Sorbioduno administris suis in sanctiori concilio propalàm edixit, se acturum Senatûs conventum, prodiit in publicum tertia Arausionensis declaratio (ut titulus præ se tulit) in eâ nescio quæ ficta persona Arausionensis nomine, populo edixit, " Se perduelles omnes, quos contra legum præscriptum, aut " aperto in campo aut in suis ædibus cum armis " deprehenderent, aut civilis militarísve officii mu- " nere fungentes, non eâ tractaturum humanitate, " quæ militibus generosísve debeatur, verum in " sicariorum latronúmque numero habiturum, & " libidini militum permissurum, &c.

† Novem. 28.

Decla-

Declaratio iſta ab audaci aliquo ardelione, neſcio Principe Auriaco, quemadmodum ipſe palam profitebatur, Londini in vulgus miſſa, terrorem non mediocrem incuſſit illis omnibus qui per omne fas ac nefas Regiam tueri cauſam contra communem utilitatem animis ſecum ſtatuerant; illis verò, qui ex adverſâ parte patriam in libertatem vindicaverunt, augeſcebant animi, & contra legum everſores acrius inſurgebant. Quibuſdam in locis (verum illud non ſubterfugiam reticendo) immane Vulgus furori non temperans, quem Sceleratorum hominum injuriæ in pectoribus illorum accendebant, ædium ruinâ publico gaudio litaverunt; quaſi inſtar ultionis videretur cernere everſas illorum domos, qui rempublicam ſubvertere perfidam navârant operam. Imo longius adhuc furor iſte proceſſit, & nonnulla Jeſuitarum ſacella à plebe lymphatica, reclamantibus licet melioris exiſtimationis civibus, iis in locis complanata ſunt, in quibus Jeſuitæ, dum res ſuæ ſub Jacobo integræ erant populum ſceleribus ſuis vexârunt. Hæc ego quando commemorem, & furibundæ nunc, plebeculæ rabiem cum ignaviâ iſtâ comparem, quâ, non ità pridem Jeſuitarum audaciam pertulerunt, illud mihi occurrit quod Livius * dicit, *Hæc natura multitudinis eſt: aut ſervit humiliter aut ſuperbe dominatur: libertatem quæ media eſt nec ſpernere modice, nec habere ſciunt.* Ut ego vim iſtam contra privatorum lares atque ædes Deo ſacratas perpetratam ex animo deteſtor, ita crimen nullâ excuſatione prætexendum cenſerem, ſi viri exempli recti & primi ordinis, qui optimo animo, ſummo conſilio, & bonis artibus in vulgus grati erant, & non colluvies & quiſquiliæ populi, quorum delicta & decori ignoratione ſemper proveniunt, illius auctores extitiſſent.

* Liv. lib. 24. ſect 25.

Eadem

Eadem tempeſtate, quâ tumultus iſti in Angliâ graſſabantur, Scoti quoque, nunc ad ſpem libertatis ſub Arauſionenſi erecti, motus domi conciverunt, miſerúntque in Angliam oratores liberi & frequentis Senatûs conventum à Rege oratum, ut comitiorum iſtorum adminiculo, non in præſentiâ tantùm, verùm in perpetuum etiam, ſummâ tranquillitate, & ſuis libertatibus fruerentur. Ad Senatum ubique tanquam ad malorum omnium levamentum ab omnibus provocatum eſt, & ad ejus conventum obtinendum, præter eas, quas ſuperius recenſui, plures adhuc Anglorum defectiones inſecutæ ſunt.

Dux Norfolciæ, priuſquam ad Icenos * de conſilio Regis allatum eſſet, ipſum nimirum ad ſenatum animum adjeciſſe, coacto frequenti Icenorum multitudine, quos gentilitia inſignia decorant, in *Norfolciæ* provinciâ, cujus Satrapiam Dux ille *Mareſchallus* Angliæ obtinuit ; palam omnibus vulgavit, ſe in Senatûs & religionis vindicias cum reliquis conjuráſſe. Norwicus caput iſtius provinciæ eſt, eò Norfolciæ Dux armatâ manu ſtipatus, ſummâ feſtinatione pervenit, & Calendis Decembribus † comitum ſuorum & civium frequenti coronâ cinctus, in foro nundinario brevi oratione *Prætorem* Urbanum reliquorum nomine compellavit.

* Norfolciæ populos.

† Decem. 1.

" *Animis*, inquit, *noſtris penitus perſuaſimus*, *nihil*
" *in publicis calamitatibus*, *quibuſcum in præſentiâ con-*
" *flictamur*, *præter liberum ſenatum* excogitari poſſe,
" ex quo legum, libertatum & religionis columen
" ſit ſperandum. *Huc igitur eo ſolum animo conve-*
" *nimus ut propalàm omnibus ediceremus* nobis ſtatu-
" tum eſſe ſummâ ope niti, ut comitiorum iſtorum
" adminiculo incolumitati rerum noſtrarum conſu-
" lamus. Et quoniam Regiæ majeſtati viſum eſt
" (quem-

" (quemadmodum hodierno nuncio certiores facti
" sumus) emissis rescriptis, decimum octavum Ca-
" lendarum Februarii diem Senatui ad convenien-
" dum edicere, nihil ergo superest, quin ut meo,
" & horum omnium nomine, dicam, nos semper
" fore paratos, ut omni ope nostrâ, legibus, liber-
" tatibus Civium, & religioni subveniamus.

Auditâ Ducis oratione, statim Prætor, Senatores Urbani *, municipes † omnes cum frequenti hominum multitudine sententiam ejus suis suffragiis comprobarunt. Dux ipse ut moderationis suæ omnibus documentum faceret, ostenderétque non tam res novas quam reipublicæ utilitatem sibi cordi fuisse, cum videret temerariam plebem magnâ multitudine se illic in unum conglobasse, præcepit omnibus ut nullos concierent tumultus, verum quieti domum irent. Rex etenim, inquiebat ille, jam senatum convocare decrevit, atque ita vestra omnium voluntati tandem obsequi dignatus est.

* Aldermanni.
† Burgenses.

Paulò post eadem declaratio ad *Garienis* ostium ||, portum oppidúmque elegantissimum in agro etiam Norfolciensi, cum summo civium consensu iterata erat. *Linum Regis* etiam *Dux Norfolciæ* eodem generosorum præsidio munitus pervenit. Ibi Prætor & Seniores Civitatis cum multis incolarum Centuriis dato supplici libello in foro mercatorio, *Ducem patronum*, ut aiunt, *suum*, *periculorum admonuerunt*, quæ non a domesticis solum, verum & externis etiam hostibus * sibimet obversarentur: illum etiam comprecati sunt ut ille res illorum ità in eo articulo disponeret, *ut non minori fiduciâ & zelo*, *quam reliqui Anglorum*, *se legum*, *religionis*, *& prisci rerum in Angliâ moderaminis vindices præstare ausint.* Votis illorum

|| *Yarmouth.*

* *Gallis.*

lorum Dux ſtatim annuit, & in illorum præſidia equitum peditúmque militiam accerſens, profitebatur neminem illo alacriorem omnia vitæ & fortunarum diſcrimina pro iis omnibus aditurum *. Auſtrales etiam *Iceni*, Suffolciæ nimirum provinciæ populi, Norfolcienſium cœpta comprobarunt, verùm quia Præfectus provinciæ illis defuit, quem caput cœptorum ſibimet aſciſcerent, non illi catervatim, & in ordinem digeſti, quemadmodum alii, pro ſalute publicâ in unum coiverunt. Etſi etenim Angli nobiles ſuos non eodem ſervili obſequio colunt, quo *Hibernici*, & occidentales *Scoti* illis oriundi *Phylarchas* ſuos ; nec eodem cultu nunc eos proſequuntur, quo non ita pridem ſolebant, priuſquam jura *Servitii* & *feudorum Militarium*, ſub Carolo primo, lege erant abolita ; omnia tamen inſigniora facinora ſub illorum auſpiciis ſuſcipere geſtiunt, & apud Anglos fidem obtinet quod à Cicerone dictum eſt, *homines nobiles, ſeu rectè ſeu perperam facere cœperunt ita in utroque excellunt, ut nemo noſtro loco natus aſſequi poſſit* †.

* Vid. tract. polit. part. II. pag. 438, 439.

† Cicero pro P. Quinctio.

Eodem tempore quo *Iceni* iſti, perditis jam ferme rebus, & cum prope deſperatum de republicâ eſſet, arma ſumpſerunt ut *Britanniam* è manibus hoſtium eriperent, matréſque Anglicanas & liberos parvos inviolatos ſervarent, quibus quid natura nobis jucundius quid carius eſſe voluit ? *Cornaviorum* & Silurum nonnulli, quos ſub immiti Jacobi Regis imperio eadem ingruit fortuna, quæ alios afflixit, aliorum animos in republicâ adjuvandâ æmulati ſunt. Hujus ſeceſſionis capita erant Dominus *Herbertus Cherburienſis* majorum gentium nobilis, *Edwardus Harleius* & *Gualterus Blunt*, viri Equeſtres, *Thomas Foleius* nullo honoris titulo inſignitus, verum ingenuibus

tibus divitiis, inter primarios Anglos recensendus, cum magna parte Generosorum ex *Wigorniensi* & *Herefordiensi* agro confluentium. Illi Branogenium * præcipuam Wigorniensis provinciæ urbem, vetustate venustatéque spectabilem, cum ingenti virorum comitatu intrantes, aliorum ritu se incœpta Arausionensis in Senatu conveniendo enixiùs adjuvare velle, palam † professi sunt. Dominus Herbertus & Gualterus Blunt, *Ludlovii* Castrum || eodem tempore in deditionem ceperunt.

* Wigorniam, *Worcester.*

† Decem. 5.

|| *Ludlow-Castle.*

Neque hi soli concitatores populi fuere, verum aliis in locis strenuos quosdam fortésque viros expirantis jam libertatis, legúmque interitûs misertum est. Carolus Talbottus, tunc Salopiæ Comes (nunc Ducis titulo insignitus) quique in ista comitum amplitudine secundas in Angliâ post Oxfordiæ comitem ferebat, vir summo officio spectatissimus, & illustribus Talbottorum imaginibus dignus, qui cum *Arausionensi* è Belgio venit patriam in libertatem asserturus, Johanne Guisio, viro Equestri, unà conspiranti, Bristoliam insignem urbem, partim in Somersettensi positam agro, partim in Glocestriensi, quæque inter Britanniæ urbes primas à Londino & Eboraco facilè sibi vendicat, in pignus Senatûs conciliandi cepit.

Dobunorum etiam Generosi nonnulli in agro Glocestriensi pro libertate lacertos moverunt, & Dominum Lovelacium, quem ad Arausionensem transeuntem à ruris militiâ captum superius memoravi, è carcere, quo Glovernia * constringebatur, statim liberaverunt. Novi-castri † in-

* Glocestriæ.

† *New Castle.*

colæ

colæ in Domini Lumleii ſe fidem commiſerunt, atque omnes unâ voce ſe ad Senatûs auctoritatem recurrere proclamaverunt.

Dum iſti tumultus, quos neque popularis ambitio neque odium Regis, aut aliena ab illius dignitate libido, verum publicæ utilitatis ſtudium concitavit in variis regni provinciis graſſantur; Princeps Auriacus multorum indicio certior factus Regem & univerſum exercitum, relictâ ſtatione & ſignis converſis verſus Londinum profugiſſe, caſtra ſtatim movit, & non citato agmine verum expenſo gradu & parvis itineribus, propter anni tempeſtatem pergens, poſt multa caſtra pridie nonarum * Decembris Sorbiodunum pervenit. Ibi tormenta bellica, & varia genera commeatus reperit propter inopinatum diſceſſum & ingentem trepidationem; à Rege poſt tergum derelicta. Inſequenti die †Auberius de Vere Oxonii Comes qui amplitudinis illius initium ad Henricum Primum refert, Jacobi Regis tyrannidem pertæſus, ſub quâ indigna tanti generis ſplendore perpeſſus erat, ad Arauſionenſis vexilla ſe contulit, & ſub illis etiamnum licèt obſitus & ferme confectus annis magis quam pro ætate ſtrenuus militat.

* Decem. 4.

† Decem. 5.

Biduum poſt ‖ *Arauſionenſis* Hungerfordiam contendit, oppidulum tenue & humido ſitu in Attrebatiorum * regione. Dum hujus loci hoſpitio utebatur eò pervenerunt tres viri nobiles, marchio nimirum Hallifaxiæ, Nottingamiæ Comes, & Dominus Godolphinus, à Rege & Sanctiori concilio ad Arauſionenſem miſſi, ut colloquia cum illo ſererent, & tranſigerent negotia omnia, quæ neceſſaria procemia eſſent, ad Senatum conveniendum. Sexto Idus

‖ Decem. 7.

* Bercheria, ſive *Barkſhire.*

Idus * Decembris præcepta sibimet à Rege insequenti libello cum Arausionensi participaverunt.

* Decem 8.

Domine,

" IN mandatis à Rege habemus, ut vobis indicaremus ipsum observare dissidia omnia, & querimonias à celsitude vestrâ commemoratas ad liberum Senatum referri. Sacrosancta ejus Majestas cum animo suo statuit, quemadmodum omnibus proclamavit, hodiernum ante diem Senatûs conventum agere, at consultius ratus est in præsenti rerum statu, eum in aliud tempus differre, usque dum rerum turbæ componentur. Quoniam vero subditi ejus in eadem sententia persistunt, & comitia Parlamentaria sibimet indulgeri flagitant, idcirco in eum finem Edictum pervulgavit, & *brevia* emisit, quibus comitiis diem præstituit. Et nequa illorum interpellatio fiat, iis omnibus lubens assentietur, quæ ab illo fieri æquitas postulaverit, ut Senatores omnes securos præstet.

" Regia ergo Majestas nos ad Celsitudinem vestram ablegavit ut vobiscum negotia omnia transigeremus, quæ ad electionis liberæ jura, & ad securitatem consessûs pertinere videbuntur; & super ea re se continuò *tractatum* vobiscum inire paratum esse dicit. Id etiam Regia Majestas proponit ut interea temporis vester utriusque exercitus certis contineatur limitibus, atque eo ab Urbe *Londini* intervallo, ut militum arma nulla Senatui pericula denuncient: nec aliam comitiis moram facere exoptat, quam usitatæ & necessariæ formulæ exigere solent.

Arau-

Arausionensis hanc responsionem, summam æquitatem & moderationem animi præ se ferentem, ad Regem remisit. "Nos, Procerum & generosorum "nobiscum consociatorum consiliis usi, in responsum "ista proponimus.

"Primò, ut isti omnes qui legum sunt exsortes "armis spolientur, rudi militari donentur, & belli "pacísque muniis omnibus priventur.

"Secundò, ut edicta omnia rescindantur, quæ "dignitatem nostram, aut illorum qui jam in no"strâ sunt amicitiâ, quique sua cum nostris peri"cula communicârunt, famam lædunt; & siqui "propterea quod nobis auxilia ferebant custodiæ "fuerint traditi, statim carcere laxentur.

"Tertiò ut in Civitatis Londini incolumitatem "arcis præfectura in manus civium tradatur.

"Quartò, ut si tempore Comitiorum Regiæ ma"jestati Londini commorari visum fuerit, nos etiam "eodem hospitio utamur, æquali satellitum nume"ro stipati: Sin Regi complacitum fuerit remo"tiùs ab urbe agere, ut nos eodem intervallo ab "eâ distemus; ut uterque nostrûm cohortes ad "quadragesimum ab urbe lapidem amoliamur; "ut non plura auxilia in regnum invehantur.

"Quintò, ut in Londini tutelam & commercii in"bi emolumentum; Castrum "Tileburgense * Londinen"sium Custodiæ permittatur.

* *Tilbury-Fort* in quo Hibernici stationem tunc habebant.

"Sextò, ut vectigalis publici pars justa nobis sup"peditetur ad milites nostros sustinendos usque "dum tempus Comitiorum venerit.

"Septimò, ut *Portus Ma"gnus* † iis militibus præ"sidiariis occupetur, de qui"bus inter nos & Regem "conventum fuerit, quo melius Gallorum, & alio-

† *Portsmouth*, quem Hibernici & alii perduelles tunc occuparunt.

" rum exterorum in Angliam appulsui obviam eatur.

Quinto Idus Decembris * Arausionensis responsum illud Delegatis Regiis dedit. Illi sine mora ablegato ad Albam Aulam nuncio Consilii Arausionensis Regem participem fecerunt. Ille insequenti die †, responso accepto, tanquam genio aliquo verum eliciente, aperte professus est, *Conditiones istas ab Arausionensi propositas æquiores longe fuisse quam aut ipse expectavit aut sperare quidem debuerat* ‡ Et quidem à multis accepi id quod facilè apud me fidem obtinet, Regem non sine insigni ægritudine animi & suspiriis lamentisque multis missas, à legatis suis tabulas perlegisse, quod Arausionensis nimirum spem suam fefellisset, nec iniquiores ad eum misisset conditiones, quas cum ingenti animo & fastu Rege digno aspernari posset; atque ita insequenti fugæ, quam ante animo meditabatur, honestam apud populares suos excusationem obtendere. At perduellium nonnulli qui suorum consilia mitiorem in partem interpretari, adversariorum omnia rapere in pejorem consuescunt, dicunt Regem iniquis Arausionensis postulatis animo discruciatum, Senatum repudiasse ad quem serio animum adjecisset, & inopinatam fugam in Galliam adornasse. Contrarium vero nos certissimis indiciis comperimus, lapsis etenim duabus septimanis antè, Insidiatores isti (quemadmodum suprà commemoravimus) qui Galliarum Regis partes fovebant, atque ideò nihil studebant æque ac rempublicam nostram tumultu & discordiis miscere, literas ad Regem miserunt *Sorbioduni* cum exercitu commorantem, in quibus illum adhortati sunt ut nihil aliud quàm de fuga in Gallias capessendâ cogitaret;

* Decem. 9.

† Decem. 10.

‡ Vid. Epist. ad Episcopum, pag. 14. & histor. desert. pag. 94.

ret; ita etenim forè ut brevi illinc ad sedandos regni tumultus revocaretur. Regionem istam illi periculorum omnium forè perfugium, & melioris fortunæ portum, *Dubriensis* Dominus, & *Brentius* Regis familiarissimi, & consiliorum ejus potentes, sæpius in multorum auribus dixerant, priusquam ille e Sorbioduno gradum retro flectebat.

Regem verò ad fugam tunc animum adhibuisse cùm ad Senatum se omnia rejecisse simulavit, apertè inde videre est, quod Reginæ fidem obligavit, se illam in Gallias euntem insèqui voluisse, priusquam à legatis suis Arausionensis responsum de Comitiis Parlamentariis accepisset *. Quartò etenim Idus Decembris † Regina & *Cambriæ* Princeps (quem Jesuitas nostro & Galliarum Regi peperisse compertissimum est) horâ tertiâ antelucano tempore ex *Albâ Aulâ* discessérunt, postea verò cum serum diei esset, è suis *Ablegatis* de Arausionensis consilio nuncius Regi afferebatur. Ex quo videre est Regem tum sincerâ fide non egisse, cum rerum controversias ad *Senatum* rejiciendi studium simulavit. Præterea Regem à Senatu fuisse alienum cujus ad auctoritatem tunc gravioribus angustiis inclusus omnia rejicere videbatur, præter multa alia, præproperum ejus servidúmque ingenium, post Reginæ discessum, & præceps ista fuga, cui se statim mandavit, abunde mihi testantur: Confestim quippe, cum nulla mutandæ sententiæ causa subesset, cùm neque novis popularium injuriis nec iniquis Arausionensis conditionibus premeretur, quemadmodum ipse fatebatur, rescripta ista omnia, quibus comitia parlamentaria conciliantur, quæ nondum lucem obtinuerant, in ignem conjici jussit; & *Cautione* || interposita curavit, ut reliqua,

* Vid. histor. desert. pag. 109.

† Decem. 9.

|| *A Caveat.*

quæ jam in vulgus prodierant frustra essent nec effectus destinatos sortirentur. Eodem temporis vestigio, *Feversbamiæ* Comiti mandavit, ut exauctoraret exercitum & milites omnes missos faceret. Consilium super ea re datis per Tabellarium literis cum eo communicavit. Jesuitarum illud consilium erat; illi Regem adhortabantur ut militibus militiæ vacationem daret, sperantes eos citra commoda emeritorum præmiorum exauctoratos pleraque tum pessimi exempli pravâ libidine, & vagâ licentiâ perpetraturos, quæ in publicam perniciem cederent.

Regiis literis acceptis, *Feversbamiensis*, qui præerat exercitui, vir natalibus Gallicis *, & non in civium solummodo, verum & Procerum Anglicorum Album, Ducis Eboracensis gratiâ ascriptus, cohortes omnes exauctoravit. Hoc pacto Rex suum abdicavit exercitum militésque duro necessitatis telo coegit Arausionensi se in voluntariam deditionem concedere; nullo etenim jam fruebantur Duce cujus sub Auspiciis contra hostem dimicarent.

* Olim Dominus *Duras*, & minor natu frater mareschalli *de Lorge*.

Eodem tempore quo consilium suum de exauctorandis cohortibus Comiti *Feversbamiensi* aperuit, inclinante ad vesperem die Rex Prætorem Londinensem & vicecomites civitatis in *Albam Aulam* accivit, præcepitque ut pro virili niterentur civitatis tranquillitatem tueri. Reginam & infantulum regno discessisse dixit, sibi vero statutum fuisse apud illos ad ultimum commorari. Rex hujus promissi fidem eadem fidelitate quâ cæterorum omnium, mox liberavit; mane etenim insequenti †, horâ tertiâ post mediam noctem fugam adornans, parvæ se Cymbæ commisit, & secundo flumine Graves-Endam vectus naviculam ibi conscendit, quâ in Gallias statim trajecisset,

† Decem. 11.

jecisset, nisi, incidente casu quem mox commemorabo, supremo rerum omnium moderatori visum fuisset, profectionem illius in longius differre

Postquam Rex elusâ omnium spe, & repudiatâ Senatûs auctoritate dereliquit communem Causam, tenuit populares statim opinio ista, quam ratio in consimili causâ generi humano suggereret, Regem ita de possessione magnæ fortunæ cedentem, populi Anglicani jus in *sua* ipsorum *fide* & *religione* deposuisse. Quapropter diversi nunc virorum ordines, pro loco isto & dignitate quam in republicâ ten erunt, certamen adjuvandæ patriæ excitarunt, & in eâ tutandâ, quâ quid est dignius in quâ omnis diligentia indulgentiáque nostra consumatur, totis viribus desudârunt.

Eadem die quâ Rex ab Urbe discessit, horâ decimâ antemeridianâ, Primores ferme omnes exercitûs qui tunc in Civitate Londinensi aut locis suburbanis hospitium habebant, convenerunt in *Albam Aulam*, indéque ad Arausionensem misso nuncio, de Regis fugâ certiorem illum fecerunt, pollicítique sunt se suo robore Prætoris Londinensis auctoritatem firmaturos, daturósque operam ut civitas tranquillitate frueretur, usque dum Celsitudo ejus castra versus Urbem moveret.

Eadem etiam die * Ecclesiæ Antistites & Proceres regni, qui tunc *Londini* & *Westmonasterii* tanquam in speculo agentes, communi saluti invigilârunt, videntes se Rege & administra ione Regiâ orbos, in istum Anarchiæ statum redactos fuisse, quo primi mortales vixerunt, priusquam legum commoditas utilitásque communis eos conciliabat; in Domum *Senatoriam* † conventum egerunt, & accersito Domino Prætore cum Senatoribus

* Decem. 11.

† *Guild-hall.*

* Aldermannis.

*Civitatis, edicto publico pervulgarunt, " Se in istis reipublicæ temporibus de Causâ religionis, legum terræ, libertatum, & bonorum subditorum omnium solicitos esse: Se speraste, cum Rex, rescriptis in publicum missis, diem Senatui libero indixisset, illorum conventu rebus suis in columitatem partam fore: quoniam vero perditissimorum virorum hortatu rebus nostris pessime consulentium, Regia majestas se clam surripuit, idque, ut nos suspicamur, consilio mox regno decedendi, idcirco nos officio defore nostro existimavimus, si calamitatibus in istis silentium ageremus, quibus diuturna sceleratorum consilia rempublicam nostram labefactârunt. Unanimi ergo nostro omnium consensu statuimus ad Arausionensem nosmet recipere, qui non sine singulari in regnum nostrum benevolentiâ, non sine pecuniâ ingenti, & maximo vitæ periculo Senatûs nostri conventum procurare in se suscepit, atque ità (minimâ quâ fieri poterat Christiani sanguinis jacturâ) nos ab ingruentibus *Servitutis* & *alienæ religionis* malis redemit. Declararunt insuper, se omnes industriæ nervos contendere velle, & Arausionensi daturos operam, ut ejusmodi convenirent Senatum, qui sine morâ Legibus Anglorum, libertatibus, rei cujúsque familiari, religioni, & Christiani Orbis Principum Rerum publicarúmque omnium commodo, quorum utilitas cum nostrâ arctissimè colligata est, prospectum irent

Edictum illud Archiepiscopus Cantuariensis cum duo de triginta aliis, quorum omnes aut Ecclesiæ Præsules erant, aut majorum gentium nobiles, Chirographis suis subsignârunt, & per Comitem *Pembrochiensem*, virum in isto Ordine spectatissimum, Vicecomitem

cecomitem *Vimutiensem**, Episcopum *Eliensem*, & Dominum *Culpeperum*, reliquorum nomine *Ablegatos* cum Arausionensi communicárunt.

* *Weymouth.*

Eodem tempore Dominus *Prætor*, Senatorum *curia*, & *commune* Civitatis *Concilium*, quorum concionem Proceres regni vocaverant, ut colloquia cum illis fererent, deliberaréntque quâ ratione regnum civitatémque tutarentur, supplicem libellum ad Arausionensem miserunt, quatuor Senatoribus è communi concilio lectis legatione ista fungentibus. "In eo singulares gratias Celsitudini ejus egerunt, "quod arma sumere sit dignatus, ut Angliam, "Scotiam, & Hiberniam à corporum & animarum "servitute assereret, & liberi Senatûs adminiculo, "res religionis, leges juráque civium, istis in regnis, "in tuto stabilíque loco reponeret. Speravimus, "inquiunt, Regem æquis istis postulationibus, quas "in edicto Celsitudo vestra vulgavit, assensum præbiturum, atque ità remedium aliquod malorum "nobis datum iri. At quoniam Regis discessu nos "spes ista frustrata est, hujus Civitatis nomine, "quæ regni caput est, ad Celsitudinis vestræ clientelam confugimus, & comprecamur, ut citato "cursu huc properare velis, ubi Civitas universa "se festis statim acclamationibus excipiet.

Eadem Die * Præfectura Londinensis † in *Domo Senatoriâ* conventu facto, per Robertum Claytonum, Gulielmum Russelum, Basilium Firebracium, viros equestres, & Carolum Duncomb Armigerum, supplicem etiam libellum Arausionensi dederunt

* Decem. 11.

† *Lieutenancy of* London

In eo commemorant, "Se ingens illud beneficium verbis non satis exprimere posse, quod Celsitudo ejus tot terræ Marísque pericula pro religionis

" gionis & legum incolumitate adierit, ſine cujus
" auſpiciis omnia peſſum itura eſſent. Ægre, in-
" quiunt, tulimus anſam nobis non antè fuiſſe obla-
" tam, quâ Celſitudini veſtræ & terrarum Orbi pa-
" lam faceremus, nobis ſtatutum fuiſſe, omnia bo-
" norum pericula, & diſcrimina vitæ ſubire, ut in-
" cœpta veſtra glorioſa, quibus regna miſerè labe-
" factata in integrum reſtituere concupiſcitis, feli-
" cem ſortientur exitum. Et ne rebus ſic ſtantibus,
" Civium officio deeſſe videremur, ita res noſtras
" compoſuimus, ut, Deo favente, nobis jam in
" manibus ſit, omnes antevenire inſidias, & civita-
" tem in otio & tranquillitate eo uſque continere
" donec Celſitudo veſtra ad nos pervenerit. Enixè
" igitur obteſtamur, ut profectionem veſtram ad
" hanc Urbem ſummâ feſtinatione maturare digne-
" mini, ut præclarum iſtud incœptum quod tam
" bonis avibus auſpicati ſitis, non ſine ingenti
" univerſorum gaudio mox ad exitum perduca-
" tur.

‖ Decem. 14.

Ex ſupplicibus iſtis libellis, quos triduum poſt ‖ ſingulorum Comitiorum Ablegati, apud *Henlium* in unum coacti Arauſionenſi tradiderunt, ex facili videre eſt, quo in loco res Anglorum fuere poſt Regis diſceſſum, quos tumultus, rude jam militibus donatâ, & ſolutis legum omnium vinculis, viri præ reliquis periculorum ſagaces metuerunt; quámque neceſſarium nunc rebus ſuis ducebant, ut Arauſionenſis auctoritate & auſpiciis omnia regerentur, illorum ſententias inſecutæ mox turbæ comprobarunt. Contra jus etenim legationis mobile vulgus in legatorum ædes vim fecerunt. *Barillonii*, legati *Gallici* domicilium frequens multitudo ex imâ plebeculâ fuſtibus ſudibúſque atque ejuſmodi telis ſubitaneis armata, hoſtilem in modum circumvenerunt. Ille verò ſervitiorum

vitiorum ſuorum & armatorum quorundam viribus fretus vim illorum à ſuis liminibus facilè prohibuit. At in ædes *Legati Iberici* non ſimili ſucceſſu lymphatica turba impetum fecit. Credibile eſt *legatum* voluiſſe injuriam iſtam à plebe committi, non ut damna ejus in majus reſarcirentur (quemadmodum mox factum erat) verum ut ità rebus domini ſui ſerviret. Novit ille *Hiſpaniarum* imperium & *Auſtriacæ gentis* majeſtatem in maxima fuiſſe pericula conjecta, nec potuiſſe vires aliorum ſociatas Galli imperium intra fines ſuos continere, dum res *Jacobi* incolumes conſiſterent; ſui itaque officii duxit vulgi fovere rabiem, ut eâ audaciâ impetus illorum in majus creſceret, atque illi proniores ita in Arauſionenſem eſſent. Si aſtutiam iſtam *Regis Iberici* Legatus eo modo machinatus eſt, certe Jacobus Rex paulò poſt exemplum ejus miſero fatalíque malo imitabatur: Ille etenim poſt appulſum in *Hiberniam* vagam iſtam ſicariorum latronúmque Hibernicorum vim, quâ Anglorum bona omnia ubique diripuerunt ſine ullâ in ſcelus iſtud animadverſione pertulit, ut prædæ dulcedine pellecti & ſceleris rei cauſam & vexillum ejus eò lætius ſequerentur.

Eodem tempore Idibus * nempe Decembribus antelucano tempore fama Londinum pervaſit Milites Hibernicos, quos *Feverſhamiæ* Comes pridie exauctoratos armis non ſpoliaverat, iter ad urbem acceleráſſe, atque in eâ profectione obvios omnes, nullo ætatis aut ſexûs reſpectu habito, pro more ſuo peremiſſe.

* Decem. 13.

Tumultus iſte in causâ erat quòd poſterâ † die *Conſiliarii Sanctiores* & *Proceres* regni, edicto juberent, ut Hibernici milites arma ſua regii armamentarii officialibus confeſtim traderent.

† Decem. 14.

Ex

Ex istis turbis quas recensui, facillimum est animi conjecturâ consequi, quàm plena terroris & tumultûs post Regis discessum, reliqua regni loca erant, & quanta necessitas statim coegerit Ecclesiæ Antistites Proceresque regni, Prætorem & Patricios Cives, Urbanum Civium Londinensium Concilium, atque alios domi militiæque spectatos, primarios viros atque amplissimos civitatis summam rerum & custodiam Urbis in se recipere; & Arausionensis subsidium implorare: non diu vero illorum administratio in isto interregno duravit, Rex etenim Sextâ post fugam die, suadente potius rerum suarum conditione, quam sponte suâ Domum ad Albam Aulam rediit. Quo pacto hoc contigit Lectorem paucissimis docebo.

Superius retuli Regem in Gállias trajicientem, Graves-Endæ naviculam conscendisse. Non procul è portu navim moliebantur, cum Navarchus revocans in memoriam, ratem suam male fuisse saburratam atque ex eo veritus pericula maris, ne ventis ludibrium cederet, & minima tempestate obrueretur, monuit Regem quid facto opus esset, portum nimirum aliquem iterum tenendum, ut saburram illic in navim inveherent. Hæc memorans, non possum me continere quin narrationis filum hic abrumpam, & lectorem moneam, quam in lubrico versentur res mortalium, quásque calamitates sibimet tyrannidem affectantes accersant, dum suorum benevolentiæ securi populum servitutis impatientem sub jugum mittere conantur. Rex potentissimus, haud ambiguus maris arbiter, qui classis robore non minus quam imperii jure, id aliis gentibus clausisset si modo in Civium animis sibi quæsivisset imperium post malè administratam rempublicam à suis profugus, non unum navigiolum sartum satis & refectum habuit in quo se pelago committeret. Non tale portentum

tentum Xerxes ſpectatoribus exhibuit, cum magnus Imperator, poſt acceptam cladem, ſcaphâ piſcatoriâ eo in mari vehebatur cujus undis verbera prius inflixerat. Auxit verò portentum quod mox insecutum eſt oſtendítque maximarum fortunarum fragilitatem. Navarchus Celoci ſuo ſaburram petens, in orientali oſtio * Inſulæ Sheppeiæ † quam Medweagus fluvius in Tamiſis æſtuario efficit, portum iterum tenuit. Ibi fortè *Feverſhamiæ* oppidani aliquot, Jeſuitas atque alios criminis ſuſpectos in ea rerum turbâ inveſtigantes, in Regem inciderunt *Edvardo Haleſio* viro equeſtri, & *Labadio* Achate altero comitatum. Deprenſo Regi id ex turbæ inſcitiâ & ignoratione facti tum contigit, quod neutiquam contigiſſe vellem, præſertim cum Jeſuitæ, qui aliarum gentium odium in Anglos trahere pro virili conantur, factum illud in deteriorem partem interpretati ſunt. Illi, quemadmodum ſæpius accepi, peregrinis auctores ſunt, Anglos ad conſpectum Regis in impotentem ſubitò rabiem fuiſſe accenſos; & ſine reſpectu, non majeſtatis tantùm ſed etiam humanitatis, in illum impetum feciſſe. Quod majeſtatem ita Regiam, quæ magna ſemper & Sancta apud omnes gentes fuerit, contempſerint, neſcio quomodo accepturæ ſint omnes Europæ nationes, illæque imprimis quæ ſub imperio Regio vivunt, ſi Jeſuitarum dictis fidem habeant. Ego ut maledictis omnibus obviam eam, & hujus rei infamiam invidiámque à tantillâ vel maritimorum Anglorum parte quorum mores * plurimum ex maris ingenio referunt, penitus amoliar, rem, quemadmodum geſta eſt referam. Fatendum ſanè eſt Agreſtes iſtos Regem in principio aſperiùs longe quam

* *Eaſt-Swale.*

† Quam Ptolomæi Toliatin eſſe ſuſpicamur.

† Vid. Mores Maritimi, Eraſm. adagior.

pro dignitate suâ, tractavisse; id vero ex eo contigit quod Rex ex industriâ conditionem suam illos celavit, at quam primum Feversthamiam ventum erat, ubi Rex in Prætoris ædibus pernoctavit, ibique ex aliorum indicio didicerunt eum Regem fuisse, hæserunt attoniti non aliter quam si piaculum admisissent, & genibus Regis advoluti delicti veniam petierunt. Pridie Idus Decembris * illud accidit. Eadem die Georgius Jeffrisius qui in amplitudinem Baronum Anglicorum † & summi Cancellarii dignitatem, à Jacobo Rege propterea cooptabatur, quòd, sicut de Rabirio Verris sodale dicebatur, *homo* esset *ad illius libidines factus*; Wappingæ in alienâ personâ deprensus erat. Illum Prætor Londinensis, cujus factum Proceres mox confirmarunt, in arcis Londinensis arctam custodiam tradidit; ibi ad vesperam perpotare consuetus, ut vino angores animi dilueret, ex immodicâ potatione mortem sibi facinoribus haud sanè dignum brevi acceleravit.

* Decem 12.

† Baro de Wem.

Idibus Decembribus || Londinum allatum erat Regem pridiè Feversthamiæ fuisse deprensum, plurimi statim ex ejus Servitiis pleno gradu iter ad illum fecerunt. Postridie Proceres quatuor è nobilium Classe amplis honoribus usos, Feversthamiensem nimirum Comitem, Ailesburiensem, Garienensem, & Middletonum, viros officiis suis apud Regem gratiosos, Oratores ad eum legaverunt, qui precibus illum obsecrarent ut gradum retro ad Albam Aulam flectere vellet: Sin eâdem animi pertinaciâ solum vertendi studium retineret, tum Militibus Prætorianis præceperunt, ut salutari præsidio illi adessent, nec antè robore suo illum stipare desinerent quàm quamcun-

|| Decem. 13.

que

que vellet navim conſcenderet. Ægrè tulerunt nonnulli legationem iſtam, & ſermonibus ſuis clanculum factum illud tanquam nimis officioſum perſtrinxerunt. Vix ſatis in eorum judicio decorum videbatur, ut paucorum nobilium conventus, qualis eo die agebatur, Regem, tam repudiato Senatu, fugientem, domum revocarent, non communicato prius cum Arauſionenſi conſilio, quem frequentior nobilium cœtus, & reliqui optimates virique Ornatiſſimi civitatis in urbis hoſpitium invitârant; & in cujus ditionem univerſa ferme gens, auditâ Regis fugâ devenerat. Rex, etſi fugam capeſſere quam in prætorium reverti præoptaret, procerum tamen hortatu, quibuſcum propter benevolentiæ conjunctionem, & amicitiæ neceſſitudinem, ſermones familiares conferre ſuſtinuit, domum reverti decrevit. Id ſine dubio eò libentius fecit, quòd exiſtimavit, fugæ anſam iterum ſibi datam forè, quâ humaniorum omnium in ſe miſericordiam, odium vero inſigne in populares ſuos aut Arauſionenſem trahere.

Poſtridie itaque * Londinum verſus iter auſpicatus eſt, atque ea nocte *Roffæ* † pernoctavit, quò plurimi è Prætorianis equitibus obviam illi proceſſerunt. Luce inſequenti, quæ dies erat Dominica, unâ pyrobolorum ‖ & tribus equitum Prætorianorum turmis ſtipatus, Londinum in *regiam* ſe contulit.

* Decem. 15.

† *Rocheſter.*

‖ *Granadiers.*

Rege reverſo & *Albæ Aulæ* hoſpitium occupante eadem quæ antè ſtudia ibi ſtatim conſpiciebantur; & *Regia* iſta non prius Domini ſui quam hominum, qui obnoxii erant Legibus & Anglorum inimicitiæ opportuni, diverſorium eſſe cœpit. Eò Jeſuitarum omnes reliquiæ concurrerunt, qui pavori nupero &

Regis

Regis fugæ erant superstites. Præter sodalitium istud, quo, in eo rerum articulo, nihil existimationem Regis apud populares suos aut Anglorum animos magis offendere poterat, omnia etiam illius consilia & incœpta post reditum ad penates suos a civium studio & voluntate aliena erant; adeo ut nonnulli jam, qui juxta superstitionem veterem Regi & rebus ejus per fas nefasque fausta omnia comprecati sunt, non sine ingenti angore animi dicerent, *Eum ideo domum postliminio revocatum fuisse ut graviorem apud suos offensam incurreret, & certiorem sibi accerseret ruinam* *. Ego sane, si in re tanta lector mihi conjecturæ potestatem faciet, dicam illud quod sentio, tantùm absuisse ut Rex post reditum mansueti animi officiis suos demereri concupisceret, ut illos potius ex industriâ ad iracundiam provocaret. Voluit sine dubio Civium animos eousque irritare, ut illorum injuriis lacessitus in fugam se iterum conjiceret, & fugæ culpam in populares suos inclinaret. Eadem bona fide senatum tunc convenire decrevit, cum illorum conventui diem indixit, quà domi apud suos commorari, postquam pedem retro ad Albam Aulam tulit. Id eum apud animum suum nunquam statuisse ex eo comparet, quod quandocunque optimates, quibus religiosum erat Regis sui voluntati obsequi, in summas angustias adducto obsequia sua offerrent, semper respondit, *Nihil æque gratum mihi facere potestis, ac si facilem mihi fugam alium in orbem reddere omni vestrâ ope nitamini* †. At si Rex tam vehementer animum ad fugam adjecit, unde, inquiet Lector, tam facile cursum retro flexit, cum liberum illi foret, vel ex ipsorum Procerum indulgentia, rectà tum in Galli-

* Vid. hist. desert. p. 105.

† Vid. emolum. hujus imperii, pag. 22. hist. desert. pag. 101.

Galliam navigare? Reſponſio certè prompta & facilis eſt, ſi tam honorificâ legatione, & infimis nobilium precibus ad lares ſuos revocatus imperio ſe ſubtraxiſſet, non erat neſcius id grave & firmum argumentum adverſariis fore cur regno privaretur, quod ipſe contra Procerum voluntatem tam pertinaciter abdicâſſet. Hærebat tunc ancipiti malo implicatus; ſi à Proceribus domum redire imploratus, in fugam ſe conjeciſſet, novit ſe amicorum benevolentiæ & regni naufragium facturum; ſin animo apud ſuos manendi domum reverteretur, vidit tunc Senatûs conventum ſibi neceſſariò peragendum fuiſſe cujus conſpectum ſuſtinere non poterat. Quid ergo faceret? Nimirum id conſultiſſimum videbatur, ut *Albam Aulam* ſe conferret, ibíque expectaret alterius fugæ occaſionem, cujus invidia aut cives ſuos aut Arauſionenſem penes eſſet: Nec eventus mox illius ſpem feſellit, quemadmodum nunc lectori palàm facturus ſum.

Eodem tempore quo Legati honorifici Regi decedenti moram fecerunt, præcipua regni lumina, & Civitatis Londinenſis inſigniores alumni, Arauſionenſem Londinum ad ſummam rerum ſuſcipiendam vocaverant. Magna etiam Regni pars vacante ſede imperiali, in illius obſequiis erant; & Procerum Anglicorum ingens etiam turba vexilla ejus inſecuti ſe cœptorum ſocios illi præſtiterant. Quapropter Anglorum *Primores* qui circa *Arauſionenſem* erant, audito Regem Londinum à Proceribus revocatum fuiſſe quò Arauſionenſis tunc omnium Ordinum rogatu profectionem adornavit, & non ignari turbarum, quas utriuſque ſimul in urbe præſentia concitaret, Auctores Arauſionenſi erant, ut per melioris exiſtimationis nuncium aliquem moneret Regem ut gradum aliquantiſper apud *Roffam* reprimeret. Arauſionenſis ſtatim Dominum *Zuleſteinum* ad Regem

gem ablegavit; ille vel propter errorem viæ aut cursus tarditatem non prius Roffam pervenit, quam Rex illinc Londinum versus processerat; quapropter *Zulesteinus* Regem consecutus, Arausionensis epistolam ei apud Londinum tradidit. Nullus dubito quin Rex, perlectâ epistolà, tacito gaudebat sinu, atque illius animus præsagiit se fugæ ansam illinc capturum; in hanc rem intentus eodem die per Fevershamiæ Comitem (idoneum sane nuncium si Regis tunc consilium spectetur) literas ad Arausionensem misit, quibus illum in hospitium ad Sancti Jacobi *basilicam* invitavit, & copiam ei fecit quem vellet *Prætorianorum equitum* Numerum secum ferendi.

Intererat Regis simulationem istam & comitatem, in irato Principe haud sanè gratuitam, tunc obtendere, atque illud in beneficium vertere quod necessitas erat. Eo etenim in loco nunc illius res erant, ut nihil hostile aggredi posset; Milites suos ipsemet discinxerat, regni munimenta omnia præter *Portum Magnum* Arausionensi in deditionem venerant; Procerésque regni cum civium Londinensium *flore* primas illi concesserant; quapropter ut vim meditari extremæ tunc dementiæ fuisset, ita prudentiæ erat benevolentiam simulare, cum eo facto plus sibi apud suos gratiæ, hosti vero majorem invidiam se pariturum novit. Acceptis literis Arausionensis Fevershamiæ Comitem statim in *Vindesorii* * Castrum custodiæ tradidit, eum vero mox è carcere laxavit, Katharinæ Reginâ Dotaria libertatem ejus ab eo impetrante fortunam istam Fevershamiensi Rex ominabatur, atque eo consilio virum Arausionensi præ aliis invisum,& quem ab eo ita tractatum iri suspicabatur,ad eum proculdubio misit, ut eo facto, quemadmodum dixi, omnium invidiam in se traheret.

* *Windsor-Castle.*

Nisi

Nisi Rex dolum istum animo secum cogitasset è purpuratis Anglicis nobilem aliquem & Originarium Civem, ad eum misisset, non vero Gallum, qui postquam Rex se fugæ commisit, non communicato cum Arausionensi aut Regni Proceribus consilio, missionem cohortibus dedit, priusquam Hibernicos armis spoliaverat; atque ita belluis immanibus quasi potestatem fecit in Anglorum vitam & bona invadendi, propter delictum illud, ex quo turbæ statim insecutæ sunt, & alia nobis adhuc incognita, Fevershamiæ Comes in carcerem erat conjectus.

Perlectâ epistolâ quam Fevershamiæ Comes quasi Bellerophontes alter, Arausionensi tradidit optimates Anglici qui cœptorum ejus socii in publicum consulebant, non diu deliberabant quid facto opus esset; id neutiquam illis tutum videbatur; ut, acceptâ Regis invitatione, Arausionensis *Basilicæ* Sancti Jacobi semetipsum crederet, quamdiu Rex hospitio urbis uteretur. Non ignorabant quæ pericula capiti ejus imminerent ex illorum insidiis, qui latera Regis in vicinia assidui circumstabant. Cautionem providúmque metum viris prudentibus suggessit, præter communia & usitata pericula, novum perfidiæ documentum, quod triduum ante contigerat. Decimo Octavo cal. Januarii * Graftoniæ Dux, Procerum mandatis obsequens Prætorianorum peditum cohortem, per Actam † Urbis duxit, ut illorum præsidio Castrum Tileburgense, tunc in manibus Hibernicorum, occuparet: Dum ille primori in acie versabatur, Eques Hibernicus, non doli suspectus, subditis equo calcaribus, impetum in illum facturus erat, & extemplo animam istam, quam paulo post animosus juvenis in obsidione Corcagiæ fortiter patriæ profudit, perfidus ille Sclopo conclu-

* Decem. 14.

† *The Strand.*

concluſiſſet, ni milites interveniſſent quibus percuſſor & homicida ille nefarius, ſceleris pœnas dedit. Proceres Anglici *Vindeſorii* tunc ingenti Anglorum Liberatori Comitantes, tam recenti exemplo territi, & non Auriaci tantum, cujus in ſalute ſalus omnium conſiſtebat, verum & Regis etiam cauſa ſoliciti, veritique ne ille in aliquod forte vitæ periculum conjiceretur ex adverſorum agminum viciniâ & fortuito conflictu, auctores erant Arauſionenſi, ut pedeſtrem cohortem, Corporis ejus ſub Comitis Solmeſii auſpiciis Satellites fidiſſimos, Londinum quo ille, à Proceribus & primoribus Civium accerſitus, profecturus erat, confeſtim mitteret, & illorum præſidio ſtationes omnes circa Albam Aulam occuparet.

Eodem temporis veſtigio Arauſionenſis, Marchionem Hallifaxiæ, Comitem at nunc Ducem Salopiæ * & Dominum Delamerum viros amplitudine ſuâ digniſſimos ad Regem ablegavit, qui chartam ad eum detulerunt Arauſionenſis & omnium circa illum optimatium, de eo quod Regi nunc, propter ſuam & Arauſionenſis ſalutem, facere expediret, ſententias complectentem. Prætorii Arauſionenſis milites propter anni tempeſtatem non ante horam decimam nocturno tempore Londinum pervenerunt, & poſtquam Albam Aulam perventum eſt, non mediocrem illis moram fecerunt Satellites Regii, qui de ſtationibus quas tunc peragebant, non niſi inviti ceſſerunt. Intempeſta ergo nox erat, priuſquam nobiles chartam Regi in manus tradere potuerunt; Tunc illi Domini middletoni, qui Regi ab epiſtolis erat, officio ad illud uti, in Regium cubiculum perducti, chartam ſibimet datam illi tradiderunt. Chartam nobilibus iſtis Arauſionenſis his verbis exaravit.

* D. of Shrewsbury.

" Obte-

" Obtestamur Vos, Marchionem Hallisfaxiæ, Salo-
" piæ Comitem, & Dominum Delamerum, ut Regi
" indicaretis, nos censere, ipsum & tranquilitati Ur-
" bis, & suæ saluti optime consulturum, si Hamum
" * se conferre velit, ubi sa-
" tellites ejus omnem ab illo
" vim facile prohibere possint —

* Ham.

Ædes istæ, quarum hospitium monitu Procerum Arausionensis Regi commendavit, Ducissæ Lauderdaliæ sedes erant; domus amplissima est & venustissima, in loco amœnissimo sita, ad decimum ab Urbe lapidem, & regione istâ, quæ longius à mari distat: atque illud viri nobiles prudenter consuluerunt, si Regi etenim domicilium propiùs mare desinassent, tunc Anglis suspicioni locum dedissent, se illum ad fugam solicitasse.

Perlectâ Chartulâ istâ Rex Proceribus respondit, se Arausionensis & optimatium voluntati obsecuturum. Illi igitur comprecati sunt, ut proximo mane profectionem adornaret, idque ut *Hamum* appeteret ante meridiem, ne Arausionensem Londinum petentem in itinere fortè obvium haberet. *At mihi*, inquiebat, *Rex statutum erat, antequam nuncium vestrum accepi, Dominum Godolphinum ad Arausionensem cras ablegare, & consilium istud, quod cum animo meo statuebam, Roffam nimirum proficiscendi, cum eò communicare, istius etenim loci quam cujuspiam alterius hospitio uti malim.* Responderunt viri nobiles se postulatum ejus cum Arausionensi communicare velle, nec dubitare, quin facili statim obsequio voti illum compotem faceret. Illi juxtà ac polliciti sunt, rem per internuncium Arausionensi statim detulerunt, qui voluntati Regis confestim obsecundavit.

Illa igitur nocte Arraniæ Comite & nonnullis aliis in itineris societatem assumptis, Graves-Endam primùm, dein Roffam proficiscebatur.

* Decem. 18.

Eadem die * Princeps Auriacus omnium ferme votis diu exoptatus, Urbem Londinum, sedem Regum nostrorum omnium, domicilium imperii, & lumen gentium tandem pervenit. Audito illius adventu mentibus Anglorum caligo relegatur, ac sicut maris cœlíque temperiem turbines tempestatésque commendant, ita ad augendæ novæ libertatis gratiam illos tumultus præcessisse crederes. Haud facile est oratione apud peregrinos fidem obtenturâ, illius diei gaudium complecti, & lectori memorare, quam verè triumphali progressu, quam faustis acclamationibus, & ingenti mortalium gratulatione per urbem incessit. Ubicunque cursum direxit ibi omnis Civitas ad Principem excipiendum & spectandum Regni statorem effusa venit. A tergo etiam promiscua multitudo illum prosecuta est, & in illius salutem collata omnium vota erant, quasi non illius Civitatis duntaxat & gentis, sed omnium quæ in Europa sunt conditor esset ac liberator. Non omnium ita Ora in se verterat Severus Imperator, post exauctoratum sine dimicatione ullâ interfectorem Pertinacis exercitum, *Quem Senatus populúsque universus laureati exceperunt, primum scilicet ex omnibus hominibus atque Imperatoribus, citra sanguinem tanti effectorem operis.* * Non Romano Imperatori unquam Capitolium ascendenti, major & lætior civium clamor occurrit. Nec cum victor Orbis Alexander Babylonem ingressus est spectaculum tam jucundum exhibuit, licèt Bagophanes floribus coronísque totum iter constraverat, & argenteis altaribus utroque latere dispositis, magi suo more patrium cecinerant carmen ‖. Si omnes omnium nolarum concentus, si tot Civium

† Herodian. lib. 2. sect. 45.

‖ Q. Curt. lib. 5. pag. 119.

um tripudantium Clamor, ſi tam ſpacioſæ Urbis loca omnia ignibus ac luminibus collucentia, non paria lætitiæ ſigna præ ſe tulerunt, at certè Civium animos uberius longe gaudium inceſſit, cum in iſtâ civitate libertatis vindicem conſpexerunt, in quâ paulò poſt ſe ſervitutem miſeram conſpecturos ſcirent. Et quamprimum Urbis hoſpitio uſus eſt, & Sancti Jacobi baſilicam magnus hoſpes implevit, talis circa eum Procerum & Optimatium conſalutantium facta eſt conglobatio, qualem vix poſt hominum memoriam Regum noſtrorum palatia viderunt. Et certè ſi nihil aliud, ingens iſta lætitia quâ magni Anglorum *liberatoris* conſpectus omnium animos perfudit, abundè teſtatur, Anglos per Jacobi Regis quadriennium, graviſſimos angores fuiſſe perpeſſos, & longe graviores extimuiſſe.

Sed ut hæc miſſa faciamus, Rex, quem Roffam è Londino profectum fuiſſe, ſuperius memoravimus, ibi commoratus eſt uſque ad decimum Calend. Januarii * quo tempore circa horam primam poſt mediam noctem ſe clam inde recepit, & non aliis itineris ſociis uſus, quam Radolpho Sheldono viro Jeſuitis addictiſſimo, & *Delabadio*, Dubrim † petiit, ibique conſcenſâ nave, quam in id ipſum paratam habuit, in Galliarum tandem regnum, ſecundâ navigatione tranſvectus erat.

* Decem. 23.

† *Dover.*

Pridie ejus diei quâ Roffâ profugit propriâ manu chartam exaravit, diſceſſus ſui cauſam continentem.

Cum Rex, eo quem memoravimus modo, poſt oppreſſas leges, cruciatam religionem, & projectam Senatûs auctoritatem, cujâ intererat reipublicæ afflictæ & perditæ mederi, in fugam ſe conjeciſſet, feciſſet certe imprudenter (niſi ſine animo aut ſpe ali-

quâ revertendi adornasset fugam) si non aliquâ excusatione prætexuisset culpam, atque istius odium & invidiam in alios inclinâsset. Eo nomine, ut nimirum suorum sibi benevolentiam conciliaret, ut ab illis fugæ impetraret veniam & culpam in alios transferret; de ademptâ *Feversbamiensi* libertate, quod ipse factum iri sine dubio animitus exoptavit, & de intempestiva Arausionensis legatione, quæ casu tantum accidit, querelas excitat. At hæc stultorum ludibria quis mentis compos ferre potest? Non ille vi aliquâ aut necessitate coactus, sed sponte suâ animum ad fugam appulit; & ratio in promptu est, si domi apud suos commoratus fuisset, tum senatum convenire necessum haberet, sine illius conventu etenim nulla querimoniis civium remedia adhiberi poterant. At nihil animo æque aversabatur ac comitiorum tempus, etsi etenim ante Arausionensis Appulsum, Parlamentum seriò cogitare videbatur, id ex eo provenit, quòd existimavit *inferioris domûs* delegatos, mutatâ prius unà cum immunitatum chartis municipiorum formâ & suffragiorum jure, plurimisque, quorum inter secreta colloquia animos occultè tentaverat, partim pollicitationibus & blanditiis, partim minis interpositis in illius gratiam allectis, omnia ex illius arbitrio & libidine acturos. Quamprimum vero peregrina Classis Arausionensis copias in terram exposuit, & favori civium velificatus Rex municipiis omnibus immunitatum chartas indulsit, gnarus tum in eâ suffragiorum libertate Senatores in *Domum Communium* electos fore, qui libidinem ejus post utilitatem communem haberent; ratus est sibi tùm Comitiis Parlamentariis supersedendum fuisse. In eâ sententiâ cum summa obstinatione animi ad ultimum perseveravit, ea penitus animo insedit, & extremo tempore, cum spes nulla regni motus componendi nisi

ex

ex auctoritate Senatûs eluceret, maluit imperium abdicare, quam penes illos rerum controversias permittere. Cum mentem Regis tam sui Consilii pertinacem, tam alienam à pacis consiliis, in ultimo fortunarum suarum discrimine contemplemur, quid aliud nobis ratio statim suggerit, quàm ipsum illorum omnium, quæ in Arausionensis *Declaratione* memorantur, sibi conscium fuisse, & elegisse potius insignia majestatis abjicere, & pati voluntarium exilium, quam ut in tantâ audientium celebritate, in publicis regni comitiis, dies cognitioni indiceretur. At si illud nos augurium fallit, hoc certò scimus, Regem præsensisse, si tumultus Regni Senatûs judicio componerentur, tum liberum illud & plane despoticum imperium, quod ingenti spe devoraverat ad ordinem redactum fore. Quapropter à Senatu abhorruit, cujus è decretis aliquam inanis gloriæ diminutionem passurus erat. Et quoniam Jesuitæ suasores scelerum omnium, illum adhortati sunt ut in Gallias fugam capesseret, unde paulò pòst triumphali pompâ dominum rediret, & obtineret in suos uberiorem potentiam, & splendidioris imperii majestatem, quam votis unquam concepit; ideo monitis illorum paruit, atque ità, eo quo nos memoraturi sumus modo, regno excidit, ostendítque. *Quam brevibus pereunt ingentia fatis.* Claud.

CAP. IV.

Complectens ea quæ ad Imperii mutationem spectant.

QUod Tiberius olim Nero dixit, *Cuncta mortalium incerta, quantóque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico versari* * novum ex rebus in Angliâ gestis & in hoc capite à me recensendis fidem obtinebit. Regis etenim potentissimi calamitatem memoraturus sum, qui brevi & inglorio imperio perfunctus, cui, quemadmodum de Claudio Nerone dictum est, *Æternitatis perpetuæque famæ cupido erat, sed inconsulta* †, qui non aliud sibi ad gloriam struebat iter, quam per legum subversionem, populariúmque servitutem. Quapropter id minus mirandum est quod Anglia sine bello sit recepta, quod sine certamine in ditionem Principis Auriaci pervenerit. Jus ille suum per nimiam sævitiam & libidinem exercuit, & tandem irritæ spei fessus, & pertæsus imperium quod ex suo arbitrio moderari non poterat, non alio consilio exulatum abiit, quam ut in peregrinâ terrâ novam arriperet ansam, libertatem Populi Anglicani evertendi. Non ille ut quondam Sebba Rex Orientalium Saxonum *regno se abdicavit ut Christo vacaret* ||, nec Mamerci Æmylii exemplum sequens, aut verba usurpans dixit, *Ut reipsâ sciatis, Quirites, quam mihi diuturna non placent imperia, dictaturâ me abdico* *. Ille suadentibus Jesuitis in Galliarum regnum trajecit, ita fore inquiebant,

* Tacit. annal. lib. 1. sect. 72.

† Suet. Ner. Claud. Cæsar.

|| Camd. Brit.

* Liv. lib. 4. sect. 24.

bant, ut Parthorum more *fugiendo vinceret*, & tandem congratulatione ac favore ingenti civium domum reduceretur. Sæpe ego audivi inquiebat Minucius †, *Eum primum esse virum, qui ipse consulat quid in rem sit: Secundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse.* Quemadmodum ista in Regem nostrum quadrent, facile lector persentiet, ille imprudens aspernatus est Procerum consilium qui rerum controversias ad Senatum rejiciendas monebant, nec Archiepiscopo Cantuariensi facilem aurem præbuit, qui in se recepit, ac sanctissime Regi, (Obligato in id suo ipsius capite) spospondit, ipsum nec vitæ nec coronæ periculum aditurum, si modo apud se in Ædibus Lambethianis permanere vellet, ipse consultius ratus est Jesuitarum parere consiliis, qui solum eum vertere cohortati sunt. Rectius fecissent Jesuitæ, si usurpatæ à Dionysio tyranno Vocis eum admonuissent: *Quâ pedibus tractum, non insidentem equo relinquere tyrannidem dixerit debere. Facile esse momento quo quis velit, cedere possessione magnæ fortunæ: facere & parare eam, difficile atque arduum esse*†. At mihi non videtur humano consilio ne mediocri quidem cœlestis numinis curâ, res illa perfecta. Quidni fateamur justitiam divinam tunc in terris adfuisse & nostris se admiscuisse negotiis, cum res potentissimi Regis illorum consiliis pessum irent, quibus consultoribus usus est ad leges regni & civium libertates evertendas. Quo pacto hoc contigit, nos in hoc capite mox tradituri sumus.

† Liv. lib. 22. sect. 29.

† Liv. lib. 24. sect. 22——

Quamprimum Princeps Auriacus Londinum pervenit, omnia omnium Ordinum officia quemadmodum superius memoravi, rerum Anglicarum Sospitatoris gratulationi semet obtulerunt. Ex Civium

tunc

tunc consalutatione facile erat conjectare, ipsum paulò pòst *abdicatum* à Jacobo Rege imperium obtenturum: Erat enim in animis, erat in judiciis Anglorum, &, sicut de Trajano dictum est, *Soli ferè omnium illi contigit ut Rex esset antequam crearetur.*

* Decem. 18.

Eadem die qua Londinum ingressus est *, Commune Civitatis concilium conventum egit, edictóque sanxit, *Ut Senatores omnes cum illorum deputatis, & duobus è communis concilii assessoribus ex unaquaque tribu, Arausionensem adirent, & eò loci ac temporis quod ipse præstitueret, prosperum illi adventum in urbem gratularentur.* Eodem tempore illud Officii munus duobus *vicecomitibus*, & *lictorum Principi* injunctum erat, ut ab Arausionensi scitarentur, quodnam tempus maximè gratum & opportunum illi esset, quo civium consalutationes & officia gratulabunda exciperet. Ille decimum tertium Cal. Februarii * illorum voluntariæ Urbanitati & Observantiæ indixit. Illa igitur die communis Londinensium Concilii *Comitia tributa* in *Sancti Jacobi basilicam* confluxerunt, & Georgius Trebeius Equestri loco gaudens, tunc *Propraetor* || Londinensis, nunc communium placitorum * *Justiciarius Capitalis*, vir rectus temporibus dubiis, & Anglis eo nomine colendus, reliquorum nomine Orator Arausionensem his verbis compellavit.

† Jan. 20.

|| *Recorder.*

* *Common-Pleas.*

" Quod felix faustúmque sit Celsitudini vestræ!
" Cum Prætor Urbanus, adversâ usus valetudine,
" domi retentus sit & eâ de causâ ab hoc aditu ob-
" sequii prohibeatur; huc confluxerunt Senatores
" omnes, & hujus civitatis, quæ caput regni est,
" *Commu-*

" *Communium Deputati selecti*, celsitudini vestræ in
" felici hoc rerum articulo prosperum huc adventum
" gratulaturi. Cum nupera pericula animis
" complectamur, nobis ante oculos obversatur lugubris
" tunc Ecclesiæ & reipublicæ status, quarum
" illa *religionis alienæ* impetu, hæc Cæsaris *Arbitrio*
" ad extremum pœne fatum pervenit; id virorum
" auspiciis & arbitratu commissum est, qui sacrosancta
" omnia legum nostrarum præsidia, & (quod
" magis dolendum erat) νομοθέτησιν, sive jus legislativum
" penitus sustulerunt. In pessimo igitur casu
" ad novissimum remedium descendimus. Non
" aliunde quam à Celsitudine vestrâ fortunæ adversæ
" auxilia petenda erant. Ex eâ natione es cujus
" amicitia omni tempestate grata nobis & prospera
" fuerit, ex eâ familiâ illustri, quæ amplissimis
" beneficiis humanum genus cumulaverit, &c.

" Cum ad superiorem mensem oculorum aciem
" dirigamus, & celerem conservationis nostræ cursum
" contemplemur, hæremus attoniti, & non
" sine miraculo confitemur id fuisse gestum. Celsitudo
" vestra cœlestibus auspiciis & voce populi
" ducta, omnia quæ mortalibus in pretio sunt, nobis
" in integrum restituit, religionem nimirum &
" leges nostras, quarum beneficio vitâ, libertatibus,
" fortunísque nostris incolumes fruimur, &
" sine quibus mundus nihil aliud quam solitudo
" esset.

" At quibus Officiis ingens illud beneficium
" compensabimus? Gratitudine nimirum exundant
" cogitationes nostræ, & Celsitudo vestra diuturnum
" rerum gestarum monumentum, in bonorum
" omnium pectoribus, precibus, elogiis constituit;
" nec sera posteritas prius detinet nominis
" vestri famam celebrare, quam, resoluto cœlorum
" cardine, mensura omnis temporum esse cessabit.

Ex

Ex eâ oratione, qui fuerint eâ tempeſtate reliquorum Anglorum affectus, facile eſt conjecturam facere; Omnes etenim qui religionem & leges regni ante Regis impotentem libidinem, & miſeram ſervitutem habebant, magni *Conſervatoris* benefacta, non minus gratè cogitationibus ſuis, quam Trebeius oratione iſtâ, complexi ſunt.

Arauſionenſis orationem iſtam, & officia gratulationémque civium comiter excepit, & ne parum dignus tantâ gratitudine videretur, publicis Anglorum utilitatibus ulterius invigilare cœpit. Primam curam exercitûs geſſit, Anglicos Jacobi Regis legionarios milites, & Scotos Hibernicóſque Auxiliarios in hiberna diſpoſuit: Arma omnia quæ ex repentinâ legionum exauctoratione amiſſa erant, militibus reſtitui, aut in armamentarium Regium invehi *edicto* juſſit.

* Decem. 21:

Eadem die * Procerum Anglicorum concionem in Sancti Jacobi baſilicam vocavit. Illi ad numerum ſexaginta convenerunt, omnéſque, duobus tantum exceptis, robur ac fidelitatem ſuam, cum Arauſionenſi conſociarunt. Quo negotio peracto, his verbis illos compellavit.

Viri Nobiles,

" VEſtrum huc congreſſum efflagitavi, ut colloquia vobiſcum ſererem, & nos deliberaremus, quâ ratione id effectum dari poſſit, quod in *declaratione* noſtrâ propoſitum eſt, nimirum ut liberum Senatum conveniremus, cujus adminiculo reformata religio, *jura* & *libertates* regni, in priſtinum ſtatum reſtituantur, atque eo poſita ſint loco, ut in poſterum nihil ſit periculi, ne ab inſidiatoribus evertantur.

Poſt

Post Arausionensis orationem statim sancitum est ut die insequenti *Westmonasterii* in Conventu Procerum disceptatio super ea re haberetur. Quoniam vero maximarum rerum momenta, & quæ magni erant consilii tunc agebantur, censebant viri nobiles, jurisconsultos quosdam asciscendos fuisse, quos sui participarent consilii, & quorum monitis se audientes præstarent. Quinque igitur, juris publici, moris majorum, rei denique publicæ peritissimos accersebant, Holtum, Polexfenum, Bradfordum, Atkinsonum, & Johannem Maynardum equestri loco nobilem, virum ferme nonagenarium & legum oraculum, qui cum ad Arausionensem venerabundus accessit post adventum ejus ipsi & populo Anglicano gratulaturus, quemadmodum ego audivi, apud eum dixit, *Se tribus jurisconsultorum ordinibus superstitem fuisse, & nisi,* inquiebat, *Celsitudo vestra huc venisset nos in libertatem vindicatum, ipsis legibus supervixissem.*

Undecimo Calendarum Januarii * Arausionensis rogatu *Nobiles* Concilium Westmonasterii peregerunt. Illi ante omnia conveniendi consilia cum jurisconsultis communicarunt, & rogarunt viros rerum & consuetudinum Anglicarum peritissimos sententias suas, quid ipsis in eo rerum articulo expediret facere, ut rempublicam incolumem præstarent. Responderunt *Sapientes* conveniendos esse *Ordines* regni, penes quos est, post Regis *abdicationem*, in ea orbitate regni, communi consulere saluti, & regimen publicum ex reipublicæ tempestate formare. Interea temporis usque dum talis utriusque senaculi conventus celebraretur, monuerunt ut se in fidem & potestatem Arausionensis permitterent. Flexit optimatium animos ad id quod mox secutum est consilium, *Prudentum* illud *responsum*.

* Decem. 22.

Octavo

* Decem. 25.

Octavo Calendar. Januarii * cogente rerum necessitate, majorum gentium *nobilium* iterum concio vocata est. Tunc Primores Regni supplicem hunc libellum suis signatum Chirographis Arausionensi tradiderunt.

" Nos Ecclesiæ Antistites & Proceres Regni in " his reipublicæ temporibus conventum hic celebrantes, Celsitudinem vestram comprecamur, ut " rempublicam capessere & negotia omnia ad civilem politiam & militiam spectantia gerere dignemini; ut tributu n publicum in religionis, legum, libertatum, & rei cujúsque familiaris incolumitatem, pacísque conservationem erogare velitis. Obtestamur insuper ut singulari studio ad " iniquam fortunam, quâ Hiberniâ nunc utitur, " animum attendatis, atque omni operâ nitamini, " ut in vestrâ manu sit imminens regno isti fatum " extremum antevenire: hæc omnia vos suscipere " atque administrare obsecramus, usque ad diem " Conventui statutam, quem nos *Westmonasterii* undecimo Calendar. Februarii † celebrari volumus.

† Jan. 22.

" In eo, dubio procul habemus nos ea inituros consilia quibus res nostræ à firmamento & sanctione " legum eò stabilitatis perducantur, ut nunquam " in posterum convelli possint.

Eodem etiam tempore viri nobiles Arausionensem obsecrarunt ut missis Epistolis Autographis ||, regni conventum indiceret: Ut undecimo Calendar. Februarii frequens omnium ordinum *Conventus* Westmonasterii in senatu adesset.

|| Sua ipsius manu subscriptis.

Postero die * quam illa erant acta in Procerum concilio, longe frequentior *Optimatium* Cœtus, qui tamen

† Decem. 26.

tamen infra Primoris nobilitatis gradum erant, ad Arausionensem in *Sancti Jacobi basilicam* confluxerunt Causa istius concursus sic se habuit. Ille statim post ingressum in urbem, ut omnia amplo consilio & imperio agere videretur, ad consultandum secum in ea reipublicæ tempestate citavit. Quotquot senatorio munere sub Carolo Secundo fungebantur, una cum Prætore Urbano patriciis civitatis * & quinquaginta ex communi Urbano concilio. Arausionensis rogatu centum & Sexaginta viri Senatorii unà cum reliquis ad illius colloquium evocatis, excepto tantum Prætore quem valetudinis excusatio domi retinebat, ad illum concurrerunt. Illi de rerum statu ab Arausionensi certiores facti, ejus monitu se Westmonasterium in *Communium* Senaculum contulerunt, atque ut Senatûs ibi formam & imaginem repræsentarent, *Rogatorem Comitiorum* sibi tunc adsciverunt dominum Powlium virum sagacem & facundum. In primo statim congressu gesta Procerum suis suffragiis unanimiter comprobantes iisdem verbis rerum summam penes illum in istis reipublicæ temporibus permiserunt. Ex hac igitur *Parium regni* & *Plebeiorum* supplicatione, Arausionensis, tunc cum ad interregnum ventum esset, brevi & temporario decreto, quasi *Populi Magister* creabatur, & in quantum illis potestas illud largiendi competebat, liberum obtinebat jus, *Dictatoris* simillimum, qui apud Romanos *sine provocatione imperabat.* Accepto virorum Senatoriorum supplici libello, Arausionensis id illis quod Proceribus in Sancti Jacobi basilica quinto calendarum Januarii †, respondit, " Se operam repub-
" licæ navaturum, & in otio ac tranquillitate re-
" tenturum civitatem, usque dum dies conventui
" præstitutus appropinquaret, ad quem concilian-
" dum

* Aldermannis——

† Decem. 28.

" dum ſe confeſtim dicit *reſcripta* emiſſurum; ſe
" cenſum publicum erogaturum in iſta negotia quæ
" maximè è re communi eſſe judicaverit; ſe Hiberniæ laboranti opem atque auxilia laturum; &
" quemadmodum, inquiebat ille hoc iter ſuſcepi
" ut religioni reformatæ, legibus & libertatibus
" Angliæ ſubvenirem, ita pro incolumitate horum
" omnium omnia vitæ diſcrimina ſemper animo lubenti aditurus ſum.

Suſceptâ republicâ & obligatâ in ejus tutelam optimatibus fide, Arauſionenſis in ejus curam ſe ſtatim accinxit, & quoniam vectigalia ſunt reipublicæ nervi ſine quibus nulla magnarum rerum molitio fieri poteſt, initio rerum * edictum in Vulgus miſit, quo omnibus, pro more veteri, injunxit tributi ſolutionem. Id factu neceſſarium erat, fluctuavit etenim tunc ancipiti animo populus, & parum tutum crediderunt in eo interregno publicanis tributum numerare, donec ab edicto Arauſionenſis fiduciam acciperent.

* Januar. 2.

Triduum poſt † Ut in Conventum aſciſcendi libeberis omnium *Ingenuorum* ſuffragiis cooptarentur & ne equam terror militaris turbam concitaret,aut vim
" electionibus faceret, alio edicto proclamavit, ut
" Tribuni militum, aut alii exercitûs optimates legi-
" ones aut turmas quibus præfuerunt, ubique è
" municipiis, in quibus deputati in Senatum legen-
" di erant, in alium locum amandarent, ibíque
" eos continerent uſque dum abſoluta eſſet ele-
" ctio.

|| Jan. 5.

Eâ tempeſtate quotquot Anglici nominis erant miſeros animorum cruciatus in Hiberniâ ſenſerunt: Indigenæ etenim, Gens maximâ ex parte ferox & immanſueta, ad veterem rabiem & mores ferinos redierunt

redierunt. Illi non ante plurimorum memoriam || qui nunc in vivis ſunt, nullis injuriis laceſſiti, non claſſicum canentes, non præmiſſis in aciem ſignis infeſtis, aut ulla clarigatione factâ, paucis menſibus centum & quinquaginta Anglorum millia miſera clade peremerunt. Angli igitur infamiâ veterum Scelerum & recentibus nequitiis territi, frequentes ſe lembis exiguis & ſcaphis piſcatoriis credentes per aſperum mare & naufragiis infame in Angliam adultâ jam hyeme transfretarunt. Miſerorum quiritationibus ſubacti Primores Anglorum Arauſionenſem orabant, ut Genti periclitanti ſuccurreret. Ille Hiberniam cogitavit, at fatali quorundam fretus conſilio ab incepto iſto tunc deſtitit, atque eò magis quod Anglicis Jacobi Regis cohortibus confidere, nec ſatis tutum credidit, nec Batavos illuc tranſvehere donec plena rerum quies Angliâ parta eſſet. De Scotiâ, quæ Britanniæ etiam Regi obtemperat in ordinem nunc redigendâ ſpem longe uberiorem concepit, cum illi non Hibernicorum more collecto undique Regni robore ad arma contra Arauſionenſem conclamarunt, verum ipſius in ditionem ſemet dediderunt. Ille optimates illorum omnes Londini tunc hoſpitio utentes ad ſe accerſivit, ut de communi Scotiæ ſalute cum illis conſultaret. Septimo Idus Januarii † illi ad numerum triginta Procerum, generoſorum octoginta, in ædes *Sancti Jacobi* ſe contulerunt, & tunc Arauſionenſis hanc apud illos oratiunculam habuit.

† Anno. 1641.

† Januar. 7.

Viri Nobiles & Generoſi,

" UNicum mihi ad hanc profectionem ſuſcipi-
" endam illud incitamentum erat, quòd ni-
" mirum conſpexerim leges & libertates horum

" regnorum everſa, & religionem reformatam in " extremo verſari periculo; & quandoquidem tot " viri Primores hic commoramini, idcirco hanc ve- " ſtrî Concionem exoptâvi, ut in medium conſu- " leremus, qua ratione, religionis columen, præſi- " dium legum & immunitatum, juxta ac nos in *De-* " *claratione* noſtra propoſuimus, facile conciliari " poſſint.

Auditâ Arauſionenſis Oratione, illi Albam Aulam in *Sanctioris Concilii Senaculum* * de iis rebus conſultatum iverunt. Ibi Hamiltoniæ Ducem, virum Grandævum, familiæ claritudine & rerum experientiâ primas inter illos facilè tenentem, *Concioni* Præſidem ſtatuerunt. Poſtridie eodem loci altera eorum congreſſio facta eſt. Ibi Arraniæ Comes Hamiltoniæ Ducis major natu filius, Regiis partibus devotiſſimus ſententiam ſuam ita tradidit. *Cenſeo*, inquit, *nos communi ſaluti non aliâ ratione melius conſulturos; quam ſi Principi Auriaco conſilium afferamus, ut Regem domum revocet, & auctor ſit illi ut comitia Parlamentaria peragat, quorum auctoritate religio & immunitates noſtræ juxta legum præſcriptum, in tuto adverſus omnia pericula collocentur.* Ea oratio Ducem & reliquos omnes anxios & infenſos habuit, Patricius Hume equeſtris familiæ inſignia geſtans, concionem interrogavit, num quis ſententiam iſtam propugnaret, & cum omnes cerneret ab iſtius patrocinio alienos, ſuam ita ſententiam aperuit, *Arraniæ Comitis judicium illud Arauſionenſis incœptis, Declarationi ejus, & conſiliis etiam adverſari, quibus religionem tueri, leges & libertates reſtituere decrevit.* Huic orationi omnes ſtatim ſuffragati eſſent, niſi Præſes Concilii quod ſibi videretur dixiſſet, non opus fuiſſe in Arranienſis ſententiam verbis ulterius animadvertere quæ fruſtrà ex ſe ceccidiſſet, quoniam nemo illi obſecundabat.

* *Council-Chamber*—

Die

Die insequenti, quæ erat quinta Iduum * Januarii, Sanctio ab illis lata erat, quam retulerunt in Album, & Arausionensi, per Hamiltoniæ Ducem reliquis omnibus coram stantibus, in manus tradiderunt.

* Jan. 9.

" Nos, inquiunt, Nobiles & Generosi è Regno " Scotiæ, in extraordinario hoc rerum articulo, hic " in unum coacti, Celsitudini vestræ singulares gra- " tias agimus, quod glorioso hoc incepto laboranti " religioni, legibus & libertatibus regni nostri auxi- " lio adfuistis. Quo melius incepta vestra effectum " à vobis propositum sortiantur, enixe obtestamur, " ut rempublicam capessere, & rem civilem milita- " rémque administrare, expendere Regiam gazam, " propugnacula præsidiis occupare, atque omnia " facere digneremini, quæ paci stabiliendæ necessaria " videbuntur, usque ad proxima *Comitia*, quorum " Celebritatem pridie Iduum " * Martii fieri à Celsitudine " vestra comprecamur.

* Martii 14.

Decimo nono Calendarum Februarii † Arausionensis Scotiæ Primores eodem loci convenit, & in frequenti illorum corona hanc orationem habuit.

† Jan. 14.

Viri Nobiles & Generosi,

" VOluntati vestræ obsecuturus apud animum " meum statui, rerum vestrarum, usque ad " Comitiorum tempus, eam curam habere, quæ " necessaria visa fuerit ad comitia concilianda, ad " pacem tuendam, ad gazam Regiam in impensas " publicas erogandam, & ad complenda muni- " menta regni iis militibus, quorum fidei populares " salutem suam credere ausint; fidem insuper vo- " bis astringo, me lubenter assensurum iis omnibus,

" quæ ad rem religionis, legum & libertatum reg-
" ni conducere visa fuerint.

Dum hæc ita geruntur pecuniæ publicæ cœperunt deficere & impares esse necessitatibus temporum. Gazam Regiam bellici Jacobi Regis apparatus pœne hauserant, ita ut ipse non ultra quadraginta librarum millia in ærario reliquerat. Pluribus vero nunc pecunia ingens numeranda erat, præter etenim terrestrium copiarum reliquias, Classiarii Regis milites, & nautica omnis turba stipendia sibi debita non sine gravi quiritatione postularunt. Et plurimi nunc serendis discordiis intenti, occasionem à tempore captantes classiarios ad seditionem concitare pro virili nitebantur, rumusculos in vulgum spargebant ipsos stipendiis fraudatos fore. Arausionensis ut hujusmodi querelis obviam iret, à civibus Londinensibus centum & quinquaginta librarum millia mutuatus est. Quo facto decimo septimo Calendar. Februarii * edicto vulgato, nomen publicè locavit, se nautis stipendia numeraturum.

* Jan. 16.

Interea temporis Ordinum delectus, è quibus generalis conventus componitur, liberis *plebeiorum* suffragiis ubique in provinciis & municipiis fiebat. Non nunc, quemadmodum antea, voces Civium minis aut pretio expressæ, viros, qui venalem habent patriam, in gradum Senatorium cooptaverunt. Nemo jam facundiâ vel divitiis pollens miseros adeo cives pellexit, ut Regis studio nimis flagrarent, & Deputatos eligerent per omne fas ac nefas in illius verba juraturos. Ut nulla optimatium factio, ita nec popularis insania civium delectus turbavit, verum unicuique *ingenuitatis* & electionis jus integrum mansit; nec alia in diribitoriis cura aut solicitudo suffragantes tenuit, quam ut in Augustissima Comitia eligerent ipsa reipublicæ lumina, in quibus elucere

elucere præ aliis justitiam, pietatem, gravitatem, humanitatem, fidem, cernerent. Hanc insuper electionem id facilem reddidit quod Rex intra paucos menses, bis rescripta emiserat ad comitia conciliLanda. Tunc etenim plebis *delegati* non sententiis tantum ingenuorum erant comprobati, verum plurimis in locis etiam illorum calculis electi. Cum igitur post tam nuperam comperendinationem ad electionem nunc iterum ventum esset, nihil erat quod delectui moram faceret, verum facili negotio Senatores in comitia asciscebantur.

Dum Cives eo modo, orbitati Regni & publicis necessitatibus consulturi, plebeios delegatos adoptant, venit tandem dies comitiis statutus, quibus, maximis ordinum assensionibus, latum illud judicium est, in Auriaci favorem & diminutionem Regis, in quo, si modo vehementibus Jesuitarum maledictis, & temerariis aliorum linguis fides habeatur, instar esse omnium scelerum videbitur. Quo pacto hoc, & quibus de causis, variatis hominum sententiis, post longam illarum rerum disceptationem, quæ venerunt in judicium, tandem gestum sit, statim palam lectori facturus sum.

Undecimo Calendar. Febr. * Conventus haberi cœptus est, eò Præsules Ecclesiæ, majorum Gentium nobiles, & *domûs inferioris* Senatores eadem celebritate confluxerunt, quà prius in Comitia Parlamentaria, quibus in toto terrarum Orbe non aliud est venerabilius & augustius Concilium. Initio rerum omnium, more majorum, *Oratores* elegerunt, quorum munus est, Senatorum *rogationes*, sive schedulas quæ in Parlamento exhibentur, verbis ornare, & proponere comitiis in utrâque domo. In superiori Senaculo Cancellarius, Principis Orator & interpres semper munere isto fungitur; nunc vero, vacante

* Jan. 22.

Cancellarii sede, Marchio Hallifaxiæ, vir inter *Dynastas trabeatos*, rerum experientiâ, ingenii acumine, & singulari facundiâ spectandus, reliquorum consensu dignitatem istam obtinebat. In inferiori Senaculo Powlius, quem in frequenti Civium congressu *quæstionibus* præfuisse superius diximus, ascitus erat in *Prolocutoris* Cathedram.

Factâ celebritate Conventûs, Arausionensis, cujus potestas nunc ad statum Comitiorum tempus exolevit, literas ad *Purpuratorum* Comitia dedit, quæ mox in utroque senaculo perlectæ sunt. In illis apud Senatum profitetur, " Se quantum in illo " nervorum fuit intendisse, ut illorum obsequere- " tur voluntati, atque ita procuraret Rempublicam, " ut pace & incolumitate frueretur; nihil ab eo, " quod ad communem salutem videbatur condu- " cere, neglectum ab eâ tempestate fuisse, quâ re- " rum summa ipsi primum permissa erat. Nunc " vobis, inquit, id negotii datur, ut vestrâ ope fir- " mo in posterum & stabili fundamento, religionis, " legum, & libertatum vestrarum incolumitas ni- " tatur. Nullus dubito quin in tam frequenti & " libero conventu, consilia omnia effectum sorti- " entur, quæ in declaratione nostrâ proposita sunt: " Et quoniam rerum humanarum *Rectoris* ductu " & auspiciis omnia à me non sine bona fide su- " scepta feliciter hactenus cesserint, idcirco spem " in eo haud dubiam repono, ipsum sua ipsius " consilia ad exitum perducturum, atque eam men- " tem comitiis vestris aspiraturum, ut concordiâ " summâ, & unanimi vestro omnium consensu, " res eam firmitatem obtineant, ut nunquam in " posterum dirui possint. Pericula, quibus Angli " in Hibernia premuntur, magna à vobis & repen- " tina auxilia efflagitant, & fortuna ista, " quâ peregrinæ gentes in præsentia u-

☞ " tuntur,

" tuntur, facit, ut vos monerem, nihil, poſt inte-
" ſtina diſſidia, rebus noſtris æque periculoſum
" fore, ac nimiam in veſtris conſultationibus mo-
" ram. Confœderati Ordines, qui vires iſtas mihi
" ſuppeditarunt, quibus hanc gentem à ſervitute
" aſſerui, funeſtos iſtius moræ Eventus cito perſen-
" tient, cum hoc pacto & ſuarum cohortium ro-
" bore, hic in veſtris præſidiis ſtationem peragen-
" tium, diutius quam par eſt, carituri ſint, & tem-
" peſtivis etiam veſtris auxiliis, contra hoſtem po-
" tentiſſimum, qui bellum ipſis denunciavit. Et
" quemadmodum Anglia tenetur, virtute ſanctiſſi-
" marum neceſſitudinum, & fœderis cum illis per-
" cuſſi, Belgis laborantibus auxilia mittere, ita ſine
" dubio præclarum illud amicitiæ documentum,
" quod, non ſine inſigni rerum ſuarum periculo,
" in ſalute veſtrâ tuendâ exhibuerunt, iſtam apud
" vos benevolentiæ & ſubſidii gratiam reperiet,
" quam par eſt Anglos & Proteſtantes, ipſis re-
" ponere quandocunque res illorum id poſtula-
" turæ ſint.

Primo Comitiorum die Arauſionenſis epiſtolam iſtam ad Purpuratos ablegavit, illi cum inferioris Senaculi ordinibus, ſupplicem confeſtim libellum ad eum miſerunt. " In eo propter acceptum be-
" neficium immortales gratias illi retulerunt ſoli
" poſt Deum, ut aiunt, religionis & libertatum
" vindici. Grati etiam agnoverunt incredibilem
" diligentiam quam ad illud uſque tempus, in re-
" publicâ adminiſtrandâ adhibuit ipſius etiam Cel-
" ſitudinem obteſtati ſunt, ut Reipublicæ negotia
" omnia gereret tum ad rem Civilem & Militarem
" ſpectantia, ut ſumptum erogaret ex ærario in re-
" ligionis tutelam, in juris publici, legum, liber-
" tatum, & pacis conſervationem; ut ſingulari in-
" duſtria ſaluti Hiberniæ advigilaret, & venturum

" mox Regni istius fatum maturius anteveniret.
" Hæc omnia, inquiunt, vos eousque administrare
" comprecamur, donec nostrum consilium vobis
" ulterius notuerit, quod opportune nos, quem-
" admodum res postulat, uti & reliqua omnia sine
" mora facturi sumus, quæ Celsitudo vestra à no-
" bis fieri præcepit.

Per istam Sanctionem & Supplicem libellum, Arausionensis ampliori longe jure Dictaturam nunc quàm ante obtinebat. Ille accepti honoris & beneficii gratiam his verbis remisit.

Viri Nobiles & Generosi,

" GAudeo mihi ipsi quod incepta nostra vobis
" cordi sint, & quoniam ita fert voluntas ve-
" stra, ut rempublicam ulterius gererem, provin-
" ciam istam lubens accipio. Non possum non fi-
" dei vestræ commendare rerum exterarum curam,
" quarum mehercule ea est conditio, quæ vos ad-
" monere debet, quam necessarium sit, ut consul-
" tationes vestras maturetis, idque non solum ut
☞ " incolumitati rerum vestrarum, verum
" ut OMNIS etiam EUROPÆ sa-
" luti à vobis prospectum sit.

Post Arausionensis orationem istam, *Comitia* regni ad necessitates publicas se statim receperunt. Initio cœptorum omnium, à Deo & religione auspicantes, jejunium indixerunt, propter Servatam ab Arausionensi religionem & libertatem in hac re vel Ethnici exemplo iis præiverunt, quibus moris erat *rerum agendarum initium à precationibus capere* *, vel ut Xenophontis præcepto utar πειρᾶσθαι σὺν θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου.

* Plin. paneg.

Statim post * Procerum Sanctione statutum est, *Nequis*

* Jan. 23.

Perdu

Perduellium, tempore Comitiorum in Pergulam, Cameram pictam, curiam Supplicum libellorum, aut Westmonasterii Aulam pedem conferret. Non nescii erant viri prudentes cauto tunc isto opus fuisse, ne optimis Civibus communi saluti consulentibus, insidiæ à nefariis viris struerentur. Post proœmia ista quibus insequentibus consultationibus proluserant, ardua regni negotia tractari cœpta sunt. Insignem nunc Controversiam constituerunt, & summâ animorum Contentione. De reficiendâ Republicâ disceptarunt. Non Senaculi parietes tantum lites continuerunt, verum acri etiam Studiorum concertatione extra curiæ Cancellos de *re Communi* Controversia instituta est. Omnes etenim ferme qui ingenio præpollebant immiscuere se *Causæ publicæ*, & prout quisque aut Regis aut Reipublicæ partibus studebat, ità missis clàm in lucem libellis congesserunt argumenta, & pro virili nisi sunt influere in Senatorum animos, illósque ad suarum partium, studia flectere. Qui Regis causam fovebant, scriptis Londini editis (quo non alia Civitas magnorum ingeniorum feracior est) Auctores erant Senatui, ut, repudiatis eorum sententiis qui abrogandum Cæsari imperium censebant, ipsum ad lares suos statim postliminio revocarent. Id quidem justæ Civium iracundiæ indulserunt, ut Regem ad Ordinem redigerent, & figerent arctas leges, quæ ipsum ita religarent, ut non amplius omnia à nutu & arbitrio ejus regerentur *. Contrà, omnes qui salutem populi ante Regis majestatem & effrœnatam libidinem habuerunt, monuerunt Senatum, nulla legum vincula satis valida fore quæ Regem in officio continerent.

Suase-

* Vid. Epist. ad Senatorem in septima Chartar. collect. pag. 19, 20. & Orat. nobil. viri extra Senat. in 9. Chart. collect. pag. 20, &c.

Suaserunt igitur, ut, abrogato ipsi imperio, cujus, à Conventis & pactionibus primùm, deinde à Regno recedendo, optimo jure jacturam fecisset, alium in ejus locum sufficerent. At hujus Consilii Auctores diversi animorum erant. Nonnulli etenim magnopere censebant post Regis abrogationem soli Arausionensi diadema & reipublicæ gubernaculum tradenda fuisse: Aliorum vero ea erat sententia, ut Mariæ Principissæ, tori ejus consorti, rerum summa committeretur, cui hæreditario jure nunc regnum obveniebat. Alii postea medium inter utrumque concilium dederunt, quorum sententiam Senatus complectebatur. Omnes illi quorum favor in Arausionensem inclinavit, post abdicatum à Rege imperium asserebant *populo* summi Imperii jus omne & illorum ex dono sceptrum Imperiale penes illum esse voluerunt. Mora esset, si ea omnia memorarem quæ viri docti, & hujus sententiæ patroni, ea tempestate, scriptis tradiderunt. Dissolutam fuisse politiam Anglicanam acriter contendebant, quòd duo politiæ membra quæ pertinent ad integritatem ipsius & formam essentialem penitus concidissent, *Rex* nimirum, & *Communium domus*, quorum ille non solum Regno se proripuit, verum *majestatis* etiam *insignia* secum asportavit, atque ita summum abdicavit Imperium, & per cessionem istam jus Regium dissolvit. Quod ad *communium comitia* spectat, absente inquiunt Rege conciliari nequeunt, ita nimirum ut forma politiæ Anglicanæ postulat quam ex tribus Ordinibus, *Rege*, *Proceribus Regni*, & *Communium domo* essentialiter componi necesse est *. At præter istam solutionem & orbitatem regni, quam fuga Regis fecerat, iidem insuper auctores gravibus argumentis egerunt, Regem in omnia

* Vid. Epist. ad amicum in sextâ chartar. collect. pag. 13, &c. Verbum sapientibus dictum, ibid. pag. 21. proposit. comitiis oblatæ, in octavâ collect. pag. 3.

omnia ſubditorum jura involantem, ipſo facto imperio excidiſſe, & propter iniquam iſtam adminiſtrationem regno fuiſſe mulctandum. Qui etenim edidit libellulum, qui *Verbum Sapientibus* dicitur, poſtquam lectori ſedulò inculcaſſet, legum ferendarum & abrogandarum poteſtatem, propter Civilem communitatem, penes *trinos Regni Ordines* eſſe, & *Regiam poteſtatem* in eo conſiſtere, ut adminiſtrando rempublicam & leges exequendo, conſuleret ſaluti civium, & illorum animos recrearet, quæſtionem tandem his verbis proponit: Si Rex, cui Regia poteſtas ut ſupra, commiſſa eſt, pacta & conventa primaria ſolverit; Senatus conſulta relaxaverit; curias non legitimas erexerit; collegia & municipia eruerit; involaverit in civium prædia & jura ſuffragiorum; portus & munimenta Regni in manus hoſtium tradiderit; *perduellibus* non ſolum delictorum gratiam fecerit, verum ipſos etiam honoribus cumulaverit; & poteſtatem iſtam quam civium tuendorum gratiâ obtinuerit, in excidium populi, legum & religionis ruinam uſurpaverit: Annon talis Rex, talia perpetrando, etſi non verbis tamen re ipſa palam apud ſuos profitetur, Se rempublicam non juxta legum Sanctionem, verum ſuum ipſius arbitrium adminiſtraturum? Atque alius anonymus Auctor qui *dedit Conſilium conventui de publicis Rebus Ordinandis* his verbis animi ſenſum aperuit. Multis, inquit, Nominibus Rex apud cives ſuos Regni jacturam fecit: Barclaius etenim ipſe (etſi Regiæ poteſtatis propugnator acerrimus) in libro quem contra Monarchomacos ſcripſit *, fatetur *Regem ſi in alicujus clientelam ſe contulit & regnum quod liberum à majoribus accepit, alienæ ditioni mancipavit, ipſo facto ex Rege ſe non Regem facere, atque omni honore & dignitate Reguli atque in ſubditos poteſtate*

* Vid. Barcl. l.3. cap. 16. locum non citat auctor hic.

potestate destitui. Grotius etiam dicit, *Si Rex partem habeat summi imperii, partem alteram populus aut Senatus, Regi in partem non suam involanti vis justa opponi poterit, quia eatenus imperium non habet* *. At non opus est argumentis, inquit, quæ palam nobis faciant Regem nostrum regnum suum sub peregrinum jugum misisse; impotentem sibi supra legum omnium fastigia dominatum usurpasse ; & in jus illud invasisse, quod juxta politiæ formam civibus in ferendis legibus competit †. Argumentis istis atque aliis quamplurimis quæ tunc temporis lucem obtinuerunt, viri eruditione & ingenio pollentes senatoribus ostendere & persuadere conati sunt, Regem per omnem libidinem rempublicam gerendo, & curam tandem regnandi animúmque abjiciendo imperium in subditos amisisse. Maneat igitur quod asserunt Regem ea committere potuisse propter quæ se principatu exuit, atque ipsum à conventis recedentem & facientem contra quàm pactus est, pacta & conventa solvere, atque isto vinculo soluto quod Regem cum populo continet, omne illud jus amitti quod ad ipsum pertinebat, qui pacta solvit. Restat nunc ut lectorem moneam quod judicium de supremo jure in ea orbitate Regni tulerint. *Si verum,* inquiunt, illud est quod inter legis axiomata à jurisperitis nostris recensetur, *Quod non est hæres viventis,* tum regnum non jure successionis ad hæredem proximum descendit, verùm ad *Populum*, tanquam ad fontem è quo primo fluxerit, potestas omnis haud minus retrovertitur, quam si universi regium sanguinem attingentes fato concessissent. Atque si res ita se habeat, si soluta sit politia Civilis,

* Vid. Grot. de jure belli & pacis, lib. 1. cap. 11. sect. 13. non citat. ab hoc auctore.

† Vide verba auctor. in octavâ chartar. collect. pag. 3.

lis, & Angli nunc in eundem naturæ ſtatum prolapſi ſint, quo principio rerum utebantur, antequam cœtus hominum jure ſociati eſſent, cum in tuguriis atque antris habitarent, ac ſine legibus, ſine certis ſedibus palantes vagarentur: Cuinam igitur, inquiunt, in hoc rerum articulo imperii ſummam committere par eſt? Utrum illi * qui Rempublicam eludere cogitatis ſuis furoribus contendit, qui omni tempeſtate gazam Regiam erogavit, & captatis omnibus occaſionibus pro virili conatus eſt, ut religionem, leges, & jura civium everteret? An illi † qui propriis ſumptibus, nec ſine extremo vitæ & fortunarum omnium periculo, rempublicam noſtram à noviſſimâ calamitate vendicaverit, cujus prudentia, vitæ integritas, fortitudo ſingularis, & rei militaris peritia, pariunt ſeculo decus, gaudium bonis omnibus, malis vero domi foriſque terrorem, & cujus vita populo cui præ eſt ſummum ſplendorem allatura ſit? Hujuſmodi argumentis & elogiis viri Arauſionenſi ſtudentes Comitiorum benevolentiam ipſi conciliare ſummâ ope nitebantur. Et plurimis ſane rationibus ſubacti illum imperio præficere ſtudebant, quarum iſtæ præcipuæ erant, *Ut libertatis vindici* tanto *munere* grates haud minores beneficiis referrent; Ut Ducem ſibimet adſciſcerent parem grandibus inceptis, quæ à bellicoſâ Anglorum gente, ſua ipſorum & Europæ ſalus externo mox in campo exigeret; Ut Donatio inſuper iſta *ab Ordinibus* Regni præter *jus ſucceſſionis* facta, hominibus documentum eſſet, quas partes ſibi Ordines Regni vendicent in collapſæ reipublicæ regimine conſtituendo. Alii contendebant non tam crebrâ vero ſcriptorum concertatione, ſolam Mariam Auriacam Principiſſam Regio diademate ornari debuiſſe.

* Jacobo Regi.

† Arauſionenſi.

buisse. Hujus sententiæ auctores id Arausionensis cultoribus concedebant, *Regem se Principatu exuisse*, popularem vero ambitionem aversati, & superstitiosè Regiæ familiæ addicti, mordicùs negabant in eo casu concidisse politiam Civilem & rerum omnium arbitria penes nunc populum fuisse. Ita etenim luculentus scriptor, qui hujus causæ patrocinium suscepit, animi sui judicium aperit. Juris Anglicani, inquit, Axioma illud est, *Quod nullum sit interregnum*. Fit igitur necessariò mutatio Personæ, continuatio vero regiminis. Atque hæc regula ejus momenti est, ut non temere ab illâ recedendum sit. Propter Obsoletum illud dictum, *Quod non est hæres viventis*. Vis, inquit, à Rege immunitatibus Civium illata, & fuga cui se commisit, nullâ prius administrationis publicæ curâ adhibitâ, pro *Cessione* ab imperio habenda sunt, & Civili politicáque interpretatione perinde accipienda, ac si Rex mortem obiisset. Quoniam vero ea ejusmodi *Cessio* est quæ necessario postulet, ut de eâ *judicium* feratur, ideo Ordinum Regni Conventum agi necesse est, ut illorum eâ super re decretum habeatur. Quo facto imperium statim ad Auriacam Principissam, proximam nimirum hæredem devolvitur *. Eadem tempestate tertia sententia, media inter eas quas nunc memoravi, & utriusque consilii particeps typis mandata erat. Nescio etenim quis anonymus scriptor auctor erat conventui, ut Arausionensem & tori ejus *Consortem* in solium Regium simul asciscerent, potestatem vero legum exequendarum soli Arausionensi permitterent. Majestatem Imperialem ideo cum Principissâ participandum monuit, ne secus facientes juri hæreditario haud satis æque consulere viderentur. At soli Arausionensi rerum habenas tradendas

* Vid. Consilium in gratiam Auriacæ Principissæ datum in 7. collect. pag. 1.

dendas censuit, quoniam res Europæ & nostræ etiam eo essent in statu, ut alacri & strenuâ administratione indigerent. Nemo etenim potis est recuperare res amissas, mox ruituras ab interitu vindicare, & emendare ista quæ perperam admissa sunt, nisi Princeps togæ & militiæ artibus instructissimus. Atqui non aliud, inquit, Comitia regni sapientiæ suæ uberius documentum exhibere possunt, quam si Regis munia unius potestati permittant; inter duos etenim auctoritate pares haud raro contingit quod inter se dissentiant, atque ita contraria jubeant, duorum vero imperatis morem gerere nemo potest. Marito, inquit, potius quam sponsæ reipublicæ cura tradenda est, propter fœdus conjugiale, & quoniam natura, vitæ institutio, & experientia rerum virilem sexum magis idoneum formavit ad Imperatorias artes obeundas. At præter felicitatem & prærogativam Sexus, dignitas intaminata, Sapientia recondita, virtus singularis, & merita haud exæquanda Arausionensem commendant: Atque eo nomine, inquit, præ aliis omnibus gubernacula reipublicæ tractare meruit, quoniam naturâ propensus est ad justitiam, ad misericordiam, ad pacem; atque illius gestit animus incepta omnia gloriosâ publice auspicari, quæ ad humanæ societatis utilitatem spectare videantur *.

* Vid. rationes cur corona ambobus daretur, executio rerum soli Principi, in 9. collect. pag. 17, 18. 19.

Eæ erant sententiæ, quas, Comitiorum tempore, viri eruditi, prout animum cujusque aut rerum suarum respectus, aut publica salus, aut partium studium inclinavit, pervulgârunt scriptis; ut lectores omnes, senatores vero præcipue in sententias suas allicerent. Istas ego pluribus ideo verbis recitavi, ut lectorem disceptationum omnium accuratius admonerem,

monerem, quæ tunc in constituendâ republicâ non tantum inter Sapientes non senatorios, verum etiam munere isto in Senatu fungentes obortæ sunt. Iisdem etenim Sententiis & argumentis intra Senatus parietes res controversa erat quæ viri eruditi scriptis suis pervulgarunt.

Plebis Deputati in inferiori Senaculo, *quæstione* de statu nunc regni habitâ summis Universi Ordinis assentionibus confestim hisce verbis Sententiam ferebant, *Jacobum Regem, pacta & conventa mutua Regi cum civibus inita solvendo, civilem Regni politiam, quantùm id illum penes erat, solvisse; ipsúmque Jesuitarum & aliorum sceleratorum voluntati obsequentem, leges fundamentales subvertentem & cedentem tandem regno imperium ABDICASSE, & solium eo facto nunc VACUUM relictum esse* *.

* Januar. 28. 1688.

Eodem tempore decreto sancitum erat in *communium* etiam *conventu*, ut plebiscitum illud ad Procerum senaculum postridie renunciarent, eo nimirum consilio ut illorum calculo comprobatum vim legis obtineret. Illi non statim in *Plebeiorum* sententiam iverunt, verum altercationes eâ super re ortæ *comitia* aliquantisper distinebant. Selecti itaque oratores ex utroque senaculo rem in disceptationem vocabant. Quibusdam è Proceribus id in *plebis* isto *scito* displicuit, quòd, Regem imperium ABDICASSE, atque *solium* ita VACUUM fuisse pronunciâssent. Rogabant itaque PLEBEIOS, ut, mutatis vocabulis, à Rege DERELICTUM fuisse imperium non ABDICATUM assererent, quoniam vox ista non erat *juri Anglicano* nota. Id si facerent, & desinerent pro VACATIONE nunc seu *Orbitate* solii contendere, se decreto illorum suffragaturos dicebant. Haud *Proceres* quidem inficias ibant, Regem regno excidisse, & quantum ad suum ipsius jus

spectabat,

ſpectabat, illud ABDICASSE; *ſolium* verò in eo caſu haud à Principe VACARE idcirco contendebant, ne ſecus facientes regnum HÆREDITARIUM in ELECTIVUM mutare, atque ita in proximam hæredem injurioſi eſſe viderentur. Illud Dynaſtis iſtis in votis erat ut derelictum à *Jacobo* Imperium ad *Mariam* Arauſionenſis Principem haud ſecùs deſcenderet quam ſi pater ejus fato conceſſiſſet. *Plebeii* vero latâ à ſe ſententiâ diſcedere noluerunt. Tandem itaque purpurati *plebiſcitum* illud ſuis ſuffragationibus ratum habuere *.

* Febr. 7.

Ex illo tempore, quo *Ordinum* aſſenſionibus declaratum erat *Regem ſe principatu exuiſſe*, ventum erat ad primævum iſtum naturæ ſtatum, quo rudes & inculti mortales uſi ſunt, priuſquam utilitas prima hominum conciliatrix, concilia cœtúſque virorum concordes congregavit. Quoniam igitur ſoluto regimine humana felicitas diu conſiſtere nequit, cura conſtituendæ iterum reipub ſenatorum animos proximè occupavit. Quidam è *Proceribus* reliquos monuerunt ut Jacobo ad ſuos penates iterum revocato, titulum nomenque Regis & omnia majeſtatis inſignia permitterent; *jura* vero *Majeſtatis* penes alium eſſent, quem *Regentem* vocarent, quique Regis nomine adminiſtraret rempub. donec Rex è medio excederet; quo tempore proximus hæres regno potiretur. At neque intermortuæ jam amicorum Orationes, neque ſuæ ipſius literæ ad *Sanctius concilium* † è Galliis miſſæ Regi profuere. Duæ inſigniores ſententiæ ſenatum diſtinebant, atque ſumma erat controverſiæ utrum *Arauſionenſem*, an *Mariam* tori ejus conſortem, regno præficerent. Dum in iſtis altercationibus diutius hæſerunt, nonnulli authores

† Vid. Epiſt. iſtam in 9. chartar. collect. pag. 11.

erant Senatui, ut, ad ista diffidia tollenda, utrumque in regni communionem asciserent, rerum verò administratio penes Arausionensem esset, qui non solum Princeps erat libertatis nostræ defendendæ, verum animum etiam gessit parem bellis quæ paulo post ab illo foris erant gerenda. Sententia ista plurimorum assensu comprobata strepitum ferme omnem illico vicit. Atque eo tempore (sic Dei providentia tulit) Auriaca Princeps opportune atque optatò è Belgio venit. Post ejus adventum odia partium quievere, atque * *Ordines* regni privata studia publicis utilitatibus remittentes Senatusconsulto statuebant. "Ut Wilhelmus & Maria, Princeps & Principissa Arausionis, in Regem & Reginam Angliæ, Franciæ, Hiberniæ, & locorum omnium ad illarum ditiones spectantium, adoptati sint, & coronâ Imperali Regiâque majestate durante illorum aut superstitis vitâ fruantur; ut quamdiu ipsi in vivis fuerint Arausionensis solus utriusque nomine Regiam omnem potestatem exequetur, postquam vero necessitati ultimæ concesserint, corona dignitásque imperialis ad Auriacæ Principissæ hæredes, & si proles illi defuerit ad hæredes Annæ Cimbricæ Principissæ, & si illa improlis fuerit, ad Arausionensis hæredes pertineat. Eodem insuper decreto comprecati sunt ut Princeps & Principissa lubentes regnum adirent.

* Febr. 12.

Hunc finem dominationis habuit Jacobus, brevi sane lætatus funesto imperio, & rempublicam, quam gloriosissimè administrare poterat, voluntariâ primum abdicatione, deinde immaturâ abrogatione finivit. Nulla prodigia eo anno antè vel postquàm hoc gestum est, in regno nunciata sunt. Non *solis* Orbis minui visus; non duæ interdiu lunæ

lunæ Ortæ; non pugnantem cum lunâ solem simplices & superstitiosi mortales viderunt; non Thamesinæ undæ sanguine mixtæ fluxerunt; non Regum monumenta sudarunt sanguinem; non sidereus Obeliscus de cœlo tactus; non boves, non infantes in utero matrium venturam Regi calamitatem prædixerunt. Omnia erant prodigiorum vacua, & natura pristinum ordinem perinde retinuit, quasi rerum humanarum *rector*, ex tranquillo isto naturæ vultu id nobis voluisset notescere, nihil præter jus & æquum Regi nostro contigisse, verum diminutionem istam planè fuisse cœptis ejus congruam. Jesuitæ injuriam ab *Ordinibus* Regni Cæsari illatam verbis ubique exaggerant. Æqui vero rerum æstimatores facinus illud viris sapientibus, sine dubio, condonandum existimabunt. Quid fecerunt etenim? quod piaculare crimen admiserunt? Otio nimirum Principem, quod ipse quæsivit, reddiderunt; neque illi quietis gloriam inviderunt, qui non aliis reipublicæ curis, quàm civium cruciatu, & subversione legum se distringi patiebatur. Furores ejus, quos nullis legibus, nullis judiciis frœnare poterant, illius voluntati quasi morem gerentes, decreto isto à suis cervicibus repulerunt, & in omne ævum gravi documento sanciverunt, ne quis unquam Rex opprimeret leges, populúmve opportunum tantæ injuriæ duceret. Qui tanti Principis calamitatem animo contemplabitur, videbit, Regem nullum, qui Civium benevolentiæ, qui pactis & conventis omnibus nuncium remisit, quique homines liberos & fortes sub jugum mittere conatur, in loco incolumi consistere. Videbit quàm sit varia vitæ commutabilisque ratio, quam vaga & volubilis sors rerum humanarum, &, quemadmodum Darius Alexandro retulit, sentiet,

* Quint. Curt. lib. 4.

Nunquam diu eodem vestigio stare fortunam *. Atqui si Communis humanitas à nobis postulet ut aliorum vicem doleamus, si majoris illud officii sit Regum infelicitate moveri, quibus ludibria fortunæ, propter claritatem generis & vitæ splendorem, majorem animi ægritudinem pariunt. At Regis nostri infortunium æquo à nobis animo ferendum esse videtur. Vix etenim, post hominum memoriam, quisquam è fastigio Principum dejectus erat, cujus imperium plures magis infestum, fortunæ verò naufragium, pauciores boni magis dolendum habituri essent. Quis enim est qui non videat non nostris tantùm civibus, verum exteris; etiam, juris, libertatis, rerum, fortunarúmque suarum salutem in illius diminutione consistere? Quapropter Comitiorum suffragio isti, quo tot gentium libertas & securitas fundabatur, superstitiosi Regum ubique cultores ignoscere debent, nisi carius pensiúsque illud humano generi existiment, ut plures nationes miserâ servitute premantur, quam ut mortalem unum impotentis animi libido, & iniqua spes frustraretur. *Necessitas durum* mehercule *telum* ordines Regni ad id patrandum impulit, non nisi inviti etenim & in ultimo fortunarum suarum periculo, imperium Regi abrogarunt, haud aliter quam frugi homines sæpissime vasa in mare conjiciunt, cum jam spondet interitum confusio fœda maris & fluctuum. Omnibus etenim perspicuum est, salutaribus Jacobi rebus, nostram omnium libertatem interituram, & venturam cito diem, quâ Galliarum Regis ditione nutuque maria, terræ, pax, bella regerentur. Ille etenim subsidiis dominationis suæ usus est Turcarum Imperatore, & Rege nostro, cujus fides velut fataliter illi semper integra mansit.

mansit. At contra *Triumviros* istos pro Imperio & religione fortiter bella moventes, quæ sociata aliorum virtus stare potuisset? Si *noster* etenim Rex, & Gallus (quemadmodum suos apud animos statuebant) postquam Cæsarem Germanicum & Turcam inter se commisissent, conjunctis viribus terrâ maríque in Belgium, velut altera Europæ claustra, impetum fecissent, quid in eo casu bellicosissimæ *Provinciæ*, hostium Classi & copiis terrestribus impares, nisi vinctas manus & capta traderent arma? Devictis ita Belgis, quæ fortuna belli Germaniam & Hispanias, addo etiam Italiam, cito versaret, facile est absque oraculorum monitu conjectare. Quo etiam in loco res nostræ, post aliorum calamitatem, forent, adeo clarum est, ut, quemadmodum in proverbio dicitur, *vel cæco appareat*. Jucunda nimirum ista libertas è Parlamenti auctoritate nata, quam nullum Europæ regnum præter Angliam & Poloniam, juxta *juris feudalis* constitutionem illibatam retinet, concideret statim, atque ita necesse haberemus aut Regis nostri furores omnes tolerare, aut Galli libidini obsequi. At Imperium à Jacobo derelictum Arausionensi tradendo nosmet atque alios ab istis periculis prohibuimus; & quoniam non alia ratio erat expediendæ nostræ omnium salutis, idcirco patienter ab omnibus ista diminutio Regis ferri debet, ex quâ tanta felicitas generi humano eluxerit. Si multa Regis in patriam promerita extitissent, non illa tanti esse crederem ut illorum ergò, perpetuum nobis jugum imponi pateremur. Ego cum Memmio potius censeo, *Quod in Republicâ præstat beneficii quam maleficii immemorem esse* *. Jacobi vero Regis benefacta in memoriam revocare, injurias oblivisci nemo potest, cum illa rara fuerint aut nulla,

* Saluft. bell. Jugurth. p. 63.

la, hæ vero graves ac diuturnæ. Plurimi è peregrinis scio dictis meis fidem vix habituri sunt, qui ab aliis didicerint multos in Angliâ esse, inter reformatæ religionis alumnos, quorum fides etiamnum pro Jacobo Rege integra maneat & invicta, quique in obsequium Arausionensis jurare recusent. Nonnullos ita affici ut inficiari non possumus, ita summam illud nobis admirationem moveret, quempiam esse qui Jacobum nunc desideret aut infortunio ejus tangatur, nisi animo ista contemplans, *Neronis* fatum recordarer. *Ille*, teste Suetonio, *Nullum adhibuit delectum, aut modum interimendi quoscunque libuisset, quacunque de causâ. Cum ille multos jam Senatores necasset, multas significationes nec dubias jecit, ne reliquis quidem parsurum Senatoribus, cúmque ordinem sublaturum aliquando è republicâ. Religionum usquequaque contemptor fuit, præter unius deæ Syræ, quam mox ita sprevit, ut urinâ contaminaret.* Mors ejus *tantum gaudium publicè præbuit ut plebs pileata totâ urbe discurreret. Et tamen*, inquit idem Suetonius, *non defuerunt qui per longum tempus vernis æstivisque floribus tumulum ejus ornarent* *. Simili fortunâ Jacobus utitur, etsi enim impotentem ejus dominatum, nemo ferre poterat, etsi diminutio ejus summam lætitiam *Genti Anglicanæ* fecerit, vicem tamen illius multi dolent, miseriis ingemiscunt. Ratio cur nonnulli in illum ita propendeant, ut non omnibus eadem est, ita non una à nobis afferri potest Plurimorum temporaria sunt ingenia, & quod nunc in voluptatis aut beneficii loco numerant, paulo post infortunium ducunt. Quosdam ita natura finxit, ut favor illorum semper in calamitosos inclinet; alios vero, ut, quemadmodum de Catone dictum est, *Semper in potentes obliqui sint*: Nonnullos nimius rerum suarum

* Suet. Ner. Claud. Cæs.

rum respectus, & spes augendi peculium, aut honores adipiscendi, quotidiana invidia atque odium inimici iarum in alios, rerum novandarum studio incendit Præter communes istos animorum impetus, peculiares quædam rationes *insensorum* voluntates retinent in pristinis adhuc officiis, & à novi Regis obsequiis alienas reddunt. Plerique haud perinde Jacobum quam Casum locúmque principatûs miserantur; Ægrè illud ferunt (imprudenter vero & injustè) summum Imperium cuipiam *Senatûs* auctoritate designatum fuisse, & non potius hæredi proximo post *abdicatum* regnum hæreditario jure obvenisse, & obsequium fidémque quod Arausionensi inviti, tori ejus *Conserti* haud inviti præstarent. Quidam conscientiæ instincti scelus id esse existimant, vivo Jacobo, fidelitatem alteri spondere. Scrupulum istum, maximâ ex parte, illis injecerunt inconsiderati nonnulli, qui obsequium hominibus præcipientes, quod auctoritate sacræ scripturæ Regibus asseritur, juris & æqui metam transgressi sunt, & in Regem, animíque ejus libidinem deforme obsequium pro dogmate Ecclesiæ Anglicanæ venditarunt. Aliis quorum animi ad opes & honores turpiter nitebantur, spes unica è servitute Civium eluxit. De illis loquor, qui, multos per annos, non nostrorum solummodo Regum verum, pretio corrupti, in summis Galli obsequiis fuerint; à quibus, pro virili, hosti acerrimo prodita Senatûs auctoritas, proditum imperium nostrum, domi militiæque venalis respublica fuit Ea est virorum turba qui *Jacobitæ* audiunt, quorum dissensionis causas præcipuas in eum finem memoravi ut lectorem monerem non singulari Civium benevolentiæ aut virtuti Regis tribuendum esse quod multi fortunæ ejus misereantur. Reliqui Cives, quique soli sunt isto nomine digni propterea quod eum Regem

 publicæ

publicæ ſalutis gubernaculis admoveri exoptant qui natus Reipublicæ videtur, omnes Wilhelmum Regem ſummis dignantur obſequiis, cujâ unius operâ ſalvam eſſe rempublicam intelligunt. Et quamvis ſub illius imperio ingentem pecuniam, & majorem longe quam unquam poſt *Anglici* nominis memoriam, diutini teterrimíque belli ſumptibus erogarunt, tantum tamen abeſt ut infortunium ſuum ſub novo Principe deplorent, ut contrà ſibimet perpetuo gaudeant, aliis gratulentur, numinis optimi clementiâ *Rectorem*, ſibi tandem contigiſſe cujus in manu eſt gentem & clientelam ſuam tutari, ſociis periclitantibus ſuccurrere, priſtinum Anglorum decus foris militiæ quocunque pretio redimere, & fidelem ſtrenuámque operam ſociis navando, infamiam iſtam & labem diluere, quæ nobis poſteriori hoc ſeculo adhæſit, propter dubias & incertas ſocietates, & violatas fœderum ſanctiſſimas neceſſitudines. Tantum Regem, tam ſuis & aliorum temporibus opportunum, ſummo amore complectuntur, & hujus beneficii gratiam Deo immortali tribuendam putant. Illum ego divinitus nobis conceſſum ideo exiſtimo quòd in illo ſumma ſint omnia, quæ idonea tempori & levandis hominum calamitatibus neceſſaria videantur. Oportebat ſane & neceſſe erat, ut, qui furorem Galli caſtigaret, & à ſociis *Gentibus* vim prohiberet, qui libertates oppreſſas reſtitueret Angligenis, & collapſam undique rempublicam ad priſtinum decus revocaret, non ſolùm inſenſus adverſaretur Galliarum Regis libidini, atque alios omnes proſequeretur ſummâ benevolentiâ, verum etiam ut invictum animum gereret, atque imperatoriis omnibus virtutibus eſſet inſtructus; ut non ſolùm liberè educaretur, & in republicâ ſervitutis impatienti, verum qui ſciret etiam moderari fortunæ animóque ſuo, atque omnia gubernare prudentiâ.

dentiâ. Hæc vero omnia in Rege noſtro ſunt conſpicua, atque ita ille moratus eſt, ut noſtræ & publicæ Europæ neceſſitates poſtulant. Etſi etenim nemo magis benefica ſit voluntate, aut communis humanitatis minus expers, attamen (quod Deo & noſtræ omnium felicitati deberi ſatendum eſt) in inimicitias in Gallum exercet quæ mihi videntur à natura inſitæ, aut quaſi à majoribus non ſine diris imperatæ, haud aliter quam Annibalem impuberem jurejurando ante aras pater Amilcar aſtrinxiſſe fertur, ut quam primum per ætatem liceret, arma contra Romanos ſumeret * præterquam etiam quod ſimultates iſtas in Gallum fovet, quo nihil, rebus ſic ſtantibus, in Rege Britannico glorioſius eſſe poteſt, in illo etiam tam incredibilis ac pene divina animi magnitudo emicat, ut non modo eorum hominum, qui nunc ſunt, gloriam, ſed antiquitatis memoriam virtute æquiparaverit. Nihil eſt in uſu militari poſitum quod hujus ſcientiam fugere poſſit, nec alterius cujuſpiam major eſt labor in negotiis, fortitudo in periculis, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in providendo Ille, quemadmodum de Trajano dictum eſt, *Imperator eſt titulis, & imaginibus, & ſignis: cæterum modeſtiâ, labore, vigilantia, Dux, & Legatus, & Miles* †. Atque non illud nos in præſenti ſolummodo bello didicimus, in quo gloriam Britanniæ ab interitu vindicavit, & noſtram caſtrorum diſciplinam, lapſam extinctámque refovit depulſo hujus poſterioris ſeculi malo inertiâ luxuriâque, in quo toties ſe fortiter morti obtulit pro iis omnibus qui ad commune plurimarum gentium bellum ipſum Imperatorem depopoſcerunt, verum ſingularis etiam virtus illius olim emicuit in bello maximo ab acerrimis hoſtibus perfide ſuſcepto, quod nimirum

* Sil. Ital. lib. 1——

† Plin. pan.

nimirum subito exarsit, atque ipsi Batavi prius audiverunt geri quam parari. In eo bello, in quo ultima reipublicæ fortuna illum exercuit, ineunte primâ juventute maximi exercitûs factus Imperator, ea gessit, propter quæ Batavorum respublica non paucorum annorum gratulationem, sed æternitatem immortalitatémque ipsi donatura sit. Nemo illo scientior, nemo major, tunc cùm in adolescentiâ circa Rheni aut Mosæ fluenta copias in aciem eduxit At Major seipso apparuit, virtus etenim & fortuna simul enituerunt, quando Rhenum cum Boinio & Sinneno conjunxit; plusque nos libertatis nostræ non solum defensori, sed conservatori etiam, quam Batavos reipublicæ *Statori*, debere fatemur. Laus illa, quam in Angliâ & Hiberniâ meruit propter excussa à miserorum cervicibus servitutis vincula, tanta quidem est ut trophæis monumentísque ejus nulla ætas finem sit allatura. Nunc etenim Insulæ nostræ multis casibus defunctæ & post damna renovatæ, mitiori imperio cuncta refoventi, sub tutela mansuetudinis ejus acquiescunt.

Perge in itinere isto quo cœpisti, Princeps optime, & quemadmodum collapsum undique & perturbatum Imperium nostrum in bene moratam & liberam Civitatem transmutâsti, ita ad ultimum tibi curæ sit populum fidei & tutelæ vestræ Creditum in otio & tranquillitate retinere. Non te pridem propria sed aliena cupiditas, alienus timor Regem fecit, nec te læta & prospera stationis istius, sed aspera & dura ad capessendum regnum impulerunt. Sicut igitur diadema nostrum ideo induisti, & paludamento indutus, instructus militibus, subvenires laboranti Europæ, & exitium à *Turcâ*, à *Defensore fidei*, à *Rege Christianissimo*, religioni Christianæ & fortunis nostris imminens à nobis omnibus arceres; ita comprecamur ut inceptum illud ad felicem exitum

tum perducas, ut Anglia priſtinam gloriam, æque ac libertatem per te recuperet. Cum nationes exteræ viderint, te non minus obſtinatè operam navare, ut ſocios noſtros à periculis & communi hoſte tuteris, quam alii ipſos perditum iverunt.

Vive memor, Princeps Auguſtiſſime, Regem benevolentiâ civium, potius quam armis, ſeptum eſſe debere. Reputa ſæpius cum animo veſtro, *nihil eſſe tam popularé quam bonitatem* *, & *quod nihil ſit præſtabilius viro*; *quam periculis patriam liberare*: *beatos eſſe quibus ea res honori fuerit à ſuis civibus* †. De cætero, quâ flores apud populares tuos dignitate & gratiâ eam tibi perpetuam exopto: Faxit Deus ut illi intelligant bona ſua, & ſe dignos veſtro uſu præbeant atque identidem cogitent ſe obſequium Principi præſtare, non qui ſervitute, ſed qui libertate Civium lætatur ſemper in ſtudium veſtrî ſit voluntas illorum omnium propenſa, nec quod Tacitus || ait, *Primum diem poſt malum Principem optimum eſſe*, apud nos fidem obtineat, verum quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore, poſt inaugurationem veſtram, ſervavimus, hoc ſinguli perpetuo teneamus. Grati ſemper recordemur quibus beneficiis nos & humanum genus cumulaveris; nec quiſpiam ſit tam rudis in republicâ, tam nihil unquam nec de ſuâ nec de communi ſalute cogitans, qui non intelligat veſtra ſalute contineri ſuam, & ex unius tui vitam pendere omnium. Hoc boni ſapienteſque omnes quoties ſecum dies nocteſque meditantur, extimeſcunt graviter caſus humanos, ſævam nimirum iracundiam belli, incertos eventus valetudinis, naturæ communis fragilitatem, & quod ab hoſtibus tuis haud parum

* Cic. pro Q. Ligario.

† Cic. pro Milone.

|| Tac. hiſt. lib. 4. ſect. 42.

parum metuendum eſt, ſceleris & inſidiarum contentionem. Omnibus hiſce caſibus deſungaris precor, nec te prius à nobis Deus abripiat, quam conſtitutâ & compoſitâ republicâ noſtrâ, frænatâ Galli tyrannide, & glorioſâ pace fœderatis gentibus redditâ, otio & tranquillitate diutinâ nobiſcum perfruaris. Tunc cum ſatis gloriæ tuæ, ſatis reipublicæ & amicorum utilitatibus vixeris, cumque naturam ipſam expleveris ſatietate vivendi, tandem in loco piorum animis deſignato placidè quieſcas! Quamprimum illud tibi humanitùs acciderit, tunc optima cujuſque Civis pietas incipiet Magni Conſervatoris jam defuncti memoriam venerari, & ingentis animi famam ac figuram complecti. Tunc quicquid ex Rege noſtro amavimus, quicquid mirati ſumus, manſurum eſt in animis hominum, in æternitate temporum, famâ rerum. Et cùm impotentes tyrannos, ſanguine & rapinis ſaginatos, velut inglorios & ignobiles oblivio obruet, aut mala fama perſequetur, tunc *liberatoris* noſtri virtus vigebit memoriâ ſeculorum omnium, celebrabitur non ſolum noſtris, ſed pœne omnium Gentium literis & linguis, atque ipſam poſteritas alet, æternitas ipſa intuebitur.

FINIS.

Elenchus Capitum.

Liber Primus.

CAP. I. In quo demonstratur Imperium Regi non abrogatum fuisse propter religionem.

CAP. II. Complectens populi offensiones in Regem propter fœdus amicitæ cum Galliarum Rege percussum.

Dux

CAP. III. Complectens offensiones populi in Regem propter inimicitias cum Batavis susceptas.

Elenchus Capitum.

Jesu-

CAP. IV. Complectens offensiones populi in Regem propter usurpatam dispensandi potestatem.

CAP. V. Complectens simultates populi in Regem propter authoritatem judicibus Ecclesiasticis concessam.

Socii

CAP. VI. Complectens fraudem sub libertate conscientiæ legibus factam.

C A P. VII. Complectens fraudem senatoriæ authoritati & legislativæ potestati factam.

Sena-

CAP. VIII. Carptim perstringens alias Anglorum querelas.

Hibernici

Finis Libri Primi.

Liber Secundus.

C A P. I. In quo Anglorum facinus in accersendo Principe Auriaco continetur.

CAP. II. Complectens res contra Regem gestas à Principis Auriaci in Angliam appulsu, usque ad tempus illud quo Rex exercitum deseruit.

In

CAP. III. Complectens res contra Regem gestas usque ad tempus illud quo regno discessit.

Dominus

Impetus

CAP. IV. Complectens ea quæ ad imperii mutationem spectant.

Variæ

FINIS.

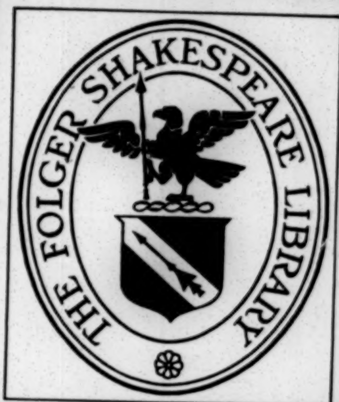
ERRATA.

IN præfat. aliquem *pro* aliquam consiliorum. Pag. 3. *l.* 39. dele deest. p. 11. l. 29. erant. p. 15. l. ult. faciunt. p. 17. l. 26. diploma. p. 26. l. 12. consilium. p. 38. l. 29. concedi. p. 39. l. 13. Aureliæ. p. 43. l. 25. respuerit. p. 63. l. 26. dissuerent. p. 65. l. 17. insidiarum. p. 70. l. 12. consilia. p. 74. l. 14. legatione. p. 76. l. 19. tributi. p. 78. l. 30. *alienos* deest. p. 85. l. 17. devictas. p. 87. l. 27. consiliorum. p. 92. 34. dissentientium. p. 96. l. 3. senatui. p. 100. l. l. 23. tollere. p. 101. l. 16. exitiales. p. 107. l. 21. permiserunt. p. 109. l. 32. assensiones. p. 122. l. 18. in sontes. p. 123. l. 25. pericula. p. 130. l. 8. in sanctioris concilii cameram. p. 151. l. 21. & fortunis. p. 157. l. 12. posset. p. 160. l. 12. ad Hunsloe-Heath. p. 171. l. 17. hi. p. 171. l. 24. magis. p 172. l. 27. *confessione* superfluum est. p. 129. Carncrosius. p. 180. l. 26. solet. p. 187. l. 33. inulti. p. 197. l. 18. inconsultône. p. 207. l. 15. exoptatum. p. 210. l. ult. missus. p. 211. l. 17. Senonibus. p. 228. l. 34. sortiuntur. p. 242. l. 17. consilio. p. 244. l. 31. periculosum. p. 246. l. 19. injustitiâ. p. 248. l. 29. contemplantes. p. 250. l. 35. è decori. p. 252. l. 19. vestræ. p. 263. l. 26. te. p. 269. l. 6. tum. p. 269. l. 21. traheret. p. 274. l. 33. usi. p. 288. l. 25. ne quam. p. 298. l. 12. consilium. p. 304. l. 9. assensionibus. p. 306. l. 21. exequatur.

Liber

F154890

B5975.25

THE FOLGER SHAKESPEARE LIBRARY